

Temeljem odredbi

- članka 35. stavka 2. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi („Narodne novine“ br.: 33/01., 60/01., 129/05., 109/07., 125/08., 36/09., 36/09., 150/11., 144/12., 19/13. – pročišćeni tekst: 137/15.);
- članka 27. Statuta Općine Punitovci («Službeni glasnik Općine Punitovci» br.: 2/09.; 1/13.; 2/15.);

Općinsko vijeće Općine Punitovci na 16. sjednici održanoj dana 13. lipnja 2016. donijelo je

ODLUKU

o produženju važenja Programa ukupnog razvoja Općine Punitovci za 2016. - 2020.

I.

Donosi se Odluka o produženju roka primjene Programa ukupnog razvoja Općine Punitovci.

II.

Rok primjene, odnosno valjanosti PUR-a iz članka 1. produžava se do 31.12.2020. godine.

III.

Ova Odluka stupa na snagu danom objave u „Službenom glasniku Općine Punitovci“.

**REPUBLIKA HRVATSKA
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA
OPĆINA PUNITOVCI
OPĆINSKO VIJEĆE**

*KLASA: 021-01/16-01/19;
URBROJ: 2121/05-01/16-01/2;
Punitovci; 13. lipanj 2016.*

Predsjednik OV Općine Punitovci

Zdenko Perić, dipl.ing.vr.

O B R A Z L O Ž E N J E

Program ukupnog razvoja, odnosno Strategija razvoja jedinice lokalne samouprave temeljni je planski dokument politike razvoja lokalne zajednice koji daje uvid u postojeće stanje, ali i omogućava planiranje, provedbu i kontrolu postavljenih smjernica ukupnog razvijenja u određenom periodu.

Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju RH ("Narodne novine" br.: 147/14.), polazište za izradu Strategije razvoja jedinice lokalne samouprave su planski dokumenti politike regionalnog razvoja, odnosno Strategija regionalnoga razvoja Republike Hrvatske, Županijska razvojna strategija, te Strategija razvoja urbanog područja u kojem se nalazi jedinica lokalne samouprave.

Također je definirano da planski dokument politike regionalnog razvoja niže razine mora biti usklađen s planskim dokumentom politike regionalnog razvoja više razine, što znači da svi planovi razvojnih programa koji jedinice lokalne samouprave donose sukladno posebnom zakonu kojim se uređuje proračun, pa tako i Program ukupnog razvoja - Strategija razvoja jedinice lokalne samouprave, mora biti u suglasju sa Županijskom razvojnom strategijom.

Istim Zakonom nadalje je definirano da će Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU izraditi smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe te druga pitanja s tim u vezi. Kako su iste izrađene u tek u rujnu 2015. godine to je Ministarstvo predložilo da se primjena postojećih Županijskih razvojnih strategija produži za još jednu godinu tj. do kraja 2016. godine, te da se u tom periodu izrade novi planski dokumenti za razdoblje do 2020. godine.

Donošenjem Odluke o produljenju roka primjene Programa ukupnog razvoja Općine Punitovci osigurava se postojanje strateške podloge za korištenje sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova.

Tajnik:

Nikola Milanović; *mag.oec.*

prof.dr.sc. Anka Mašek Tonković
Katica Križanović, univ.spec.oec.

Program ukupnog razvoja
OPĆINE PUNITOVCI

ISBN 978-953-7630-10-2

**Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku**

&

Credere, Centar za razvoj, istraživanja i reinžinjering, Osijek

**Prof. dr. sc. ANKA MAŠEK TONKOVIĆ
KATICA KRIŽANOVIĆ, univ.spec.oec.**

Program ukupnog razvoja OPĆINE PUNITOVCI

Osjek, 2012.

Izdavači

Studio HS internet d.o.o., Osijek
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku,
Credere, Centar za razvoj, istraživanja i reinžinjering, Osijek
Općina Punitovci

Za izdavača

Tibor Santo, dipl. oec.
Prof. dr. sc. Anka Mašek Tonković, Ekonomski fakultet u Osijeku

Izdavački savjet

Prof. dr. sc. Željko Turkalj, Ekonomski fakultet u Osijeku
Prof. dr. sc. Ivan Ferenčak, Ekonomski fakultet u Osijeku
Prof. dr. sc. Anka Mašek Tonković, Ekonomski fakultet u Osijeku
Mirko Vavra, dipl.ing., Općina Punitovci

Urednice

Prof. dr. sc. Anka Mašek Tonković, Ekonomski fakultet u Osijeku
Katica Križanović, univ.spec.oec.

Recenzenti

Prof. dr. sc. Željko Turkalj
Prof. dr. sc. Ante Lauc

Lektorica

Marija Rajci, prof.

Prijevod

Igor Barišić, prof.

Grafička priprema i tisak

Studio HS internet d.o.o., Osijek

ISBN 978-953-7630-48-5

19.11. 2012. god.

Djelo: PROGRAM UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE PUNITOVCI

Opseg: 180 a.k.

Autor i koordinator projekta: prof. dr. sc. Anka Mašek Tonković

Izvršitelj projekta: Credere, Centar za razvoj istraživanja i reinžinjeringu Osijek i Ekonomski fakultet u Osijeku

Recenzent: prof. dr. sc. Željko Turkalj

SA SVRHOM RAZVOJA

Recenzija

Recenzija je obavljena neposrednom analizom i raspravom s autoricom 254 stranice finalnog teksta *Program ukupnog razvoja Općine Punitovci* iz Osječko-baranjske županije sa 2012. godinom.

N A L A Z

Program ukupnog razvoja jedinice lokalne samouprave Punitovci, autorice prof. dr. sc. Anke Mašek Tonković, osobito je djelo rađeno po sustavu provedene detaljne analize «bottom up» značajnijih gospodarskih subjekata, obiteljsko poljoprivrednih gospodarstvenika, udruga i svih javnih i političkih sudionika promatrane Općine. Obradeni su prirodni resursi izraženi u kvalitetnim poljoprivrednim površinama i šumama, ali i mogućnosti koje pruža okoliš i interes pojedinaca za uključivanje u program održivog ruralnog razvoja turizma s ponudom lovnih i ribolovnih sadržaja, kuća za odmor i prostora za rekreaciju.

Vrijednost ovog djela posebno je u tome što je autorica prikazala, iako opisno, bilancu područnog kapitala i vrijednosti koju ima ovaj kraj kroz brojne kulturne manifestacije i sadržaje, arheološke lokalitete i sakralne spomenike kulture, što je posebno značajno za razvoj jedinice lokalne samouprave Punitovci.

Autorica je analizom socijalne strukture, poduzetničke infrastrukture i poduzetničkog kapitala došla do spoznaje da se s obzirom na prirodne i ljudske potencijale, uz dodatna ulaganja, partnerske odnose javnog i privatnog sektora, nove oblike organiziranja i umrežavanja kroz clustere ili zadruge, može znatno poboljšati gospodarski razvoj.

S obzirom na globalizacijske trendove, ulazak Republike Hrvatske u sustav zemalja EU, svi naši prostori, zemlja, zrak, voda, ljudi, etno vrijednosti, kulturni i drugi sadržaji trebaju biti predstavljeni u svojoj ljepoti i bogatstvu s obilježjem zaštićenog identiteta na internet stranici lokalne samouprave Punitovci, što je autorica posebno istaknula u PUR-a. Predloženo je da vizualni identitet Općine na osnovu svih istaknutih vrijednosti rade stručnjaci, akademski obrazovani dizajneri, kako bi analizirani prostor bio prepoznatljiv po svojim posebitostima u odnosu na druge općine.

Z A K L J U Č N O

Program ukupnog razvoja Općine Punitovci dokument je koji će poslužiti svim potencijalnim investitorima kao vodilja za ulazak u nove partnerske odnose javnog privatnog sektora kao i otvaranje vlastitih poduzetničkih pothvata na za to planiranom prostoru za nove investicije u okviru poduzetničke zone.

Djelo Program ukupnog razvoja autorice Anke Mašek Tonković, izuzetno je vrijedno jer daje kvalitetnu temeljitu analizu gospodarstva, organizacije civilnog sektora, ljudskog i područnog kapitala, uvid u snage, slabosti, prilike i prijetnje, što je od posebnog značaja jer upućuje na životnu stvarnost jedinice lokalne samouprave Punitovci i Osječko-baranjske županije.

Prof. dr. sc. Željko Turkalj

R E C E N Z I J A

Djelo „**PROGRAM UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE PUNITOVCI**“ autorice prof. dr. sc. Anke Mašek Tonković.

Prof. dr. sc. Anka Mašek Tonković, autorica i koordinatorica Programa ukupnog razvoja Općine Punitovci, zajedno s predstvincima vlasti Općine, gospodarstvenicima, predstvincima obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, predstvincima udruga, ravnateljem škole i inim zainteresiranim sudionicima života u Općini, izradila je dokument koji treba biti podloga za pokretanje održivog ruralnog razvijanja svih naselja u Općini Punitovci.

Autorica je, zajedno sa suradnicima, holističkim pristupom izradila kvalitetnu analizu Općine, došla do spoznaje o snagama, slabostima, prilikama i prijetnjama, na osnovu čega je izrađen Program ukupnog razvijanja i prijedlog programa javnog privatnog partnerstva s potencijalnim investitorima. Posebno je značajno za razvoj planirana gospodarska zona južno od naselja Josipovac Punitovački površine približno 3 ha, u blizini Koridora Vc, koji prolazi istočnim rubom Općine Punitovci gdje se žele razvijati proizvodni kapaciteti.

Program ukupnog razvoja značajan je dokument za razvoj Općine s obzirom na planirana investicijska ulaganja i izradu novih projekata za korištenje sredstava predpristupnih, a posebno strukturnih fondova i kohezijskog fonda EU.

Autorica je u PUR-u argumentirano i vrlo sadržajno izvršila kvalitetnu analizu te ukazala na novi zaokret koji postoji u poljoprivrednoj proizvodnji u razvijenim zemljama EU. Osim toga, ukazala je na potrebu umrežavanja u svim sferama gospodarskog, socijalnog i inog života, kako unutar općine, regije i RH, tako i na umrežavanje u okviru prekogranične suradnje.

Na cca 250 stranica teksta detaljno su razrađena i analizirana, prema poglavljima, najznačajnija područja života i rada žitelja Općine, kako bi se dobila kvalitetna slika stanja i postavio program ukupnog razvoja koji je razrađen detaljno i prikazan u sažetku s prijevodom na engleski jezik. Ovaj sažetak, na hrvatskom i engleskom jeziku, bit će na web stranici Općine kako bi bio dostupan svim potencijalnim investitorima i ulagačima.

Napravljeno djelo od posebne je i trajne vrijednosti, kako za Općinu Punitovci, Osječko-baranjsku županiju, tako i za Republiku Hrvatsku s obzirom na podatke, analizu i prijedloge koje autorica iznosi u svom radu.

Nakon ovog dokumenta predstoji izrada projektne dokumentacije, feasibility studija i apliciranje projekata za korištenje sredstava i apliciranje svjetskim novčarskim institucijama, predpristupnim fondovima, a ulaskom u EU i strukturnim fondovima, kao i kohezijskom fondu EU.

U Osijeku, 12. prosinac 2012. god.

Prof. dr. sc. Ante Lauc

KAZALO

	Str.
Popis grafikona	11
Popis shema	11
Popis slika	11
Popis tablica	11
<i>Predgovor</i>	13
1. ISKAZNICA PROGRAMA	14
2. PORUKA AUTORA	19
3. PORUKA ČELNIKA OPĆINA	22
3.1. Poruka čelnika Općine Punitovci	22
UVOD	24
I. DIO RAZVOJNOG PROJEKTA	27
4. REGIONALNI RAZVOJ I REGIONALNA POLITIKA	28
4.1. Općenito o regionalnom razvoju i regionalnoj politici	28
4.2. Nacionalni okvir za regionalni razvoj	29
4.3. Partnerstvo privatnog i javnog sektora	31
4.4. Regionalni i/ili područni razvoj u RH, hrvatska područja (regije) u svjetskom okruženju ili utakmici	33
4.4.1. Regionalizacija kao nužnost	33
4.4.2. Regionalna politika u Republici Hrvatskoj	33
4.4.2.1. Podjela Hrvatske na tri statističke regije u razdoblju od 2007. – 2013. godine	34
4.4.2.2. Najnoviji prijedlog podjele Hrvatske na dvije statističke regije	35
4.4.3. Općina Punitovci	37
4.4.3.1. Osnovne karakteristike i snage Općine Punitovci	37
4.4.3.2. Općina Punitovci u brojkama	41
4.4.4. Razvojni problemi i razvojna ograničenja	42
4.4.4.1. Osnovne karakteristike i slabosti Općine Punitovci	42
5. ODRŽIVI RAZVOJ	44
5.1. Općenito o održivom razvoju	44
5.2. RH i održivi razvoj	46
5.3. Općina Punitovci i održivi razvoj	47
6. PODRUČNI KAPITAL	49
6.1. Bilanciranje	49
6.2. Područni kapital Općine Punitovci	56
7. RURALNI RAZVOJ	60
7.1. Općina Punitovci u programu ruralnog razvoja	62
7.2. Kako što prije pokrenuti ruralni razvoj	62
7.3. Civilno društvo	64
7.3.1. Društveno odgovorno poduzetništvo	67

8. FINANCIRANJE RAZVOJA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	68
8.1. Investicije na razini jedinice lokalne samouprave	68
8.1.1. Općenito o investicijama	69
8.2. Uloga jedinica lokalne samouprave u razvoju regija	69
8.3. Investicijska odluka jedinica lokalne samouprave	70
8.4. Predradnje za investicijske odluke jedinice lokalne samouprave	70
8.5. Primjer kako se prema suvremenom pristupu može financirati razvoj jedinica lokalne samouprave	71
8.6. Proračunski prihodi jedinica lokalne samouprave	73
8.7. Proračun RH za poticanje poduzetništva	74
8.8. Programi finansijske potpore	74
II. DIO RAZVOJNOG PROJEKTA	77
9. OPĆINA PUNITOVCI U POTICANJU RAZVOJA GOSPODARSTVA	78
9.1. Općina Punitovci	78
9.2. Sažetak	79
9.3. Postojeće mogućnosti razvoja Općine Punitovci	84
9.3.1. Opća obilježja	84
9.3.2. Povijesna obilježja	85
9.3.3. Stanovništvo	86
9.3.3.1. Zapošljavanje	88
9.3.4. Granski razvoj proizvodnih, prerađivačkih, uslužnih i društvenih mogućnosti	88
9.3.5. Komunalna i društvena infrastruktura Općine Punitovci	89
9.3.5.1. Postojeća komunalna i društvena infrastruktura koja je u dobrom stanju	89
9.3.5.2. Infrastruktura koja je potrebna	90
9.4. Partnerstvo privatnog i javnog sektora Općine Punitovci	91
9.5. Razvojni problemi i razvojna ograničenja – SWOT analiza	91
9.6. Bilanca stanja prihoda i rashoda Općine Punitovci	94
9.6.1. Indikatori radno sposobnog stanovništva i proračunska sredstva	95
9.7. Gospodarski razvoj Općine Punitovci	96
9.7.1. Gospodarske zone Općine Punitovci	96
9.7.2. Razvojni i prateći gospodarski subjekti	96
9.7.2.1. Krndija d.o.o., Krndija	96
9.7.2.2. Sinkolit Comerce d.o.o., Josipovac Punitovački	97
9.7.2.3. Obrt Kazandžija, kovački obrt Punitovci	97
9.7.3. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva, Punitovci	98
9.7.3.1. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Goran Jančo, Punitovci	98
9.7.3.2. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Blaženka Škorvaga, Punitovci	99
9.7.3.3. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Brandis Stjepan, Josipovac Punitovački	100
9.7.3.4. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo „Luka“ obrt u poljoprivredi, Josipovac Punitovački	100
9.7.3.5. Poljoprivredni obrt „Boris“, Josipovac Punitovački	100
9.7.3.6. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Tomislav Hmura, Jurjevac Punitovački	101
9.7.3.7. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Josip Hulak, Josipovac Punitovački	101

9.7.3.8. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Mišo Kuric, Josipovac Punitovački	101
9.7.3.9. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Vinko Oznjak, Josipovac Punitovački	101
9.7.3.10. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Đuro Đanić, Punitovci	102
9.7.3.11. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Nevenka Krastek, Josipovac Punitovački	102
9.7.3.12. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Andrija Milić, Punitovci	102
9.7.3.13. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Zdenko Perić, Punitovci	102
9.7.3.14. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Pavle Boris, Josipovac Punitovački	103
9.7.3.15. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Jozo Krha, Josipovac Punitovački	103
9.7.3.16. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Antun Štefančić, Punitovci	103
9.7.3.17. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Andrija Eling, Josipovac Punitovački	103
9.7.3.18. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stjepan Eling, Josipovac Punitovački	103
9.7.3.19. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stevo Brandis, Josipovac Punitovački	103
9.7.3.20. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Đuro Đanić, Punitovci	104
9.7.3.21. „KIKO“ obrt, Jurjevac Punitovački	104
9.7.3.22. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Ružica Komar, Josipovac Punitovački	104
9.7.3.23. Obrt Bazant, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Tomislav Bazant & obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Zdenko Bazant, Jurjevac Punitovački	104
9.7.4. Turizam	104
9.7.5. Problematika poduzetnika Općine Punitovci	106
9.8. Općina Punitovci kao subjekt konkretnog razvoja gospodarstva	107
9.9. Nasljeđe u službi razvoja	107
9.9.1. Zaštićene prirodne vrijednosti	107
9.9.2. Društveno i gospodarsko nasljeđe	108
9.9.2.1. Kulturno-društvene manifestacije	109
9.10. Građani u razvoju vlastitog područja	109
9.10.1. Utjecaj Crkve	109
9.10.2. Mjesni odbori	110
9.10.2.1. Mjesni odbor Josipovac Punitovački	110
9.10.2.2. Mjesni odbor Jurjevac Punitovački	111
9.10.2.3. Mjesni odbor Punitovci	111
9.10.3. Udruge Općine Punitovci	112
9.10.3.1. Slovačko kulturno-umjetničko društvo „Braće Banas“, Josipovac Punitovački	112
9.10.3.2. Matica Slovačka, Josipovac & Slovačko Kulturno umjetničko društvo, Josipovac	112
9.10.3.3. Vijeće slovačke nacionalne manjine, Josipovac Punitovački	113
9.10.3.4. Dobrovoljno vatrogasno društvo Josipovac, Josipovac Punitovački	113
9.10.3.5. Dobrovoljno vatrogasno društvo Punitovci, Punitovci	113
9.10.3.6. Dobrovoljno vatrogasno društvo Jurjevac, Jurjevac	113
9.10.3.7. Lovačko društvo „Lisica“, Punitovci	113

9.10.3.8. Sportsko ribolovna udruga „Linjak“, Punitovci	114
9.10.3.9. Sportsko ribolovna udruga „Jurjevac“, Jurjevac Punitovački	114
9.10.3.10. Nogometni klub „Slavonija“, Punitovci	114
9.10.3.11. Sportski nogometni klub „Omladinac“, Josipovac Punitovački	114
9.10.3.12. Nogometni klub „Zrinski“, Jurjevac Punitovački	114
9.10.4. Školstvo	115
9.10.4.1. Utjecaj škole	115
9.11. Umjesto zaključka PUR-a Općine Punitovci	117
III. DIO RAZVOJNOG PROJEKTA	119
10. RAZVOJ POLJOPRIVREDE I PROIZVODNJA HRANE U RAZVOJNOM PROJEKTU OPĆINE PUNITOVCI	120
10.1. Opći dio	120
10.2. Posebni dio	122
10.3. Hrana	124
11. RAZVOJ TURIZMA U RAZVOJNOM PROJEKTU OPĆINE PUNITOVCI	129
11.1. Fraktali	129
11.2. Razvoj turizma u okviru Općine Punitovci	131
11.2.1. Sadržaji za kvalitetnu turističku ponudu Općine Punitovci	131
12. NOVI ZAOKRET U RAZVOJU GOSPODARSTVA	134
12.1. Poštivanje plodoreda radi očuvanja tla i proizvodnje organske hrane	136
12.2. Proizvodnja organske hrane - budućnost za hrvatske poljoprivrednike	138
12.3. Zašto organska proizvodnja?	139
12.3.1. Korištenje strojnih prstenova u poljoprivredi	140
12.3.2. Oplemenjivanje zemljišta “karbo-kalkom“	140
12.3.3. Proizvodnja humusa od organskog otpada s farmi	141
12.3.3.1. Proizvodnja humusa od organskog otpada pomoću Kalifornijskih glista	141
12.3.3.2. Kako do organskih tvari za proizvodnju humusa?	142
12.3.4. Biotehnološko stoljeće	142
12.3.4.1. Što je vizija ovog stoljeća?	142
13. INFORMACIJSKA PODRŠKA	144
13.1. Informacijska podrška prirodnih resursa	144
13.2. Uvođenje GIS-a u gospodarstvo s težištem na poljoprivredi	144
14. CLUSTERI	146
14.1. Zašto <i>clusteri</i> ?	146
14.1.1. <i>Clusteri</i> u razvoju gospodarstva	146
14.2. Zadruge	147
15. PROMET I ENERGIJA	151
15.1. Prometni pravci - značajan faktor u razvoju gospodarstva	151
15.2. Strategija razvoja prometnog pravca Koridor Vc	151
15.3. Prometni položaj Općine Punitovci	153
15.4. Energetska učinkovitost	154
15.4.1. Novi izvori energije	155

16. VIZUALNI IDENTITET PODRUCJA OPCINE PUNITOVCI	156
17. FINANCIRANJE ULAGANJA U RAZVOJNOM PROJEKTU JLS	158
17.1. Financiranje JLS s primjerima vođenja investicija	158
17.2. <i>Cost benefit</i> analiza	158
17.3. Stručni tim za investicije	159
18. OKOLIŠNI DIO RAZVOJNOG PROJEKTA JLS	161
18.1. Očuvanje okoliša na području Općine Punitovci	161
19. ZAKONI, PRAVILNICI, UREDBE I PROPISI KOJIH SE TREBA PRIDRŽAVATI U IZRADI PUR-a (RAZVOJNIH PROJEKATA)	165
20. PROVEDBA PUR-a	169
20. 1. Projekti u okviru Općine Punitovci	169
20.1.1. Projekti koje pokreće Općina Punitovci	169
21. RAZVOJNA KAMPANJA	171
22. ZAKLJUČAK	173
23. PRIJEVOD NA ENGLESKI JEZIK: IZVOD IZ PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE PUNITOVCI	174
IV. DIO RAZVOJNOG PROJEKTA	185
24. PRILOZI	186
25. LITERATURA	250
26. KRATICE	253

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Starosna struktura stanovništva Općine Punitovci prema popisu 2001. godine
Grafikon 2. Vanjsko-trgovinska razmjena poljoprivrednim proizvodima u razdoblju 1996.–2006. godine

POPIS SHEMA

Shema 1. Nacionalni okvir za regionalni razvoj
Shema 2. Shema podjele Republike Hrvatske iz 2007. na tri statističke regije prema NUTS-a
Shema 3. Nova shema podjele Republike Hrvatske na dvije statističke regije prema NUTS-a
Shema 4. Misaoni obrazac – Smjernice razvoja ruralnog turizma
Shema 5. Informatizacija sustava Županije
Shema 6. Clusteri proizvodnje
Shema 7. Osnivanje tvrtke u okviru JLS

POPIS SLIKA

Slika 1. Položaj Republike Hrvatske u Europi
Slika 2. Položaj Osječko-baranjske županije u Republici Hrvatskoj
Slika 3. Položaj Općine Punitovci u Osječko-baranjskoj županiji
Slika 4. Turistički zemljovid Općine Punitovci
Slika 5. Mirko Vavra, dipl.ing, načelnik Općine Punitovci
Slika 6. Ulica u Josipovcu iz 1957. godine
Slika 7. Gospodarska zona općine Punitovci
Slika 8. Frano Franjić, dipl.ing. – upravitelj farme Krndija d.o.o.
Slika 9. Stjepan Pastva, vlasnik i direktor Sinkolit Comerce d.o.o., Josipovac Punitovački
Slika 10. Na sastanku sa predstavnicima obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava općine Punitovci 29. svibnja 2012.
Slika 11. Goran Jančo, dr.vet., vlasnik farme
Slika 12. Blaženka Škorvaga sa suprugom
Slika 13. Nastup Matice Josipovac Punitovački na manifestaciji Selu na dar
Slika 14. Vlč. Jurica Pardon, župnik župe Punitovci
Slika 15. Na sastanku sa predstavnicima općinskog vijeća općine Punitovci 07. svibnja 2012.
Slika 16. Ivan Smoljo, ravnatelj osnovne škole u Punitovcima
Slika 17. Zgrada osnovne škole u Josipovcu Punitovačkom
Slika 18. Shema fraktnog načina organizacije
Slika 19. Prometni položaj Općine Punitovci

POPIS TABLICA

Tablica 1. Osnovne karakteristike Općine Punitovci u brojkama
Tablica 2. Bilanca područnog kapitala Općine Punitovci
Tablica 3. Bilanca stanovništva = ljudski kapital Općine Punitovci
Tablica 4. Pregled vrijednosti Općine Punitovci koje se ne nalaze u bilanci
Tablica 5. Zemljишte u ha po katastarskim kulturama Općine Punitovci – privatno i državno 2012.g.
Tablica 6. Kretanje stanovništva po naseljima
Tablica 7. Stanovništvo i prosječan broj nezaposlenih prema mjestu prebivališta i stupnju

stručne spreme u rujnu 2012. godine

Tablica 8. SWOT analiza Općine Punitovci

Tablica 9. Bilanca stanja Općine Punitovci na dan 31. 12. 2011. godine

Tablica 10. Prihodi i rashodi Općine Punitovci za razdoblje od 2010. – 2012. godine

Tablica 11. Podatci o jedinici lokalne uprave Općine Punitovci

Tablica 12. Poljoprivredna kućanstva prema ukupno raspoloživom zemljištu, površinama ukupno raspoloživog i korištenog zemljišta, popis poljoprivrede 2003. godine

Tablica 13. Površine korištenog poljoprivrednog i ostalog zemljišta po kategorijama, popis polj. 2003. godine

Tablica 14. Stanje voćaka na području Općine Punitovci

Tablica 15. Stanje grla stoke na području Općine Punitovci

Tablica 16. Maksimalna visina javne potpore u 2013. godini

Tablica 17. Minimalni broj trsova/stabala/biljaka po ha potreban za ostvarivanje prava na Poticaj

Tablica 18. Primjer četveropoljnog plodoreda na tri lokacije zemljišta

Tablica 19. Primjer 10-godišnjeg tzv. čvrstog plodoreda s osiguranim plasmanom proizvoda

Tablica 20. Primjer 10-godišnjeg plodoreda ili tzv. slobodnog plodoreda za kulture koje nemaju osiguran plasman

Tablica 21. Popis pravnih subjekata na području Općine Punitovci

Tablica 22. Popis udruga na području Općine Punitovci

Tablica 23. Popis obrta na području Općine Punitovci

Tablica 24. Popis obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na području Općine Punitovci

Predgovor

Općina Punitovci sačinjavaju sela Punitovci, Josipovac Punitovački, Jurjevac Punitovački i Krndija koju čini pretežno hrvatsko stanovništvo 61,84%, dok je od nacionalnih manjina pretežno slovačko stanovništvo 35,57%. Općina je površine 39,34 km². Mala Općina, ali poduzetnički dosta aktivna. Prema popisu stanovništva iz 2011. u njoj živi 1.800 stanovnika, a gustoća naseljenosti je 45,8 stanovnika po km². Pripada u prostor mikro regije Đakovština. Smještena je u središnjem dijelu Osječko – baranjske županije.

Prepoznatljiva je po uređenom krajobrazu i vrijednim seljanima. To je prostor sa dosta obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, uspješnih obrtnika i mladih ambicioznih ljudi koji smjelo ulaze u nove poduzetničke poduhvate, kao primjerice bračni par Jančo, po zanimanju oboje veterinari, koji su otvorili novu farmu za uzgoj 230 rasplodnih krmača, 1.200 komada prasadi i 1.600 tovljenika u svakom trenutku spremno za isporuku.

Tijekom cijelog rada na Programu ukupnog razvoja u selu su se odvijale ubičajene aktivnosti koje pokreću mladi, ali i stariji stanovnici naselja.

Općinu vodi načelnik volonter Mirko Vavra, diplomirani inženjer elektrotehnike, koji pokazuje posebne ambicije u razvoju naselja cijele Općine. To se posebno vidi iz njegova nastojanja da se maksimalno informira o mogućnostima korištenju sredstava iz sredstava EU u predpristupnim i posebno u strukturnim fondovima. Upravo je radi toga upisao i Program stručnog usavršavanja „UPRAVLJANJE PROJEKTNIM CIKLUSOM“ za rad na projektima prijedlozima prema PCM metodologiji za povlačenje sredstava iz fondova EU.

Prilikom održavanja sastanaka sa obrtnicima i OPG-om primjećivao se interes ljudi za uključivanje u razvoj, što se ne može reći za voditelje udrug koji nisu baš imali želju da se uključe u razgovor, jer vjerovatno ne vjeruju u dobivanje nekih potpornih sredstava od EU, već se oslanjaju na sredstva Općine.

Inače, dobiva se dojam da su ljudi prilično nepovjerljivi u bilo kakva bespovratna sredstva i pomoći, većinom su se navikli svoje probleme rješavati sami i snalaziti se na tržištu sa svojim proizvodima.

Ima dosta toga što bi se trebalo i što žele riješiti, ali se za sada ne nalaze načini. Potreba im je sagraditi lovačku kuću za lovce, ali kako nemaju svoje zemljište predstoji im problem i način kako to ostvariti.

Kod predstavljanja PUR-a još ćemo jednom predstaviti mogućnosti koje postoje pri korištenju sredstava predpristupnih fondova, a posebno ulaskom u EU sredstava strukturnih fondova i kohezijskog fonda.

Trebat će prihvatiti sustav primjene partnerstva privatnog i društvenog sektora i izlazak iz okvira ustaljenih razmišljanja kako će to netko drugi riješiti ili da će se riješiti samo od sebe. To je teorija koju često susrećemo „već će biti nekako“.

Prof. dr. sc. Anka Mašek Tonković

1. ISKAZNICA PROGRAMA

Naziv Naručitelja:

**OPĆINA PUNITOVCI
31424 Punitovci,
Stjepana Radića 58**

Naručitelj programa:

Mirko Vavra, dipl. ing., načelnik Općine Punitovci

Program:

PROGRAM UKUPNOG RAZVOJA

Općina:

Općina Punitovci

Naziv izvršitelja programa:

**EKONOMSKI FAKULTET U OSIJEKU
Gajev trg 7, 31 000 Osijek
Matični broj: 3021645; OIB: 52778515544
CREDERE, Centar za razvoj, istraživanja i
reinžinjering, Osijek
Gornjodravska obala 84, 31 000 Osijek
Matični broj: 2222914; OIB: 41542729263**

*Odgovorne osobe za izradu
dokumentacije:*

**Prof. dr. sc. Anka Mašek Tonković
Katica Križanović, univ.spec.oec.**

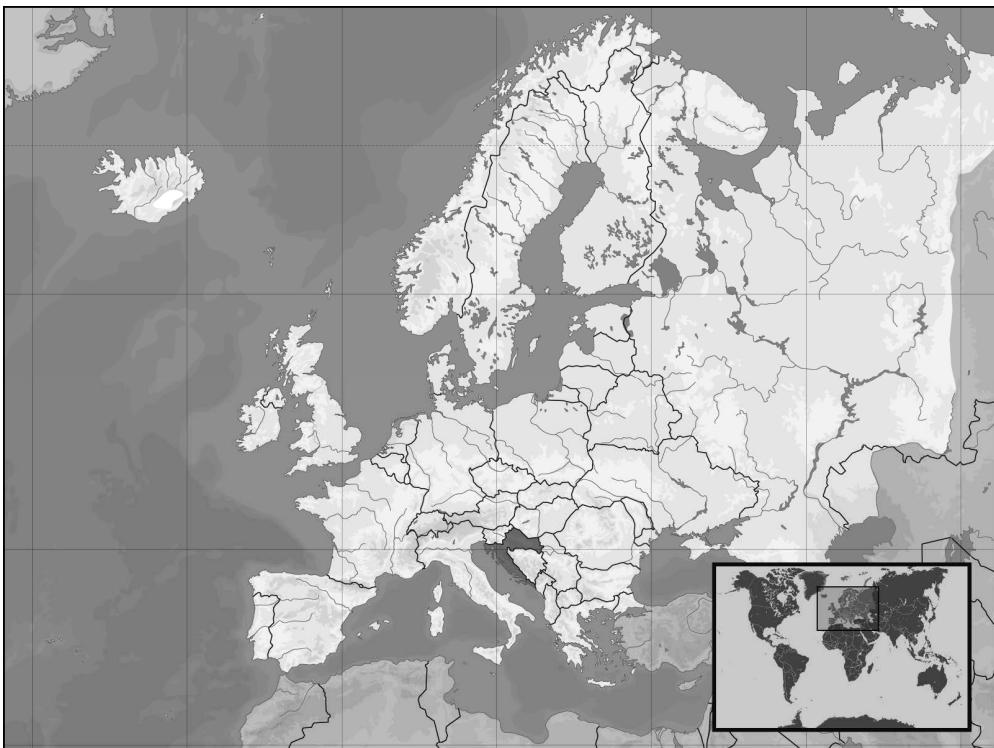
Voditeljica programa:

Suradnica na programu:

Okončanje programa:

prosinac 2012. godine

Slika 1. Položaj Republike Hrvatske u Europi

Izvor: www.bs.wikipedia.org/wiki/Hrvatska

Slika 2. Položaj Osječko-baranjske županije u Republici Hrvatskoj

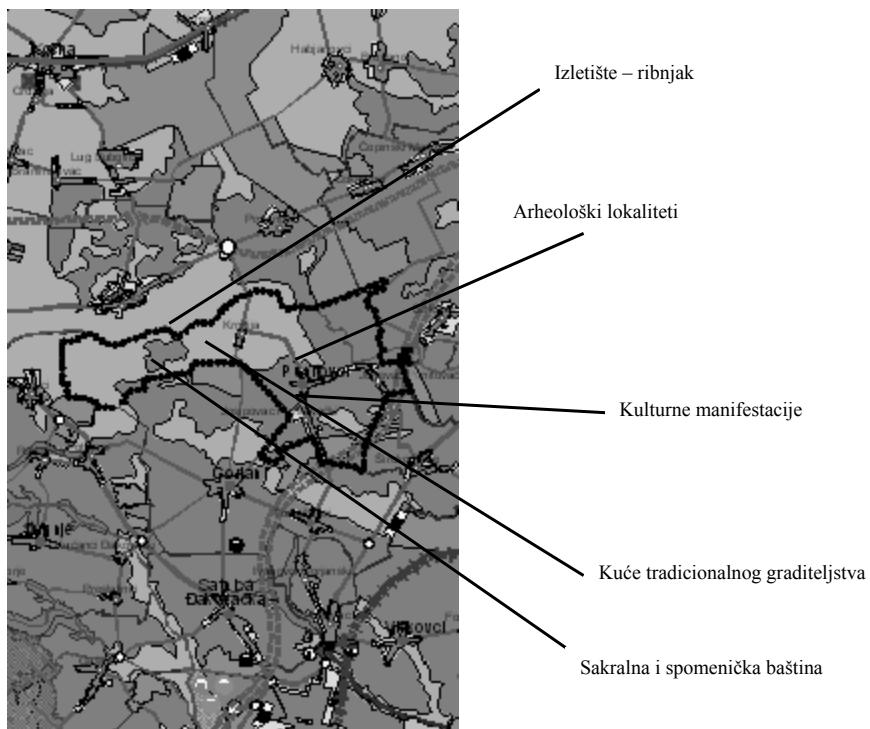
Izvor: <http://hr.wikipedia.org>

Slika 3. Položaj Općine Punitovci u Osječko-baranjskoj županiji

Izvor: www.google.hr/images

Slika 4. Turistički zemljovid općine Punitovci

2. PORUKA AUTORA

U skladu s ciljevima ekonomske politike Republike Hrvatske pokrenute su aktivnosti za izradu Strategije razvoja, Regionalni operativni Programi za razvoj i Programi ukupnog razvoja jedinica lokalne uprave i regionalne samouprave, kako bi došli do kvalitetne spoznaje o snagama i slabostima, mogućnostima i prijetnjama te predložili potrebna rješenja.

«Temelji lokalne i regionalne samouprave postavljeni su u Ustavu Republike Hrvatske iz 1990. god. Zakonu o lokalnoj samoupravi i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01), koji je donesen 2001. godine. Međutim, u prvi deset godina hrvatske neovisnosti i iskustva s demokratski uredenom lokalnom samoupravom, lokalni i regionalni potencijali nisu se razvili u punom smislu zbog više čimbenika – visokocentraliziran sustav, nezreli demokratski procesi, kao i učinci rata i okupacija dijelova zemlje.»¹

Program ukupnog razvoja jedinice lokalne samouprave Punitovci predstavljaće podlogu za izradu feasibility studija i projekata kako bi se organizirano pristupilo ruralnom razvoju jedinice lokalne samouprave, a kroz to doprinijelo razvoju županije, prostora istočne Hrvatske, samim tim i cijele Republike Hrvatske. Svrlja izrade ovog dokumenta je na osnovu analize «bottom up» dobiti što je moguće kvalitetniji uvid u specifičnosti kraja i probleme koji otežavaju razvoj. Na osnovu spoznaje o mogućnostima koje ima ova JLS s obzirom na socijalni kapital i prirodne resurse, moguća je brza realizacija projekata koji su predviđeni u Programu ukupnog razvoja i ostvarivanje kvalitetnog životnog standarda ljudi koji tu rade i žive.

Svaki kraj ima svoje specifičnosti, etno i eko vrijednosti koje smo nastojali prepoznati, a tada i predložiti pored postojećih nove razvojne Programe. Potrebno je bilancirati prirodne potencijale prostora kojeg čini ruralni poljoprivredni prostor, manje šumsko područje, kao i prirodnji vodotok rijeke Vuke, te manje akumulacije (bajeri), prirodan i očuvan okoliš, kulturno – povjesne i sakralne gradevine, te osobitosti tradicije i folklora stanovništva, što sve može potaknuti razvoj ruralnog turizma na prostoru Punitovaca.

Sve nove predviđene aktivnosti traže uključenje svih političkih i gospodarskih struktura međusektorski umreženih s udrugama i drugim asocijacijama civilnog sektora. Jedino u zajedničkom djelovanju pored želje za profitom, treba doći do izražaja i želja za očuvanjem postojećih vrijednosti kulturne i spomeničke baštine, želja za njegovanjem tradicije po kojoj se prepoznaju krajolici i ljudi koji su nekada živjeli i danas žive na prostoru Punitovaca. Postoje još uvijek neistraženi arheološki lokaliteti kao što su u Josipovacu Punitovačkom “Veliko polje II” – prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet na trasi autoceste Beli Manastir – Osijek – Svilaj, dionica Osijek – Đakovo i “Veliko polje I” – prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet na trasi autoceste Beli Manastir – Osijek – Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.

¹ Strategija i jačanje kapaciteta za regionalni razvoj (CARDS 2002 Program za Hrvatsku) Analiza stanja u regionalnom razvoju RH. ECORYS, Zagreb, 24. rujna 2004. str. 19.

Na području Općine razvila su se naselja ruralnih obilježja, što ukazuje na mogućnost razvoja kontinentalnog turizma u okviru seoskih gospodarstava, koja bi se kroz svoju osnovnu djelatnost – poljoprivredu, dopunski uključila u različite oblike pružanja usluge turistima.

Za sada već postoje brojni sadržaji kao što su: tradicijski obrti, kuće tradicionalnog graditeljstva, spomenička baština, arheološka nalazišta, sakralni objekti, smotre folklora slovačke nacionalne manjine, izletište Ribnjak u Josipovcu Punitovačkom, seoska OPG-a koja se žele uključiti u turističku ponudu.

Da bi se sve stavilo u funkciju razvoja, potrebno je raditi na izradi projektnih prijedloga za korištenje sredstava međunarodnih novčarskih institucija, a posebito fondova EU.

Program ukupnog razvoja dokument je koji je nastao na osnovi izrade kvalitetne gospodarske i sociološke analize jedinica lokalne samouprave. U procesu rada koristila se postojeća dokumentacija, Strategija razvojna OBŽ, Regionalni operativni Program OBŽ, Prostorni plan uređenja Općine Punitovci, statistički bilteni, izvještaji, analize, razni prikazi, povijesna grada župe Punitovci i dr. Obavljeni su razgovori i radionice s predstvincima:

- jedinice lokalne samouprave,
- trgovačkih društava i obrtnika,
- udruga
- ravnateljem škole,
- crkvenim organizacijama i
- drugim neformalnim skupinama.

U izravnim razgovorima s načelnikom, pročelnikom i suradnicima JLS dobiveni su podaci o postojećem stanju, problemima i programima razvoja.

U Programu ukupnog razvoja navedene su glavne karakteristike, snage, slabosti i prijedlog za nova ulaganja na osnovi javno – privatnog partnerstva. S obzirom na mali broj stanovnika Općine (1.800 stanovnika prema popisu 2011.), svega je 391 radno aktivan stanovnik za razdoblje rujan 2012., postoje aktivni OPG-ovi (200), tradicijski obrti (kazandija) i trgovacka društva. Osim toga, otvaraju se i novi pogoni kao što je u lipnju o. g. otvorena nova farma uzgoja 1.200 tovljenika u svakom trenutku, sa 230 rasplodnih krmača, s vlastitim laboratorijem u kojem vlasnici veterinari (supružnici) kontroliraju zdravstveno stanje stočnog fonda.

Radi bržeg pokretanja razvoja predlaže se raspisivanje natječaja, međusektorska povezivanja, partnerstva s domaćim i stranim investitorima. «Jedan od oblika partnerstva su javno-privatni fondovi rizičnog kapitala koji su specijalizirani u teritorijalnom (npr. Regionalni rizični fondovi) ili industrijskom smislu (npr. Ekološke proizvodnje), a koje podupire država zbog podudarnosti njihove specijalizacije i javnog interesa, ulažući novac izravno u njih.»²

Osim toga svjesni smo da se razvoj jedinica lokalnih samouprava «može temeljiti samo na zajedničkim nastojanjima, naporima i udruženim resursima javnoga, poslovnog i civilnog sektora». Svrha je objedinjavanje malih usitnjениh projekata u jedan razvojni Program. «Jedino veliki Programi imaju izgleda privući sredstva europskih pretpriступnih fondova i jedino usklađenim djelovanjem moguće je u kraćem roku postići vidljive i mjerljive učinke». ³

² Ibidem 46.

³ Okvir za ruralni razvitak, Slap, Osijek, 2005. str. 10.

Predlaže se odmah pristupiti izradi kataloga svih predloženih projekata, s kratkim opisom investicije za javno privatno partnerstvo, staviti katalog na web stranicu i poraditi na projektnim prijedlozima za korištenje strukturnih fondova i kohezijskog fonda EU.

Prof. dr. sc. Anka Mašek Tonković

3. PORUKA ČELNIKA OPĆINE

3.1. Poruka načelnika Općine Punitovci

Slika 5. Mirko Vavra, dipl.ing,
načelnik Općine Punitovci

Općina Punitovci, je mala Općina po broju stanovnika u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj. Izrazito nerazvijena sa velikim brojem nezaposlenih osoba, općina od posebne državne skrbi. Po razvijenosti jedva dostižemo 50% državnog prosjeka.

Još 2005. godine, Općina Punitovci nije imala ni vodovod (*osim naselja Josipovac – seoski vodovod iz 1976. godine*), ni plinsku mrežu a o kanalizacijskom sustavu nije se ni sanjalo. Nismo imali ni osnove razvojne dokumente tipa *prostorni plan* ili *program ukupnog razvoja*, nismo čak ni ubirali komunalnu naknadu. Nije bilo ni jedne kuće oproštaja u funkciji. Gruntovnica i katastar za Općinu Punitovci potpuno su neuređeni te koristimo karte iz vremena Austro-Ugarske Monarhije. Komunalno smo bili potpuno neopremljeni, a o razvojnim projektima nije se ni sanjalo.

Sve ovo obeshrabrilo bi svakog mladog čovjeka ili obitelj koji bi se željeli nastaniti u Općini. Nakon 2005. godine

Općina kreće snažno naprijed, izradom prostorno-planske dokumentacije, vodovoda, kuća oproštaja u naseljima Josipovac i Punitovci, izgradnjom društvenih domova u Jurjevcu i Josipovcu, opremanjem doma u Punitovcima, plinskom mrežom 2008. godine. Obnovljeni su i svi kolnici u građevinskoj zoni svih naselja makadamske ceste Punitovci – Krndija, Josipovac- Gorjani presvućene su asfaltom, zemljana cesta Jurjevac - Široko Polje asfaltirana je, cesta Krndija – Gorjani je proširena s 3m na 5,5m širine. Riješili su se imovinski odnosi u ulici Svetog Josipa u Josipovcu, problem koji je mjesni odbor Josipovac proganjao više od 20 godina. Godine 2011. završila je katastarska izmjera k.o. Krndija. Program raspolažanja državnim poljoprivrednim zemljištem izmijenjen je i doraden te je državno poljoprivredno zemljište dano obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima u zakup na 10 godina.

Općina Punitovci u svakom naselju ima aktivne udruge lovaca, ribiča, nogometara te kulturno umjetnička društva, udruge koje izvrsno rade te uveliko doprinose kvaliteti života u našoj maloj zajednici.

Cilj Općinske uprave vijeća i načelnika kroz sve ove godine a i danas je u potpunom komunalnom opremanju (voda, plin, kanalizacija, kuće oproštaja), podizanju kvalitete društvenog života kroz izgradnju društvenih i vatrogasnih domova, nadgledanju i pomaganju rada udruga, pomoći učenicima i studentima u školovanju, osigurati obraćnicima bolje uvjete za razvoj, te pomoći starijima i mladim obiteljima. Svi ovi ciljevi pomoći će da mlade obitelji imaju puno više razloga za ostati živjeti u našoj općini, te neće morati tražiti bolje sredine za život. Više puta sam u svojim izlaganjima svima govorio da je Općina Punitovci predgrađe Đakova i Osijeka i da nema potrebe ići živjeti u Đakovo (15 minuta automobilom) ili Osijek (30 minuta automobilom), jer danas nije nikakav problem otići raditi u Đakovo ili Osijek a živjeti u Punitovcima.

Novo vrijeme donosi nam izgradnju kanalizacijskog sustava koji se počinje graditi upravo sada u prosincu 2012. godine, katastarsku izmjeru k.o. Punitovci bez koje nema bržeg razvoja naše sredine, te dovođenje privrednika u našu gotovo završenu gospodarsku zonu Josipovac Punitovački.

Osim ovih velikih projekata moramo mlađe osobe koje su završile određene zanate poticati da samostalno krenu u svijet privrednika. Obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima osigurati prodaju ili barem dugogodišnji zakup državnog poljoprivrednog zemljišta kako bi svoje farme mogli izgraditi na tom zemljištu odnosno svoje farme izmjestili van naselja.

Nužno je i očuvati i njegovati kulturnu baštinu Hrvata i Slovaka, te postati turistički prepoznatljivi po našim osobitostima.

I na kraju, integriranjem Hrvatske u Europsku uniju dolaze i promjene u radu Općine. Prijašnjih godina uspješno smo izgradili infrastrukturu uz pomoć Republike Hrvatske i Županije, a već naredne godine moramo se okrenuti strukturnim fondovima i kohezijskom fondu Europske unije. Općina se priprema za ove promjene i ubrzano osmišljava nove projekte koji će biti financirani iz ovih fondova, te obrazuje osobe iz općine za izradu projekata.

Načelnik Općine Punitovci
Mirko Vavra, dipl.ing.

UVOD

Program ukupnog razvoja (PUR) Općine Punitovci čine Punitovci i naselja koja mu pripadaju: Josipovac Punitovački, Jurjevac Punitovački i Krndija.

To je prostor od 39,34 km² na kojem, prema popisu stanovništva iz 2011., živi 1.800 stanovnika.

Cilj PUR-a je pripomoći stanovništvu naselja da ostanu u svojim postojećim gospodarstvima, ali da bi njihov rad stvarao dodanu vrijednost, trebali bi prihvatići nova pravila ponašanja koje donosi novo vrijeme procesa globalizacije. To znači da trebaju djelovati individualno, ali povezano u svrhu stvaranja zajedničkog proizvoda, prepoznatljivog, pod zaštićenom markom - *brendom* - vizualnim identitetom, bilo da se radi o:

- malim i srednjim poduzetnicima
- obiteljskoj poljoprivrednoj proizvodnji
- obrtničkoj djelatnosti
- narodnim etno običajima
- kulturnim, umjetničkim, crkvenim i drugim sadržajima ili
- manifestacijama vezanim za narodne i crkvene običaje i dr.

Kod izrade PUR-a prema propisanoj metodologiji, analizom postojećeg stanja svakog naselja u okviru Općine Punitovci prema fraktalnom pristupu tj. «odozdo – bottom up»⁴ došlo se do kvalitetne slike stanja o:

- postojećim mogućnostima
- postojećim ograničenjima i
- razvojnim mjerama i djelnostima.

Svaka od ovih točaka obradena je u sažetku i u dijelu teksta koji se odnosi na Općinu Punitovci.

Projekt je namijenjen jedinici lokalne i područne samouprave, a istovremeno i «središnjim državnim institucijama kako bi se osposobile za upravljanje regionalnom politikom na način na koji to rade odgovorne institucije u zemljama članicama Europske unije.»⁵

Općini Punitovci mogu se pridružiti i druge lokalne samouprave koje imaju svoje posebitosti, na osnovi kojih se mogu uklopiti u ruralni razvoj te stvoriti cjelovitu ponudu, što bi činilo mozaik ljepote raznolikosti kulturoloških etno vrijednosti, tradicije u obiteljskim gospodarstvima, različitim sadržajima u stilu života, rada i stvaralaštva. To se može postići sustavom organiziranja LAG-a.

Međusektorskim povezivanjem, stvaranjem partnerstva, zajednički udruženi i predstavljeni svijetu pomoću visokosofisticirane tehnike možemo postići prepoznatljivost, dobiti *image*

⁴ Metodologija izrade projekata ukupnog razvoja JLS ili dijelova PUR-a 2005. str. 5.

⁵ Program Europske unije CARDS za Republiku Hrvatsku, Tehnička pomoć središnjim državnim institucijama zaduženim za regionalni razvoj

posebitosti, koji će se u nadolazećim vremenima sve više cijeniti i tražiti i niti jedna najezda hlapljivih interesa za nemilosrdnim profitom ne će moći uništiti tu ljepotu i tradiciju življenja.

Globalizacijski se procesi ne mogu zaustaviti, ali ih treba provoditi u skladu s pravilima ponašanja koja štite eko i etno vrijednosti neke regije i naroda koji u njoj žive.⁶ Stuart Hart globalizacijske procese vidi u razvoju predvođenim privatnim sektorom koji stvara rentabilne tvrtke služeći istodobno „povećanju kvalitete života siromašnih, poštivanju kulturnih razlika i očuvanju ekološkog integriteta našeg planeta“⁷

«U području ekonomске politike to isto tako znači **nužnost ubrzanja onih reformi koje će omogućiti jačanje cjenovne konkurentnosti cjelokupne ekonomije. Umjesto reformi korak po korak, potrebna je logika grude snijega – paralelnog pokretanja niza različitih promjena.»⁸**

Ljepotu raznolikosti ovoga kraja treba prepoznati i zajednički pokrenuti u nove trendove ruralnog razvoja.

⁶ Thomas L. Friedman, The Lexus and the Olive Tree, 2000. by the Thomas L. Friedman p.249.

⁷ Stuart Hart «Capitalism at the Crossroads, Wharton School Publishing, 2005. p. 127

⁸ Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. radna verzija, RH Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Zagreb, 12 svibanj 2006. str. 40.

I DIO
**RAZVOJNOG
PROJEKTA**

4. REGIONALNI RAZVOJ I REGIONALNA POLITIKA

4.1. Općenito o regionalnom razvoju i regionalnoj politici

Regionalna politika polazi od podjele države na pojedine dijelove koji imaju neka posebna obilježja koja su osobita i prepoznatljiva po svojim posebnostima u klimi, gospodarskom razvoju, prometnoj povezanosti, položaju u odnosu na susjede, broju stanovništva, kulturnim, eko i etno vrijednostima i dr. «Osnovna ideja regionalne politike je optimizirati razvojne potencijale i resurse regija u cilju unaprijeđenja njihovog ukupnog gospodarsko-socijalnog stanja. Stoga je u nacionalnom interesu pružiti dodatnu podršku regijama koje zaostaju u razvoju kako bi bile sposobne pridonijeti održivom konkurentnom gospodarstvu i kako bi od istog imale koristi. Takav interes stoji i iza regionalne politike koju provodi Europska unija. U Europskoj uniji postoje 268 regija druge razine NUTS-a (kratica za prostornu nomenklaturu koja se koristi u Eurostatu). Najviše regija druge razine ima Njemačka koja je po broju stanovnika najveća članica EU. U njenom sastavu se nalazi 16 pokrajina što predstavlja regije prve razine i 41 regije druge razine prema NUTS-a. Za razliku od Njemačke, manje članice EU svrstane su prema NUTS-a u regije prve razine kao što su Danska, Cipar, Estonija, Latvija, Litva, Luksemburg i Malta. U regije druge razine razvrstane su one regije koje se nalaze u okviru pojedinih država članica EU, a pripadaju drugim kontinentima izvan Europe.

Svrha je razvrstavanja pojedinih područja na regije druge razine, očekivanje pomoći za razvoj iz sredstava Ujedinjenih fondova.

Naime, krajnji cilj regionalne politike uvijek je isti: uravnoteženi regionalni razvoj. Europski model gospodarske i socijalne kohezije tj. regionalne politike kao takve temelji se na procesu Programiranja razvojnih ciljeva i prioriteta koji se usuglašavaju unutar šireg kruga partnera.

Uključivanjem većeg broja partnera u spomenuti proces osigurava se široki konsenzus o razvojnim smjernicama te se omogućava učinkovito povezivanje resursa javnog i privatnog sektora usmjerenih na poticanje razvoja. Primjenom tog modela EU pomaže svojim regijama koje zaostaju u razvoju da uspješno provedu svoje razvojne Programe u zadanom vremenu te da u okviru istih pronadu najefikasnije mjere kojima će se ojačati njihova konkurentnost.

Regionalna politika izrazito je multisektorskoga karaktera i kao takva zadire u mnoge sfere života i društva. Na svakoj pojedinačnoj regiji, vladi i njihovim partnerima odgovornim za regionalni razvoj stoji odluka na što će se regionalna politika usmjeriti. Uloga javnog i nevladinih sektora nezaobilazna je u jačanju razvoja, a samo uspješna regionalna politika privlači privatne investicije koje zapravo predstavljaju osnovu gospodarskog rasta».⁹ Upravo radi toga Program Europske unije CARDS za Republiku Hrvatsku otvorio je Program «Strategija i jačanje kapaciteta za regionalni razvoj»¹⁰. «Cilj programa je pomoći RH pri definiranju jedinstvene, na širokom konsenzusu utemeljene politike ujednačenog regionalnog

⁹ Program Europske unije CARDS za RH, Tehnička pomoć središnjim državnim institucijama zaduženim za regionalni razvoj

¹⁰ Strategija i jačanje kapaciteta za regionalni razvoj (CARDS 2002 Program za Hrvatsku), ECORYS, Zagreb, 24. rujna 2004.

razvoja koja će potaknuti razvoj održivog i konkurentnog nacionalnog gospodarstva»¹¹ Prema ovom programu, kojeg je finansirala Europska unija sredstvima CARDS 2002 Programa, a koordiniralo tadašnje Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvijanja, postavio se «Jedinstveni okvir za regionalne razvojne Programe». Doprinos Programa je izrada novog pravnog okvira te strukture, mehanizama i procedure potrebne za vođenje regionalne politike koja će pridonijeti poboljšanju konkurentnosti hrvatskih potencijala i postojećih resursa.¹²

U provedbu Programa uključena su ministarstva i druga tijela državne uprave, koja su i glavni korisnici Programa, a oni su i suodgovorni za regionalni razvoj. «Pored njih u provedbu Programa uključit će se predstavnici regionalne i lokalne samouprave kao i predstavnici gospodarskih i socijalnih partnera te nevladinih organizacija».¹³

4.2. Nacionalni okvir za regionalni razvoj

U dokumentu Strategija i jačanje kapaciteta za regionalni razvoj stoji kako se, usprkos široko prihvaćenom poimanju da različitosti regija u Hrvatskoj u smislu prirodnih, geografskih, društvenih, ekonomskih i političkih značajki predstavljaju ogromno bogatstvo za državu, navedenim se prednostima još uvijek ne upravlja na uspješan način. Nakon ovog dokumenta napravljen je nacionalni Program za regionalni razvoj, kao model prema kojem bi jedinice lokalne samouprave trebale raditi programe.

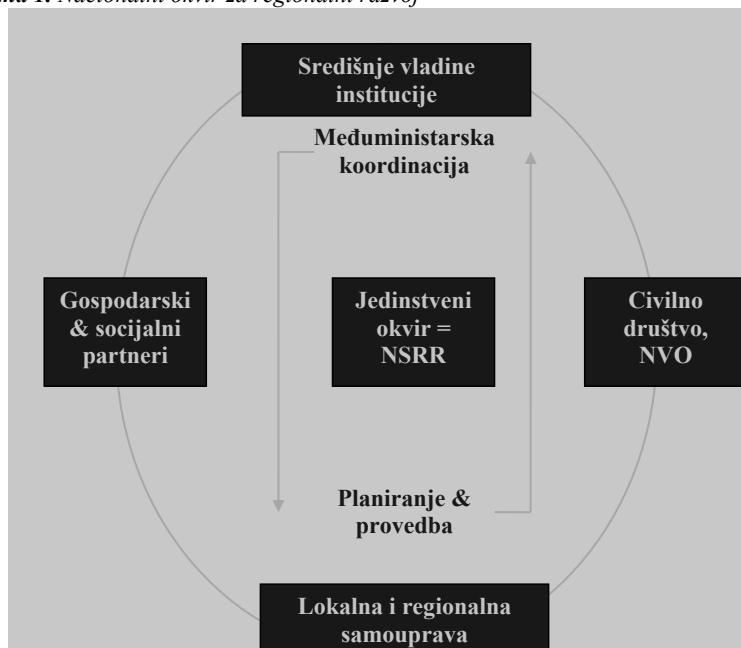
Provedbom programa jačaju se kapaciteti za učinkovitije planiranje regionalnog razvoja te se potiče jače povezivanje nacionalnih instrumenata za poticanje razvoja regija s inicijativama regionalnih aktera kao i partnerski odnosi i suradnja među svim zainteresiranim stranama. Takav koncept pridonijet će poboljšanju kako nacionalnih tako i regionalnih, tj. lokalnih aktivnosti usmjerenih na poticanje razvoja te njihovoj međusobnoj koordinaciji.

¹¹ Program Europske unije CARDS za RH, Tehnička pomoć središnjim državnim institucijama zaduženim za regionalni razvoj

¹² Ibidem 4.

¹³ Ibidem 5.

Shema 1. Nacionalni okvir za regionalni razvoj

Izvor: Program Europske unije CARDS za RH, Tehnička pomoć središnjim državnim institucijama zaduženim za regionalni razvoj

Ovaj nacionalni okvir za regionalni razvoj (Shema 1.) predlaže programe koji su promišljeno planirani, zasnovani na međusektorskoj suradnji, partnerstvu kako horizontalnom (partneri na lokalnoj razini) tako i vertikalnom (povezanost s lokalnim i regionalnim institucijama i resornim ministarstvima) i socijalnoj koheziji. Prema načelima supsidijarnosti, na razini regija treba raditi programe koje podržavaju svi lokalni čimbenici, lokalne vlasti i stanovništvo.

U osnovnim načelima regionalnog razvoja, definirana su načela:¹⁴ koncentracije, programiranja, partnerstva, nadopunjavanja i djelotvornosti. «Načelo koncentracije podrazumijeva ulaganje dostačne količine javnih sredstava u zaostala područja kako bi bio ostvaren trajan i mjerljiv učinak. Načelo Programiranja podrazumijeva dugoročan strateški, sveobuhvatni i holistički pristup za rješavanje niza složenih problema s kojima se suočavaju zaostala područja. Načelo partnerstva podrazumijeva sudjelovanje svih ključnih sudionika regionalnog razvoja u svim stadijima ciklusa javne politike – upravljanje, Programiranje, provedba, praćenje i ocjena, te finansijsko vođenje i nadzor. To uključuje predstavnike regionalne i lokalne samouprave, socijalne partnera, civilno društvo, posebne interesne skupine (ekološke, manjinske itd.) zajedno sa središnjim tijelima državne uprave. Načelo nadopunjavanja (dodanosti) podrazumijeva da sredstva Strukturnih fondova koje zemlja članica dobiva za potrebe regionalnog razvoja ne smiju zamjenjivati i/ili istisnuti državna sredstva, tj. finansijske obveze zemlje članice prema regionalnom razvoju. Načelo

¹⁴ Strategija i jačanje kapaciteta za regionalni razvoj (CARDS 2002 Program za Hrvatsku) ECORYS, Zagreb, rujan 2004. str. 45.

djelotvornosti/praćenja i ocjene podrazumijeva postojanje sredstava za mjerjenje utjecaja javnih ulaganja u regionalnom razvoju u smislu povećanja djelotvornosti takvih ulaganja.»¹⁸

4.3. Partnerstvo privatnog i javnog sektora

Partnerstvo privatnog i javnog sektora predstavlja ključni čimbenik u razvoju regija. Partnerstvo znači povezivanje u svrhu zajedničkog djelovanja za ostvarivanje vizije razvoja, posebno kod izrade regionalnih razvojnih projekata u području ruralnog razvijitka.

Sam izraz «partnerstvo» u Ekonomskom leksikonu znači: «Partnerstvo ili ortaštvo, društvo građanskog prava, ugovorom zasnovan obvezno-pravni odnos kojim se ugovorne stranke obvezuju udružiti svoj rad i/ili svoju imovinu u cijelosti ili djelomično radi postizanja nekog zajedničkog cilja, bez stvaranja novog subjekta. Ortaci mogu biti fizičke i pravne osobe, koje se moraju dogоворити o zajedničkom cilju ortaštva. Ako takav dogovor izostane, ortaštva nema. Mora postojati sporazum makar i o labavoj zajedničkoj organizaciji, putem koje svaki ortak ima određeni utjecaj i pravo sudjelovanja u odlučivanju, čime se ne stvara pravna osoba. Ortaštvo ne može biti stranka u parničkom postupku, ne može biti upisano u zemljische knjige, a i u stečajnom postupku subjekti su ortaci, a ne društvo. U sporu između ortaštva i trećih svi ortaci su tužitelji i tuženici. Ako tuži ortak u sporu s ortaštvom, postavlja zahtjev protiv svih ostalih ortaka. Imovinu ortaštva čine ulozi ortaka i imovina stečena tijekom poslovanja ortaštva. Udjeli ortaka u dobiti i gubitku utvrđuju se ugovorom, a ako oni nisu utvrđeni, svaki ortak ima jednak udio u dobiti i gubitku.»¹⁵

Javno-privatno partnerstvo nije izraz sadašnjeg vremena. Ono je postojalo i javljalo se još za vrijeme Rimskog Carstva, pa i u doba renesanse.

«Iako nema jednoznačne definicije, javno-privatno partnerstvo razumijeva suradnju javnog i privatnog sektora u kojoj javni sektor kupuje uslugu od privatnog sektora, a jedan ili više elemenata u realizaciji projekta pripada privatnom sektoru. Javno-privatno partnerstvo može, ali i ne mora uključivati privatno financiranje. Koncept javno-privatnog partnerstva doživljava velik uspon tijekom posljednjeg desetljeća 20. st., tako da je 2003. godine vrijednost javno-privatnog partnerskog ulaganja iznosila 41 milijardu USD, nasuprot 6 milijardi u 2000.

Razlozi primjene su proračunska ograničenja, zahtjev za poboljšanje kvalitete usluga javnog sektora temeljem znanja i radnih metoda privatnog sektora, potreba promjene uloge države u gospodarstvu te povećanje učinkovitosti iskorištavanja sredstava iz strukturnih fondova. Najčešći sektori primjene: izgradnja infrastrukture (ceste, željeznice, zračne i morske luke), informacijska tehnologija, školstvo, zdravstvo i bolnice, sport i turizam, komunalne usluge i zbrinjavanje otpada.

Organizacioni oblici mogu biti: - koncesija – privatni sektor sudjeluje u financiranju izgradnje infrastrukture, privatno finansijski investicijski projekti – privatni sektor investira u projekt, javni sektor daje neki od nužnih poticaja (npr. zemlju) i plaća pristojbu za korištenje objekata koji nakon određenog razdoblja preuzima u vlasništvo, zajedničko ulaganje – franšiza – privatni sektor u zamjenu za pristojbu koju plaća državi dojavlja i naplaćuje javnu uslugu; djelomična privatizacija.

¹⁵ Ekonomski leksikon, Zagreb

Potreba za javno-privatnim partnerskim projektima postoji ako ambiciozni razvojni planovi nadmašuju resurse javnog sektora. Iz istog razloga postoji i opasnost nekritičkog korištenja ovog koncepta. U zemljama EU postoji iskustvo primjene, međutim i neizvjesnost kako javno-privatno partnerstvo prilagoditi zakonodavstvu, propisima, statističkim i računovodstvenim standardima EU.»¹⁶

«Važno je poticati osnivanje razvojnih agencija koje će zajedno s jačanjem već postojeće poduzetničke infrastrukture poticati i podupirati razvojne aktivnosti u županijama i biti promotor županijskih partnerstva za razvoj»¹⁷

Predsjednik Vlade RH ukazao je na značaj sklapanja javno-privatnog partnerstva u razvoju našeg gospodarstva. «Pokazalo se da se možemo ujediniti oko važnih projekata i da nam je politička orijentacija od drugotne važnosti, a da je važno da nešto dobro napravimo za Hrvatsku i njezine građane. Cilj nam je ugovaranje i izvođenje većeg broja projekata u vrlo kratkom vremenskom periodu i podjela rizika između privatnih poduzetnika i javne vlasti radi efikasnog i efektivnog korištenja sredstava poreznih obveznika. Sve što treba u županijama, gradovima i JLS može se sagraditi za pet, šest ili sedam godina»¹⁸

Javno partnerstvo prije svega služi javnim interesima, ali potencijalni investitori žele u partnerskom zajedništvu naći i svoj interes.

U javno-privatnom partnerstvu mogu sudjelovati samo pravne osobe registrirane u Republici Hrvatskoj. Javni bi partneri bili Vlada, ministarstva, državne tvrtke, te jedinice lokalne i područne samouprave i njihove tvrtke.

U osnutku je Agencija za javno-privatno partnerstvo, a u prvoj fazi osniva se odjel Agencije za promicanje ulaganja i izvoza kojoj će javni partneri dostavljati svoje projekte. Nakon dobivene suglasnosti, javnim bi se natječajem išlo na izbor privatnog partnera koji bi svojim novcem sagradio predviđeni objekt. On bi nakon gradnje ostao nakon ugovorenog roka u vlasništvu privavnika, kojem bi lokalna samouprava plaćala najam za korištenje, pri čemu bi se mogla dugoročno zadužiti do najviše 35 posto prihoda ostvarenog godinu dana ranije.

Privatni partner snosi troškove gradnje i odgovoran je za ispravno funkcioniranje objekta koji se gradi, a nakon njegove izgradnje vodio bi brigu oko njegovog održavanja, tako da jedinica lokalne samouprave nema nikakvo opterećenje na troškove proračuna od ulaska u investiciju s privatnim partnerom.

Model javno-privatnog partnerstva odnosio bi se na:

- javne infrastrukturne objekte (poput bolnica, škola, domova umirovljenika, tržnica, sportskih terena, galerija i dr.) u čiju bi se gradnju ili obnovu uz državu i lokalnu samoupravu uključio i privatni sektor kako bi se skratili rokovi gradnje i pobrinulo oko kvalitetnog organiziranja sadržaja u novim objektima;
- partnerstvo s civilnim sektorom; u partnerstvu se vide udruživanje resursa, međusektorska suradnja, motivacija, znanje, informacije, pokretanje stručnih timova i konačno izrada projekata; mali usitnjeni projekti ujedinjeni u »jedan veliki program imaju izgleda privući sredstva europskih prepristupnih fondova».¹⁹

¹⁶ Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. radna verzija, RH Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Zagreb, 12 svibanj 2006. str. 31.

¹⁷ Ibidem, 36

¹⁸ Vjesnik, 8.9 srpnja 2006. str. 3.

¹⁹ Okvir za ruralni razvitak, Slap Osijek, 2005. str. 10.

Civilni sektor ima najveću odgovornost u pokretanju inicijative za uključivanje jedinica lokalne i područne samouprave, njenih udruga, institucija, obiteljskih gospodarstava, raznih zadruga, obrta i tvrtki u zajednički rad zasnovan na partnerstvu kako bi bili spremni pokrenuti regionalni ruralni razvoj.

4. 4. Regionalni i/ili područni razvoj u Republici Hrvatskoj, hrvatska područja (regije) u svjetskom okruženju ili utakmici

4.4.1. Regionalizacija kao nužnost

Regionalizacija EU u središtu je zanimanja od 1980. godine, tj. od ubrzanja europskih integracijskih procesa. Harmonični razvoj Europe postavljen je kao cilj od osnivanja EEZ 1957. godine i stvaranja Europskog socijalnog fonda. Od 1973. godine ulaskom V. Britanije i Irske u članstvo EEZ, uočena je nužnost osnivanja novih strukturnih fondova za posebne ciljeve: poljoprivredu, ribarstvo i regionalni razvoj. Stvaranje jedinstvenog tržišta EU potaknulo je da se regionalni ekonomski razvoj shvati znatno ozbiljnije. Ukažala se potreba za povećanjem Strukturnih fondova za siromašnije regije unutar EU. Regionalna politika EU bazirana je na finansijskoj solidarnosti tako da je dio proračuna EU namijenjen manje razvijenim regijama.

U razdoblju od 2000.-2006. godine trećina proračuna EU, tj. 213 milijardi EUR-a namijenjeno je manje razvijenim regijama. Regionalna politika EU nastoji unaprijediti ekonomski razvoj svojih najsramašnjih regija. Za to su namijenjeni Strukturni fondovi. Regionalna politika EU usko je povezana s projektom jedinstvenog europskog tržišta, procesima europske integracije i regionalnim aktivizmom. 30. travnja 2004. godine pristupa EU deset članica: Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Česka, Slovačka, Mađarska, Slovenija, Malta i Cipar.

4. 4. 2. Regionalna politika u Republici Hrvatskoj

Na sjednici Vijeća ministara EU 03. listopada 2005. godine Hrvatska je dobila status države kandidata za punopravno članstvo u EU. Početak pregovora određen je za 20. listopada 2005. godine. U pregovorima o punopravnom članstvu između EU i države kandidata veliki značaj pridaje se regionalnoj politici, kao važnom segmentu gospodarske politike. U Hrvatskoj nije uspostavljen jedinstveni institucionalni okvir za provedbu regionalne politike. Na nacionalnoj razini regionalna je politika u djelokrugu Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitišta. Promjena stanja može se očekivati s ubrzanim procesom integriranja RH u EU. 13. listopada 2005. godine javno je predstavljen prijedlog Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske. Sukladno ujednačenoj europskoj statističkoj nomenklaturi, tj. NUTS II, Državni zavod za statistiku dobio je zadatak da svoj prijedlog o podjeli teritorija Republike Hrvatske **na pet statističkih regija dostave EUROSTAT-u u proljeće 2004. god.** Prema toj podjeli istočna Hrvatska obuhvaćala je Virovitičko-podravsku, Požeško-slavonsku, Brodsko-posavsku, Vukovarsko-srijemsку i Osječko-baranjsku županiju. EUROSTAT je u svibnju 2004. god. odbio navedeni prijedlog te je DZS krenuo u izradu novog. **U podjeli na četiri regije istočna Hrvatska ponovo je zadržala svojih pet županija navedenih iz prvog prijedloga. Ovaj prijedlog prihvaćen je od strane EUROSTAT-a.** DSZ je dostavio novi prijedlog u Bruxelles bez dogovora s Vladom i bez procjene finansijskih učinaka za Hrvatsku u trenutku kada joj se otvore europski fondovi. Nakon što je za ovu podjelu regija

EUROSTAT dalo zeleno svjetlo, DSZ ga je poslao Vladi na razmatranje, ali se nakon toga nije povela rasprava o tom prijedlogu.

Regija ne smije imati manje od 800.000 niti više od 3.000.000 stanovnika.

U prijedlogu Proračuna Republike Hrvatske posebno se planiraju sredstva za regionalni razvoj kako bi se postigao «ujednačeni razvoj svih regija». Tako primjerice u 2007. godini za regionalni razvoj izdvojeno je 2.026.290.000 kuna (što je 946 milijuna više nego 2006. god.)²⁰ Za razvoj otoka namijenjeno je 265,6 mil. kuna, za područje posebne državne skrbi i brdsko-planinska područja 456,5 mil. kuna, za obnovu i razvoj vodoopskrbnog sustava 109,5 mil kuna i za ostale programe regionalnog razvoja 1,194 mlrd kuna. “Proračunskim sredstvima nastoji se poboljšati uvjete života i ekonomska moć stanovništva na otocima, brdsko-planinskim područjima i područjima od posebne državne skrbi. Cilj je održivi razvitak tih područja i ujednačavanje njihovog razvoja s razvitkom ostalih regija u Republici Hrvatskoj, te zaustavljanje depopulacije i poticanje demografske obnove na tim područjima.

«U proračunu se kroz Fond za regionalni razvoj izdvajaju sredstva namijenjena realizaciji infrastrukturnih projekata, koji su predviđeni za gospodarski razvoj i gospodarskih projekata koji su rentabilni, izvozno orijentirani i zapošljavaju lokalno stanovništvo. Istovremeno se financiraju infrastrukturni projekti uz kreditni aranžman po povoljnijim uvjetima. Moguće je i dobivanje bespovratne potpore, ako je finansijska snaga lokalne jedinice, koja predlaže projekt, manja od 65% prosjeka RH. Svaka županija dobiva određeni iznos sredstava prema svojoj razvijenosti.»²¹

4.4.2.1. Podjela Hrvatske na tri statističke regije u razdoblju od 2007. – 2013. godine

Prema NUTS-a Hrvatska je 2007. godine razvrstana u prvu razinu regija kao što su i druge zemlje EU slične veličine. U drugu razinu razvrstavanja po regijama prema prijedlogu Državnog zavoda za statistiku, Hrvatska se u svrhu statističke obrade podataka, dijelila na tri regije NUTS-a (Shema 2.):

1. Sjeverozapadna Hrvatska koju su činile: Grad Zagreb, Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Međimurska i Koprivničko-križevačka županija (5 županija i grad Zagreb) koje bi obuhvaćale nešto manje od 1,7 milijuna stanovnika.
2. Središnja i Istočna Hrvatska činile su drugu regiju koju su činile: Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Bjelovarsko-bilogorska, Karlovačka i Sisačko-moslavačka županije (8 županija) koje obuhvaćaju nešto više od 1,3 milijuna stanovnika.
3. Jadranska Hrvatska, prema prijedlogu DSZ, predstavljala je treću regiju koju su činile: Istarska, Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija (7 županija) koju čini nešto više od 1,4 milijuna stanovnika.

²⁰ Proračun 2007. godine, Za ravnomjerniji razvoj Hrvatske, Ministarstvo financija RH, str. 15/16

²¹ Ibidem, str. 14/15.

Shema 2. Shema podjele Republike Hrvatske iz 2007. na tri statističke regije prema NUTS-a

Izvor: PV broj 3464, 5. veljače 2007.god.

Svrha je podjele na regije druge razine obrada i prezentacija statističkih podataka radi izrade projekata i povlačenje sredstava iz prepristupnih, strukturnih i kohezijskih fondova EU.

Zakon o regionalnom razvoju RH stupio je na snagu 2010. godine. Na taj način «Regionalna strategija Hrvatske postala je osnova za izradu zakona o regijama». S obzirom na to regionalni bi centri trebali poraditi na Programima ukupnoga razvoja jedinica lokalne i regionalne samouprave s mogućnošću obrade mikroregija kako bi se znale snage, slabosti, prilike i prijetnje pojedinih dijelova regija, a na taj način i cijele Hrvatske. To bi trebala biti fundamentalna osnova za vođenje gospodarske i ne politike regija i države. Bez takvog dokumenta svaki plan i strategija razvoja nemaju kvalitetnu podlogu niti uvid u mogućnosti koje postoje u pojedinim dijelovima regija.

4.4.2.2. Najnoviji prijedlog podjele Hrvatske na dvije statističke regije

Na prijedlog potpredsjednika Vlade RH i ministra regionalnog razvoja i fondova EU Branka Grčića, Republika Hrvatska podijeljena je u dvije regije s obrazloženjem da je takva podjela povoljnija za RH i povlačenje sredstava strukturnih i kohezijskog fonda EU.

Europska je unija u 2012. godini prihvatile predloženi novi model podjele Republike Hrvatske na dvije regije na kojima će Hrvatska ubuduće temeljiti svoju regionalnu razvojnu politiku i povlačiti novac iz fondova EU. Nova podjela Republike Hrvatske na dvije statističke regije - Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku (Shema 3.) – u okviru cilja da se što optimalnije povuče novac iz EU fondova počet će se primjenjivati od 01. siječnja 2013. godine.

Kontinentalnu Hrvatsku čine: Grad Zagreb, Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Međimurska, Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Karlovačka te Sisačko-moslavačka županija.

Jadransku Hrvatsku čine: Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska, Istarska i Dubrovačko-neretvanska županija.

Shema 3. Nova shema podjele Republike Hrvatske na dvije statističke regije prema NUTS-a

Izvor: www.google.com/images

4.4.3. Općina Punitovci

4.4.3.1. Osnovne karakteristike i snage Općine Punitovci

- Cestovna prometnica u okviru koridora Vc prolazi istočnim rubom Općine Punitovci. Dužina je prolaza kroz prostor Općine na dvije odvojene lokacije oko 2,5 km.
- Na prostoru Općine nalaze se četiri akumulacije, bajeri, koji su porobljeni i koji se koriste za sportski ribolov. Bajeri su locirani zapadno od naselja Josipovac Punitovački (dva bajera), te jedan, sjeveroistočno od naselja Jurjevac Punitovački i jedan u Punitovcima.
- Prema Registru udruga djeluje 16 udruga i to: u Josipovcu Punitovačkom 7 udruga, u Jurjevcu Punitovačkom 4 udruge i u Punitovcima 5 udruga.
- Ukupna proračunska sredstva po stanovniku za 2011. godinu iznosila su 2.340,00 kuna, no kada se izuzme iznos sredstava koji se odnosi na pomoć iz Proračuna RH, tada proračunska sredstva po stanovniku Općine Punitovci iznose 1.225,43 kune, što je u odnosu na proračunska sredstva po stanovniku za Osječko-baranjsku županiju veće za 254,02%, a u odnosu na proračun RH po stanovniku manje za 90,62%.
- Južno od naselja Josipovac Punitovački nalazi se gospodarska zona proizvodno-poslovne namjene sa potrebnom komunalnom infrastrukturom površine cca 3 ha.
- Na području Općine registrirano je cca 200 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.
- Prema Sudskom registru na području Općine djeluju dva poslovna subjekata i to: jedan u Punitovcima i jedan u Krndiji.
- Na području Općine razvila su se naselja ruralnih obilježja, što ukazuje na mogućnosti razvoja kontinentalnog turizma u okviru seoskih gospodarstava.
- Na području Općine Punitovci nalaze se dva arheološka lokaliteta koji su u postupku preventivne zaštite:
 - JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje II»-prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.
 - JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje I» - prapovijesni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.
- Na području Općine Punitovci postoje sljedeća preventivno zaštićena kulturna dobra:
 - Sakralna: KRNDIJA: crkva sv. Križa
 - Spomenici Domovinskog rata: PUNITOVCI: Spomen ploča sa imenima poginulih mještana u Domovinskom ratu
 - Spomenik u Krndiji podignutom u čast i spomen na podunavske Nijemce, žrtve zloglasnog logora u Krndiji (1945. – 1946.)
- Na području Općine Punitovci postoje građevine narodnog graditeljstva – evidentirane:
 - Jurjevac Punitovački:
Kuća, Glavna 94
 - Punitovci:
Kuća, S. Radića 83
Kuća, Domovska 50
 - Josipovac Punitovački:
Kuća, Ul. Braće Banas 133
Kuća, Ul. Braće Banas 75
Kuća, Ul. Braće Banas 71
Kuća, Ul. Braće Banas 38
Kuća, Ul. Braće Banas 32
Kuća, Ul. Braće Banas 37

- Kuća, Strossmayerova 7
- Kuća, Strossmayerova 19
- Kuća, Strossmayerova 25
- Kuća, Strossmayerova 43
- Kuća, Strossmayerova 55
- Kuća, Strossmayerova 57
- Kuća, Strossmayerova 63
- Kuća, Strossmayerova 65

- Na području Općine Punitovci postoje sljedeći sakralni objekti:
 - Župna crkva sv. Ladislava kralja, Punitovci
 - Filijalna crkva sv. Mihaela arkandela, Josipovac Punitovački
 - Filijalna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Jurjevac
 - Filijalna crkva Našašća sv. Križa, Krndija.
- Kulturno-umjetnička društva:
 - Matica Slovačka Jurjevac
 - KUD Punitovci
 - Matica Slovačka Josipovac.
- U Općini Punitovci održavaju se kulturne i društvene manifestacije tijekom čitave godine:
 - smotra starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine *Slovaci do Drlaku*,
 - smotre starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine *Na velkonočny pondelok i Selu na dar*.

Obilježja Općine Punitovci

Prirodna obilježja:

- Cestovna prometnica u okviru koridora Vc prolazi istočnim rubom Općine Punitovci. Dužina prolaza kroz prostor Općine na dvije odvojene lokacije je oko 2,5 km.
- Prirodni vodotok rijeke Vuke prolazi prostorom Općine.
- Na prostoru Općine nalaze se četiri akumulacije, bajeri, koji su porobljeni i koji se koriste za športski ribolov. Bajeri su locirani zapadno i istočno od naselja Josipovac Punitovački (dva bajera), te jedan, sjeveroistočno od naselja Jurjevac Punitovački i jedan sjeverno od naselja Punitovci.
- Na poljoprivrednim površinama uzgajaju se klasične ratarske i povrtlarske kulture.

Sociološka obilježja:

- U Općini Punitovci živi prema popisu stanovništva iz 2001. godine 1.850 stanovnika od kojih je 958 muškoga spola, a 892 ženskoga spola. Prosječna starost iznosi 37,7 godina, indeks starenja je 78,1 odnosno koeficijent starosti iznosi 20,8.
- U pogledu stečene stručne spreme, prema Popisu stanovništva iz 2001. godine, na području Općine 23 stanovnika steklo je višu stručnu spremu, 19 visoku stručnu spremu, dok je srednju školu završilo 423 osobe od kojih je 290 osoba završilo trogodišnju srednju školu, dok su ostali završili četverogodišnju srednju školu. Bez završene osnovne škole ili sa svega nekoliko razreda završene osnovne škole su 553 osobe, koje su uglavnom iznad 60 godina starosti. Sa završenom osnovnom školom je 478 osoba, no dio tog stanovništva je u fazama daljnje edukacije, odnosno u procesu stjecanja srednjoškolske naobrazbe.
- Na području Općine Punitovci djeluju sljedeće odgojno-obrazovne ustanove:
 - Osnovna škola „Josip Kozarac“ Josipovac Punitovački,
 - Područna škola „Josip Kozarac“ Punitovci i

- Područna škola „Josip Kozarac“ Krndija.
- Prema Registru udruga djeluje 16 udruga i to: u Josipovcu Punitovačkom 7 udruga, u Jurjevcu Punitovačkom 4 udruge i u Punitovcima 5 udruga.
- Ukupna proračunska sredstva po stanovniku za 2011. godinu iznosila su 2.340,00 kuna, no kada se izuzme iznos sredstava koji se odnosi na pomoć iz Proračuna RH, tada proračunska sredstva po stanovniku Općine Punitovci iznose 1.225,43 kune, što je u odnosu na proračunska sredstva po stanovniku za Osječko-baranjsku županiju veće za 254,02%, a u odnosu na proračun RH po stanovniku manje za 90,62%.

Gospodarska obilježja:

- Južno od naselja Josipovac Punitovački nalazi se gospodarska zona proizvodno-poslovne namjene sa potrebnom komunalnom infrastrukturom površine cca 3 ha. U fazi je prikupljanje pisama namjere poduzetnika.
- Na području Općine registrirano je cca 200 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.
- Prema Sudskom registru na području Općine djeluju dva poslovna subjekta i to: jedan u Punitovcima i jedan u Krndiji.
- Na području Općine razvila su se naselja ruralnih obilježja, što ukazuje na mogućnosti razvoja kontinentalnog turizma u okviru seoskih gospodarstava.
- Od ukupnog broja stanovnika, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Popis stanovnika 2001. godine na području Općine Punitovci 781 stanovnik se ubraja u aktivno stanovništvo, što čini udio od 42,22% u ukupnom broju stanovnika od kojih 627 osoba obavlja zanimanje. Uzdržavano stanovništvo čini 688 osoba, dok 381 osoba ima osobne prihode.
- Postotak zaposlenosti od 51,41% ne govori toliko o aktivnosti stanovništva, koliko je to pokazatelj niskog stupnja radno sposobnog stanovništva. Naime, udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu Općine iznosi tek 21,72%.

Arheološka obilježja:

- Na području Općine Punitovci nalaze se dva arheološka lokaliteta koji su u postupku preventivne zaštite:
 - JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje II»-prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.
 - JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje I» - prapovijesni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.

Kulturno-umjetnički i sakralni sadržaji:

- Na području Općine Punitovci postoje sljedeća preventivno zaštićena kulturna dobra:
 - Sakralna: KRNDIJA: crkva sv. Križa
 - Spomenici Domovinskog rata: PUNITOVCI: Spomen ploča sa imenima poginulih mještana u Domovinskom ratu
 - Spomenik u Krndiji podignutom u čast i spomen na podunavske Nijemce, žrtve zloglasnog logora u Krndiji (1945. – 1946.)
- Na području Općine Punitovci postoje građevine narodnog graditeljstva – evidentirane:
 - Jurjevac Punitovački:
Kuća, Glavna 94
 - Punitovci:
Kuća, S. Radića 83
Kuća, Domovska 50

- Josipovac Punitovački:
 - Kuća, Ul. Braće Banas 133
 - Kuća, Ul. Braće Banas 75
 - Kuća, Ul. Braće Banas 71
 - Kuća, Ul. Braće Banas 38
 - Kuća, Ul. Braće Banas 32
 - Kuća, Ul. Braće Banas 37
 - Kuća, Strossmayerova 7
 - Kuća, Strossmayerova 19
 - Kuća, Strossmayerova 25
 - Kuća, Strossmayerova 43
 - Kuća, Strossmayerova 55
 - Kuća, Strossmayerova 57
 - Kuća, Strossmayerova 63
 - Kuća, Strossmayerova 65
- Na području Općine Punitovci postoje sljedeći sakralni objekti:
 - Župna crkva sv. Ladislava kralja, Punitovci
 - Filijalna crkva sv. Mihaela arkandela, Josipovac Punitovački
 - Filijalna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Jurjevac
 - Filijalna crkva Našašća sv. Križa, Krndija.

Turistički sadržaji Općine Punitovci

Značajniji turistički sadržaji Općine Punitovci:

- Sakralni objekti (crkva i spomen-obilježje u naselju Krndija – mogućnosti razvoja vjerskog turizma)
- Spomenička baština
- Arheološka nalazišta
- Kuće tradicionalnog graditeljstva
- Seoska obiteljska gospodarstva osobita za Općinu Punitovci koja se žele uključiti u turističku ponudu
- Smotre folklora slovačke nacionalne manjine
- Izletište – ribnjak u Josipovcu Punitovačkom.

4.4.3.2. Općina Punitovci u brojkama

Tablica 1. Osnovne karakteristike Općine Punitovci u brojkama

E l e m e n t i	Općina Punitovci	OBŽ	RH
Površina u km ²	39,34	4.152	56.542
Broj naselja	4	264	6.767
Stanovništvo 2011.	1.800	304.899	4.290.612
Stanovništvo 2001.	1.850	330.506	4.437.460
Muški	958	158.677	2.135.900
Ženski	892	171.829	2.301.560
Broj stanovnika na km ² 2011.	45,8	79,6	78,5
Aktivno stanovništvo 2001.	781	137.948	1.952.619
Udio u ukup. st.%	42,22	41,73	44,0
Radna snaga rujan 2012.	391	121.676	1.791.042
Udio u ukupnom st.%	21,72	39,90	41,74
Poljoprivredno st. 2003.	1.642	21.105	246.089
Udio u ukup. st.%	91,22	6,39	5,5
Korištene poljoprivredne površine ha 2012.	3.769	95.987	860.195
Šumske površine u ha 2012.	101	82.868	2.021.129
Registrirani posl. subj. pros. 2011.	2	11.247	283.932
Broj zaposlenih 2001.	627	104.521	1.553.643
% zaposlenosti	80,28	75,77	79,57
Broj zaposlenih 2012. (31.09.)	201	88.307	1.479.942
% zaposlenosti	51,41	27,42	82,63
Prosječek nezaposlenih rujan 2012.	190	33.369	301.583
Proračunska sredstva 2011. g. bez dotacija iz Proračuna	2.205.766	268.579.737	107.074.216.187
Proračunska sredstva 2011. g.	4.212.010	280.867.276	107.074.216.187
Proračunska sredstva po stanovniku bez dotacija iz Proračuna	1.225,43	880,88	24.955,46
Proračunska sredstva po stanovniku	2.340,00	921,18	24.955,46
Ekonomski odnosi s inoz. 2012.g.			
Izvoz, tis. US \$	0,00	576.476	6.836.837
Uvoz, tis. US \$	0,00	485.754	14.521.585
Zdravstveno stanje 2012.g. doktori medicine doktori stomatologije farmaceuti ostali	1 - - -	735 134 128 1.453	11.360 3.092 2.377 36.566
Uzdržavano stanovništvo 2001. g.	688	110.227	1.337.287
Aktivno stanovništvo u ukupnom st. 2001. u %	42,22	41,74	44,00

Izvor: Republika Hrvatska, Državni zavod za statistiku 2001., Statistički bilten 2006., Dokumenti Općine Punitovci, Ministarstvo financa RH, Sudski registar, Registrat obrtnika, Registrat udruga, HZZ, Područna služba Osijek – Mjeseci statistički bilten, rujan 2012., obradeni podaci HGK ŽK Osijek, procjene i izračuni autora

4.4.4. Razvojni problemi i razvojna ograničenja

4.4.4.1. Osnovne karakteristike i slabosti Općine Punitovci

- Negativan prirodni prirast
- Veliki udio nekvalificirane, polukvalificirane radne snage
- Znatan udio nezaposlenih žena
- Odljev stručnog kadra
- Nepostojanje kritične mase visoko obrazovanih stručnih kadrova
- Nizak nivo investicija u naseljima
- Nedostatna finansijska sredstva, neodgovarajuća oprema i prostor za rad i djelovanje udruga.

Infrastruktura koja je potrebna

Komunalna infrastruktura

- U tijeku je ishodenje dozvole za izgradnju magistralnog vodovodnog cjevovoda i mreže kroz naselje Krndija.
- U tijeku je izgradnja kanalizacijskog sustava odvodnje u trima naseljima (2012. - 2015.).
- Uredjenje nerazvrstanih cesta na području Općine.
- Postavljanje žute signalizacije u Općini (izrađen projekt).
- Izgradnja autobusnih stajališta na području Općine.
- Rekonstrukcija nogostupa u naseljima Općine.
- Rekonstrukcija električne mreže u svim naseljima Općine.
- Rekonstrukcija javne rasvjete prema sustavu energetske učinkovitosti u svim naseljima.
- Rekonstrukcija električne mreže u naselju Jurjevac Punitovački.
- asfaltiranje parkirališta i pristupne ceste do groblja u dužini od cca 800m u Punitovcima.
- Sanacija divlje deponije u Punitovcima.

Društvena infrastruktura

- Izgradnja dječjeg vrtića.
- Izgradnja područne škole u Jurjevcu Punitovačkom.
- Izgradnja sportsko rekreacijskog centra jurjevačkog NK „Zrinski“ sa trim stazom, dječjim park-igralištem, te igralištem za rukomet i nogomet.
- Izgradnja asfaltnog igrališta za Područnu školu u Punitovcima.
- Izgradnja dodatne dvije učionice u Matičnoj školi kako bi se omogućio rad u jednoj smjeni.
- Uvođenje pitke vode i grijanja za Područne škole u Punitovcima i Jurjevcu Punitovačkom.
- Uredjenje Društvenog doma u Punitovcima - opremanje sa klupama i stolovima, uređenje prostora kuhinje, te nabavka hladnjaka.
- Dovršetak izgradnje Društvenog doma u Josipovcu Punitovačkom.
- Dovršetak izgradnje Društvenog doma u Jurjevcu Punitovačkom sa parkiralištem, javnom rasvjetom i prilaznim putevima, te uređenje parka sa autohtonim drvećem kao što su glog i bagrem.
- Izgradnja vatrogasnog doma za Dobrovoljno vatrogasno društvo Punitovci koje za sada koristi prostore Društvenog doma kao spremište opreme.

- Dovršetak izgradnje vatrogasnog doma DVD Josipovac Punitovački.
- Izgradnja vatrogasnog spremišta DVD Jurjevac Punitovački.
- Izradnja kuće oproštaja s parkiralištem u Jurjevcu Punitovačkom (ishodjena dokumentacija).
- Energetska obnova zgrada javnog sektora na području Općine.

5. ODRŽIVI RAZVOJ

Vizija / cilj EU do 2010.

„EU kao najdinamičnije i najkonkurentnije gospodarstvo svijeta temeljeno na znanju, istodobno sposobno za održiv razvoj, s brojnim i boljim radnim mjestima, očuvanim okolišem te većom socijalnom kohezijom.“

(Lisabonska strategija, ožujak 2000.)

Vizija i cilj koji su postavljeni u Lisabonskoj strategiji, no prema svemu sudeći i dogadanjima koja se danas odvijaju, nisu tako lagano ostvarivi, kao što kaže Albert Einstein:

„Svijet koji smo stvorili danas kao rezultat našeg dosadašnjeg načina razmišljanja ima probleme koji ne mogu biti riješeni na način na koji smo razmišljali dok smo ih stvarali“

5.1. Općenito o održivom razvoju

Čovječanstvo se našlo pred velikim problemom. Ne mogu se brzim potezima riješiti postojeća uništenost zemlje, zraka i vode. Prirodne kataklizme koje su sve učestalije upozoravaju na poremećenost klime i pitanje opstanka života na Zemlji. Znanstvenici sve češće upozoravaju političare da se mora puno toga promijeniti kako bismo zaustavili postojeće razaranje bio, eko i etno sustava, a poduzetnike prisililo zakonskim okvirima na pravila ponašanja koje osiguravaju «održivi razvoj».²² Globalizacijske procesi ne mogu zaustaviti, ali ih treba provoditi u skladu s pravilima ponašanja koja štite eko i etno vrijednosti neke regije i naroda koji u njoj žive.²³ Stuart Hart vidi globalizacijske procese u razvoju predvođenim privatnim sektorom koji stvara rentabilne tvrtke služeći istodobno „povećanju kvalitete života siromašnih, poštivanju kulturnih razlika i očuvanju ekološkog integriteta našeg planeta“²⁴

Danas se sve više govori o «mekom gospodarstvu (softnomics)»²⁵. Gospodarstvo znanja ili neopipljivi elementi doprinose razvoju gospodarstva. Poduzetnici su shvatili da «inteligentnim poduzetništvom» i «stvaranjem partnerstva među poduzetničkim timovima»²⁶

²² Franz Josef Radermacher, Ulm, siječanj 2003. u knjizi RAVNOTEŽA ILI RAZARANJE Eko-socijalno-tržišno gospodarstvo kao ključ svjetskog održivog razvoja, INTERCON, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2003., str. 11.

²³ Thomas L. Friedman, The Lexus and the Olive Tree, 2000., by Thomas L. Friedman p. 249.

²⁴ Stuart Hart, Capitalism at the Crossroads, Wharton School Publishing, 2005., p. 156.

²⁵ Leif Edvinsson, Korporacijska longituda, Navigacija ekonomijom znanja, DIFFERO, 2003., str. 53.

²⁶ Ibidem, str. 147.

olakšavaju tijek znanja, talenata i ideja među tvrtkama. Rifkin upozorava kako je korištenje znanosti, posebno u poljoprivredi, bez nadzora i privole onih kod kojih se primjenjuje «igranje ekološkog ruleta».²⁷

Međutim, nadzor se može postići ako se uspostavi «svjetski sustav vladanja (Global Governance System) radi ovladavanja socijalnim, kulturnim i ekološkim oblicima ekonomске globalizacije».²⁸ Države koje su zemljopisno vezane zajednički brinu o prihvaćanju pravila «održivog razvoja» o kojima govori F. J. Radermacher. «Novo viđenje prirode kao nedjeljive mreže života najbolje je vidljivo u inicijativi za osnivanje prekograničnih mirovnih parkova. ... Nastoji se osnovati prekogranična područja za zaštitu prirode kako bi se ponovno povezali prirodni ekosustavi koji su prije bili razdvojeni državnim granicama. Logiku tih prekograničnih zaštićenih područja najbolje je izrazio dr. Pallo Jordan, tadašnji južnoafrički ministar okoliša i turizma u uvodnom obraćanju na konferenciji o prekograničnim zaštićenim područjima, održanoj u Cape Townu, u Južnoafričkoj Republici, 1997. godine.²⁹ Prekogranična zaštićena područja u prvom su redu namijenjena očuvanju integriteta regionalnih ekosustava i očuvanja biološke raznolikosti i prirodnih staništa. Imaju još dvije srodne namjene: očuvati kulturne resurse i vrijednosti, osobito među prekograničnim stanovništvom te promicati mir među zemljama.»³⁰

Al Gore,³¹ govori o «globalnom upravljanju» kako bi sve ljudi uvjerili da rade na očuvanju globalne prirode. S obzirom na probleme i teškoće oko očuvanja okoliša, zaštite životinja, uklanjanja zagadivača, Europska unija treba ubrzati proces integracija za sve države i regije koje prema zemljopisnoj pripadnosti trebaju postati njen sastavni dio. Stvorila je «europski model održivog razvoja», postavila standarde i pravila u gospodarstvu kojih se moraju pridržavati sve njene članice.

Prema Ugovoru o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji Hrvatska će 01. srpnja 2013. godine postati punopravna članica EU. To za RH znači da će uskoro postati i pravno sastavni dio EU, dakle, prihvatići sve odrednice koje njeni zakoni nalažu, pa i po pitanju «održivog razvoja». Ubrzat će se proces smanjivanja zagadivača i uklanjanje divljih deponija (s preorientacijom na reciklažu otpada umjesto zakopavanja, čime će se dobiti sekundarne sirovine koje danas uvozimo). Ubrzat će se uvođenje reda u poljoprivrednoj proizvodnji prihvaćanjem standarda EU, prelazit će se na organsku proizvodnju i proizvodnju ekološki ispravne hrane i s ubrzanim „održivim ruralnim razvojem“

To istovremeno znači da se treba poraditi na zajedničkom projektu cijele regije uvođenja kanalizacione mreže u sva naselja s pročišćavačem, čišćenju kanala, vodotoka i rječica kako bismo ulaskom u zajedništvo postali ravнопravni po čistoći, a posebni po ljepoti i očuvanosti krajolika kojega Hrvatska ima.

Pri ulasku teških teretnih vozila u RH, cisterne s gorivom i drugim teškim teretima treba usmjeriti na teretni željeznički prijevoz da bismo spasili ceste od propadanja. Na taj način

²⁷ Jeremi Rifkin, The Biotechnology Century, Penguin Putnam Inc., New York, 1998., p. 109.

²⁸ Franz Josef Radermacher, str. 299.

²⁹ Jeremy Rifkin, Europski san, Kako europska vizija budućnosti polako zasjenjuje američki san, Školska knjiga,

³⁰ 2006. g... „Rijeke Južnoafričke Republike protječu kroz više država. Naši planinski lanci ne prekidaju se naglo na onome mjestu gdje je neki političar u 19. stoljeću povukao crtu na zemljovidu. Vjetrovi, oceani, kiša i atmosferska strujanja ne priznaju političke granice. Zemljin okoliš zajednička je imovina cijelog čovječanstva i svih živih bića, a ono što se događa u jednoj zemlji ne utječe samo na njezine susjede, već i na mnoge druge, daleko izvan njezinih granica.“

³¹ Jeremy Rifkin, Europski san, Kako europska vizija budućnosti polako zasjenjuje američki san, Školska knjiga, 2006. god.

³¹ Al Gore, Neugodna istina, Algoritam, Zagreb, 2007. str. 270.

sačuvat će se ceste, ali i smanjiti zagađenost zraka, povećati briga oko očuvanja prirodnih bogatstava što je od presudnog značaja za cijeli eko sustav, ljude, životinjski i biljni svijet.

5.2. Republika Hrvatska i održivi razvoj

Hrvatska sa svojih 56.542 km² površine i 4.437.460 stanovnika pravi je dragulj za europska ulaganja prema Ustavu RH i zakonima koji se poštuju u srednjim europskim prostorima. Istraživanja su pokazala da su kod nas još uvijek.³²

- nezagadena tla – poljoprivredne površine 3.006.000 ha koje mogu proizvoditi kvalitetnu i sigurnu hranu
- površina teritorijalnih voda 31.067 km² – pogodne za ribarstvo i uzgoj školjaka, poznato je da je voda za piće značajno prirodno bogatstvo države
- šume 2.021.129 ha s kvalitetnim potencijalom drvne mase
- prirodni rezervati s očuvanom florom i faunom – nacionalni parkovi u RH,
- Plitvička jezera, Kornati, Brijuni, otok Mljet, rijeka Krka i slapovi Krke, Velebit, Risnjak i parkovi prirode: Kopački rit, Vransko jezero, Papuk, Medvednica
- morska obala s 1.185 otoka, od toga nastanjениh 66, pogodna je za razvoj elitnog turizma
- zapušteni sportski ribnjaci
- neiskorišteni prostori napuštenih sela smještenih u nedirnutoj prirodi
- brojni neistraženi arheološki lokaliteti
- postoji neistražena spomenička baština i sakralne vrijednosti
- etno vrijednosti, njegovanje tradicijskih kulturnih vrijednosti.

Hrvatska u svom mirazu kod ulaska u europsko zajedništvo donosi prirodna bogatstva koja nigdje nisu niti količinski, niti vrijednosno bilancirana, tako da se ne zna čime Hrvatska raspolaže i u kojim iznosima, niti kakva je rasprostranjenost po regijama.

U Hrvatskoj se može organizirati proizvodnja visokokvalitetne i organski uzgojene hrane, što je značajna prednost u odnosu na zemlje koje imaju već zagađena i istrošena tla.

Sve te vrijednosti i prirodni potencijali trebali bi zanimati Europsku uniju, zbog «održivog razvoja» ne samo Europe već i cijelog planeta. Svojim strogim zakonima o okolišu, kao i zakonima o čistoći hrane nameću se pravila ponašanja svim njenim pridošlim članicama, jer je proizvodnja roba podvrgнутa visokoj kontroli, a prekršaji se kažnjavaju visokim kaznama, kako bi prirodna bogatstva, etno i eko vrijednosti bili sačuvani za generacije koje dolaze.

S obzirom da je EU pokazala interes za proširenjem i uključivanjem u njen sustav i drugih zemalja koje su za to zajedništvo zainteresirane, formirala je prepristupne fondove kojima želi pomoći zemljama koje žele ući u zajedništvo za njihovu pravnu regulativu, gospodarsko, infrastrukturno uređenje i zaštitu okoliša.

Do sada je Hrvatska koristila sredstva OBNOVE za ratom uništena područja, sredstva CARDS-a, a za sada postoji mogućnost korištenja sredstava ISPE i SAPARD-a kako bi uravnotežila regionalni razvoj.

³² Radna zajednica podunavskih regija 1990. - 2000.

Hrvatska se već neko vrijeme pripremala na korištenje sredstava Programa PHARE, ISPA i SAPARD-a, u okviru kojih joj je za razdoblje 2005.-2006. predviđeno 245 milijuna eura pomoći. Od toga 160 milijuna iz Programa PHARE, 60 milijuna za ISPA te 25 milijuna za Program SAPARD, koji započinje u 2006. godini.

Europska komisija predložila je da se od 2007. godine programi ISPA, SAPARD, PHARE i CARDS ukinu, odnosno da se združe u jedinstveni prepristupni (Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA)), koji bi još više naglasio institucijsko jačanje provedbenih tijela, te načela prepristupne pomoći približio načelima EU Programa koji će usljediti nakon članstva. Glavni je razlog reforme potreba da se zemlje, među kojima je i Hrvatska, tijekom prepristupnog razdoblja pripreme za decentraliziranu provedbu, višegodišnje programiranje te da osnaže svoj receptivni kapacitet.

O prepristupnom uspjehu Hrvatske ovisi korist od samog članstva u EU. Važan uspjeh u korištenju prepristupnih fondova je i radi toga da se mogu pratiti reforme koje predstoje ulaskom u članstvo EU. Politika EU postavlja strože uvjete za decentraliziranu organiziranost država. Više sredstava usmjerava se za korištenje «europskog modela» i održivi razvoj koji prepostavlja poštivanje viših standarda u proizvodnji, prometu i infrastrukturni.

U ovim odrednicama politike razvoja Europske unije Hrvatska treba vidjeti svoju priliku za ostvarivanje strategije ubrzanoga razvoja s naglaskom na «održivi ruralni razvoj».

5. 3. Općina Punitovci i održivi razvoj

*«Cijena veličine je
odgovornost»
(Sir Winston Churchill)*

Općina Punitovci ima sve uvjete za razvoj uz vođenje brige o «održivom ruralnom razvoju» s obzirom na sačuvanom krajobrazu, ljepoti sadržaja sakralnih i inih građevina i potencijala u ljudskom kapitalu.

Zašto smo pošli u opis ovog poglavlja s citatom Winstona Churchilla? Upravo radi toga što je na svim strukturama političke i gospodarske elite **odgovornost** da usmjere razvoj svoje Općine dogовором u obnovu, заštitu svoga okoliša, prirodnih potencijala – zemljišta, voda i šuma kako bi sačuvali svoje prirodne ljepote, kulturnu i spomeničku baštinu, etno i eko vrijednosti za buduće generacije koje dolaze.

Edukacijom kadrova u svim područjima gospodarskog, političkog i inog života postići će se veća svijest o gospodarskom razvoju koji je jedino opravдан ako ispred sebe ima brigu o razvoju koji uvažava «društveno odgovorno poduzetništvo».

Održivi ruralni razvoj jedini je put i vodilja

- Općine Punitovci
- mjesnim odborima naselja
- trgovačkim društvima

- obrtnicima
- udrugama
- ravnateljima škola
- crkvenim organizacijama i
- drugim formalnim i neformalnim skupinama.

Planirani projekti kojima želimo postići brigu o održivom ruralnom razvoju Općine Punitovci trebaju biti predloženi na osnovi analize i spoznaje stručnog tima širokog spektra stručnjaka bez ikakvog osobnog interesa i političkog utjecaja.

Jedan od osnovnih motiva stručnog tima treba biti razvoj Općine Punitovci prema propozicijama «održivog ruralnog razvijanja» i «društveno odgovornog poduzetništva».

Ponovo se možemo vratiti na Winstona Churchila koji je za vrijeme donošenja jedne značajne i važne političke odluke izjavio:

«It is always wise to look ahead,
but difficult to look further
than you can see.»³³

(Uvijek je mudro gledati naprijed, ali je teško gledati dalje no što možeš vidjeti.»)

Upravo radi toga da u našem planiranju razvoja u budućnosti ne bi napravili pogreške koje je teško kasnije ispraviti, stručni tim treba svaku odluku o gradnji, prenamjeni nekog prostora, rušenju i adaptaciji kuća tradicijskog graditeljstva, očuvanju tradicije, kulturne i spomeničke baštine, temeljitim raščlambom svaki detalj dobro izanalizirati i kod donošenja konačne odluke, dati svoj stručni sud.

Nevladine organizacije imaju veliki značaj i utjecaj kod odlučivanja o održivom ruralnom razvoju i u Europskoj uniji su izuzetno respektabilne, stoga ih treba uključiti u projekte.

Ako se u projektima kojima želimo razvijati Općinu Punitovci prema propozicijama «održivog ruralnog razvijanja» nalaze kao partneri nevladine organizacije, tada takvi projekti imaju veće mogućnosti dobivanja sredstava europskih i inih novčarskih institucija za njihovu realizaciju.

³³ Winston S. Churchill, in a speech to the House of Commons, July 23.,1952.

6. PODRUČNI KAPITAL

Pod područnim kapitalom podrazumijevamo vlasništvo jedinice lokalne samouprave koje se prikazuje u bilanci stanja kao što su zgrade i zemljište, oprema, vrijednosnice, udjeli u tvrtkama, potraživanja, ali i ona prirodna bogatstva koja se nalaze na području lokalne samouprave, koja nisu u izravnom vlasništvu JLS, ali se nalaze na njihovom području kao što su:

- izvori pitke vode
- geotermalni izvori
- jezera
- rijeke
- kulturna i spomenička baština
- sakralni objekti
- razna arheološka nalazišta
- proizvodna sredstva OPG-a
- zemljišta
- šume
- štednje
- pričuve
- tezauracije
- kulturna dogadanja i manifestacije
- etno vrijednosti i dr.

Osim stvari materijalne vrijednosti i prirodnih bogatstava, u područni kapital se ubraja i ljudski kapital, vrijednost ljudskih resursa na određenom prostoru.

Ljudski kapital, sposobnost ljudskih resursa od presudne je važnosti za pokretanje razvoja.

Istovremeno u područni kapital mogu se ubrojiti i vrijednosti koje ima županija u svom vlasništvu, koje joj pripadaju i na koje ona može utjecati za pokretanje razvoja.

6.1. Bilanciranje³⁴

O značaju i potrebi za bilanciranjem govore još 1458. godine Kotruljić, 1908. g. Schmalenbach, 1932. g. Samuelson i do danas brojni drugi autori. Goethe se divio dvojnom knjigovodstvu smatrajući kako je «to jedan od najljepših izuma ljudskog duha» pa ga preporuča svakom dobrom gospodaru u vođenju svoga posla.

Jedan od našin najvećih živućih bilancista Šošić u svim svojim dosadašnjim radovima bez obzira koje glavne teme obraduje, uvijek kada govori o činjenicama o istini nekog gospodarskog ekonomskog organizma kao glavni alat za prikazivanje svojih tvrdnji koristi

³⁴ Mašek, Anka i suradnici, Strategija razvoja Vukovarsko-srijemske županije, Ekonomski fakultet u Osijeku, VSŽ, Vukovar, 2005.

shemu bilance. Ekonomskim jezikom snagom brojki, snagom argumenata obrazlaže i dokazuje činjenice koje su jasne i obično neumoljive.

Šošić u svojim djelima, na vrlo jednostavan način, govori o potrebi za ozbiljnim pristupom bilanciranja naše imovine, našeg prirodnog bogatstva, naše spomeničke i sakralne baštine, naših eko i etno vrijednosti. On istovremeno upozorava na opasnost od neznanja i neposjedovanja evidencija o nama samima, o našim sadašnjim i perspektivnim bogatstvima.

Međutim, sve do danas nije se shvatila potreba uvođenja pojedinačnog i integralnog bilanciranja kako bismo znali čime raspolažemo i kako bismo imali jasnu sliku o nama samima pri ulasku u Europsku uniju. Pristup bilanciranju traži obavljanje određenih predradnji koje se svode na kvalitetnu inventarizaciju i vrednovanje svega što nas okružuje. To je posao kojem se u Hrvatskoj mora pristupiti ako želimo znati što, koliko i kojih vrijednosti imamo kako bismo sve znali koristiti prema ekonomskim zakonitostima, ali i zaštititi za sadašnje i generacije koje dolaze.

Danas je vrijeme globalizacije, kada su procesi brzih ulazaka stranog kapitala koje nema milosti prema nikomu, gledaju se samo interesi za što većom zaradom, uzimajući sve što mogu u svoje vrijednosne portfelje. Mali narodi moraju naći načina zaštititi svoje prirodne etno i eko vrijednosti, svoje nacionalno bogatstvo, kako bi sačuvali svoj identitet. Kao što kaže Fridman³⁵ može nam se dogoditi da nestanemo preko noći u bujici tudiš interesa. Njegova je poruka malim narodima da moraju znati kako se zaštititi, jer »Priključi se na globalizaciju bez pravog softvera i operacijskog sustava pa će ti gospodarstvo pregorjeti u trenutku. Priključi se bez pravih ekoloških osigurača pa će ti u trenutku asfaltirati prašume.«³⁶ Svjesni situacije u kojoj se nalazimo, postoji i veća bojazan od asfalta, a to je bojazan od neznanja što sve i koliko imamo i vrijedimo za svjetsku dolazeću moćnu elitu.

Ove činjenice upućuju na obvezu odgovornih vlasti da se otvorи novi istraživački projekt na kojem treba organizirano raditi kako bismo uspjeli sastaviti bilancu nacionalnog bogatstva zemlje na osnovi koje bi se mogla planirati gospodarska politika i strategija razvoja.

Projekt treba obuhvatiti sva mjesta, općine, gradove i regije, a zbirna bilanca činila bi bilancu Republike Hrvatske.

S obzirom na kratkoču vremena koje Hrvatska ima pred ulazak u EU ovom problemu treba prći odmah, kako se ne bi dogodilo da neorganizirano bez saznanja i spoznaje o sebi i svojim vrijednostima izgubimo svoje najdragocjenije vrijednosti, svoju nacionalnost i kao takovi nestanemo u metežu globalnih kretanja.

Uvođenjem obvezatnog bilanciranja svega što nas okružuje, ulaskom u zajedništvo s ostalim članicama Europske unije, ne će se moći zaboraviti koliko i kojih vrijednosti je Hrvatska donijela sa sobom u «miraz», pa se ne će moći dogoditi da sve što smo stvarali i njegovali stoljećima jednoga dana bez ikakove naknade postane vlasništvo nekih drugih ljudi i nacija. Ako ne znamo koje su i kakve naše vrijednosti, tada ne možemo znati niti njihovu cijenu, a tada se svega što nas okružuje može netko drugi domoći bez ikakve naknade i obveze.

³⁵ Thomas Friedman, Lexus & Oils,

³⁶ Thomas L. Friedman, LEXUS I MASLINA, razumijevanje globalizacije, Izvori, Zagreb, 2003. str.239

Bilanciranje u Republici Hrvatskoj

Hrvatskim gospodarskim osamostaljenjem 30. 5. 1990., s konačnim razdruženjem s državom Jugoslavijom 8.10.1991. godine i međunarodnim priznanjem 15. siječnja 1992. godine (uz prijam u UN 22.5.1992. g. i KESS, OESS 7. 7. 1992. god. Hrvatska je naslijedila bilanciranje po metodologiji država s centraliziranim planskim gospodarenjem. Ta je metodologija polazila od pristupa s cjelovitim ili bruto društvenim proizvodom utvrđivanim po sustavu naplaćene realizacije, a bez duhovnih i neopipljivih vrijednosti u bilancama.

Još 1990. i 1991. godine u Hrvatsku dolaze kao savjetnici Cyrus Vance i njegov savjetnik Kun s namjerom da preko hrvatske Vlade osiguraju takvu metodu bilanciranja kojom će se poslije rata, tada već u tijeku, osigurati jedinstveni pristup bilanciranju svih država bivše Jugoslavije. Po nalogu predsjednika Tuđmana i predsjednika Vlade Manolića, dr. Hrvoje Šošić, kao savjetnik Vlade RH, uključuje se u organizaciju pristupa bilanciranja u novoj državi. Predsjednik Republike inzistira na hrvatskim bilančnim standardima, ali pristaje na međunarodne bilančne standarde (IAS – international accounting standards) s time da Vance i Kun priznaju da novi pristup bilanciranju pokušavaju osigurati preko tada već samostalne države Slovenije koja je u odgovarajućim vezama s državom Srbijom, odnosno s ostatom Jugoslavije.

U Hrvatskoj nastaje nova situacija jer izrada bilanci i njihovih analiza i revizija postaje unosan privatni posao u koji se ubacuju dotadašnji knjigovodstveni eksperti kao privatni vlasnici novih poduzeća za bilanciranje i reviziju.

Ti eksperti imaju sada nove ciljeve - maksimalizaciju profita svojih poduzeća pa nastaje jedno sasvim novo doba u kojemu je država gotovo isključena iz tog područja primarno državnog i javnog interesa.

Donose se zakoni, koje u stvari donose prema svojim novim interesima ti eksperti pa se onda najprije propisuje jedna bilanca godišnje, a onda se i ta isključuje propisivanjem finansijskih izvješća, koja i jesu i nisu bilance, a svakako su manje od onoga što je Hrvatska imala u sustavu dirigirane planske privrede socijalističko komunističke Jugoslavije.

Sve se na kraju svodi na nedovoljno obvezna izvješća novoj državnoj instituciji FINA koja nije u stanju osigurati obuhvat i disciplinu u podnošenju bilanci niti kakvu je Hrvatska imala do 1990. godine.

Posljedica je da Hrvatska nema niti Hrvatsku gospodarsku bilancu, gospodarsku bilancu RH, a niti državnu bilancu, tj. niti bilancu države RH.

Koliko se u Hrvatskoj ne shvaća značaj i potreba za bilanciranjem govori i činjenica da se u novom školskom atlasu ne nalazi opisana osobna karta jednog od otaca bilanciranja Schmalenbacha. Pa kako da odrasli shvate potrebu za iskazivanjem bilance naših stečenih i stvorenih vrijednosti, ako to ne mogu već u svojim početnim koracima stjecanja potrebnih znanja.³⁷

Kao što je Kotrljić imao primat u znanosti o bilanciranju i taj su primat imali i imaju Kvaternik i Lorković, tako i danas Hrvatska *via facti* preuzima primat u inicijativi za svjetsko

³⁷ Dr. sc. Hrvoje Šošić, razgovor o problemima bilanciranja u RH, Zagreb, 2005. god.

gospodarsko i svjetsko državno bilanciranje bez čega nema pravog razvoja ni Hrvatske, ni EU, niti Sviljeta. Gospodarstvo i države ne mogu se voditi napamet, a bilance i gospodarske analize bilanci kakve se danas rade u svijetu ne mogu biti podloga za vođenje gospodarstva i država.

Integralno bilanciranje

Integralno bilanciranje pretpostavka je za gospodarsko vođenje država, a takvo se bilanciranje ne ostvaruje nigdje u svijetu unatoč razvoju znanosti o bilanciranju i misli o bilancama i bilanciraju koje polaze od svih vrijednosti, duhovnih, imaterijalnih i materijalnih. Dostignute metode bilanciranja omogućavaju bilanciranje svih stanja i promjena kao na primjer nekada smrđljiva, tamna, odurna, ljepljiva masa nafte, koja uništava plodno tlo pa je dakle štetna, procjenjuje se u rasponu od 2 \$ do gotovo 50 \$ po barelu, može bilancirati u svim rasponima od 2 \$ do 50 \$ koja prema cijenama kako se nafta u određenim trenucima procjenjuje.

To integralno bilanciranje mora obuhvatiti vrijednosti zraka, zemlje i vode i kako se procijenjene vrijednosti mijenjaju, kao recimo nafte u rasponima 1 : 25 do muzejskih i arheoloških vrijednosti tisućljećima starih nalaza u istočnoj Hrvatskoj, vrijednostima starih i novih umjetnina. Valja obuhvatiti sve do vrijednosti izrade, lansiranja i bivstvovanja svecarske sonde *Pionir 10* u izvanzemaljskim prostorima, a za koji se danas čak vjeruje da će trajati vječno jer se zapravo i ne znaju zakonitosti koje vladaju tim prostorima, ali se zato može i mora bilancirati i taj leteći artefakt u izvansunčevim prostorima.

Osim tih problema integralnog bilanciranja na način kako bi se trebalo obavljati, a ne obavlja se, sve je drugo s bilanciranjem otvoreno, a hrvatske bilance prikazuju sve drugo osim stvarnu gospodarsku sliku Hrvatske i sliku hrvatskih gospodarskih vrijednosti.

Takvom slikom trebaju ući i u EU, koja sama za sebe nema svoju gospodarsku sliku do koje može doći samo integralnim bilanciranjem. Kako to izgleda vidi se iz ove bilance koja je sasvim limitirana nepoznatim obuhvatom državne institucije FINA za hrvatske poduzetnike, za koju nije poznato koji broj hrvatskih poduzetnika prikazuje, posebno što su za nju poduzetnici samo oni koji su državno registrirani, a ne i oni koji se stvarno bave poduzetništvom i stvaraju hrvatske gospodarske vrijednosti.

Bilanciranje Županije, gradova i općina

U bilancama općina, gradova i Županije nema vrijednosti prirodnih bogatstava, trajne i dugoročne imovine i spomeničke baštine te spomenika prirode koji na njihovim prostorima postoje. Zato nemaju niti pravu spoznaju o vrijednosti vlastite **glavnice**.

Tako npr. grad u svojoj bilanci nema prikazanu vrijednost zgrada, mostova, izgradenog trga, sakralna mjesta, spomeničku baštinu i vrijednosti drugih dugoročnih ulaganja i ulaganja u trajne vrijednosti – i sam vojnički logor je hrvatska imovina svjetske spomeničke vrijednosti, a onda još dolazi bilanciranje i vrjednovanje svake rimske ploče i svakog pronadenog novčića u rimskom grobu, koji je sam po sebi ne samo arheološka, nego i novčana (gospodarska, ekonomski) spomenička vrijednost.

S obzirom da Županija nema u svojim evidencijama, u svojim knjigama, prikazane stvarne vrijednosti sve imovine, tada nema niti uvida u vrijeme trajanja te imovine, spoznaju i znanje

o ulaganjima i održavanju imovine gradova, općina i Županije u cjelini.

Županija ima, kao i Republika Hrvatska, otvorena tri temeljna problema :

1. Županija nema županijske gospodarske bilance
2. Županija nema županijske bilance
3. Županija nema integralne županijske bilance.

Izrada ovih bilanci prepostavka je da se dode, do

« cijene svakog kvadratnog metra prostora, tako da bi svaki metar korištenog prostora imao svoju cijenu koja se sastoji od cijelog niza elemenata ».

Iz ovoga je izvedivo da, ako svaki kvadratni metar prostora mora imati svoju cijenu, valja postaviti i ustrojiti bilance, a onda i **management (upravljanje) prostora Županije**.

To je istovremena i temeljna prepostavka, koja je za sada u Županiji neostvarena, da se:

- 1.** obavi **popis / inventura / imovine Županije i u Županiji;**
- 2.** izvede tzv. **materijalna (osobita sirova) bilanca imovine i svih vrijednosti Županije (uključivo duhovnih, nematerijalnih /imaterijalnih / amaterijalnih vrijednosti);**
- 3.** provede vrednovanje (procjenjivanje) svih vrijednosti Županije i u Županiji, te izrade bilance **različita obuhvata s permanentnim bilanciranjem.**

Svemu ovome treba prethoditi izrada:

1. studija modela bilanciranja
 - Županije
 - općine i gradova u Županiji.

S modelima obuhvaćanja raznih sadržaja i njihovih razina.

Bilanca i bilanciranje za potrebe upravljanja Županijom, gradom i općinom

Upravljanje i vođenje Županije i gospodarskim objektima treba se temeljiti na bilančnim činjenicama. Međutim, naša je osnovna karakteristika gospodarenje našim vrijednostima «napamet», bez uvida u stvarne vrijednosti kojima se raspolaze.

Prilikom izrade «Strategije razvoja Vukovarsko-srijemske županije» kao i sudjelovanja u izradi „Strategije razvoja Osječko-baranjske županije“ s obzirom na fraktalni pristup njene izrade, otvorilo se jedno novo područje i jedan novi problem. Taj problem očituje se u činjenici da nema i da ne postoje bilančne evidencije vrijednosti kojima Županija obiluje. A ako nema evidencije, onda nema niti znanja kako sve te vrijednosti staviti u funkciju gospodarskog razvitka.

Analizom odgovarajuće svjetske literature iz područja bilanciranja potrebno je ustanoviti koliko je nešto slično uopće postavljeno u znanosti i praksi bilanciranja u svijetu i do kojeg se stupnja razrade u tome stiglo.

Ova nabačena teza treba biti zabilježena jer mora biti postavljeno pitanje bilanciranja za budućnost. Treba postavljeni problem razraditi, ali tako da se istraži i izvede znanstvena studija, kakvih ima u svijetu i svjetskoj povijesti. Te studije trebaju biti primjenjive za konkretni slučaj, za koji mogu biti inspirativne npr. neke njemačke regije ili Luxembourg, ali ne i tako da ih se prepriče. Svaka zgrada, uostalom, traži svoj idejni arhitektonski i graditeljski projekt, ako postoje određeni, dakle, posebni zahtjevi, pa tako onda i svaka regija u Hrvatskoj svoj bilančni projekt.

Dakle, načelno postavljena teza koja ne uzima u obzir multifacetnost amortizacije glasi:

«U svakom slučaju jedan bi od značajnih elemenata trebala biti **amortizacija korištenog prostora** koja bi služila **isključivo** za obnavljanje, dotjerivanje i prilagodavanje korištenog prostora za poslovne, kulturne ili neke druge sadržaje.»

Nastavno se nabacuje da bi u «prostorima» (misli se na gradove i sela) trebali biti takvi sadržaji koji osiguravaju kalkulativnu cijenu i novostvorenu vrijednost.

Ovako postavljena teza traži **opet** posebno znanstveno istraživanje i odgovarajuće teoretsko definiranje.

Kao prethodno znanstveno sistematiziranje može se postaviti:

I.

1. **Bilanca «prostora» Županije :**
2. kopno
3. zračni prostor
4. vode i «podvođe » / prostor pod vodom – potocima, rijekama, jezerima, barama, ribnjacima.

II.

1. **Bilanca neizgrađenog prostora**
2. pod šumama
3. divlјim raslinjem
4. poljoprivrednim površinama /obradivim, neobradivim /
5. vinogradima i voćnjacima.

6. Prometni koridori

III.

1. **Bilanca izgrađenog prostora**
2. gradovi
3. sela
4. sakralni objekti
5. groblja
6. spomenička područja i arheološka nalazišta

7. prometna infrastruktura
8. vodovodna infrastruktura
9. kanalizacijska infrastruktura
10. smetlišta.

U tri sheme bilance **tek su nabacani neki sadržaji** koji služe za ilustraciju, a ne i konačne sistematizacije do kojih se tek može doći studijskim istraživanjima, posebno postavljenih projekata.

U ovim se bilancama mora ići i u daljnje razrade koje će omogućavati odgovarajuće upravljanje prostorom.

Dok, na primjer, u zemljama europskog gospodarskog prostora poslovni uredi i razne druge kancelarije koriste prostore koji **nisu atraktivni**, kod nas najatraktivnije prostore koriste državne institucije za uredе i u neproizvodne svrhe. Razlog za to je neznanje i nesposobnost shvaćanja da svaki kvadratni metar korištenog prostora mora biti u funkciji stvaranja gospodarskih učinaka, zapravo njihove maksimalizacije, kao i svaka gospodarska aktivnost.

Kod te maskimalizacije gospodarskih učinaka moguće je postaviti tezu da ako nismo u stanju izdvajati iz prihoda adekvatni dio amortizacije za obnavljanje korištenih prostora tada **jedemo svoju vlastitu glavnicu**.

Nije isto, i drugi je gospodarski fenomen «jedemo svoju supstancu».

Ako jedemo vlastitu glavnicu, to znači da ćemo za skoro vrijeme morati dizati kredite kako bismo obnavljali potrošeno, a to znači postepeno doživljavati **entropiju**.

Gradska uprava, općine, dužni su brinuti se o svojim prostorima i stavljati ih u funkciju stvaranja novostvorene vrijednosti, kada to karakter imovine dozvoljava, ili barem takvo gospodarenje koje će osigurati, prema karakteru imovine, naknadu utrošene vrijednosti (to su teški problemi koji se ne mogu rješavati napamet i domišljanjem, nego su nužna odgovarajuća gospodarska istraživanja).

Menadžerske sposobnosti načelnika, gradonačelnika utjecat će na uspješnost osiguranja sadržaja i aktivnosti koje će poboljšati proračun grada.

Očekivati da gospodarstvenici i građani sami svojim doprinosima pune prihodima proračun, a da istovremeno sama općina ili grad ne poduzima ništa da svoju imovinu stavi u funkciju usluge, proizvodnje ili neke druge aktivnosti koje će polučiti određene prihode, naprsto nije dopustivo.

Primjerice prostor, **navodimo samo za ilustraciju**, kojeg općina ima treba osposobiti za poduzetničke aktivnosti i to za:

- otvaranje poduzetničkih zona (od kojih se očekuju gospodarske aktivnosti, porezi i doprinosi u proračun);
- turističke sadržaje;
- razne usluge;
- atraktivne sportske aktivnosti (teniski tereni, teretane i sl.);
- vjerska hodočašća;

- kulturne manifestacije,
- arheološka istraživanja i
- dr.

Analiza bilanci naših općina, gradova i županija otkriva da u njima nema iskazanih pravih vrijednosti trajne i dugoročne imovine, a posebno **nema iskazane vrijednosti prirodnih bogatstava, zemlje, šuma i jezera.**

Ako nismo u stanju bilancirati i procijeniti naša prirodna dobra, tada nismo svjesni svojih vrijednosti i tada nemamo spoznaju o svom prirodnom bogatstvu i njegovoj cijeni.

Kako jedemo vlastitu glavnici? Tako što ne ostvarujemo dostatan prihod iz kojeg se mogu podmiriti svi troškovi koji utječu na stvaranje prihoda i troškovi korištene imovine.

Npr. stare zgrade treba obnoviti i u svaki kvadratni metar osmišljeno staviti sadržaje koji će stvarati neku vrijednost.

No, s ovim jednostavnim odgovorima stižemo tek do zida s obzirom da se s tezom kako **jedemo vlastitu glavnicu sapličemo u problem svjetonazorskih razlika.**

6.2. Područni kapital Općine Punitovci

Područni kapital Općine Punitovci sastoji se od imovine koja postoji u jedinici lokalne samouprave, ljudskog kapitala, prirodnih resursa ekosustava zemlje, zraka i vode, kulturne, sakralne i spomeničke baštine, vlastite imovine obiteljskih gospodarstava, imovine poduzetnika i njihovih pogona, tezauracije i svih drugih vrijednosti koje postoje na tim područjima.

S obzirom da ne postoje sistematizirane i izračunate stvarne vrijednosti nacionalnog bogatstva u Republici Hrvatskoj, pa tako niti u jedinicama lokalne samouprave, za Općinu Punitovci prikazat će se nacionalno bogatstvo prema iskazanim brojkama u bilanci stanja i stanovništvu, a ostale vrijednosti područnog kapitala prikazane su opisno.

Općina Punitovci ima nacionalno bogatstvo izuzetnih vrijednosti koje nisu nigdje bilančno prikazane, arheološka nalazišta, sakralne zgrade, a u njima umjetnine do sada još neprocijenjene. Za neke posebne vrijednosti zgrada nema niti monografiju koja bi opisala sve vrijednosti koje u njoj postoje.

Ako bi se prikazao izračun bilančne vrijednosti glavnice koju ima Općina Punitovci, vidjeli bismo kojom vrijednosti vlastitog kapitala se raspolaže, a tada i koje neiskorištene mogućnosti postoje za razvoj.

Bilanca područnog i ljudskog kapitala Općine Punitovci prikazana je u nastavku.

Tablica 2. Bilanca područnog kapitala Općine Punitovci u 2011. godini

AKTIVA	Iznos u kn	PASIVA	Iznos u kn
Zbroj bilance Općine Punitovci	14.318.531	Izvori	14.318.531
Ukupna bilanca:	14.318.531		14.318.531

Izvor: Bilanca Općine Punitovci – stavke iz bilance objašnjene u okviru obrađenog materijala

Tablica 3. Bilanca stanovništva = ljudski kapital Općine Punitovci

Stanovništvo	Ukupno	% udjela	Aktivno i ostalo stanovništvo	Ukupno	% udjela
Josipovac Punitovački	806	43,57			
Jurjevac Punitovački	307	16,59	Uzdržavano st.	688	37,19
Krndija	96	5,19	ukupno aktivno st.	781	42,22
Punitovci	641	34,65	Ostalo	381	20,59
Ukupno stanovništvo Općine Punitovci	1.850	100,00	Ukupno stanovništvo Općine Punitovci	1.850	100,00

Izvor: Popis stanovništva 2001. godine

Tablica 4. Pregled vrijednosti Općine Punitovci koje se ne nalaze u bilanci

Aktiva = Sredstva	Iznos u €	Pasiva = Izvori	Iznos u €
Općina Punitovci:			
- Poljoprivredne površine	Xxxx	Glavnica žitelja Općine Punitovci (prirodni resursi)	Xxxx
- Oranice 3.494 ha			
- Voćnjaci 1 ha			
- Vinogradi 9 ha			
- Livade 10 ha			
- Pašnjaci 154 ha			
- Šumsko zemljište 101 ha	Xxxx	Glavnica žitelja Općine Punitovci (prirodni resursi)	Xxxx
- Na prostoru Općine nalaze se četiri akumulacije, bajeri, koji su porobljeni i koji se koriste za sportski ribolov. Bajeri su locirani zapadno i istočno od naselja Josipovac Punitovački (dva bajera), te jedan, sjeveroistočno od naselja Jurjevac Punitovački i jedan sjeverno od naselja Punitovci.	Xxxx	Glavnica žitelja Općine Punitovci (prirodni resursi)	Xxxx
- Neplodno tlo 328 ha	Xxxx	Glavnica Općine Punitovci	Xxxx
Na području općine Punitovci nalaze se dva arheološka lokaliteta koji su u postupku preventivne zaštite:	Xxxx	Glavnica Općine Punitovci	Xxxx
- JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje II»-prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek - Đakovo.			
- JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje I» - prapovijesni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica			

Aktiva = Sredstva	Iznos u €	Pasiva = Izvori	Iznos u €
Osijek – Đakovo.			
Na području Općine Punitovci postoje sljedeća preventivno zaštićena kulturna dobra: <ul style="list-style-type: none"> - Sakralna: KRNDIJA: crkva sv. Križa - Spomenici Domovinskog rata: PUNITOVCI: Spomen ploča sa imenima poginulih mještana u Domovinskom ratu - Spomenik u Krndiji podignutom u čast i spomen na podunavske Nijemce, žrtve zloglasnog logora u Krndiji (1945. - 1946). 	Xxxx	Glavnica Općine Punitovci	Xxxx
Na području Općine Punitovci postoje građevine narodnog graditeljstva – evidentirane: <ul style="list-style-type: none"> - Jurjevac Punitovački: Kuća, Glavna 94 - Punitovci: Kuća, S. Radića 83 Kuća, Domovska 50 - Josipovac Punitovački: Kuća, Ul. Braće Banas 133 Kuća, Ul. Braće Banas 75 Kuća, Ul. Braće Banas 71 Kuća, Ul. Braće Banas 38 Kuća, Ul. Braće Banas 32 Kuća, Ul. Braće Banas 37 Kuća, Strossmayerova 7 Kuća, Strossmayerova 19 Kuća, Strossmayerova 25 Kuća, Strossmayerova 43 Kuća, Strossmayerova 55 Kuća, Strossmayerova 57 Kuća, Strossmayerova 63 Kuća, Strossmayerova 65 	Xxxx	Glavnica žitelja Punitovci	Općine Xxxx
Kulturno-umjetnička društva: <ul style="list-style-type: none"> - Matica Slovačka Jurjevac - KUD Punitovci - Matica Slovačka Josipovac. 	Xxxx	Posebne vrijednosti ljudskog kapitala	Xxxx
U Općini Punitovci održavaju se kulturne i društvene manifestacije tijekom cijele godine: <ul style="list-style-type: none"> - smotra starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine <i>Slovaci do Drlaku</i>, - smotra starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine <i>Na velkonočny pondelok i Selu na dar</i>. 	Xxxx	Glavnica etno baštine i posebne vrijednosti ljudskog kapitala	Xxxx
- Škole – matična i područne	Xxxx	Glavnica Općine Punitovci	Xxxx
- Pričuve	Xxxx	Glavnica stanovništva	Xxxx
- Štednje	Xxxx	Glavnica stanovništva	Xxxx
- Tezauracije stanovništva	Xxxx	Glavnica stanovništva	Xxxx
- Privatni kapital poduzetnika	Xxxx	Glavnica poduzetnika	Xxxx
- Narodne predaje, običaji, spomenička vrijednost kraja, povijesna obilježja,	xxxx	Glavnice etno baštine i posebne vrijednosti ljudskog	Xxxx

Aktiva = Sredstva	Iznos u €	Pasiva = Izvori	Iznos u €
gastronomска понуда		kapitala	
Zbroj bilance: neprocjenjive vrijednosti materijalne i nematerijalne imovine Općine Punitovci	Xxxx	Zbroj bilance: neprocjenjive vrijednosti materijalne i nematerijalne imovine Općine Punitovci	Xxxx

Postavljamo pitanja:

Ima li itko potrebu i želju da financira izradu stvarne bilance vrijednosti jedne općine, županije i RH?

Možemo li predstaviti vrijednosti kojima raspolažemo, koje nosimo u zajedništvo EU?

7. RURALNI RAZVOJ

Prema definiciji OECD-a ruralnim područjima smatraju se zajednice s manje od 150 stanovnika po kvadratnom kilometru. U Republici Hrvatskoj ruralni prostor predstavlja 90% kopnenog dijela ili 61% naseljenog dijela u kojem živi oko 47% ukupnog stanovništva. To su područja u kojima prevladavaju poljoprivredne i šumske površine, gdje živi domicilno stanovništvo u manjim ili većim naseljima i bavi se većinom poljoprivredom, ratarstvom, stočarstvom, voćarstvom i vinogradarstvom, uzgojem raznih drugih poljoprivrednih kultura, ili ponegdje obrtom koji postepeno odlazi u izumiranje. Ruralni prostori često nemaju svu potrebnu infrastrukturu, kao što su sredene ceste, struja, voda, plin, telekomunikacije, kanalizacija, uredena odlagališta otpada, tako da je rad i život ljudi u takvim prostorima otežan.

«Ruralni je prostor značajni prirodni resurs koji zahtijeva pažljivo održavanje i upravljanje te svršishodnu uporabu na dobrobit sadašnjih i budućih naraštaja. Osim potrebe postojanja nacionalne strategije ruralnoga razvitka, potrebno je, prema načelu supsidijarnosti*, na razini regija praviti regionalne operacijske planove za pokretanje razvoja... Uspješna strategija lokalnoga ekonomskog razvijanja je ona strategija koja je nastala kao rezultat prepoznatljivih potreba u lokalnoj zajednici i koju aktivno podržavaju i lokalne vlasti i ostali lokalni čimbenici**»³⁸

Polazimo od postavke da ruralni razvoj podrazumijeva usklađenost u postignuću kvalitete življenja svih ljudi i zajednica u jednoj državi uz očuvanje autohtonih vrijednosti kraja. To znači da su svi krajevi u jednoj državi ujednačeno razvijeni, da kroz sve dijelove zemlje postoje ceste, voda za piće, plin, telekomunikacije, struja, kanalizacija s pročišćavačem, uredene deponije s ugovorenim prostorom za reciklažu i proizvodnju sekundarnih sirovina, sa zajedničkom brigom za očuvanje okoliša i organiziranoj brigom za edukaciju stanovništva prema usklađenim standardima.

Ruralni razvoj istovremeno podrazumijeva da se njeguju specifičnosti kraja, etno vrijednosti, kulturna i spomenička baština, sakralna mjesta, posebitosti i kvaliteta kulinarskih specijaliteta.

Ruralni razvoj također podrazumijeva da se njeguju različitosti ljudi u vjeri, običajima, s različitostima stilova življenja svih koji žive na ovim prostorima, jer oni daju mozaik ljepote, razbijaju monotoniju, potiču radozonalost i ponudu specifičnosti.

³⁸ Okvir za ruralni razvitak, SLAP, Osijek, 2005., G. Ćorić, I. Podgorčić, Poduzetnički pristup ruralnom razvitku, str. 51.

* Namjena načela supsidijarnosti je osigurati učinkovito donošenje odluka što bliže gradanima, odnosno onima kojih se to neposredno tiče. Osim toga, primjena ovoga načela osigurava i neprekidnu provjeru provedbe aktivnosti na razini zajednice i njezine opravdanosti u odnosu na mogućnost njene provedbe na nacionalnoj ili regionalnoj razini. Bit je u formulaciji i provođenju plana i Programa koji prvenstveno spadaju u djelokrug nadležnosti regionalnih i lokalnih jedinica.

** Iz tematskog izvještaja Ekonomski razvoj, osnaživanje i razvoj zajednice u Hrvatskoj u sklopu programa Mobilizacije i razvoj zajednice, MAP Savjetovanja, veljača 2005., G. Ćorić

Nositelji ruralnog razvoja su udruge, kulturna i umjetnička društva zajedno, a s lokalnom samoupravom doprinose kvaliteti življenja domicilnog stanovništva.

Cilj je potaknuti poduzetništvo da se uključi zajedno s udrugama u rad na općem dobru, a koje u konačnici uvijek bude na opće zadovoljstvo i opći interes svih žitelja mjesta, regije i konačno cijele Republike Hrvatske.

Da bismo mogli razmišljati o kvalitetnom ruralnom razvitu Republike Hrvatske, prije svega treba uskladeno (Vlada preko resornih ministarstava, lokalne uprave i samouprave) poraditi na programima:

- očuvanja tradicionalnih izumirućih obrta
- istraživanja arheoloških lokaliteta, radi naše povijesti i interesa drugih
- istraživanja geotermalnih izvora ljekovitih voda i omogućiti lokalnoj samoupravi izgradnju lječilišta i drugih sadržaja (takvih izvora ima po cijeloj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu)
- povećati utjecaj lokalne samouprave kod upravljanja prirodnim resursima na njenom području.

Potrebitno je poraditi na popisu:

- naše spomeničke baštine, kulturnih i sakralnih objekata
- svih značajnijih zbirki etno vrijednosti koje govore o ljudima i njihovim običajima u kraju gdje su radili i živjeli
- neiskorištenih ribnjaka za sportski ribolov
- svih važnih dogadanja i životnih priča, kako bi se prenosile mladim naraštajima, strancima koji dolaze na ove naše prostore radi boravka ili otvaranja proizvodnih pogona.

Ruralni se prostori trebaju zaštititi³⁹, opisati svoju opstojnost, svoje običaje, svoje bogatstvo u kulturnim i drugim sadržajima, kako bi bili predstavljeni svijetu u svim svojim vrijednostima, kvaliteti koju imamo i koja nam pripada.

Ne smije se dozvoliti da odlazimo u zajedništvo bez stvarne zaštite visokosofisticiranom tehnikom i nepredstavljeni u svoj svojoj ljepoti kulturnih, likovnih, sportskih, ekoloških i drugih vrijednosti i događaja kojima obiluje ovaj kraj.

Osnovni je problem što nigdje ne postoji sistematizirana evidencija etno vrijednosti, spomenička, kulturna i sakralna dobra, procijenjene vrijednosti građevina tradicionalnog graditeljstva kao i svih drugih sadržaja koje postoje u jednom naselju, a što sve zajedno čini prirodno i etno bogatstvo, koje se može staviti u funkciju ruralnoga razvoja.

Nema evidencije, nema bilance nacionalnog bogatstva, pa tako nema niti bilo kakovog znanja i pretpostavki o tome koliko zapravo vrijedimo i što sve imamo u našem mirazu.

³⁹ Thomas Friedman, The Lexus and the Olive Tree, 2000., by the Thomas L. Friedman p.134.

7. 1. Općina Punitovci u programu ruralnog razvijatka

Održivi razvoj ne može se ostvariti ako se ne ostvare uvjeti koji su neophodni da bi se naselja Josipovac Punitovački, Jurjevac Punitovački, Krndija i Punitovci mogli uvrstiti u program «održivog ruralnog razvoja».

Općina nema uredenu svu potrebnu infrastrukturu, jer je kanalizacijski sustav u fazi izgradnje, gospodarsku zonu je potrebno oformiti, obnoviti nogostupe u svim naseljima, sanirati divlje deponije u Punitovcima, uesti pitku vodu i grijanje za Područne škole u Josipovcu Punitovačkom i Jurjevcu Punitovačkom. Potrebno je izgraditi dječji vrtić, sportsko rekreacijski centar u Jurjevcu, školsko igralište u Punitovcima, dodatne dvije učionice u Matičnoj školi u Punitovcima kako bi se omogućio rad u jednoj smjeni.

Međutim, krajobraz Općine, kuće tradicionalnog graditeljstva, njegovanje spomeničke, kulturne baštine i etno vrijednosti, aktivne udruge i kulturno umjetnička društva upućuju na mogućnost uključivanje svih stanovnika Općine u program održivog ruralnog razvoja. Ruralna obilježja naselja Općine ukazuju na mogućnosti razvoja kontinentalnog turizma u okviru seoskih gospodarstava.

Neophodno je što prije poraditi na:

- ostvarivanju PUR-a, izradom projekata navedenih u programu,
- povezati poljoprivredne proizvođače hrane u zadrugu, ili cluster
- privoliti stanovništvo naselja na dodatnu edukaciju o provedbi odrednica iz «održivog ruralnog razvijatka» naselja u okviru regija Republike Hrvatske⁴⁰,
- pristupiti edukaciji zaposlenika iz udruga i trgovачkih društava o načinu i pristupu izradi projekata kako bi mogli koristiti prepristupne i kohezijske fondove EU.

7.2. Kako što prije pokrenuti ruralni razvoj

Naglašene aktivnosti Vlade RH orijentirane su na otvaranje poduzetničkih zona u svakoj lokalnoj samoupravi koje imaju predispozicije za razvoj poduzetničkih aktivnosti.

Međutim, da bi se poduzetništvo moglo razvijati i pokrenuo ruralni razvoj regija, potrebno je koristiti sredstva koja su stavljeni na raspolaganje Republici Hrvatskoj od strane svjetskih novčarskih institucija i sredstva prepristupnih i kohezijskih fondova EU.

Da bi se sredstva mogla koristiti prije svega treba - na osnovi donesenih Strategija razvoja, regionalnih operativnih Programa kao i Programa ukupnog razvoja, koji su doneseni na osnovi prepoznatih potreba u lokalnoj samoupravi zajedno sa svim aktivnim institucijama - odlučiti koji se programi mogu i na koji način aplicirati kako bi se koristile potpore za razvoj.

Jedan od osnovnih pravila za ubrzajnji ruralni razvoj je umrežavanje,⁴¹ međusektorsko povezivanje i partnerstvo javnog i privatnog sektora. Na osnovi medusektorskog povezivanja

⁴⁰ Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. radna verzija, RH Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Zagreb, 12 svibanj 2006. god.

⁴¹ Albert Laszlo Barabasi, U mreži, Zašto je sve povezano i kako misliti mrežno u znanosti, poslovanju i svakodnevnom životu, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2006.

dobit će se veći programi koji imaju veće izglede za korištenje novčarskih sredstava donatora i pretpriступnih fondova EU.

Programi koji se odnose na ruralni razvoj trebaju se «promišljeno planirati, koordinirano i nadopunjajući, gradeći razvojne projekte».⁴²

U Programu ruralnog razvoja trebaju biti uključeni svi gospodarski subjekti, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, udruge, lokalna i regionalna samouprava i to horizontalno i vertikalno umreženi s jednim zajedničkim ciljem, ostvariti razvoj mjerljivim učincima za vlastiti interes, ali i za opće dobro zajednice. Programi s takvom namjerom mogu ubrzano pokrenuti razvoj JLS, ali i čitave regije koja čini jednu prepoznatljivu cjelinu.

S obzirom na spoznaju o problemima zaostajanja ruralnih prostora u razvoju, izdvajaju se posebna novčana sredstva pri ministarstvima Vlade Republike Hrvatske uz mogućnost korištenja sredstava svjetskih novčarskih institucija, raznih donatora, pretpriступnih i kohezijskih fondova kako bi se izgradila potrebna infrastruktura, sprječio odlazak domicilnog stanovništva, uz mogućnost obnavljanja poljoprivrednih proizvodnji «u skladu s održivim razvojem» i uravnotežio regionalni razvoj.

U nadležnosti JLS je za svako mjesto i/ili naselje osigurati preduvjete za pokretanje ruralnog razvoja, a to znači:

- osigurati pristup naselju izgradnjom ceste
- uvođenje vodovodne mreže
- uvođenje rasvjete
- izgradnja kanalizacijskog sustava s pročišćavačem
- osigurati odvoz otpada na prostor za odlagalište gdje se vrši razvrstavanje i reciklaža uz proizvodnju sekundarnih sirovina i
- osigurati ostalu komunalnu infrastrukturu.

Pred lokalnom je samoupravom velika odgovornost po pitanju sredivanja ruralnoga prostora, jer je za svaki zahtjev za dodjelu namjenskih sredstava potrebno sredivanje dokumentacije, izrada projekata koji su u skladu sa Strategijom razvoja, Regionalnim operativnim programom i Programom ukupnog razvoja JLS. Bez izrađenih izvedbenih projekata s izrađenom *cost benefit* analizom u investicijskom programu nije moguće podnijeti zahtjev za dodjelu bilo kakvih potpornih sredstava za izvođenje radova i uređenje prostora.

Osim toga, za veće zahtjeve infrastrukture predlažu se partnerski odnosi koji geografski povezuju Mikroregije sa svrhom uređenja prostora i isplativosti ulaganja.

Da bi se što prije uravnotežio razvoj zadatak je lokalne samouprave pristupiti reformskim izazovima⁴³ i prilagoditi svoja ustrojstva prema suvremenim demokratskim principima.

Za ruralni razvitak regija neophodan je i od goruće važnosti rad na programima izgradnje potrebne infrastrukture, posebno vode, jer voda znači život; ceste, da se dobije pristup naseljima; struje, bez koje je danas život nezamisliv, a istovremeno i uvođenje kanalizacijskog sustava s pročišćavačem, dok nije prekasno, jer nam prijeti zagodenje i uništavanje okoliša, koje će se od onečišćenja kasnije teško oporaviti.

⁴² Okvir za ruralni razvitak, grupa autora, SLAP, Osijek, 2005., str. 10.

⁴³ Lokalna samouprava pred reformskim izazovima, Vodič kroz lokalnu demokraciju, STINA, 2005.

Program kanalizacijskog sustava treba raditi za čitavu regiju Istočnu Hrvatsku, jer svega 20% stanovništva ima sređen kanalizacijski sustav i odvodnju. Takav program mogao bi biti financiran od strane pretpri stupnih, kohezijskog i strukturnih fondova EU, jer se radi o očuvanju okoliša i zaštiti stanovništva na ovim našim prostorima.

7.3. Civilno društvo

*Bojni poklič građanskog društva glasi:
«Razmišljaj globalno, djeluj lokalno».⁴⁴*

Ili

„Zamisao o korištenju razuma u svrhu prepoznavanja i promicanja boljeg i prihatljivijeg društva snažno je poticala ljude u prošlosti, a tako je i danas. Aristotel se složio s Agathonom da čak ni Bog ne bi mogao promijeniti prošlost. No, on je također smatrao da je na nama stvaranje budućnosti. To se može ostvariti ako su naše odluke zasnovane na razumu.“⁴⁵

Organizacije građanskog društva (civilni sektor) svoje djelovanje definiraju kao uslužni sektor i predstavlja značajan faktor u utjecaju na demokraciju zemlje. Njihova uloga se često definira kao neprofitni ili treći sektor i želi se staviti prema klasičnoj klasifikaciji djelatnosti na zadnje mjesto. Međutim, organizacije udruga, njihove aktivnosti i djelovanje zaslužuju da ih se stavi na prvo mjesto, jer njihov rad, njihova angažiranost, a samim time i značenje utječe na širenje kulture, shvaćanje slobode, demokracije, a kroz to direktno doprinosi kvaliteti življenja ljudi.

Koliko je značajan neprofitni sektor vidi se i po činjenici da u njemu «radi više od devetnaest milijuna stalno zaposlenih djelatnika», a procjenjuje se da je «sektor građanskog društva težak 1,1 bilijun dolara» prema istraživanju Sveučilišta Johns Hopkins kojim je obuhvaćeno 22 zemlje.⁴⁶

«Rad za dobro zajednice uvelike se razlikuje od rada na slobodnom tržištu. Doprinos pojedinca trebao bi promicati društveni kapital zajednice. Iako iz tih aktivnosti često proizlaze i ekonomski posljedice, one su manje važne od društvene interakcije. Cilj nije gomilanje bogatstva, već društvena kohezija i društveno blagostanje»

«Europska unija postala je prva vladajuća struktura koja je organizacije građanskog društva službeno priznala kao punopravne partnerne u mrežama javne uprave. Ona je građansko društvo prihvatala kao «treću sastavnicu» koja upravlja Europskom unijom te u njoj vidi «posrednika između države, tržišta i građana».»⁴⁷

Smatra se da vlada postaje učinkovitija sudjelovanjem organiziranog civilnog društva u mrežama javne uprave i postiže partnerstva kojima se stvara mreža korisnih aktivnosti.

⁴⁴ Jeremy Rifkin, Europski san, Školska knjiga Zagreb, 2006. str. 289.

⁴⁵ Amartya Sen, Razvoj kao sloboda, Algoritam, 2012., str. 257.

⁴⁶ Jeremy Rifkin, Europski san, Školska knjiga Zagreb, 2006. str. 287.

⁴⁷ Ibidem, 289.

U građanskom društvu postoje tri glavne struje aktivnosti:

- promicanje vjere, obrazovanja i umjetnosti (socijalne usluge, skrb za lokalnu sredinu, promicanje rekreacije i sporta, aktivnosti su usmjereni unutar nacionalnih granica);
- organizacije za zaštitu «prava», ciljevi su mnogo više politički usmjereni, a njihovo djelovanje je usmjereno uglavnom izvan nacionalnih granica (univerzalna djelovanja);
- organizacije koje zastupaju interes lokalnih kultura i etničkih skupina (očuvanje tradicije, običaja i vrijednosti).

Organizacije civilnog društva daju viziju *umrežene Europe* koja se temelji na suradnji i partnerstvu, a ne na suparništvu.

Rifkin⁴⁸ također upućuje (koristeći se brojnim autorima i stručnjacima) kako je došlo vrijeme kada se vodeće korporacije sve više okreću institucijskom sudjelovanju u društvenim aktivnostima kako bi izdigli svoje *brandove* pomoću *lifestyle* marketinga, te kako je «novo doba partnerstva između biznisa i potrošača već na putu».

«Cilj marketinga *lifestyle* događanja je stvoriti doživotne veze s određenim zajednicama i interesnim grupama pozicioniranjem poduzeća kao aktivnog kulturnog partnera i igrača.» Tako poznati marketinški savjetnik Alfred L. Schreiber «svoje klijente savjetuje da pri odabiru životnog stila ili događanja trebaju poduzeća povezati s kulturnim aktivnostima ili institucijom koja 'već igra aktivnu ulogu u životima ljudi do kojih pokušavate doći'. On predlaže kako bi korporacije dolazeći na nove prostore trebale u cilju svoje promidžbe *brandova* «uključiti country glazbu ili umjetničke festivale, bolnice, uslužne organizacije, kazališne organizacije, amaterske sportske programe, zdravstvene fondacije, dnevnu njegu, čišćenje ili obnovu okoliša, očuvanje povijesne baštine, te lokalne školske programe.»⁴⁹ «Poduzeća troše više od 3 milijarde dolara godišnje na sponzoriranje društvenih i kulturnih događanja širom planeta». ⁵⁰

Polazeći od stavova poznatih svjetskih savjetnika za promidžbu i marketing korporacija, za nadati se je kako će i kod nas zaživjeti veće razumijevanje, ne samo naših, već i stranih poduzeća koja dolaze i pokazivati veći interes za rad udrugu.

Prema Nacionalnoj strategiji stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Republici Hrvatskoj naglašena je suradnja i usuglašavanje svih partnera koji su sudionici buduće međusektorske suradnje (javni, nevladini, neprofitni i profitni sektor). «Do 2011. godine, kako bi se unaprijedio postojeći i stvorio novi pravni, institucionalni i finansijski sustav potpore razvoju civilnoga društva te stvorilo poticajno okruženje za daljnji razvoj civilnoga društva u Republici Hrvatskoj, pristupilo se izradi Operativnog plana provedbe zadatah ciljeva s mjerama, nositeljima i rokovima.»⁵¹

« ... Potrebno je da svi sudionici u društvu prihvate i primjenjuju zajedničke vrijednosti demokracije koje su utemeljene na društvenim promjenama, suradnji, otvorenosti, solidarnosti, socijalnoj pravdi i socijalnoj koheziji, javnosti rada, osobnoj moći i

⁴⁸ Jeremy Rifkin, Doba pristupa, Nova kultura hiperkapitalizma u kojoj je cijeli život iskustvo za koje se plaća, Bulaja naklada, 2005. str. 221,

⁴⁹ Jeremy Rifkin, Doba pristupa, Nova kultura hiperkapitalizma u kojoj je cijeli život iskustvo za koje se plaća, Bulaja naklada, 2005. str. 222.

⁵⁰ Ibidem, str 222.

⁵¹ Operativni plan provedbe, Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2007. do 2011. godine, Zagreb, veljača 2007., str. 1.

odgovornosti, sudjelovanju u odlučivanju, uvažavanju osobnosti i različitosti, samoorganiziranju, cijeloživotnom učenju i slobodnoj informacijskoj povezanosti.»⁵²
Osnovne karakteristike civilnog društva su:

- rad za opće dobro
- samoinicijativa građana
- dobrovoljnost djelovanja.

Program ukupnog razvoja Općine Punitovci, s naglaskom na održivi ruralni razvitak, počiva na lokalnoj samoupravi i organizacijama civilnog društva. Njihov je zadatak zajedno pokrenuti aktivnosti lokalnog stanovništva za ulazak u novi gospodarski razvoj koji počiva na partnerstvu i udruživanju u zajednički «sustav mreže»⁵³ kako bi mogli ostvariti «svoj san» uključiti se u proizvodne, uslužne gospodarske aktivnosti uz kompletno zapošljavanje stanovništva i ostvarivanje dovoljne dobiti za sebe i svoje obitelji, a tada i za cijelu zajednicu.

Svaka lokalna samouprava ima udruge koje se bave raznim aktivnostima vezano za kulturu, sport, rekreaciju, brigu oko uređenja okoliša, ribolov i lov, umjetničke sekcije, brigu za stare i nemoćne, brigu za djecu, demokraciju, održavanje spomenika kulture, antifašističkih boraca, udruge branitelja Domovinskog rata i dr.

Zajednički im je cilj ostvarivanje boljšitka za sve žitelje u naseljima i lokalnoj samoupravi.

S obzirom kako udruge od svojih aktivnosti ne ostvaruju prihod već im jednim dijelom pomaže lokalne samouprave, koliko je to u njihovoj finansijskoj mogućnosti, osobito ako su im prilivi u proračun nedostatni, kao i sredstva pomoći iz proračuna RH, tada se okreću donatorima, svjetskim novčarskim institucijama ili fondovima EU. Danas je postala praksa da «civilni sektor barem posljednjih desetak godina živi od projekata, promišlja logikom projektnog ciklusa i ima potrebna znanja o tom kako planirati, izraditi i provesti projekt, a zatim o istom napisati finansijsko i programsko izvješće». ⁵⁴

Za napisati projekt i njegovo praćenje, potrebna su određena znanja, koje udruge obično nemaju. Potrebna znanja mogu se naći kod onih institucija i udruga koje već duži niz godina žive od projekata i stalno su aktivne u novim projektima i projektnim ciklusima. Put do znanja i dobivanja informacija je udruživanje u «FORUM» udruga, u povezivanju i partnerstvu.

Osnovni je cilj civilnog društva na području Općine poboljšati edukaciju stanovništva, pokrenuti aktivnosti za ostvarivanje PUR-a s naglaskom na održivi ruralni razvitak u sklopu kojega su planirani projekti za razvoj turizma.

Ove aktivnosti civilnog društva odvijat će se zajedno s FORUM-om udruga u partnerstvu s lokalnom samoupravom i osobama koje imaju viziju i želju za ostvarivanjem ruralnog razvoja.

⁵² Ibidem. str.3.

⁵³ Albert Laszlo Barabasi, U MREŽI, Zašto je sve povezano i kako misliti mrežno u znanosti, poslovanju i svakodnevnom životu, Naklada Jesenski Turk, Zagreb, 2006. str. 122. -162.

⁵⁴ Okvir za ruralni razvitak, Slap, Osijek, 2005. str. 10.

Radit će se na izradi projektnih prijedloga za dobivanje pomoći od donatora, kao i za sredstva novčarskih finansijskih institucija, pretpriступnih i kohezijskih fondova EU.

7.3.1. Društveno odgovorno poduzetništvo

Pod društveno odgovornim poduzetništvom podrazumijevamo vođenje tvrtke prema dugoročnom i sigurnijem uspjehu.

Tvrtke s odgovarajućom strategijom, suvremenom tehnologijom proizvodnje, uvijek inoviranim putevima prodaje, odgovarajućim stručnim ljudima i jasnom misijom sa spoznajom o temeljnim vrijednostima za opstanak, imaju sve predispozicije za opstanak na duži rok.

Slagalica uspjeha u razvoju i opstanku tvrtke:⁵⁵

- reinvestiranje u budućnost,
- život u skladu s vlastitim vrijednostima i jasnim zajedničkim osjećajem svrshodnosti,
- partnerski odnos s dobavljačima,
- predani i motivirani ljudi koji kontinuirano razvijaju svoje vještine i znanja
- stvaranje novca,
- zadovoljavanje potreba potrošača, nadmašivanje očekivanja i izgradnja povjerenja,
- pozitivan utjecaj na društvo i okoliš.

Tvrtke koje posluju prema sloganu »društveno odgovorno poduzetništvo« imaju jasno fokusiranu strategiju razvoja koja uključuje svoje zaposlenike, poslovne partnere, bliže i daljnje okruženje, razvijajući svoje programe dosljedno svojim zacrtanim ciljevima i vrijednostima.

⁵⁵ Priručnik za društveno odgovorno poslovanje, Radite srcem i dušom, UNDP, 2008. str. 1.

8. FINANCIRANJE RAZVOJA JLS

Prihodi JLS ostvaruju se iz nekoliko izvora i to iz:

- poreznih prihoda
- neporeznih prihoda
- kapitalnih prihoda
- subvencije i
- ostalog.

«U strukturi poreznih prihoda neki porezi se u potpunosti dodjeljuju lokalnim jedinicama (porez na potrošnju, porez na vikendice, porez na neiskorišteno zemljište, porez na neiskorištene poduzetničke nekretnine, porez na neizgrađeno građevinsko zemljište, parcele, porez na tvrtku ili zaštitni znak, porez na korištenje javnih površina) i regionalnim jedinicama (porez na nasljedstvo i darivanje, porez na vozila, porez na brodice, porez na automate za zabavu). Ostali prihodi lokalne samouprave ubiru se od komunalne naknade, komunalnih doprinosa, prihoda od poduzetništva itd. Pored toga, grad ili općina mogu na svom području uvesti prierz porezu na dohodak.⁵⁶ Lokalna samouprava ima pravo na prihode iz zajedničkih poreza koji se ubiru na njihovom području, ali u postotcima koji su određeni zakonom. Zajednički se porezi dijele između svih razina vlasti. Ako na području lokalne samouprave nema razvijenih gospodarskih aktivnosti, nizak je postotak zaposlenog stanovništva, tada se znatan dio mogućih prihoda ne uplati u proračun pa se vode u bilanci stanja na aktivi kao nenaplativa potraživanja. Osim toga, lokalna samouprava prema važećem zakonu o korištenju prirodnih resursa nema uvid u korištenje šuma i drugih prirodnih izvora na svome području, tako da ne može utjecati na ostvarivanje svojih prihoda.

U Strategiji i jačanju kapaciteta za regionalni razvoj stoji «Ukupni fiskalni kapacitet lokalnih i regionalnih jedinica mora ojačati ukoliko očekujemo da te jedinice postanu ozbiljni sudionici u provedbi razvojnih aktivnosti na svojem području. Lokalne i regionalne jedinice moraju imati finansijske mogućnosti za provedbu vlastitih razvojnih Programa i trebaju aktivno sudjelovati u procesima koncipiranja politike regionalnog razvoja.»⁵⁷

8. 1. Investicije na razini jedinice lokalne samouprave⁵⁸

*Zemlje koje investiraju više, imaju veće stope rasta... (P. A. Samuelson)
Treba nam dobro financiranih i plodnih poslovnih planova... (T. L. Friedman)*

⁵⁶ Strategija i jačanje kapaciteta za regionalni razvoj (CARDS 2002 Program za Hrvatsku) ECORYS, Zagreb rujan, 2004. str. 23.

⁵⁷ Ibidem. 23.

⁵⁸ A. Mašek, Lokalna samouprava, Hrvatski institut za lokalnu samoupravu Interkerkelijsk Vredesberaad, "Poduzetništvo u lokalnoj samoupravi" i "Kako voditi investicije", Lokalna samouprava, hrvatska i nizozemska iskustva, CIP Katalogizacija u publikaciji, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, UDK 352(497.5:492)(035) Osijek, 2001., 488 str. ISBN 953-6918-00-5 (164.-175. i 457.-470. str.)

8.1.1. Općenito o investicijama

Sama riječ investicije (lat. investire – odjenuti nešto, uložiti) u širem smislu predstavlja izraz za aktivnosti usmjerenе k novim ulaganjima. Ulaskom u investicije postižu se nove vrijednosti na osnovi kojih se želi ostvariti novostvorena vrijednost, direktno ili indirektno, a kroz to i boljšak za ljudje koji žive na tom prostoru, a tada i cijele RH. Investicije mogu biti vidljive vrijednosti kao što su:

- materijalna dobra
- prirodna dobra i
- vrijednosnice.

Osim ulaganja u vidljive investicije, postoje ulaganja u neopipljive investicije kao što je:

- obrazovanje ili ulaganje u *ljudski kapital*
- investiranje u istraživanje i razvoj
- zdravstvo stanovništva
- kultura i sl.

Bez obzira o kakvima se investicijama radilo, njihova je osnovna karakteristika da su to aktivnosti kojima se žrtvuje današnja potrošnja, imajući u vidu povećanje boljšaka za budućnost.

8. 2. Uloga jedinica lokalne samouprave u razvoju regija⁵⁹

Lokalne vlasti su odgovorne za *lokalna javna dobra*, dakle za djelatnosti čije su koristi, uglavnom, ograničene na mjesne stanovnike. Lokalne vlasti utječu direktno i indirektno na razvoj svoje samouprave. Direktno kroz sređivanje infrastrukture koja je neophodna za opstanak ljudi u naseljima (izgradnja cesta, rasvjeta, uvodenje vodovodne i kanalizacijske mreže, pločnici, mrtvačnice i dr.) i razvoj gospodarstva kroz uređenje poduzetničke zone, poduzetničkog inkubatora i poduzetničkog centra. Direktni utjecaj lokalnih vlasti može biti u podržavanju poduzetničkih inicijativa preuzimajući jedan dio tereta kamata na kredite, smanjenjem poreza, priresa, naknada doprinosa, pristojbi, koncesije i dr. Značajan direktni utjecaj ostvaruje JLS ako stimulira poduzetnike da koriste njihove poduzetničke zone plaćanjem niske cijene korištenog zemljišta ili otvaranjem mogućnosti za partnerstvo potencijalnim investitorima.

Indirekstan, ali vrlo značajan utjecaj na razvoj u okviru jedinice lokalne samouprave očituje se kroz organiziranje specijaliziranih ciljanih tečajeva za edukaciju u svrhu poticanja poduzetništva i drugih aktivnosti koje se odnose na školstvo, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje i dr. Svaka jedinica lokalne samouprave ima svoje specifičnosti – nešto posebno – koje želi razvijati i u čemu želi biti jedinstvena i uspješna u razvoju. Te posebnosti koje ju čine jedinstvenom u odnosu na ostale, u zajedničkoj inicijativi s drugima, obično susjednim jedinicama lokalne samouprave, mogu stvoriti jednu zaokruženu cjelinu ponude međusektorskim povezivanjem horizontalno i vertikalno, stvarajući zajednički interes u okviru jedinice lokalne samouprave.

Politika regionalnog razvoja mora biti sastavni dio razvojne politike društva u cjelini koja mora biti sastavni dio postavljene regionalne strategije razvoja.

U današnjim uvjetima lokalna uprava i samouprava zauzima sve značajniju ulogu u

⁵⁹ NN 33 11.04.2001. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi

donošenju Programa ukupnog razvoja mikroregije u okviru koje se nalaze odluke o novim ulaganjima prema potrebnim prioritetima što je sadržano u strategiji razvoja i regionalnom operativnom Programu.

Naravno, to podrazumijeva uklapanje u politiku planiranog okvira razvoja države s uskladenim mehanizmima vertikalne i horizontalne koordinacije - protoka informacija na svim razinama. U planirani okvir mjera razvojnog Programa kojeg donosi država podrazumijeva se uklapanje svih razvojnih Programa pojedinih regija. Kako je Hrvatska prihvatiла поštivanje glavnih odrednica razvoja (kao što je zaštita okoliša) koji vrijede za razvojne Programe EU to istovremeno znači, s obzirom na poticanje euroregionalne suradnje, uklapanje regije i jedinica lokalne samouprave u regionalni razvoj Europske unije.

8. 3. Investicijska odluka jedinica lokalne samouprave

Ako je jedinica lokalne uprave i samouprave institucionalno utvrđeni donositelj investicijske odluke, redovito snosi sve pozitivne i negativne učinke svoje odluke. Iza svih investicijskih odluka, bez obzira o kakvim se izvorima sredstava radilo, treba stajati visoki stupanj odgovornosti onih koji odluke o investicijama donose i koji te odluke provode u djelo. To upućuje na činjenicu kako je prije donošenja odluke potrebno izraditi iscrpnu stručnu dokumentaciju iz koje se može utvrditi je li ulaganje ekonomski opravdano ili nije. Budući da investicijska odluka ima dalekosežne posljedice, odluku o investiranju trebaju donijeti oni koji ulažu svoja sredstva, jer oni snose i rizik.

8. 4. Predradnje za investicijske odluke jedinice samouprave

Uobičajeno je da jedinica lokalne samouprave ulazi u investicije za izgradnju i uređenje komunalne infrastrukture. Međutim, ako na njenom području postoji tvrtka d.o.o. (koja spada u mala ili srednja poduzeća)⁶⁰, a došla je u finansijske teškoće te postaje upitan njen opstanak i zapošljavanje djelatnika, omogućeno je jedinici lokalne samouprave da investira u tvrtku do 25% vrijednosti vlasničke strukture, npr. s 24,9% vrijednosti glavnice, a da ne izgubi pravo na poticaje za razvoj malog gospodarstva⁶¹ prema Zakonu o trgovackim društvima. Za takvu vrstu investicija potrebno je izraditi investicijski program opravdanosti ulaganja.

Ako se radi o izgradnji komunalne infrastrukture, tada se za takve investicije podrazumijeva izrada *cost benefit* analize, *feasibility* studije i studije utjecaja na okoliš. Ona treba prikazati opravdanost ulaganja s obzirom na efekte koji se očekuju od ulaganja, troškove koje ta investicija donosi kao i njen utjecaj na okoliš. U Pravilniku utjecaja na okoliš objavljenom u Narodnim novinama (čl.2., alineja 6.) ističe se: "cost – benefit analiza je analiza koristi i troškova koja zahvat u okolišu donosi za užu ili širu zajednicu i koja uključuje socijalne, demografske, gospodarstvene, ekološke, zdravstvene i druge utjecajne čimbenike".⁶²

⁶⁰ NN, br. 29/02 Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva

⁶¹ Zbirka propisa iz obrta, malog i srednjeg poduzetništva, Zagreb, listopad 2003., Poticaji za razvoj malog gospodarstva str. 243.

⁶² Narodne novine 59. 16. lipnja 2000. god.

Donošenje investicijske odluke pretpostavlja izbor najboljeg od mogućih ponuđenih rješenja. Svaka odluka polazi od određenih pretpostavki, zapažanja i uvjerenja zbog kojih se odlučilo upravo za izabrano rješenje - investiciju. Odluka u sebi nosi znatne elemente rizika koje treba svesti na najmanju moguću mjeru. Stoga je prije donošenja odluke o investicijama prethodno potrebno izvršiti značajne predradnje, koje opravdavaju takve odluke. One se mogu sistematizirati prema sljedećem redoslijedu:

- provođenje svih vrsta istraživanja korištenjem SWOT analize
- analiza postojeće situacije u okviru jedinice lokalne samouprave
- cjelovita gospodarska analiza
- postojeća proizvodnja
- trgovina i ugostiteljstvo
- turizam
- zdravstvo
- školstvo
- kultura
- analiza ljudskog potencijala
- analiza lokalnih javnih dobara
- modeli financiranja lokalne samouprave
- način prikupljanja sredstava za investicije
- razrada prikupljenih ideja u okviru "lokalne samouprave"
- izrada predinvesticijskih studija – u razradi ideja, studije utjecaja na okoliš, izvedivost i isplativost ulaganja
- izrada konačnog prijedloga odluke o investiranju
- izrada prijedloga o načinu financiranja investicija i
- konačna izrada cost benefit analize za ulazak u kapitalne investicije.

Izrađene analize postojećeg stanja na području lokalne samouprave daju realnu ocjenu stanja iz kojih se mogu jedino detaljnom razradom sistematizirati mogući pravci razvoja.

8.5. Primjer kako se prema suvremenom pristupu može financirati razvoj jedinica lokalne samouprave

Ustavom Republike Hrvatske općine, gradovi, kotari i županije utvrđeni su kao jedinice lokalne samouprave s pravom odlučivanja o potrebama i interesima građana na lokalnoj razini. U svrhu razvoja regije postoji interes građana za izgradnju kapitalnih investicija čije bi korištenje bilo predviđeno za duže vremensko razdoblje.

Do sada se dolazilo do prihoda za proračun jedinica lokalne samouprave od vlastite imovine, općinskih, gradskih i županijskih poreza, taksi, novčanih kazni i prihoda od priresa. Kako ta sredstva nisu dostatna za razvoj regije, postoji potreba potražiti instrumente financiranja lokalne samouprave od središnje vlasti ili s osnova eksternih izvora. Za financiranje kapitalnih investicija postoji Fond za regionalni razvoj sa sjedištem u Zagrebu, koji se puni iz proračuna i dijelom sredstava od privatizacije, preko kojeg se određuje način i uvjeti financiranja investicija. Na osnovi prikupljenih sredstava, županije dobivaju kvotu koja se koristi za ulaganje u kapitalne investicije JLS. Županija unutar dobivene kvote pravi raspored sredstava za JLS prema redoslijedu važnosti investicija na osnovi izrađene i predane cost benefit analize, ocjene o isplativosti ulaganja, studije o okolišu i izvedivosti investicija. Sredstva mogu biti bespovratna, ako se radi o području od posebne državne skrbi i kreditna

sredstva praćena putem HBOR-a ili drugih poslovnih banaka.

Uobičajeni su izvor financiranja do sada bila bespovratna i kreditna sredstva. Izvori bespovratnih sredstava postepeno presušuju, ostaju krediti HBOR-a i krediti poslovnih banaka. Međutim, osim tih izvora postoje kvalitetniji načini financiranja kapitalnih investicija pomoću emisija vrijednosnih papira i emisije municipalnih obveznica. Iako je ovaj način financiranja izuzetno kvalitetan i uobičajen u jedinicama lokalne samouprave zapadnih zemalja, kod nas još nije zaživio. Do sada kod nas postoje svega dva primjera gdje je jedinica samouprave financirala kapitalne investicije pomoću obveznica.

Pristup dugoročnim izvorima kreditiranja putem bankovnih kredita traži od lokalne samouprave hipoteke na vrijedne nekretnine. Krediti se moraju vraćati prema propisanom rasporedu anuiteta u točno propisanom vremenskom razdoblju. Kamata je s valutnom klauzulom što kredite čini varijabilnima, a svaka njihova promjena znatno poskupljuje investicije.

Namicanje sredstava za razvoj regije putem kredita u razvijenim zemljama je obično najnepopularniji. Postoje kod nas primjeri gdje su dane hipoteke za podizanje kredita radi investiranja u komunalnu infrastrukturu od pojedinih jedinica lokalne i područne samouprave na visokovrijedne stambene zgrade na najatraktivnijim prostorima, visoko vrijedna zemljišta, prirodne rezervate, šume i lovišta. Ako postoeća ulaganja ne budu dala planirane efekte i ulazak novca u planirani prihod proračuna jedinice lokalne samouprave, može postati upitno vraćanje dospjelih anuiteta, a tada i pitanje imovine dane pod hipoteku.

Na taj način može doći do otudivanja naših najvrjednijih prostora i prirodnih bogatstava koje ima jedna općina ili regija.

S obzirom da je korištenje kapitalnih investicija predviđeno kroz duže razdoblje, bilo bi opravданo prenijeti dio tereta za njihovu izgradnju i na buduće generacije, koje će također imati koristi od novih izgrađenih objekata.

U praksi razvijenih zemalja pokazalo se da su najprikladniji eksterni instrumenti financiranja lokalne samouprave, emisija municipalnih obveznica.⁶³

Municipalne obveznice su vrijednosni papiri koje emitira grad ili regija u okviru lokalne samouprave, kako bi njihovim plasmanom na tržištu kapitala pribavila sredstva u visini emitiranih obveznica. Takve municipalne obveznice emitiraju se na određeni rok i kamatu, koja se isplaćuje vlasniku obveznice po unaprijed utvrđenoj dinamici. Kad istekne predviđeni rok obveznica dospijeva na naplatu. Za dobro funkcioniranje emisije vrijednosnih papira – municipalnih obveznica, pretpostavka je postojanje tržišta kapitala. Kako je tržište kapitala u Hrvatskoj sve aktivnije, otvara se mogućnost pribavljanja potrebnih finansijskih sredstava za ulazak u kapitalne investicije emisijom različitih vrijednosnih papira. Svi oni subjekti koji imaju višak sredstava mogu svoja sredstva investirati u vrijednosne papire na tržištu kapitala i na taj način doći do veće kapitalizacije ili sigurnijeg uloga. Vrijednosni papiri se mogu ponovo plasirati na tržištu kapitala, ako se za to ukaže potreba i za njih dobiti gotova sredstva. I oni investitori koji ne raspolažu velikim finansijskim sredstvima mogu na jednostavan način kupiti emitirane vrijednosne papire – municipalne obveznice - s nadom da će njihova vrijednost rasti i kod ponovnog plasmana na tržištu kapitala ostvariti određenu

⁶³ Sustav financiranja JL i PS, Novi informator, Zagreb, 2005., grupa autora

zaradu. Emisija obveznica, s obzirom na jamstva koja ih prate, predstavljaju veću sigurnost za ulagače.

Obveznice se mogu podijeliti na dugoročne, srednjoročne ili kratkoročne, lutrijske, indeksirane, obveznice s varijabilnim i fiksnim prinosom itd. Razvio se veliki broj različitih vrsta obveznica koje osim države izdaju i banke, gradovi, regije – kao što su jedinice lokalne samouprave, te razne financijske kuće.

Posebna pogodnost, za eventualnu emisiju municipalnih obveznica, pojavila se u Hrvatskoj kroz kuponsku privatizaciju. Kao najznačajniji sudionici u tom procesu pojavili su se privatizacijski investicijski fondovi (PIF-ovi), sada već zatvoreni investicijski fondovi (ZIF) koji su zamjenom privatizacijskih bodova za dionice društava, koja su na takav način privatizirana, prikupili kapitala čija realna vrijednost iznosi i nekoliko milijardi €. Ovaj kapital traži svoje sigurnije mjesto za ulaganje, a jedan od načina je ulaganje u kapitalne investicije u okviru jedinica lokalne samouprave.

Osim toga, profunkcionirao je sustav mirovinskih fondova koji imaju znatno veći kapital i koji imaju problem kako uložiti raspoloživa sredstva. Pojavio se također i veliki broj otvorenih investicijskih fondova koji također raspolažu znatnim kapitalom. Tijekom ove godine većina zatvorenih investicijskih fondova (ZIF) se transformirala u *holding* društva, no njihov interes za ulaganje u kvalitetne vrijednosne papire s tim nije opao.

Svi oni imaju problem diversifikacije rizika, odnosno potrebu za disperziranim ulaganjima i to pretežito u kvalitetne vrijednosne papire, kojih nažalost u Hrvatskoj još uvijek nema dovoljno. Obveznice, pa i municipalne, smatraju se takvima. Stoga je svaki program emisije municipalnih obveznica osuđen na uspjeh, jer je u tom slučaju realno očekivati da će se one razgrabitati odmah nakon što budu izdane. Svakako, cijeli financijski potencijal s kojim raspolažu institucionalni investitori ne bi mogao biti uložen isključivo u ovaj financijski instrument. No, isto tako treba uzeti u obzir činjenicu da i izvan ovih sredstava postoje još i sredstva drugih potencijalnih investitora (banke, osiguravajuća društva, individualni investitori) koji bi rado svoja sredstva uložili u municipalne obveznice ako bi se one pojavile na tržištu. Jedinice lokalne samouprave imaju zakonsku infrastrukturu i stručni potencijal koji bi mogao tehnički provesti emisiju municipalnih obveznica za ulaganje u Program razvoja regije gradnjom kapitalnih investicija čija bi izgradnja koristila sadašnjim i budućim generacijama. Stoga je potrebno:

- utvrditi iznos potrebnih sredstava i definirati Program financiranja kapitalnih investicija
- za račun lokalne samouprave odrediti stručni tim kao tehničkog nositelja emisije obveznica (brokerska kuća, prateća banka i dr.).

Kada se radi o financiranju kapitalnih investicija, čije se korištenje predviđa kroz duže vremensko razdoblje – pa se dio tereta izgradnje prenosi i na buduće generacije koje će, također, koristiti te objekte - potrebno je ispitati javno mišljenje stanovnika regije o njihovim videnjima i potrebama za novim ulaganjima.

Samo se na osnovi sistematski sveobuhvatnog pristupa analizi postojeće situacije mogu dati prijedlozi za dugoročna kvalitetna rješenja.

8.6. Proračunski prihodi jedinica lokalne samouprave

Proračunski prihodi lokalne samouprave vezani su za centralni sustav upravljanja

financijama⁶⁴. Prijedlog proračuna za 2007. godinu sadrži fiskalnu decentralizaciju kako bi se financijski osnažio proračun lokalne i regionalne samouprave. Predlaže se izmjena Zakona o finansiraju jedinica lokalne i regionalne samouprave, prema kojemu bi prihod od poreza na dohodak u cijelosti pripao županijskim, gradskim i općinskim proračunima, dok bi porez na dobit u cijelosti pripao državnom proračunu. Ako se prihvati novi prijedlog Zakona o finansiraju jedinica lokalne i regionalne samouprave, tada bi lokalna samouprava imala veći interes za stimuliranje razvoja poduzetništva i otvaranje procesa javnog i privatnog partnerstva.

8. 7. Proračun RH za poticanje poduzetništva⁶⁵

U državnom proračunu za 2012. godinu planirano je za jačanje konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva 376.505.960,00 kuna.

„U proračunu se izdvajaju znatna sredstva s ciljem poticanja poduzetništva. Financira se poduzetnička infrastruktura i poduzetničke zone s ciljem bržeg regionalnog i lokalnog razvoja, te je u 2011. godini u svrhu odobreno 51 milijun kuna potpore. Izdvajaju se nepovratna sredstva i subvencioniraju kamate po poduzetničkim kreditima u malom gospodarstvu kako bi se promijenila struktura djelatnosti u korist proizvodnje. Cilj je i brže uključivanje u gospodarstvo posebnih ciljnih skupina (početnika, mlađih, žena, branitelja, osoba s invaliditetom) te povećanje broja poslovnih subjekata i novozaposlenih radnika u malim i srednjim trgovačkim društvima. U proračunu su se za poticanje industrijskog razvijatka i restrukturiranja u 2012. godini osigurala sredstva u visini od 138,3 milijuna kuna.

Poticanje izvoza, ulaganje u poduzetničke zone u kojima dominira proizvodna djelatnost, razvoj domaće proizvodnje, sve je to u proračunu prepoznato i kroz sredstva koja se izdvajaju. Vlada jasno pokazuje odlučnost u poticanju razvoja poduzetničke klime. Tako je u 2011. godini za poduzetničke potporne institucije odobreno 4,6 milijuna kuna potpore.

U proračunu za 2012. godinu u svrhu održivog razvijatka seoskog područja osiguranjem primjerenih radnih i životnih uvjeta te očuvanjem prirodnog i kulturnog nasljeđa osigurana sredstva iznose 10 milijuna kuna. Sustav potpora poljoprivrednicima, ribarima i hrvatskom selu sastoji se od: poticanja proizvodnje, potpora dohotku, kapitalnih ulaganja i mjera ruralnog razvijatka.

8. 8. Programi financijske potpore

Cilj Vlade Republike Hrvatske je da svojim Programima i financijskim poticajnim mjerama poboljša poduzetničku klimu u Hrvatskoj, a da bi se to postiglo potrebno je na svim razinama državne uprave ostvariti pozitivne kontakte s poduzetnicima u cilju prepoznavanja i otklanjanja prepreka za brži razvoj poduzetništva. Upravo u cilju poticanja poduzetništva pokrenute su brojne poticajne kreditne linije, kao i linije dodjele bespovratnih potpora.

⁶⁴ Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, NN 33 01.04. 2001.

⁶⁵ Proračun RH za 2012. godinu.

Korisnici ovih potpora mogu biti svi gospodarski subjekti, a po pojedinim programima i jedinice JL i PS.⁶⁶ Linije financiranja poduhvata su sljedeće.

8.8.1. Poduzetničke kreditne linije:

- a) poduzetnički krediti, odnosno krediti za ciljne skupine u koje se ubrajaju početnici, mlađi od 30 godina, žene i branitelji
- b) županijski poticajni poljoprivredni krediti
- c) krediti subvencionirani od strane JLS
- d) krediti HBOR-a
- e) prepristupni fondovi EU
- f) *venture* kapitala
- g) krediti komercijalnih banaka
- h) *leasing* kuće i
- i) ostale kreditne linije.

8.8.2. Financiranje projekata JLS:

- a) municipalne obveznice
- b) kreditne linije HBOR-a
- c) kreditna sredstva Fonda za regionalni razvoj
- d) sredstva Svjetske banke
- e) ostala kreditna sredstva.

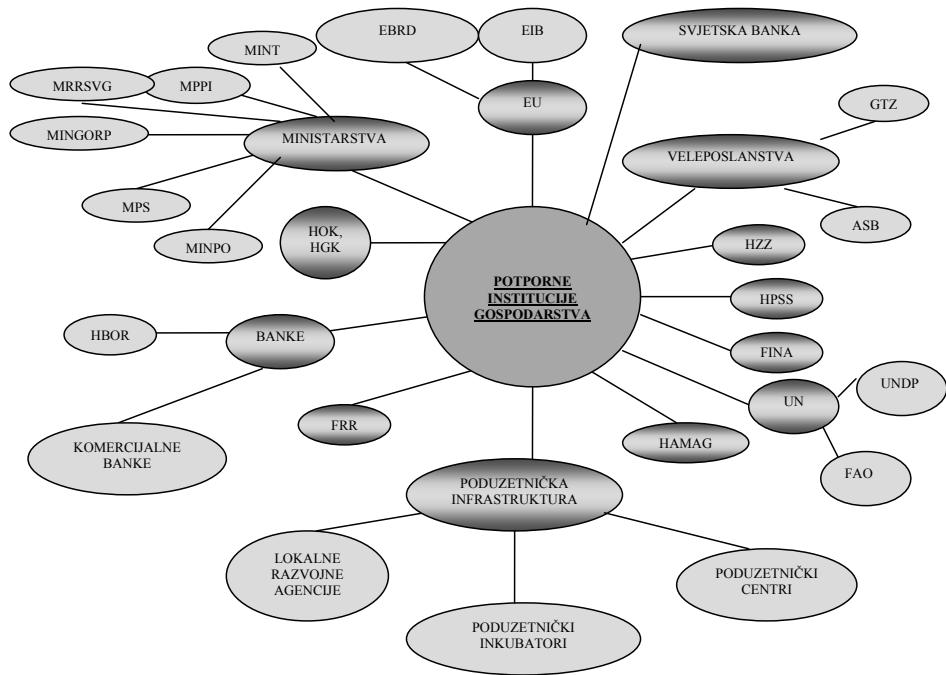
8.8.3. Bespovratne potpore

- a) Bespovratne potpore gospodarskim subjektima su:
 - proizvodne i nove zadruge
 - povrat kapitalnih ulaganja u visini 25 % na ulaganja u poljoprivredi, šumarstvu i vodnom gospodarstvu
 - povrat ulaganja u visini 50% iz IPARD Programa
 - poticaji za *clustere*
 - bespovratne potpore za marketinška ulaganja u proizvodne gospodarske subjekte
 - bespovratna sredstva ciljnim skupinama poduzetnika (mladi, žene, branitelji i početnici)
 - potpore zapošljavanju od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.
- b) Bespovratne potpore JLS su:
 - bespovratna sredstva za uređenje komunalne infrastrukture od Fonda za regionalni razvoj
 - bespovratna sredstva za zaštitu okoliša iz Fonda za zaštitu okoliša i
 - bespovratna sredstva za ulaganje u infrastrukturu iz prepristupnih Programa (IPARD).

U realizaciji potrebnih projekata jedinicama lokalne samouprave, kao i gospodarskim subjektima, na raspolaganju stoe brojne potporne institucije gospodarstva (Shema 4.).

⁶⁶ www.mmtpr.hr

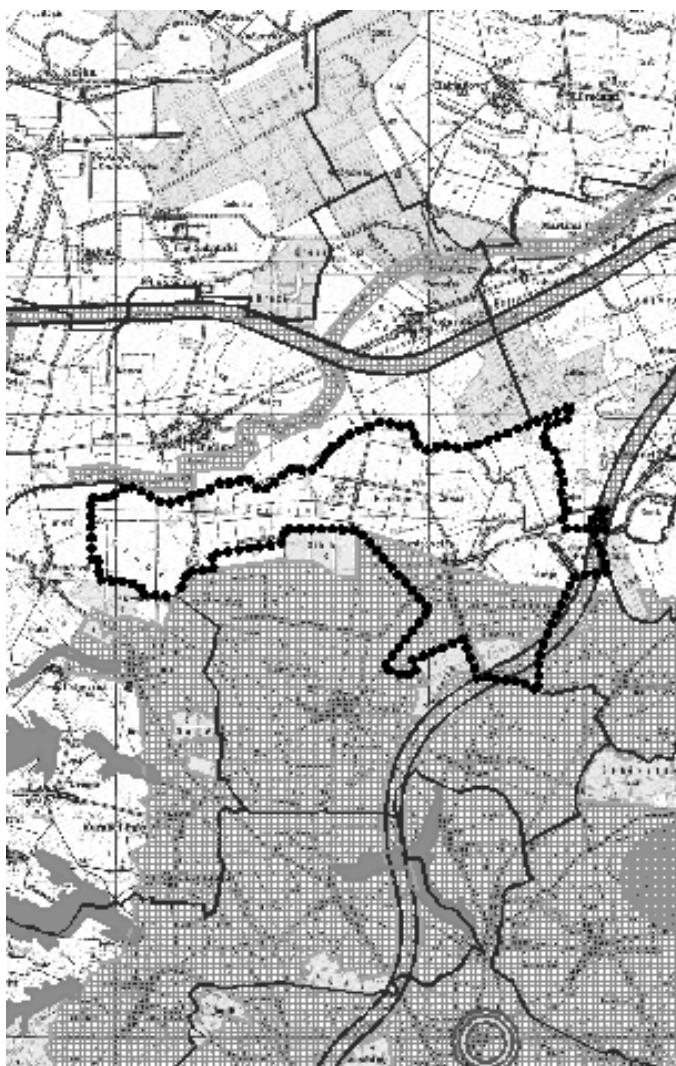
Shema 4. Misaoni obrazac – Potporne institucije gospodarstva

II DIO
RAZVOJNOG
PROJEKTA

9. OPĆINA PUNITOVCI U POTICANJU RAZVOJA GOSPODARSTVA

9.1. Općina Punitovci

9.2. Sažetak

NAZIV OPĆINE I SJEDIŠTE	OPĆINA PUNITOVCI
POVRŠINA OPĆINE	39,34 km ²
BROJ STANOVNIKA OPĆINE	1.800 stanovnika (prema popisu iz 2011.)
GUSTOĆA NASELJENOSTI	45,8 st/km ²
NASELJA OPĆINE	Josipovac Punitovački, Jurjevac Punitovački, Krndija, Punitovci
NAČELNIK OPĆINE	Mirko Vavra, dipl.ing.
OSNOVNE KARAKTERISTIKE OPĆINE PUNITOVCI	<p>Prirodna obilježja:</p> <ul style="list-style-type: none"> Cestovna prometnica u okviru koridora Vc prolazi istočnim rubom Općine Punitovci. Dužina prolaza kroz prostor Općine na dvije odvojene lokacije je oko 2,5 km. Prirodni vodotok rijeke Vuke prolazi prostorom Općine. Na prostoru Općine nalaze se četiri akumulacije, bajeri, koji su poribljeni i koji se koriste za sportski ribolov. Bajeri su locirani zapadno i istočno od naselja Josipovac Punitovački (dva bajera), te jedan, sjeveroistočno od naselja Jurjevac Punitovački i jedan sjeverno od naselja Punitovci. Na poljoprivrednim površinama uzgajaju se klasične ratarske i povrtlarske kulture. <p>Sociološka obilježja:</p> <ul style="list-style-type: none"> U Općini Punitovci prema popisu stanovništva iz 2001. godine živi 1.850 stanovnika, od kojih je 958 muškog spola i 892 ženskog spola. Prosječna starost iznosi 37,7 godina, indeks stareњa je 78,1 odnosno koeficijent starosti iznosi 20,8. U pogledu stečene stručne spreme, prema Popisu stanovništva iz 2001. godine, na području Općine 23 stanovnika steklo je višu stručnu spremu, 19 visoku stručnu spremu, dok je srednju školu završilo 423 osobe od kojih je 290 osoba završilo trogodišnju srednju školu, dok su ostali završili četverogodišnju srednju školu. Bez završene osnovne škole ili sa svega nekoliko razreda završene osnovne škole su 553 osobe, koje su uglavnom iznad 60 godina starosti. Sa završenom je osnovnom školom 478 osoba, no dio tog stanovništva je u fazama daljnje edukacije, odnosno u procesu stjecanja srednjoškolske naobrazbe. Na području Općine Punitovci djeluju sljedeće odgojno-obrazovne ustanove: <ul style="list-style-type: none"> Osnovna škola „Josip Kozarac“ Josipovac Punitovački, Područna škola „Josip Kozarac“ Punitovci i Područna škola „Josip Kozarac“ Krndija. Prema Registru udruga djeluje 16 udruga i to: u Josipovcu Punitovačkom 7 udruga, u Jurjevcu Punitovačkom 4 udruge i u Punitovcima 5 udruga.

	<ul style="list-style-type: none">• Ukupna proračunska sredstva po stanovniku za 2011. godinu iznosila su 2.340,00 kuna, no kada se izuzme iznos sredstava koji se odnosi na pomoć iz Proračuna RH, tada proračunska sredstva po stanovniku Općine Punitovci iznose 1.225,43 kune, što je u odnosu na proračunska sredstva po stanovniku za Osječko-baranjsku županiju veće za 254,02%, a u odnosu na proračun RH po stanovniku manje za 90,62%. <p>Gospodarska obilježja:</p> <ul style="list-style-type: none">• Južno od naselja Josipovac Punitovački nalazi se gospodarska zona proizvodno-poslovne namjene sa potrebnom komunalnom infrastrukturom površine cca 3 ha. U fazi je prikupljanje pisama namjere poduzetnika.• Na području Općine registrirano je cca 200 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.• Obiteljska poljoprivredna gospodarstva nisu umrežena u bilo kakvu asocijaciju, zadrugu, udrugu ili cluster, da bi mogli zajednički rješavati situacije oko nabave reprematerijala, otkupa, plaćanja, dogovora oko proizvodnje i podizanja kredita.• Prema Sudskom registru na području Općine djeluju dva poslovna subjekata i to: jedan u Punitovcima i jedan u Krndiji.• Na području Općine razvila su se naselja ruralnih obilježja, što ukazuje na mogućnosti razvoja kontinentalnog turizma u okviru seoskih gospodarstava.• Od ukupnog broja stanovnika prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Popis stanovnika 2001. godine, na području Općine Punitovci 781 stanovnik se ubraja u aktivno stanovništvo što čini udio od 42,22% u ukupnom broju stanovnika, a od kojih 627 osoba obavlja zanimanje. Uzdržavano stanovništvo čini 688 osoba, dok 381 osoba ima osobne prihode.• Postotak zaposlenosti od 51,41% ne govori toliko o aktivnosti stanovništva, koliko je to pokazatelj niskog stupnja radno sposobnog stanovništva. Naime, udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu Općine iznosi tek 21,72%. <p>Arheološka obilježja:</p> <ul style="list-style-type: none">• Na području Općine Punitovci nalaze se dva arheološka lokaliteta koji su u postupku preventivne zaštite:<ul style="list-style-type: none">- JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje II» - prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.- JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje I» - prapovijesni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo. <p>Kulturno-umjetnički i sakralni sadržaji:</p> <ul style="list-style-type: none">• Na području Općine Punitovci postoje sljedeća preventivno
--	---

	<p>zaštićena kulturna dobra:</p> <ul style="list-style-type: none">- Sakralna: KRNDIJA: crkva sv. Križa- Spomenici Domovinskog rata: PUNITOVCI: Spomen ploča sa imenima poginulih mještana u Domovinskom ratu- Spomenik u Krndiji podignutom u čest i spomen na podunavske Nijemce, žrtve zloglasnog logora u Krndiji (1945. - 1946.). <ul style="list-style-type: none">● Na području Općine Punitovci postoje građevine narodnog graditeljstva – evidentirane:- Jurjevac Punitovački: Kuća, Glavna 94- Punitovci: Kuća, S. Radica 83 Kuća, Domovska 50- Josipovac Punitovački: Kuća, Ul. Braće Banas 133 Kuća, Ul. Braće Banas 75 Kuća, Ul. Braće Banas 71 Kuća, Ul. Braće Banas 38 Kuća, Ul. Braće Banas 32 Kuća, Ul. Braće Banas 37 Kuća, Strossmayerova 7 Kuća, Strossmayerova 19 Kuća, Strossmayerova 25 Kuća, Strossmayerova 43 Kuća, Strossmayerova 55 Kuća, Strossmayerova 57 Kuća, Strossmayerova 63 Kuća, Strossmayerova 65. <ul style="list-style-type: none">● Na području Općine Punitovci postoje slijedeći sakralni objekti:- Župna crkva sv. Ladislava kralja, Punitovci- Filijalna crkva sv. Mihaela arkandela, Josipovac Punitovački- Filijalna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Jurjevac- Filijalna crkva Našašća sv. Križa, Krndija. <ul style="list-style-type: none">● Kulturno-umjetnička društva:- Matica Slovačka Jurjevac- KUD Punitovci- Matica Slovačka Josipovac. <ul style="list-style-type: none">● U Općini Punitovci održavaju se kulturne i društvene manifestacije tijekom cijele godine:- smotra starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine <i>Slovaci do Drlaku,</i>- smotra starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine <i>Na velkonočny pondelok i Selu na dar.</i>
	<p>Turistički sadržaji Općine Punitovci</p> <p>Značajniji turistički sadržaji Općine Punitovci:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Sakralni objekti (crkva i spomen-obilježje u naselju Krndija – mogućnosti razvoja vjerskog turizma) • Spomenička baština • Arheološka nalazišta • Kuće tradicionalnog graditeljstva • Seoska obiteljska gospodarstva osobita za Općinu Punitovci koja se žele uključiti u turističku ponudu. • Smotre folklora slovačke nacionalne manjine • Izletište – ribnjak u Josipovcu Punitovačkom.
PUR OPĆINE PUNITOVCI	<p>PROGRAM UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE PUNITOVCI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izrada Pravilnika o vizualnom Općine Punitovci. • Organizacija tečajeva i seminara za deficitarna zanimanja – prekvalifikacija nezaposlenih (projekt u partnerstvu sa Hrvatskim zavodom za zapošljavanje). • Ulaganje u kapitalne investicije radi razvoja socijalnog kapitala: <ul style="list-style-type: none"> - izgradnja dječjeg vrtića - izgradnja područne škole u Jurjevcu Punitovačkom - izgradnja sportsko rekreacijskog centra jurjevačkog NK „Zrinski“ sa trim stazom, dječjim park-igralištem, te igralištem za rukomet i nogomet - izgradnja asfaltnog igrališta za Područnu školu u Punitovcima - izgradnja dodatne dvije učionice u Matičnoj školi kako bi se omogućio rad u jednoj smjeni - uvodenje pitke vode i grijanja za Područne škole u Punitovcima i Jurjevcu Punitovačkom - uređenje Društvenog doma u Punitovcima - opremanje sa klupama i stolovima, uređenje prostora kuhinje, te nabavka hladnjakače - dovršetak izgradnje Društvenog doma u Josipovcu Punitovačkom - dovršetak izgradnje Društvenog doma u Jurjevcu Punitovačkom sa parkiralištem, javnom rasvjjetom i prilaznim putevima, te uređenje parka sa autohtonim drvećem kao što su glog i bagrem - izgradnja vatrogasnog doma za Dobrovoljno vatrogasno društvo Punitovci koje za sada koristi prostore Društvenog doma kao spremište opreme - dovršetak izgradnje vatrogasnog doma DVD Josipovac Punitovački - izgradnja vatrogasnog spremišta DVD Jurjevac Punitovački, - izradnja kuće oproštaja s parkiralištem u Jurjevcu Punitovačkom (ishodena dokumentacija) - energetska obnova zgrada javnog sektora na području Općine. • Ulaganja u komunalnu infrastrukturu kao osnovnog preduvjeta za normalan i kvalitetan život: - u tijeku je ishođenje dozvole za izgradnju magistralnog

	<ul style="list-style-type: none">- vodovodnog cjevovoda i mreže kroz naselje Krndija- u tijeku je izgradnja kanalizacijskog sustava odvodnje u trima naseljima (2012. - 2015.)- uređenje nerazvrstanih cesta na području Općine- postavljanje žute signalizacije u Općini (izrađen projekt)- izgradnja autobusnih stajališta na području Općine- rekonstrukcija nogostupa u naseljima Općine- rekonstrukcija električne mreže u svim naseljima Općine- rekonstrukcija javne rasvjete prema sustavu energetske učinkovitosti u svim naseljima- rekonstrukcija električne mreže u naselju Jurjevac Punitovački,- asfaltiranje parkirališta i pristupne ceste do groblja u dužini od cca 800m u Punitovcima- sanacija divlje deponije u Punitovcima.
	<p>PROGRAM UKUPNOG RAZVOJA PODUZETNIKA OPĆINE PUNITOVCI</p> <ul style="list-style-type: none">• Vizija razvoja poduzeća Krndija d.o.o., Krndija- u planu je izgradnja bioplinskog postrojenja veličine 1 megawata za proizvodnju struje za vlastite potrebe i prodaju. Vrijednost investicije cca 3,5 miljuna eura.• Vizija razvoja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva Goran Jančo, Punitovci- izgradnja hale za proizvodnju tovljenika površine 3.200m² nalazi se na zemljištu od 22.000m². Farma će sadržavati i registriranu veterinarsku službu. Investicija vrijedna 11 milijuna kuna bez PDV-a.• Vizija razvoja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva Blaženka Škorvaga, Punitovci- povećati površine pod plasteničkom proizvodnjom- modernizacija plastenika – krovno provjetravanje i kompjuterizacija, te- nabavka mini hladnjače i strojeva za sadnju povrća. <p>Javno-privatno partnerstvo Općine Punitovci s potencijalnim investitorima:</p> <ul style="list-style-type: none">- izgradnja doma za starije i nemoćne osobe- formiranje gospodarske zone u Josipovcu Punitovačkom- izgradnja solarnih elektrana.

9.3. Postojeće mogućnosti razvoja Općine Punitovci

9.3.1. Opća obilježja

„Općina Punitovci smještena je u središnjem dijelu Osječko–baranjske županije. Površina Općine iznosi 39,34 km², a graniči s Općinama Podgorač i Čepin na sjeveru, Vuka na istoku, Đakovo i Gorjani na jugu i Općinom Drenje na zapadu.“⁶⁷ Općina Punitovci obuhvaća četiri naselja: Punitovci, Josipovac Punitovački, Jurjevac Punitovački i Krndija. Općina je, prema službenim podacima popisa stanovništva, 2001. godine imala 1.850 stanovnika, dok prema popisu iz 2011. u Općini živi 1.800 stanovnika.

Što se tiče državnog zemljišta, Općina Punitovci dobila je suglasnost od Ministarstva poljoprivrede i šumarstva (*Klasa: 320-02/02-01/939; Urbroj: 525-02-2-02/SK*) od 18. prosinca 2002. godine; te njene Odluke o izmjenama i dopunama (*Klasa: 021-01/06-01/27; Urbroj: 2121/05-01/06-01/4*) od 30. svibnja 2006. godine („*Službeni glasnik Općine Punitovci*“ br. 01/06.) na koji je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva dalo Suglasnost (*Klasa: 320-02/002-01/939; Urbroj: 525-2-07-04/SK*) od 10. svibnja 2007. godine; te nastavno Odluke o izmjenama i dopunama (*Klasa: 021-01/11-01/15; Urbroj: 2121/05-01/11-01/02*) od 17. listopada 2011. godine („*Službeni glasnik Općine Punitovci*“ br. 02/11.) na koji je Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja dalo Suglasnost (*Klasa: 320-02/11-01/2393; Urbroj: 525-09-1-0846/11-3*) od 15. studenog 2011. godine na osnovu koje:

- *predviđa za prodaju* 1.023,3680 ha;
- *predviđa za koncesiju* 732,5246 ha;
- *povrat nacionaliziranih površina* 33,0163 ha;
- *površine od posebnog interesa za Općinu Punitovci* 83,8194 ha.

Tablica 5. Zemljište u ha po katastarskim kulturama Općine Punitovci – privatno i državno 2012.g.

	oranica	voćnjak	vinog.	livada	Pašnjak	šuma	trstik	nepl.	ukupno
DRŽAVNO VLASNIŠTVO	1853	0	0	3	151	82	0	212	2301
PRIVATNO VLASNIŠTVO	1641	1	9	7	3	19	0	116	1796
UKUPNO	3494	1	9	10	154	101	0	328	4097

Izvor: Državna geodetska uprava, Područni ured za katastar Đakovo

Prostorom Osječko–baranjske županije prolazi niz značajnih prometnih koridora. Jedan od najznačajnijih je paneuropski koridor "V" ogrank "c" koji povezuje prostor srednje Europe s južnim Jadranom (luka Ploče). Navedena cestovna prometnica u okviru ovog koridora prolazi istočnim rubom Općine Punitovci. Dužina prolaza kroz prostor Općine na dvije odvojene lokacije je oko 2,5 km. Osim navedenog koridora autoceste prostorom Općine ne prolazi niti jedan značajniji prometni koridor. Na području Općine prisutne su samo prometnice cestovnog prometa. Na području Općine razvijena je mreža županijskih i lokalnih cesta koja povezuje sva naselja na području Općine te osigurava njihovu povezanost s okruženjem.

⁶⁷ PPUO Punitovci, Osijek, prosinac 2006, str. 3

9.3.2. *Povijesna obilježja⁶⁸*

Punitovci se prvi put spominju 1263. godine kao „terra Ponith“⁶⁹, susjedno naselje imanja Ilok (Ujlak). U dotursko doba u susjedstvu Punitovaca ležala su sela Matijevci i Vrtalovci koja su raseljena krajem 17. stoljeća. Za vrijeme truske vlasti 1579. godine u Punitovcima žive Vlasi koje su Turci namjerno naseljavali u sela koja su u vrijeme njihove okupacije raseljena. Te 1579. godine u Punitovcima su zabilježeni sljedeće kućni domaćini: Mikola Radivojev, Rajak Mirkov, Vuk, njegov sin, Vuk Berić, Vujica, njegov sin, Herak, njegov sin, Vujica Subotin, Vukoje, njegov sin, Lazar Radosavov, Jovan, njegov brat, Vujan Radočin, Vukdrag, njegov brat, Radman Ivanov, Vukdrag Milošev, Vuk, njegov brat, Ivaniš Milošev i Vuk Jursaković. Punitovci su tada imali deset kuća. Punitovcima su pripadala napuštena staništa Benetnica, Odvorište i Jasenovci te dio posjeda na napuštenim staništima Benčić i Davidovci.⁷⁰ Turci su stanovnike Punitovaca puštali na miru do 1683. godine, kada je selo spaljeno, a njegovi stanovnici potražili spas u obližnjim šumama. Od toga vremena do 1758. godine u Punitovcima nije bilo niti jedne naseljene kuće. Novo naseljavanje proveo je biskup Čolnić. On je kolonizirao 16 hrvatskih porodica izbjeglih iz Bosne. Kao glavari tih porodica spominju se: Ivan Bilčeta, Antun Bilvan, Nikola Derlić, Ivan Ilić, Agustin Ivanošević, Nikola Đurković, Vid Kovačev, Miško Kovačević, Dujam Kovačević, Toma Kovač, Martin Lović, Šimun Marošević, Andrija Milanović, Vid Martinović i Ivan Poljak.

Slika 6. Ulica u Josipovcu iz 1957. godine

Punitovci su 1780. godine opisani ovako: „Selo Punitovci udaljeno je jedan sat i četvrt hoda od Bekeninaca, sat i četvrt od Vuke, sat i pol od Širokog Polja, puni sat od Tomašanaca i Gorjana. Ovo selo leži ponešto povišeno i može izbjegći poplavi. Imo drvenu crkvu i nema solidne zgrade. Blizu je bare zvana Bara. Selo je inače opkoljeno šumom. Bara, koja se više prema zapadu zove potok Mač, od jedne je obale do druge široka oko 40 koraka.“

Dubina je vode promjenjiva, prema vremenskim prilikama u stanovito doba na nekim mjestima ipak presuši zbog glibljiva tla uvijek ostane blatnjava, zbog čega su preko nje izgrađeni mostovi. Jasenova bara koja je od jedne obale do druge široka 30 koraka u suho doba sasvim presuši i ima vode samo kada se Vuka podigne i tamo izlije; inače dok traju kiše ima blatnjavo dno, a u suho se doba preko nje može prijeći. Okolne šume obrasle su visokim stablima pomiješanim gustim grmljem, a sve su podložne poplavi. Put za Bekenince ide preko obje prethodno spomenute bare, gdje se nalazi most širok više od šest koraka, te preko bare Brvine. Brvine su jarak spojen s rijekom Vukom koja se u njega izljeva samo kada voda naraste. Za suha se vremena preko njega može proći samo lakinim kolima. Postoji i drugi put u šumu koji se spaja s putom što od Bekeninaca vodi za Poganovce. Za taj je put preko Vuke pripremljena skela koja je vrlo loša

⁶⁸ Dević, A., Zefiq, F.: Župa Vuka, Vuka, 2006., str. 41-43.

⁶⁹ Andrić, S.: Potonuli svijet, str. 86-87.

⁷⁰ Sandžak Požega 1579. godine, Osijek, 2001.,str. 164.

te se stanovnici sela njome služe samo za prijevoz drva. Loše su kakvoće i svi ostali putovi koji iz ovog sela vode za Vuku, Široko Polje, Tomašance i Gorjane i nijedan od njih nije uporabljiv za teška kola, nego samo u suho doba za laka kola. Živež se najpogodnije može prevesti za Đakovo.⁷¹

Do početka 19. stoljeća Punitovci su se povećali na 37 naseljenih kuća s 360 stanovnika. Kao glavari kuća spominju se: Jakob Galić, Grgo Ilić, Ilija Kovačević, Mato Đanić, Antun Matošić, Adam Harambašić, Antun Suvanić, Joso Suvanić, Joso Ivanović, Joso Milanović, Šimun Milovanović, Mijo Ložić, Marko Kovačević, Đuka Kovačević, Ilija Kovačević, Marijan Kovačević, Stipan Kovačević, Fabijan Kovačević, Petar Kovačević, Pavo Kovačević, Marko Martinović, Andrija Blažević, Marko Brodar, Joso Poljarević, Marko Šestaković, Marko Poljarević, Gašo Dilovanović, Antun Matković, Luka Brlić, Mato Matošević, Adam Kovačević i Ivan Ivanović. Krajem 19. stoljeća u Punitovcima je bilo 869 stanovnika.

Godine 1881. osnovao je biskup Strossmayer oko Punitovaca tri sela: Krndiju, Josipovac i Jurjevac. Na mjestu gdje se nalazi Krndija prostirala se prije istoimena vlastelinska šuma. Nju je biskup Strossmayer 1876. godine prodao francuskim poduzetnicima Schmidtu i Valentinu. Kada je šuma Krndija bila posjećena, radnici koji su radili na tom poslu izrazili su želju da ovdje ostanu. Zato je iskrčeno zemljište parcelirano i na njemu su podizane kuće. Odmah nakon toga ovamo su počeli doseljavati Nijemci koji su ubrzo to mjesto učinili svojim. Nakon 1945. godine Krndija je neko vrijem bila pusta, a potom su kolonizirani doseljenici iz okolice Drniša i Benkovca. U Josipovac i Jurjevac naselili su većinom Slovaci. Oba su sela dobila nazive prema imenima biskupa Strossmayera: Josip i Juraj.⁷²

9.3.3. Stanovništvo

U Općini Punitovci živi prema popisu stanovništva iz 2001. godine 1.850 stanovnika od kojih je 958 muškog spola i 892 ženskog spola.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Popis stanovnika 2001. godine, radni kontingenjt Općine Punitovci čini 1.164 stanovnika, od kojih je 509 osoba ženskog spola i 655 osoba muškog spola. Prosječna starost iznosi 37,7 godina, indeks starenjia je 78,1 odnosno koeficijent starosti iznosi 20,8 (vidjeti Grafikon 1.).

Od rođenja u Općini Punitovci živi 1.458 stanovnika, odnosno 78,81% od ukupnog broja stanovnika prema Popisu stanovnika od 2001. godine. Iz drugog mjeseta Osječko-baranjske županije doselilo se 216 osoba, iz druge županije doselilo se 33 osobe, 59 osoba iz inozemstva (iz Bosne i Hercegovine 45 osoba, Makedonije 3 osobe, Slovenije 6 osoba i iz SRJ 2 osobe), a za jednu osobu taj je podatak nepoznat.

Od ukupnog broja stanovnika prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Popis stanovnika 2001. godine, na području Općine Punitovci 781 stanovnik se ubraja u aktivno stanovništvo što čini udio od 42,22% u ukupnom broju stanovnika, a od kojih 627 osoba obavlja zanimanje. Uzdržavano stanovništvo čini 688 osoba, dok 381 osoba ima osobne prihode.

Promatrajući nacionalnu strukturu stanovništva, vidljivo je da na području Općine živi u najvećoj mjeri stanovništvo hrvatske nacionalnosti i to 1.144 stanovnika, odnosno 61,84%,

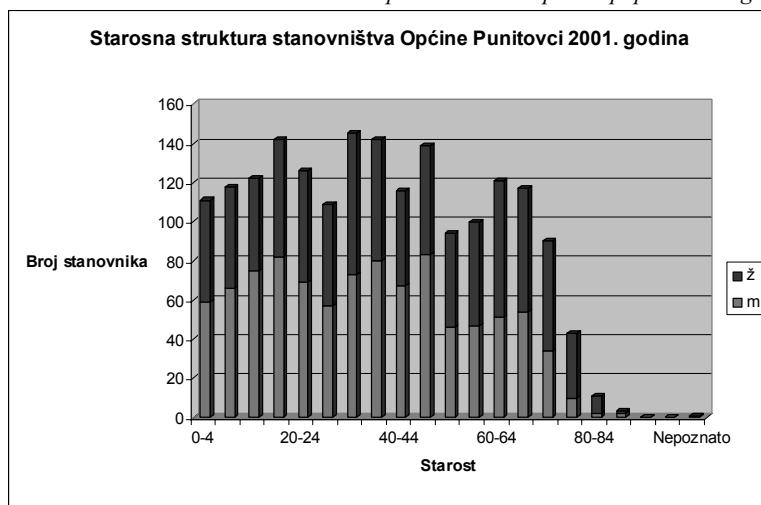
⁷¹ Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća. Virovitička županija, Zagreb, 2002., str. 251-252.

⁷² Marković, M.: Slavonija, Povijest naselja i podrijetlo stanovništva, Zagreb, 2002., str. 240.

nacionalne manjine (Bošnjaci, Mađari, Nijemci, Slovaci, Srbi i ostali) zastupljene su s 36,32% u ukupnom stanovništvu Općine, a najzastupljenija od njih je slovačka nacionalna manjina sa čak 35,57%.

U pogledu stečene stručne spreme, prema Popisu stanovništva iz 2001. godine, na području Općine 23 stanovnika steklo je višu stručnu spremu, 19 visoku stručnu spremu, dok je srednju školu završilo 423 osobe od kojih je 290 osoba završilo trogodišnju srednju školu, dok su ostali završili četverogodišnju srednju školu. Bez završene osnovne škole ili sa svega nekoliko razreda završene osnovne škole su 553 osobe, koje su uglavnom iznad 60 godina starosti. Sa završenom osnovnom školom je 478 osoba, no dio tog stanovništva je u fazama daljnje edukacije, odnosno u procesu stjecanja srednjoškolske naobrazbe.

Grafikon 1. Starosna struktura stanovništva Općine Punitovci prema popisu 2001. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis 2001. godina

Tablica 6. Kretanje stanovništva po naseljima

Red. broj	Naselje	Broj stanovnika po popisnim godinama			Indeksi	
		1991.	2001.	2011.	2001/1991.	2011./2001.
1.	Josipovac Punitovački		806	788		-2,23
2.	Jurjevac Punitovački		307	315		2,61
3.	Krndija		96	62		-35,42
4.	Punitovci		641	635		-0,94
Ukupno Općina:		2.027	1.850	1.800	-8,73	-2,7

Izvor: Popis stanovništva iz 1991., 2001. i 2011.

Iz pokazatelja (vidjeti Tablicu 6.) je vidljivo da se u međupopisnom razdoblju od 1991. do 2011. godine broj stanovnika na razini čitave Općine smanjio. Razlozi tome smanjenju

pronalaže se u obilježjima prostora Općine - izrazito poljoprivredno područje i slaba gospodarska razvijenost te negativnog prirodnog prirasta⁷³.

9.3.3.1. Zapošljavanje

U nezaposlenima najveća je stavka srednja, KV i VKV stručna spremna, a istovremeno na HZZ-u kao nezaposleni se nalazi i viša i visoka stručna spremna.

Dok s jedne strane na evidenciji postoji značajna stavka nezaposlene kvalificirane radne snage, s druge strane poduzetnici ne mogu doći do stručnih djelatnika koji su za njihove poslove potrebni.

Očito je da se radi o jednoj nelogičnosti po pitanju radne snage u Općini Punitovci, a koja je slična i u drugim mjestima kako u Osječko-baranjskoj županiji tako i na području cijele Republike Hrvatske.

Neophodno je uvesti obvezatnu prekvalifikaciju za sve nezaposlene, kako bi mogli dobiti znanje za one poslove koji se traže u gospodarstvu.

Tablica 7. Stanovništvo i prosječni broj nezaposlenih prema mjestu prebivališta i stupnju stručne spreme u rujnu 2012. godine

<i>Redni broj</i>	<i>Stanovništvo</i>	<i>Osječko-baranjska županija</i>	<i>Općina Punitovci</i>	<i>Zaposleni u Općini</i>
	Ukupno stanovništvo prema popisu u 2011.	304.899	1.800	
	Zaposleni u obrtu i slobodnim zanimanjima u kolovozu 2012.	89.241		
1.	Ukupno nezaposleni u kolovozu 2012. g.⁷⁴	32.798	210	
2.	Nezaposlenih žena	17.950	120	
3.	NKV	2.888	11	27
4.	PKV i NSS	7.419	67	
5.	KN i VKV	10.305	68	
6.	SSS	9.479	59	
7.	VSS	997	2	
8.	VSS	1.710	3	1

Izvor: www.dzs.hr, Mjesečni statistički biltén, HZZ, Područna služba Osijek, kolovoz 2012., podaci Općine Punitovci

U Općini je stalno zaposlena tek jedna osoba i to tajnik Općine sa VSS. Na javnim radovima do 30.11.2012. godine zaposleno je 27 osoba. Dvije osobe – načelnik Općine i vježbenik- su volonteri, obje sa VSS.

9.3.4. Granski razvoj proizvodnih, prerađivačkih, uslužnih i društvenih mogućnosti

Južno od naselja Josipovac Punitovački utvrđeno je građevinsko područje gospodarske zone proizvodno-poslovne namjene. Površina građevinskog područja zone iznosi cca 3 ha. Do sada je izvršena parcelacija na poslovne čestice, uvedeni su plin i voda te je izgrađena pristupna

⁷³ Župnik Jurica Pardon ističe kako je prošle godine na području Župe Punitovci bilo više umrlih nego rođenih i to troje, te su rijetki primjer obitelji sa troje djece.

⁷⁴ HZZ, Područna služba Osijek

cesta. U fazi je ishođenje elektroenergetske suglasnosti za područje zone i prikupljanje pisama namjere poduzetnika za useljavanje u zonu.

Općina Punitovci izrazito je poljoprivredno područje gdje se većina stanovnika bavi uzgojem klasičnih poljoprivrednih kultura. Na području Općine registrirano je cca 200 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Pronalaze se primjeri obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja se bave plasteničkom proizvodnjom povrća, te začinske paprike. Jedan od najznačajnijih proizvoda te vrste je obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Blaženka Škorvaga iz Punitovaca koja se ovom proizvodnjom bavi 15 godina.

Postoji obiteljski tradicijski obrt proizvodnje rakijskih kazana, osnovan 1950. godine.

U fazi je izgradnja privatne farme svinja koja bi obuhvaćala 230 rasplodnih krmača (cijela genetska piramida); 8 nerasta za umjetno osjemenjivanje; 1.200 prasadi u svakom trenutku i 1.600 tovljenika u svakom trenutku. Ukupna veličina hale za proizvodnju tovljenika obuhvaća 3.200m², a nalazi se na zemljištu od 22.000m². Farma će sadržavati i registriranu veterinarsku službu.

Prema Sudskom registru, na području Općine djeluju dva poslovna subjekta i to: jedan u Punitovcima i jedan u Krndiji.

Jedno je od najznačajnijih poduzeće Krndija d.o.o., bavi se stočarskom i ratarskom proizvodnjom, a trenutno upošljava 53 zaposlenih, od čega je troje zaposleno na određeno vrijeme. U koncesiji obrađuju 600 hektara zemlje na kojoj proizvode hranu za ishranu grla na farmi.

9.3.5. Komunalna i društvena infrastruktura Općine Punitovci

9.3.5.1. Postojeća infrastruktura koja je u dobrom stanju:

- asfaltirane glavne ceste i sporedne ceste u svim naseljima
- struja i javna rasvjeta u svim naseljima
- telefoni u svim naseljima
- plin
- voda
- nogostup.

Društvena infrastruktura

- osnovna škola do osmog razreda u Josipovcu Punitovačkom
- područne škole u Jurjevcu Punitovačkom i Punitovcima
- pošta u Punitovcima
- ambulanta opće prakse.

9.3.5.2. Infrastruktura koja je potrebna

Komunalna infrastruktura

- U tijeku je ishodjenje dozvole za izgradnju magistralnog vodovodnog cjevovoda i mreže kroz naselje Krndija.
- U tijeku je izgradnja kanalizacijskog sustava odvodnje u trima naseljima (2012. - 2015.).
- Uređenje nerazvrstanih cesta na području Općine.
- Postavljanje žute signalizacije u Općini (izrađen projekt).
- Izgradnja autobusnih stajališta na području Općine.
- Rekonstrukcija nogostupa u naseljima Općine.
- Rekonstrukcija električne mreže u svim naseljima Općine.
- Rekonstrukcija javne rasvjete prema sustavu energetske učinkovitosti u svim naseljima.
- Rekonstrukcija električne mreže u naselju Jurjevac Punitovački.
- Asfaltiranje parkirališta i pristupne ceste do groblja u dužini od cca 800m u Punitovcima.
- Sanacija divlje deponije u Punitovcima.

Društvena infrastruktura:

- izgradnja dječjeg vrtića
- izgradnja područne škole u Jurjevcu Punitovačkom
- izgradnja sportsko rekreacijskog centra jurjevačkog NK „Zrinski“ sa trim stazom, dječjim park-igralištem, te igralištem za rukomet i nogomet
- izgradnja asfaltnog igrališta za Područnu školu u Punitovcima
- izgradnja dodatne dvije učionice u Matičnoj školi kako bi se omogućio rad u jednoj smjeni
- uvođenje pitke vode i grijanja za Područne škole u Punitovcima i Jurjevcu Punitovačkom
- uređenje Društvenog doma u Punitovcima - opremanje sa klupama i stolovima, uređenje prostora kuhinje, te nabavka hladnjake
- dovršetak izgradnje Društvenog doma u Josipovcu Punitovačkom
- dovršetak izgradnje Društvenog doma u Jurjevcu Punitovačkom sa parkiralištem, javnom rasvjetom i prilaznim putevima, te uređenje parka sa autohtonim drvećem kao što su glog i bagrem
- izgradnja vatrogasnog doma za Dobrovoljno vatrogasno društvo Punitovci koje za sada koristi prostore Društvenog doma kao spremište opreme
- dovršetak izgradnje vatrogasnog doma DVD Josipovac Punitovački
- izgradnja vatrogasnog spremišta DVD Jurjevac Punitovački
- izradnja kuće oproštaja s parkiralištem u Jurjevcu Punitovačkom (ishodjena dokumentacija)
- energetska obnova zgrada javnog sektora na području Općine.

9.4. Partnerstvo privatnog i javnog sektora Općine Punitovci

U tijeku je izgradnja kanalizacije i pročišćivača otpadnih voda u Punitovcima, Josipovcu Punitovačkom i Jurjevcu Punitovačkom. Procijenjena vrijednost investicije iznosi cca 25 milijuna kuna i u cijelosti je financiraju Hrvatske vode d.d.

U tijeku je ishođenje dozvole za izgradnju magistralnog vodovodnog cjevovoda i mreže kroz naselje Krndija.

Javno-privatno partnerstvo Općine Punitovci s potencijalnim investitorima:

Općina Punitovci planira realizaciju projekata s potencijalnim investitorima za:

- izgradnja doma za starije i nemoćne osobe
- formiranje gospodarske zone u Josipovcu Punitovačkom
- izgradnja solarnih elektrana.

9.5. Razvojni problemi i razvojna ograničenja – SWOT analiza

Mogućnosti razvoja proizlaze iz snage same Općine Punitovci kao i iz prilika koje se pružaju.

Tablica 8. SWOT analiza Općine Punitovci

SNAGE	+	SLABOSTI	-
<ul style="list-style-type: none"> • Cestovna prometnica u okviru koridora Vc prolazi istočnim rubom Općine Punitovci. Dužina prolaza kroz prostor Općine na dvije odvojene lokacije je oko 2,5 km. • Na prostoru Općine nalaze se četiri akumulacije, bajeri, koji su porobljeni i koji se koriste za sportski ribolov. Bajeri su locirani zapadno i istočno od naselja Josipovac Punitovački (dva bajera), te jedan, sjeveroistočno od naselja Jurjevac Punitovački i jedan sjeverno od naselja Punitovci. • Prema Registru udruga djeluje 16 udruga i to: u Josipovcu Punitovačkom 7 udruga, u Jurjevcu Punitovačkom 4 udruge i u Punitovcima 5 udruga. • Ukupna proračunska sredstva po stanovniku za 2011. godinu iznosila su 2.340,00 kuna, no kada se izuzme iznos sredstava koji se odnosi na pomoć iz Proračuna RH, tada proračunska sredstva po stanovniku Općine Punitovci iznose 		<ul style="list-style-type: none"> • Negativan prirodni prirast. • Veliki udio nekvalificirane, polukvalificirane radne snage. • Znatan udio nezaposlenih žena. • Odljev stručnog kadra. • Nepostojanje kritične mase visoko obrazovanih stručnih kadrova. • Nizak nivo investicija u naseljima • Nedostatna finansijska sredstva, neodgovarajuća oprema i prostor za rad i djelovanje udruga. 	

<p>1.225,43 kune, što je u odnosu na proračunska sredstva po stanovniku za Osječko-baranjsku županiju veće za 254,02%, a u odnosu na proračun RH po stanovniku manje za 90,62%.</p> <ul style="list-style-type: none">• Južno od naselja Josipovac Punitovački nalazi se gospodarska zona proizvodno-poslovne namjene sa potrebnom komunalnom infrastrukturom površine cca 3 ha.• Na području Općine registrirano je cca 200 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.• Na području Općine razvila su se naselja ruralnih obilježja, što ukazuje na mogućnosti razvoja kontinentalnog turizma u okviru seoskih gospodarstava.• Na području Općine Punitovci nalaze se dva arheološka lokaliteta koji su u postupku preventivne zaštite:<ul style="list-style-type: none">- JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje II»-prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.- JOSIPOVAC PUNITOVAČKI «Veliko polje I» - prapovijesni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.• Na području Općine Punitovci postoje sljedeća preventivno zaštićena kulturna dobra:<ul style="list-style-type: none">- Sakralna: KRNDIJA: crkva sv. Križa- Spomenici Domovinskog rata: PUNITOVCI: Spomen ploča sa imenima poginulih mještana u Domovinskom ratu- Spomenik u Krndiji podignutom u čest i spomen na podunavske Nijemce, žrtve zloglasnog logora u Krndiji (1945. – 1946.).• Na području Općine Punitovci postoje građevine narodnog graditeljstva – evidentirane:<ul style="list-style-type: none">- Jurjevac Punitovački: Kuća, Glavna 94- Punitovci: Kuća, S. Radića 83	
---	--

<ul style="list-style-type: none"> - Josipovac Punitovački: <ul style="list-style-type: none"> - Kuća, Domovska 50 - Kuća, Ul. Braće Banas 133 - Kuća, Ul. Braće Banas 75 - Kuća, Ul. Braće Banas 71 - Kuća, Ul. Braće Banas 38 - Kuća, Ul. Braće Banas 32 - Kuća, Ul. Braće Banas 37 - Kuća, Strossmayerova 7 - Kuća, Strossmayerova 19 - Kuća, Strossmayerova 25 - Kuća, Strossmayerova 43 - Kuća, Strossmayerova 55 - Kuća, Strossmayerova 57 - Kuća, Strossmayerova 63 - Kuća, Strossmayerova 65 • Na području Općine Punitovci postoje slijedeći sakralni objekti: <ul style="list-style-type: none"> - Župna crkva sv. Ladislava kralja, Punitovci - Filijalna crkva sv. Mihaela arkandela, Josipovac Punitovački - Filijalna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Jurjevac - Filijalna crkva Našašća sv. Križa, Krndija. • Kulturno-umjetnička društva: <ul style="list-style-type: none"> - Matica Slovačka Jurjevac - KUD Punitovci - Matica Slovačka Josipovac. • U Općini Punitovci održavaju se kulturne i društvene manifestacije tijekom čitave godine: <ul style="list-style-type: none"> - smotra starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine <i>Slovaci do Drlaku</i>, - smotra starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine <i>Na velkonočny pondelok i Selu na dar</i>. 	
PRILIKE +++	PRIJETNJE --+

- Otvaranje novih proizvodnih pogona u gospodarskoj zoni.

9.5. Bilanca stanja, prihoda i rashoda Općine Punitovci

Tablica 9. Bilanca stanja Općine Punitovci na dan 31. 12. 2011. godine

AKTIVA	Iznos u KN 01.01.	Iznos u KN 31.12.	PASIVA	Iznos u KN 01.01.	Iznos u KN 31.12.
DUGOTRAJNA IMOVINA	7.884.567	9.609.206	VLASTITI IZVORI	12.615.270	14.318.531
Prirodna bogatstva	354.988	354.988			
Materijalna imovina: - građevine, ceste, željeznicice	6.400.151	8.103.089			
Postrojenje i oprema	197.609	161.485			
Nematerijalna proizvedena imovina	931.819	989.644			
KRATKOTRAJNA IMOVINA	4.844.377	4.789.935	DUGOR. OBVEZE	0,00	0,00
Depoziti	36.133	27.302			
Vrijednosni papiri	3.774.900	3.774.900			
Novac	626.808	550.447			
Potraživanja	406.536	437.286	KRATKOR. OBVEZE	113.674	80.610
UKUPNA AKTIVA:	12.728.944	14.399.141	UKUPNA PASIVA:	12.728.944	14.399.141

Izvor: Dokumentacija Općine Punitovci

Objašnjenje značajnijih stavki:

Dugotrajnu imovinu predstavljaju građevinski objekti i oprema. Kao i u ostalim bilancama naših JLS prirodna bogatstva su vrednovana prema Zakonu o knjigovodstvu.

U finansijskoj imovini najveća stavka su dionice i udjeli u glavnici trgovačkih društava u javnom sektoru i to s udjelom 78,81%.

Stavka potraživanja odnosi se na potraživanja za poreze, prihode od imovine, te upravne i administrativne pristojbe.

Značajna karakteristika Općine da nema dugovanja, tako da je sva imovina vlastita glavnica.

Tablica 10. Prihodi i rashodi Općine Punitovci za razdoblje od 2010. – 2012. godine

R. br.	O P I S	Ostvareno u 2010.g.	Planirano za 2011.g	Ostvareno 2011.g	Plan za 2012.
I.	PRIHODI	3.438.000,00	4.406.000,00	4.212.010,13	4.036.000,00
1.	Prihodi od poreza (61)	1.236.000,00	1.340.000,00	1.315.639,35	1.340.000,00
2.	Potpore (63)	1.550.000,00	2.200.000,00	2.206.244,28	1.600.000,00
3.	Prihodi od imovine (64)	365.000,00	316.000,00	296.244,55	416.000,00
4.	Pristojbe i prihodi po pos. propisa (65)	227.000,00	490.000,00	393.881,95	560.000,00
5.	Ostali prihodi (66)		0,00	0,00	0,00
6.	Prihodi od prodaje kapitalne imovine (7)	60.000,00	60.000,00	0,00	120.000,00
7.	Primitci od finansijske imovine i zaduž. (8)	0,00	0,00	0,00	0,00
8.	SVEUKUPNO IZDACI	3.438.000,00	4.406.000,00	4.264.139,08	4.036.000,00
9.	Razlika - višak - manjak	0,00	0,00	52.128,95	0,00
10.	Višak iz prethodnih godina	0,00	0,00	0,00	0,00
11.	Neto zaduživanje/financiranje	0,00	0,00	0,00	0,00
	UKUPNI PRIHODI, PRIMICI	3.438.000,00	4.406.000,00	4.212.010,13	4.036.000,00

Izvor: Dokumentacija Općine Punitovci

Prema gore navedenoj tablici izdaci u 2011. obuhvaćaju:

- Rashode za zaposlene 301.574,00 kune,
- Materijalne rashode (naknade troškova zaposlenima, rashode za materijal i energiju, te rashode za usluge) 1.265.931,00 kuna,
- Finansijske rashode 18.290,00 kuna,
- Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade 133.300,00 kuna i
- Ostale rashode 771.454,00 kune.

9.6.1. Indikatori radno sposobnog stanovništva i proračunska sredstva

Tablica 11. Podatci o jedinici lokalne uprave Općine Punitovci

Broj stanovnika	Broj radno sposobnog stanovništva	Broj zaposlenih	Postotak zaposlenosti (3/2) x 100	Proračunska sredstva po stanovniku		
				Kuna	% od OBŽ	% od RH
1.800	391	201	51,41	2.340,00	254,02	9,38

Izvor: Državni zavod za statistiku; Ministarstvo financija, HZZ – Područni ured Osijek; izračuni i procjene autora

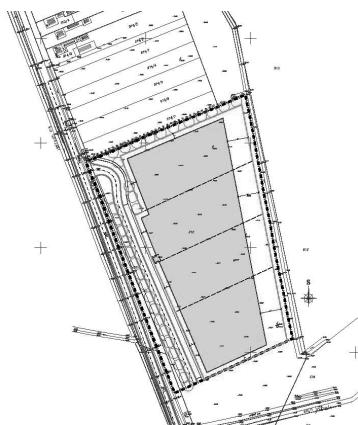
Tablica 11. pokazuje odnos zaposlenih u odnosu na radno sposobno stanovništvo na području Općine Punitovci i visinu proračunskih sredstava Općine u odnosu na Županiju i Republiku Hrvatsku.

Postotak zaposlenosti od 51,41% ne govori toliko o aktivnosti stanovništva, koliko je to pokazatelj niskog stupnja radno sposobnog stanovništva. Naime, udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu Općine iznosi tek 21,72%.

Ukupna proračunska sredstva po stanovniku za 2011. godinu iznosila su 2.340,00 kuna, no kada se izuzme iznos sredstava koji se odnosi na pomoć iz Proračuna RH, tada proračunska sredstva po stanovniku Općine Punitovci iznose 1.225,43 kune, što je u odnosu na proračunska sredstva po stanovniku za Osječko-baranjsku županiju veće za 254,02%, a u odnosu na proračun RH po stanovniku manje za 90,62%.

9.7. Gospodarski razvoj Općine Punitovci

9.7.1. Gospodarska zona Općine Punitovci

Južno od naselja Josipovac Punitovački utvrđeno je građevinsko područje gospodarske zone proizvodno-poslovne namjene. Površina građevinskog područja zone iznosi cca 3 ha. Do sada je izvršena parcelacija na poslovne čestice, uvedeni su plin i voda te pristupna cesta. U fazi je ishodenje elektroenergetske suglasnosti za područje zone i prikupljanje pisama namjere poduzetnika za useljavanje u zonu.

Slika 7. Gospodarska zona općine Punitovci

9.7.2. Razvojni i prateći gospodarski subjekti

9.7.2.1. Krndija d.o.o., Krndija

Slika 8. Frano Franjić, dipl.ing. – upravitelj farme Krndija d.o.o.

Poduzeće Krndija d.o.o. bavi se stočarskom i ratarskom proizvodnjom. Od 2004. poduzeće je u vlasništvu tvrtke Novocomerce d.o.o. Osijek⁷⁵, a funkciju upravitelja farme obnaša Frano Franić, dipl.ing. stočarstva⁷⁶. Stočarska proizvodnja predstavlja farmu muznih krava sa 700 grla pasmine holštajn. Oko 14.000 litara je dnevna proizvodnja mlijeka, odnosno cca 5 milijuna litara mlijeka godišnje. Mušku telad prodaju i ostavljaju za daljnji tov, a žensku telad ostavljaju za rasplod. Problem je cijena

⁷⁵ Vlasnik i direktor poduzeća Novocomerce d.o.o. Osijek je Ivo Brzica, mob: 091 297 3410

⁷⁶ Mob: 091 607 1440

mlijeka. Otkup mlijeka vrši Belje d.d. Otkupna cijena mlijeka iznosi 2,30kn/L (extra klasa mlijeka), te ostvaruju tvorničku premiju u iznosu od 0,40kn/L mlijeka.

Poduzeće trenutno upošljava 53 zaposlenih, od čega je troje zaposleno na određeno vrijeme.

U koncesiji obrađuju 600 hektara zemlje gdje proizvode hranu za ishranu grla na farmi. Radi se o ekološkoj ratarskoj proizvodnji. Tijekom godina površina zemlje koju obrađuju u koncesiji se smanjivala. Naime, prije četiri godine Krndija d.o.o. je obradivala 1.300 ha zemlje, ali je preraspodjelom dodijeljeno obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

S obzirom na aktualne gospodarske prilike u državi ne usuđuju se ući u bilo kakvu investiciju. Upravitelj ističe kako su neophodne investicije u izgradnju i/ili rekonstrukciju poljskih puteva za farme i prilaznih cesta prema poljoprivrednim površinama.

Vizija razvoja

Postojeća farma osigurava sirovine za izgradnju bioplinskog postrojenja veličine 1 Megawata za proizvodnju struje za vlastite potrebe i prodaju. Vrijednost investicije cca 3,5 miljuna eura.

9.7.2.2. *Sinkolit Comerce d.o.o., Josipovac Punitovački*

Slika 9. Stjepan Pastva, vlasnik i direktor Sinkolit Comerce d.o.o., Josipovac Punitovački

Poduzeće Sinkolit Comerce d.o.o. osnovano je 1992. godine, a sa radom su započeli 1993. Poduzeće trenutno zapošljava 15 zaposlenih u stalnom radnom odnosu. Vlasnik i direktor poduzeća je Stjepan Pastva⁷⁷, a djelatnost poduzeća su završni radovi u graditeljstvu (podnopolagački, zidarski i fasaderski radovi). Osim njega u poduzeću su zaposlena i njegova tri brata, snaha i rođaci, što ga čini obiteljskim biznisom.

Vlasnik ističe kako je osnovni problem naplata koja traje od 60 do 150 dana. Usluge završnih radova u graditeljstvu uglavnom pružaju u Istri te pretežito rade za privatne osobe.

Nemaju konkretnu viziju razvoja poduzeća, već se ona odnosi na opstanak na tržištu.

9.7.2.3. *Obrt Kazandija, kovački obrt Punitovci*

Obiteljski obrt je osnovan 1950. godine i bavi se proizvodnjom rakijskih kazana. Ostvaruje godišnji promet u iznosu od cca 200.000,00 kuna.

⁷⁷ Mob: 091 146 4006

9.7.3. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva, Punitovci

Slika 10. Na sastanku sa predstavnicima obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava općine Punitovci 29. svibnja 2012.

9.7.3.1. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Goran Jančo, Punitovci

Slika 11. Goran Jančo, dr.vet., vlasnik farme

Goran Jančo⁷⁸ rođen je 1975. godine, a po struci je doktor veterine. U struci počinje raditi od 2001. godine, a tri godine kasnije postaje direktorom veterinarske stanice, te paralelno otvara vlastito obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo. Postojeća farma svinja obuhvaća 200 komada tovljenika. Prasad uvozi iz Nizozemske zbog bolje kvalitete (dobar pasminski sastav sa manjom konverzijom – manji utrošak hrane po jedinici prirasta, bolji sastav mesa, manje zdravstvenih problema).

U fazi je izgradnja nove farme svinja koja bi obuhvaćala 230 rasplodnih krmača (od toga 190 krmača za proizvodnju tovljenika, 30 krmača za remont i 10 prabaka budućih tovljenika – što predstavlja cijelu genetsku piramidu); 8 nerasta za umjetno osjemenjivanje; 1.200 prasadi u svakom trenutku i 1.600 tovljenika u svakom trenutku. Ukupna veličina hale za proizvodnju tovljenika obuhvaća 3.200m², a nalazi se na zemljištu od 22.000m². Farma će sadržavati i registriranu veterinarsku službu. Investicija vrijedna 11 milijuna kuna bez PDV-a, od čega je

⁷⁸ Mob: 098 930 3538

2,5 milijuna kuna vlastitim sredstava i 8,5 milijuna kuna iz kredita HBOR-a uz 4,0% kamata, a prateća poslovna banka je Zagrebačka banka. Za financiranje iznosa PDV-a u visini od 2 milijuna kuna korišten je kredit Zagrebačke banke uz 10,0% kamata.

Tržište za plasman tovljenika je domicilno.

Uz stočarstvo bavi se i ratarstvom, te prozvodi stočnu hranu za vlastite potrebe. Obraduje ukupno 100 ha zemlje i to 60 ha u državnom vlasništvu i 40 ha vlastite.

Planirana tjedna isporuka tovljenika je cca 90 komada sa planiranim prihodom od cca 10,00kn/kg.

9.7.3.2. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Blaženke Škorvaga, Punitovci

Slika 12. Blaženka Škorvaga sa suprugom

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Blaženke Škorvaga iz Punitovaca bavi se plasteničkom proizvodnjom paprika, rajčica, krastavca i krizantema. Nositeljica obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je Blaženka Škorvaga rođena 1967. godine, a po zanimanju kuvarica. Plasteničkom proizvodnjom bavi se cca 15 godina zajedno sa suprugom. Posjeduju 11 ha vlastite zemlje, dok se plastenička proizvodnja prostire na 2.700 m² u pet platenika. Ima zasadeno 2.500 biljaka paprike, 2.000 biljaka rajčice i 2.000 biljaka krastavca vrste salatar (prinos po biljci krastavca je 5-6 kg, a njegova prosječna cijena iznosi 7,00kn/kg).

Najveći je problem plasman i dugi rok naplate (do 6 mjeseci). Otkupna cijena je trenutno neisplativa. Trenutna cijena kilograma rajčice iznosi 6,00 kuna.

Svoje proizvode plasiraju najvećim dijelom na tržnicu u Đakovu i to 50-60% proizvodnje, a sav višak otkupljuje Konzum d.d. Ugovor o otkupu proizvoda imaju sklopljen sa Nacionalnim trgovackim lanacem (NTL).

Vizija im je povećati površine pod plasteničkom proizvodnjom, no na natječaju za dodjelu 10 ha državnog zemljišta u koncesiju nisu prošli. Također, modernizirali bi platenike – krovno provjetravanje i kompjuterizacija. Potrebna je i mini hladnjača koja bi povrće zadрžala svježim 2-3 dana, kao i strojevi za sadnju povrća.

Osim plasteničkom proizvodnjom bave se i proizvodnjom ljute i slatke začinske paprike na površini od 2 ha zemlje. Cijena kilograma mljevene paprike iznosi od 80,00 do 90,00 kuna. Godišnje prodaju cca 1.000 kg začinske paprike. Posjeduju i vlastitu sušaru koju bi trebalo modernizirati, te opremiti pakirnicom.

9.7.3.3. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Brandis Stjepan, Josipovac Punitovački

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stjepana Brandisa⁷⁹ iz Josipovca Punitovačkog obrađuje 10 hektara vlastite zemlje i 48 hektara zemlje u zakupu. Na tim se površinama uzgaja pšenica, kukuruz, ječam, suncokret i djetelina lucerna.

Stočni fond obuhvaća 38 grla krava i osam grla junadi. Mjesečna proizvodnja mlijeka iznosi cca 6.000 litara 1. klase. Ostvaruje 2,30 kuna po litri mlijeka i 0,50kn/L mlijeka poticaja. Otkup mlijeka vrši Vindija d.d. Varaždin.

Ostvaruju godišnji promet u iznosu od cca 600.000,00 kuna, a nenaplaćena potraživanja iznose cca 20.000,00 kuna koja sa kašnjenjem do tri mjeseca uglavnom naplaćuje. U svom poslovanju ima kredit iz 2007. godine u iznosu od 56.000 € za kupnju traktora s rokom otplate 7 godina i uz kamatnu stopu HYPO banke u visini od 9,25%.

Za obradu zemlje posjeduje svu potrebnu mehanizaciju ukupne vrijednosti cca 500.000,00 kuna.

9.7.3.4. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo „Luka“ obrt u poljoprivredi, Josipovac Punitovački

Obrt „Luka“⁸⁰ iz Josipovca Punitovačkog obrađuje ukupno 62 hektara zemlje od čega 12 hektara vlastite i 50 hektara zemlje u zakupu. Na tim površinama bavi se uzgojem suncokreta, pšenice, soje i kukuruza. Otkup ratarskih kultura vrši Poljoprivredno-trgovačka zadruga Beketinci i Osatina d.o.o. iz Josipovca Punitovačkog. Iznos godišnjeg prometa koji ostvaruje je 700.000,00 – 800.000,00 kuna.

Kao najveću manu posla navodi da cijene poljoprivrednih proizvoda ostaju nepoznate dok ih ne prodaju u silos. Kako bi se ostvarila poboljšanja u poslovanju obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, prema mišljenju vlasnika obrta Zvonka Komara, potrebno je napraviti komesaciju radi okrupnjavanja zemlje čime bi se postigla ekonomičnost poslovanja, a proizvodi učinili konkurentnijim na tržištu; te sniziti cijenu repromaterijala u ratarskoj proizvodnji.

9.7.3.5. Poljoprivredni obrt „Boris“, Josipovac Punitovački⁸¹

Obrt obrađuje ukupno 80 hektara zemlje od čega je 20 hektara vlastite i 60 hektara zemlje u zakupu. Na tim površinama bavi se uzgojem klasičnih ratarskih kultura: pšenice, kukuruza i suncokreta.

Ostvaruje godišnji promet u iznosu od cca 750.000,00 kuna. Vrijednost imovine koju posjeduje iznosi cca 500.000,00 kuna.

Kao osnovni problem ističe da cijenu proizvedenih ratarskih kultura određuju dvije najveće firme: Agrokor d.d. i Žito d.d. Za poboljšanje poslovanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, prema mišljenju vlasnika obrta Jozo Borisa, potrebno je zaustaviti rast cijene repromaterijala u poljoprivrednoj proizvodnji, te osigurati otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda.

⁷⁹ Tel.: 031 861 159

⁸⁰ Vlasnik Zvonko Komar, mob.: 095 905 5692

⁸¹ Vlasnik Jozo Boric, mob: 091 506 9214

9.7.3.6. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Tomislav Hmura, Jurjevac Punitovački⁸²

Obiteljsko gospodarstvo obrađuje 8 hektara vlastite zemlje. Na tim površinama bavi se uzgojem kukuruza, ječma, zobi, tritikale i suncokreta. Stočni fond obuhvaća cca 50 komada svinja. Nenaplaćena potraživanja iznose cca 10.000,00 kuna, a ostvaruje cca 30.000,00 kuna prometa na godišnjoj razini.

Osnovni problemi vezani su za nemogućnost naplate prodanih dobara, drastične razlike u cijenama za istu kvalitetu robe, te birokracija. Poljoprivednik Tomislav Hmura rješenje vidi u modernizaciji proizvodnje i preorijentaciji na povrtlarstvo.

9.7.3.7. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Josip Hulak, Josipovac Punitovački⁸³

Poljoprivredno gospodarstvo Josipa Hulaka iz Josipovca Punitovačkog obrađuje 20 hektara vlastite zemlje i 70 hektara zemlje u zakupu kojega plaća 800,00 kuna/ha. Na tim površinama bavi se uzgojem pšenice, suncokreta, kukuruza, soje i šećerne repe. Otkup uzgojenih dobara vrši PTZ Bekteinci.

Ostvaruje godišnji promet u iznosu od 700.000,00 kuna, a iznos nenaplaćenih potraživanja iznosi cca 80.000,00 kuna. Poljoprivednik posjeduje svu potrebnu mehanizaciju za obradu zemlje. Pozitivna je strana posla kojim se bavi, ističe, da ne ovisi o drugom jer radi za sebe, no nikada unaprijed ne zna cijenu po kojoj će biti otkupljeni njegovi poljoprivredni proizvodi. Smatra da je potrebno osigurati povoljnije kredite za kupnju repromaterijala. U svom poslovanju ima kredit u iznosu od 400.000,00 kuna pri Zagrebačkoj banci d.d. i uz kamatnu stopu od 4%.

9.7.3.8. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Mišo Kuric, Josipovac Punitovački⁸⁴

Poljoprivredno gospodarstvo bavi se ratarskom proizvodnjom na 10 hektara vlastite zemlje i 50 hektara zemlje u zakupu koje plaća 500,00 kuna po hektaru. Na tim površinama ima zasadene kulture: kukuruz, zob, pšenicu, suncokret i djetelinu lucernu.

Stočni fond obuhvaća 14 grla krava i 7 grla junadi. Mjesečna proizvodnja mlijeka iznosi cca 9.000 litara kojeg otkupljuje Meggle d.d. Osijek. Iznos nenaplaćenih potraživanja iznosi cca 20.000,00 kuna. Vrijednost imovine iznosi cca 1.000.000,00 kuna.

9.7.3.9. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Vinko Oznjak, Josipovac Punitovački⁸⁵

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Vinka Oznjaka iz Josipovca Punitovačkog bavi se ratarskom proizvodnjom na ukupno 87 hektara zemlje od čega je 12 ha vlastite i 75 ha zemlje u zakupu kojeg plaća 500,00 kn/ha. Na tim površinama bavi se uzgojem uljane repice, pšenice, kukuruza, šećerne repe i soje.

Od stočnog fonda posjeduje cca 60 komada ovaca. Ostvaruje godišnji promet u iznosu od cca 900.000,00 kuna. Kreditno je zadužen u iznosu od 500.000,00 kuna, a kamatna stopa iznosi 8%.

⁸² Vlasnik Tomislav Hmura, mob: 091 55 22 166

⁸³ Mob: 091 563 2112

⁸⁴ Mob: 091 989 3030

⁸⁵ Mob: 091 903 3739

9.7.3.10. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Đuro Đanić, Punitovci⁸⁶

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Đuro Đanić iz Josipovca obrađuje 70 hektara zemlje, od čega je 65ha zemlje u zakupu. Bavi se proizvodnjom kukuruza, soje, uljane repice, pšenice i suncokreta.

Poseduje 20 grla muznih krava. Mjesečna proizvodnja mlijeka u prosjeku iznosi cca 5.000 litara, a otkup vrši Lura d.d. Ostvaruje prosječnu cijenu mlijeka 1. klase u iznosu od 2,20kn/L. Godišnji promet iznosi cca 400.000,00 kuna, a u svom poslovanju ima trenutno 50.000,00 kuna nenaplaćenih potraživanja.

9.7.3.11. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Nevenka Krastek, Josipovac Punitovački⁸⁷

Poljoprivredno gospodarstvo Nevenka Krastek iz Josipovca Punitovačkog obrađuje 40 ha zemlje od čega je 22 ha zemlje u zakupu kojega plaća 600,00kn/ha.

Na tim površinama bavi se uzgojem pšenice, kukuruza, suncokreta i djeteline lucerne.

Stočni fond obuhvaća 25 grla muznih krava, 5 grla junadi i 6 grla teladi. Mjesečna proizvodnja mlijeka iznosi cca 13.000 litara kojeg otkupljuje Vindija d.d. Varaždin. Cijena po litri extra klase mlijeka iznosi 2,40 kuna, a poticaj 0,50kn/L. Godišnji promet iznosi cca 800.000,00 kuna, a iznos nenaplaćenih potraživanja 70.000,00 kuna. Vrijednost imovine iznosi 2-3 milijuna kuna, a u svom poslovanju ima kredit u iznosu od 900.000,00 kuna, kamatna stopa iznosi 9,9% pri HPB d.d.

Smatra da je za poboljšanje poslovanja unutar poljoprivrednog gospodarstva nužna edukacija u poljoprivrednoj proizvodnji i modernizacija proizvodnje.

9.7.3.12. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Andrija Milić, Punitovci⁸⁸

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Andrija Milić iz Punitovaca bavi se ratarstvom na 32 jutra zemlje, te voćarstvom na 16 jutara i to: uzgojem šljiva (14-15 jutara), starih sorti voća, krušaka i trešnje (40 stabala). Otkup šljiva vrši Podravka iz Koprivnice. Urod voćaka je trenutno slab, te imaju tek za vlastite potrebe. Iz vlastitih sredstava su podigli voćnjake, te koriste poticaje za voćnjake.

9.7.3.13. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Zdenko Perić, Punitovci

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Perić iz Punitovaca bavi se ratarstvom i to uzgojem pšenice, uljane repice, suncokreta, kukuruza i jabuka na 100 ha zemlje od čega je 7 ha vlastite, a preostala je u zakupu kojeg plaća od 340,00 do 1.400,00kn/ha.

Otkup proizvoda vrši Osatina grupa d.o.o., Granolio d.d., Fragaria i Plodovi Fructus d.o.o.. Ostvaruje godišnji promet u iznosu od cca 1,2 milijuna kuna, a trenutno ima 84.000,00 kuna nenaplaćenih potraživanja.

⁸⁶ Mob: 098 792 204

⁸⁷ Mob: 098 139 9202

⁸⁸ Mob: 098 215 103

9.7.3.14. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Pavlo Boris, Josipovac Punitovački

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Pavlo Boris iz Josipovca Punitovačkog obrađuje 10 ha vlastite zemlje i 60 ha zemlje u zakupu koju plaća 900,00 kn/ha. Na tim površinama ima zasijane ratarske kulture: pšenice, kukuruza i suncokreta. Ostvaruje godišnji promet u iznosu od cca 600.000,00 kuna.

9.7.3.15. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Jozo Krha, Josipovac Punitovački

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Jozo Krha iz Josipovca Punitovačkog bavi se ratarstvom i stočarstvom. Obrađuje 8 ha vlastite zemlje i 70 ha zemlje u zakupu. Na tim površinama ima zasijane poljoprivredne kulture: kukuruza, pšenice, lucerne, soje, zobi, ječma i stočnog graška. Stočni fond obuhvaća 60 grla goveda i bavi se proizvodnjom mlijeka. Prosječna mjeseca proizvodnja mlijeka iznosi 10.000 litara, a otkup vrši Vindija d.d.. Mlijeko je prema kvaliteti 1. klase, a otkupna cijena mlijeka iznosi 2,40kn/L, te ostvaruje do 0,50kn/L poticaja. Ostvareni godišnji promet iznosi cca 700.000,00 kuna, a iznos nenaplaćenih potraživanja cca 70.000,00 kuna.

9.7.3.16. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Antun Štefančić, Punitovci

Gospodarstvo Antun Štefančić iz Punitovaca bavi se ratarstvom i stočarstvom. Poljoprivredne kulture: kukuruza, pšenice, ječma, zobi, lucerne i suncokreta zasijane su na ukupno 58 ha, od čega je 35 ha zemlje u zakupu koju plaća 300,00 do 700,00 kn/ha.

Stočni fond obuhvaća 38 grla goveda. Ostvaruje godišni promet u visini od cca 700.000,00 kuna, te ima cca 8.000,00 kuna nenaplaćenih potraživanja. Od poljoprivredne mehanizacije nedostaje kombajn, a u svom poslovanju nema kredita.

9.7.3.17. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Andrija Eling, Josipovac Punitovački

Gospodarstvo Andrija Eling iz Josipovca Punitovačkog bavi se ratarskim uzgojem ječma, pšenice, zobi, kukuruza, suncokreta i djeteline na 20 ha vlastite i 85 ha zemlje u zakupu koju plaća 700,00kn/ha. Stočni fond obuhvaća 30 grla muznih krava, 25 grla junadi i četiri grla teladi. Prosječna mjeseca proizvodnja mlijeka iznosi 19.000 litara kojeg otkupljuje Vindija d.d. Otkupna cijena mlijeka iznosi 2,00kn/l, a ostvaruje i poticaj u visini od 0,50kn/L.

9.7.3.18. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stjepan Eling, Josipovac Punitovački

Gospodarstvo Stjepan Eling iz Josipovca Punitovačkog bavi se ratarskim uzgojem kukuruza, suncokreta i pšenice na 4,5ha vlastite i 40 ha zemlje u zakupu koju plaća 700,00kn/ha.

Stočni fond obuhvaća 18 grla muznih krava, 5 grla junadi i tri grla teladi. Prosječna mjeseca proizvodnja mlijeka iznosi 1.500 litara kojeg otkupljuje Vindija d.d. po otkupnoj cijeni od 2,00kn/l i ostvaruje poticaj u iznosu od 0,50kn/l.

9.7.3.19. Obiteljsko poljoprivedno gospodarstvo Stevo Brandis, Josipovac Punitovački

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stevo Brandis iz Josipovca Punitovačkog bavi se ratarstvom. Obraduje 28 ha vlastite zemlje i 55 ha zemlje u zakupu. Na tim površinama ima zasijane poljoprivredne kulture: kukuruza, pšenice i suncokreta. Ostvaruje godišnji promet u

visini od cca 700.000,00 kuna, a vrijednost imovine procjenjuje na milijun kuna. Posjeduje svu potrebnu mehanizaciju za obradu zemlje. Smatra da je nužno stabilizirati tržiste poljoprivrednih proizvoda, te smanjiti ulazne troškove u poljoprivrednoj proizvodnji.

9.7.3.20. *Obiteljsko poljoprivedno gospodarstvo Đuro Đanić, Punitovci*

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Đuro Đanić iz Punitovaca bavi se ratarstvom i stočarstvom. Obraduje 6 ha vlastite zemlje i 72 ha zemlje u zakupu. Na tim površinama ima zasijane poljoprivredne kulture: kukuruza, pšenice, suncokreta, lucerne, uljane repice i ječma. Stočni fond obuhvaća ukupno 25 grla goveda. Mjesečna proizvodnja mlijeka iznosi cca 5.000 litara, a otkup vrši Lura d.d. Zagreb. Ratarske proizvode otkupljuje zadruga *Agro Bektinci* iz Bektinaca. Ostvaruje godišnji promet u visini od cca 400.000,00 kuna, a vrijednost imovine procjenjuje na cca 700.000,00 kuna. Posjeduje svu potrebnu mehanizaciju za obradu zemlje. Kao slabosti posla kojim se bavi ističe da su to visoke cijene repromaterijala, upitna isplata poticaja za poljoprivredne proizvodače, niska otkupna cijena mlijeka.

9.7.3.21. „KIKO“ obrt, Jurjevac Punitovački

Obrotnik Željko Švitek obraduje 2 ha vlastite zemlje i 60 ha zemlje u zakupu, a na tim površinama bavi se uzgojem pšenice, kukuruza i suncokreta. Osim ratarstva, bavi se stočarstvom. Stočni fond obuhvaća devet komada goveda. Otkup proizvoda vrši poljoprivredna zadruga. Za obradu zemlje posjeduje svu potrebnu mehanizaciju.

9.7.3.22. *Obiteljsko poljoprivedno gospodarstvo Ružica Komar, Josipovac Punitovački*

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Ružica Komar iz Josipovca Punitovačkog bavi se ratarstvom i stočarstvom. Posjeduje 10 ha vlastite zemlje i 45 ha zemlje u zakupu, a na tim površinama bavi se uzgojem lucerne, pšenice, kukuruza, soje i suncokreta. Stočni fond obuhvaća 36 grla goveda. Mjesečna proizvodnja mlijeka iznosi cca 200 litara, a ostvaruje otkupnu cijenu mlijeka od 1,50kn/l za 2.klasu, odnosno 2,15kn/l za 1. klasu mlijeka. Otkup poljoprivrednih proizvoda vrši poljoprivredna zadruga *Agro Bektinci*, *Osatina*, te *Megggle* d.d. Godišnji promet ostvaruje u visini od cca 800.000,00 kuna, a u gospodarstvu je zaposlena jedna osoba. Posjeduje svu potrebnu mehanizaciju za obradu zemlje.

9.7.3.23. *Obrt Bazant, obiteljsko poljoprivedno gospodarstvo Tomislav Bazant & obiteljsko poljoprivedno gospodarstvo Zdenko Bazant, Jurjevac Punitovački*

U oviru poljoprivrednih gospodarstava obrađuje se ukupno cca 13 ha vlastite i cca 100 ha zemlje u zakupu. Na tim površinama bave se uzgojem lucerne, pšenice, kukuruza i suncokreta. Stočni fond obuhvaća 84 komada junadi. Ostvaruju godišnji promet u iznosu od cca 1,5 milijuna kuna. Posjeduju svu potrebnu mehanizaciju za obradu zemlje. Vizija razvoja se ogleda u izgrdnji farme za tov junadi, a u tijeku je ishođenje gradevinske dozvole.

9.7.4. Turizam⁸⁹

Općina Punitovci dio je središnjeg dijela prostora Osječko-baranjske županije. Kako je ukupan prostor Osječko-baranjske županije dio kontinentalnog turističkog prostora Republike

⁸⁹ PPUO Punitovci, Osijek, 2006., str. 27-29.

Hrvatske, tako je i prostor Općine Punitovci dio kontinentalnog turističkog prostora Županije, a time i Republike Hrvatske.

Prostor današnje Općine Punitovci pripadao je prostoru bivše Općine Đakovo, koje je poznato turističko područje, duge tradicije, a koje je svoj turistički razvoj baziralo na prirodnim potencijalima, kulturno-povijesnoj baštini, geoprometnom položaju, te autohtonim posebnostima područja. U okruženju takvog turističkog potencijala, Općina Punitovci, kao izrazito ruralno područje, nije razvijala djelatnosti turizma i ugostiteljstva, osim skromne ugostiteljske ponude, namijenjene domaćem stanovništvu.

Međutim, u budućem planskom razdoblju postoje određene mogućnosti za oživljavanje ukupnog gospodarskog razvoja Općine, a u okviru njega i razvoja turizma i ugostiteljstva. Pretpostavke za takav razvoj stvorene su u strateškim dokumentima razvoja turizma i prostornog uredjenja na državnoj razini, a u kojima se ističe potreba za ravnomjernijim turističkim razvojem svih turističkih potencijala, kao i isticanje prostora kao strateškog resursa hrvatskog turizma, te kroz aktivniji pristup kontinentalnom turizmu i turističkom prostoru, kako Županije, tako i Republike Hrvatske.

Bogatstvo i raznolikost resursa, njihova dobra očuvanost, njegovanje autohtonih osobitosti pojedinog turističkog prostora, kao i jače povezivanje turizma s ukupnim gospodarskim razvojem, osnove su za planirani razvoj kontinentalnog turizma na području Županije, ali i Općine. U Prostornom se planu Županije naglašava potreba očuvanja turističkog prostora, te odgovornog i racionalnog upravljanja tim prostorom, kroz razvitak specifičnih oblika turističke ponude, kao i pravilnog korištenja atraktivnosti prostora, osobito njegove prirodne i kulturne baštine, te ekoloških vrijednosti prostora.

Takoder se naglašava mogućnost razvoja turizma u ruralnim područjima, te gospodarska sprega turizma i poljoprivrede, kao i povezanost i integracija kulturnih sadržaja i turizma.

U skladu s prethodno navedenim, u cilju razvoja turizma na prostoru Općine, potrebno je valorizirati prirodne potencijale prostora, kojeg čine ruralni poljoprivredni prostor, manje šumsko područje, kao i prirodni vodotok rijeke Vučke, te manje akumulacije (bajeri), prirodan i očuvan okoliš, kulturno-povijesne i sakralne građevine, te osobitosti tradicije i folklora stanovništva, a koji mogu potaknuti neke oblike kontinentalnog turizma na prostoru Općine.

Osim navedenih potencijala prostora Općine, na budući razvoj turizma utjecat će i kretanja u suvremenom turizmu, u čijoj potražnji se sve više izdvajaju specifični zahtjevi za što prirodnijim te ekološki očuvanim prostorima, zdravoj prehrani, aktivnom odmoru i rekreaciji u takvom okolišu, a za što na ovom području ima potrebnih potencijala.

Na prostoru Općine nalaze se četiri akumulacije, bajeri, koji su poribljeni i koji se koriste za sportski ribolov. Bajeri su locirani zapadno i istočno od naselja Josipovac Punitovački (dva bajera), te jedan, sjeveroistočno od naselja Jurjevac Punitovački i jedan sjeverno od naselja Punitovci. Uz održavanje bajera, te uređenja okoliša i prostora za ribolovce i izletnike, ovi će prostori postati područja sportskog i rekreacijskog turizma lokalnog, općinskog značaja.

Na području Općine aktivno je i lovačko društvo, iako je područje lovišta skromnih prostornih mogućnosti koje za sada ima samo lokalni značaj, ali svakako i potencijal za mogući razvitak lovnog turizma u budućnosti, ali uz uvažavanje prirodnih potencijala lovišta i divljači u njima. Na području Općine razvila su se naselja ruralnih obilježja, što ukazuje na

mogućnosti razvoja kontinentalnog turizma u okviru seoskih gospodarstava, koja bi se kroz svoju osnovnu djelatnost-poljoprivredu, dopunski uključila u različite oblike pružanja usluga turistima (smještaj u okviru seoskog gospodarstva, plasiranje vlastitih poljoprivrednih proizvoda, hrane i napitaka, poticanje razvitka ekološki proizvedene hrane za potrebe turizma, sudjelovanje u aktivnostima i radovima na seoskom gospodarstvu (npr. berba, žetva itd., očuvanje i njegovanje tradicijskih seoskih običaja, obnova i razvoj starih zanata i izrada autohtonih predmeta i suvenira, organiziranje rekreativne i izleta u okviru seoskog gospodarstva (npr. jahanje, vožnja seoskim zapregama itd.). Kroz navedene oblike aktiviranjem seoskih gospodarstava, te njihovog uključivanja u obiteljsku turističku gospodarstva, omogućilo bi se očuvanje i revitalizacija seoskih gospodarstava, kao i ukupnog ruralnog prostora Općine.

Na prostoru Općine zabilježeni su i specifični oblici turističkih kretanja u vidu vjerskog turizma, kada organizirane grupe iz Austrije i Njemačke (potomci nekadašnjih stanovnika), dolaze u posjetu obnovljenoj crkvi i spomen-obilježju u naselju Krndija, te je za očekivati da će se ovakva kretanja nastaviti i u buduće, uz mogućnost ponude ovoj kategoriji posjetitelja različite proizvode iz bogate tradicijske baštine ovog područja.

Na prostoru Općine značajan su turistički potencijal i specifične manifestacije koje se održavaju na području Općine (smotre folklora slovačke nacionalne manjine), a koje prikazuju svo bogatstvo i raznolikost kulture i tradicije naroda koji žive na ovom prostoru. Njegovanjem i razvijanjem ovakvih manifestacija kao i uključivanja sakralne i kulturne baštine u turističku ponudu, moguće je potaknuti takve oblike kontinentalnog turizma koje će ovo područje učiniti specifičnim i prepoznatljivim u odnosu na susjedna područja.⁹⁰

9.7.5. Problematika poduzetnika Općine Punitovci

Na području Općine Punitovci postoji cca 200 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Njihova osnovna djelatnost je ratarstvo i to prije svega uzgoj klasičnih poljoprivrednih kultura: pšenice, kukuruza, soje, ječma, zobi, djeteline, suncokreta i sl. Pored ratarstva, pojedina obiteljska poljoprivredna gospodarstva bave se i stočarstvom i to: proizvodnjom mlijeka i svinjogradnjom. S tim u svezi javlja se problem nedostatka poljoprivrednog zemljišta. Državno poljoprivredno zemljište vrlo je teško dobiti u zakup.

Problem je i nedostatak adekvatne podrške (u vidu savjetovanja, pravodobnih isplata poticaja, pravodobnog informiranja, sustavu zaštite od otkupljivača koji imaju monopol na tržištu) malim poljoprivrednim proizvođačima od strane relevantnih institucija: Vlade RH, odnosno Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo, Poljoprivrednih fakulteta i same Općine.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva nisu umrežena u bilo kakvu asocijaciju, zadrugu, udrugu ili cluster, da bi mogli zajednički rješavati situacije oko nabavke repro materijala, otkupa, plaćanja, dogovora oko proizvodnje i podizanja kredita.

Od značajnijih trgovачkih društava i obrta na području Općine djeluju: poduzeće Krndija d.o.o. za ratarsku i stočarsku proizvodnju, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Gorana Janče iz Punitovaca sa farmom svinja od 230 rasplodnih krmača i obiteljski tradicijski obrt proizvodnje rakijskih kazana, osnovan 1950. godine

⁹⁰ PPUO, Osijek, 2006., str. 27.-29.

Poduzetnici u Općini Punitovci imaju problem s naplatom svojih potraživanja (nerijetko je da se plaćanje vrši kompenzacijom) i visokim kamatama na kredite koje podižu kako bi poboljšali i povećali svoje poslovanje.

Kod svih je želja za većim znanjem i potreba za organiziranošću. Nužno je osigurati stručno vodstvo malih proizvođača (okupiti i organizirati) po pojedinim Općinama, regijama, jer jedino će na taj način oni moći konkurirati na tržištu i biti ravnopravni s otkupljivačima koji za sada uvelike diktiraju tržišne uvjete.

9.8. Općina Punitovci kao subjekt konkretnoga razvoja gospodarstva

Osnovne snage Općine Punitovci vidimo u tri značajna pravca i to:

1. razvoju poljoprivredne i stočarske proizvodnje i njihove prerade do finalnog proizvoda s naglaskom na uzgoj povrća, njegovim skladištenjem i preradom;
2. njegovanju tradicijskih obrta,
3. razvoju seoskog turizma s obzirom na ljepotu krajobrazja, sačuvane kuće tradicionalnog graditeljstva, mogućnosti u razvoju lovnog turizma, sakralnu, spomeničku baštinu i kulturno umjetnička događanja.

Da bi se to moglo ostvariti potrebno je zatražiti od područne samouprave:

- sanaciju deponije u Punitovcima kako bi se sačuvali vodotoci od zagađenja,
- uređenje planirane gospodarske zone;
- poraditi na izradi projekata za korištenje sredstava predpristupnih, strukturnih fondova i kohezijskog fonda EU;
- financirati izradu projekata za potencijalne poduzetnike.

Nakon izrađenog Regionalnog operativnog programa, izrađen je Prostorni plan Općine, a u završnoj je fazi i izrada dokumenta Program ukupnog razvoja Općine Punitovci. Na osnovu ovih dokumenata dobivena je neophodna osnova za izradu projekata koji će se moći kandidirati kod međunarodnih donatora, novčarskih institucija, prepristupnih i strukturnih fondova, te kohezijskog fonda EU.

Istovremeno Općina će otvoriti mogućnost ulaska u javno-privatno partnerstvo s potencijalnim investitorima za:

- izgradnju magistralnog vodovodnog cjevovoda i mreže kroz naselje Krndija,
- formiranje gospodarske zone u Josipovcu Punitovačkom.

9.9. Nasljeđe u službi razvoja

9.9.1. Zaštićene prirodne vrijednosti

Na području Općine nalaze se preventivno zaštićena kulturna dobra - crkva sv. Križa u naselju Krndija, Spomen ploča sa imenima poginulih mještana u Domovinskom ratu u

naselju Punitovci, arheološki lokaliteti u postupku preventivne zaštite, te evidentirane građevine narodnog graditeljstva.⁹¹

Preventivno zaštićena kulturna dobra:

- a) Sakralna: KRNDIJA: crkva sv. Križa
- b) Spomenici Domovinskog rata: PUNITOVCI: Spomen ploča sa imenima poginulih mještana u Domovinskom ratu
- c) Spomenik u Krndiji podignutom u čast i spomen na podunavske Nijemce, žrtve zloglasnog logora u Krndiji (1945. - 1946.).

Gradevine narodnog graditeljstva – evidentirane:

Jurjevac Punitovački:
Kuća, Glavna 94

Punitovci:
Kuća, S. Radića 83
Kuća, Domovska 50
Josipovac Punitovački:
Kuća, Ul. Braće Banas 133
Kuća, Ul. Braće Banas 75
Kuća, Ul. Braće Banas 71
Kuća, Ul. Braće Banas 38
Kuća, Ul. Braće Banas 32
Kuća, Ul. Braće Banas 37
Kuća, Strossmayerova 7
Kuća, Strossmayerova 19
Kuća, Strossmayerova 25
Kuća, Strossmayerova 43
Kuća, Strossmayerova 55
Kuća, Strossmayerova 57
Kuća, Strossmayerova 63
Kuća, Strossmayerova 65

Arheološki lokaliteti

Na području Općine Punitovci nalaze se dva arheološka lokaliteta koji su u postupku preventivne zaštite:

- JOSIPOVAC PUNTOVAČKI «Veliko polje II»-prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.
- JOSIPOVAC PUNTOVAČKI «Veliko polje I» - prapovijesni arheološki lokalitet na trasi autoceste B. Manastir - Osijek - Svilaj, dionica Osijek – Đakovo.

9.9.2. Društveno i gospodarsko nasljeđe

Na području Općine Punitovci postoje sljedeći sakralni objekti:

⁹¹ Prostorni plan uredenja Općine Punitovci, str 2-3, a sukladno dopisu nadležne ustanove (KLASA 612-08/05-10/106, UR.BROJ 532-04-06/1-05-100, od 27.12.2005.)

- Župna crkva sv. Ladislava kralja, Punitovci
- Filijalna crkva sv. Mihaela arkandela, Josipovac Punitovački
- Filijalna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Jurjevac
- Filijalna crkva Našašća sv. Križa, Krndija

9.9.2.1. Kulturno-društvene manifestacije

Slika 13. Nastup Matrice Josipovac Punitovački na manifestaciji Selu na dar

U organizaciji slovačkog kulturno-umjetničkog društva redovito svake godine održavaju se sljedeće kulturno-društvene manifestacije i to: *Slovaci do Drlaku*, *Na velkonočny pondelok* i *Selu na dar* koje imaju za cilj očuvanje starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine.

Društvo Matica Slovačka u 2012. godini bili su nositelji manifestacije *130 godina sela čiji je cilj bio predstavljanje slovačke kulture i slovačkih običaja i folklora.*

9.10. Građani u razvoju vlastitog područja

9.10.1. Utjecaj Crkve

Slika 14. Vlč. Jurica Pardon, župnik župe Punitovci

Župa Punitovci broji 1.830 župljana. Prošle godine bilo je više umrlih nego rođenih i to troje. Župnik Jurica Pardon ističe problem obiteljskog nasilja, odnosno nepostojanje svijesti među ženama o vlastitoj vrijednosti. Rezultat je to podcijenjivanja „ženskog“ posla i finansijske ovisnosti. Kod nezaposlenih župljana često je prisutan problem s alkoholom. Teško ekonomsko, ali i psihološko stanje utječe da mlade osobe teško stupaju u bračnu zajednicu.

Kada je riječ o gospodarskom prosperitetu, vrlo mali broj stanovnika Općine upušta se u bilo kakvi poduzentički poduhvat. Kako navodi župnik, naselje Krndija nekoć je bilo jedno od važnih mjesta gdje su ljudi radili, posebice je bio važan PIK Đakovo. Kako bi pokrenuli posao važna je edukacija, navodi župnik, te ističe kako je ljudi teško nagovoriti da pohađaju

edukacijske seminare i radionice, jer je zainteresiranost ljudi za dalnjim usavršavanjem slaba.

Struktura oko 20 nezaposlenih visokoobrazovanih osoba govori da je sa visokom stručnom spremom najviše nezaposlenih inženjera ili ako rade, rade poslove za koje su prekvalificirani.

Rijetki su primjer obitelji sa troje djece, navodi župnik. Roditelji ne percipiraju školu kao instituciju koja će njihovo djeci donijeti nešto dobro i korisno za daljnji život. Ljudi nastoje udovoljiti trenutnim potrebama, a ne vode računa o planiranju na dugi rok tako da je štednja kao finansijska disciplina potpuno zanemarena, ističe župnik.

9.10.2 Mjesni odbori

Slika 15. Na sastanku sa predstavnicima općinskog vijeća općine Punitovci 07. svibnja 2012.

9.10.2.1. Mjesni odbor Josipovac Punitovački⁹²

Naselje Josipovac prema Popisu iz 2011. broji 788 stanovnika. Od komunalne infrastrukture u dobrom stanju je plinovodna i vodovodna mreža, a u fazi je provedba projekta izgradnje kanalizacije kako u naselju Josipovac, tako i na području čitave Općine. U 2011. godini započeta je izgradnja Društvenog doma u kojem djeluje Matica Slovačka, kao i Dobrovoljno vatrogasno društvo iz Josipovca, ali zbog nedostatnih finansijskih sredstava gradnja je obustavljena. Kako bi se dovršila izgradnja Doma potrebno je dodatnih oko tri milijuna kuna, što se zbog nedostatnih sredstava iz općinskog proračuna nastoji pronaći iz drugih izvora.

U naselju je vrlo aktivna udruga Matica Slovačka koja se redovito svake godine bavi organizacijom kulturne i društvene manifestacije *Slovaci do Drlaku* koja ima a cilju

⁹² Na osnovu razgovora sa predsjednikom Mjesnog odbora Josipovca Punitovačkog gosp. Andrijom Kocurom (mob: 092 109 48 05) obavljenog dana 06.11.2012.

promociju i njegovanje starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine. Također je aktivan i nogometni klub koji okuplja omladinu.

U fazi provedbe je projekt sanacije nogostupa u naselju. Projekt koji zapošljava cca 30 osoba po principu javnih radova.

9.10.2.2. Mjesni odbor Jurjevac Punitovački⁹³

Jurjevac Punitovački prema popisu iz 2011. broji 315 stanovnika. Od postojeće infrastrukture u naselju postoji plinovodna i vodovodna mreža, a u tijeku je izgradnja kanalizacijskog sustava. Oko 90% nogostupa u naselju je u lošem stanju i zahtjeva sanaciju. Do sada je Općina obnovila 60 m nogostupa, a za daljnje radove u proračunu nedostaju sredstva. Električna mreža obnovljena je u dijelu naselja, a drugi dio koji zahtjeva obnovu rađen je prije cca 50 godina.

U fazi je izgradnja Društvenog doma. Do sada je pod krovom jedan dio gradivine u što je uloženo oko dva milijuna kuna, a za njen dovršetak potrebno je dodatnih dva milijuna kuna. Osim izgradnje objekta, planirana je izgradnja i parkirališta, javne rasvjete i prilaznih puteva, te uređenje parka sa autohtonim drvećem kao što su glog i bagrem. Dom će biti namjenjen za rad lokalnih udruga, salu za svatove i ostala društvena dogadanja.

Planira se projekt uređenje kuće oproštaja, za što je ishodena potrebna dokumentacija. Investicija je vrijedna cca 260.000,00 kuna, i to bez vrijednosti uređenja parkirališnog prostora i javne rasvjete.

Za projekt sportsko rekreativnog centra sa trim stazom dokumentacija je u fazi izrade. Centar bi sadržavao i igralište-park za djecu, te igrališta za rukomet i nogomet. Cilj projekta je zadržati mlade u naselju pružajući im novi sadržaj.

U 2012. godini proslavljenja je obljetnica 130 godina postojanja sela, te je tom prigodom održana i društvena manifestacija pod nazivom *130 godina sela* - smotra starih običaja i folklora slovačke nacionalne manjine i privremeno postavljen muzej starina.

9.10.2.3. Mjesni odbor Punitovci⁹⁴

Naselje Punitovci prema popisu stanovništva iz 2011. godine broji 635 stanovnika. Za poboljšanje životnih uvjeta žitelja ovog naselja potrebno je:

- uređenje Društvenog doma – opremanje sa klupama i stolovima, uređenje prostora kuhinje, te nabavka hladnjaka
- izgradnja nogostupa u naselju Krndija
- izgradnja vatrogasnog doma za Dobrovoljno vatrogasno društvo Punitovci koje za sada koristi prostore Društvenog doma kao spremište opreme
- izgradnja kružnog toka u centru naselja, za što je Općina ishodovala potrebne dozvole, a planirani početak izvođenja radova je proljeće 2013.
- asfaltiranje parkirališta i pristupne ceste do groblja u dužini od cca 800m.

⁹³ Na osnovu razgovora sa predsjednikom Mjesnog odbora Jurjevca Punitovačkog gosp. Tomislavom Hmurom (mob: 091 552 2166) obavljenog dana 06.11.2012.

⁹⁴ Razgovor sa predsjednikom Mjesnog odbora Punitovci gdom. Klarom Senkom Blažević (mob: 095 917 8655) obavljenog dana 08.11.2012.

Vrlo je aktivno ribičko društvo koje je na prostoru u blizini jezera u Punitovcima izgradilo ribolovnu kućicu sa terasom, no potrebni su daljnji zahvati u vezi uređenja cijelokupnog prostora. Županija planira financirati izgradnju rukometnog i košarkaškog igrališta, a trenutno je u fazi uređenje prostora za informatiku.

9.10.3. Udruge Općine Punitoveci

9.10.3.1. Slovačko kulturno-umjetničko društvo „Braće Banas“, Josipovac Punitovački

Društvo je osnovano 1967. godine, a danas društvo broji 80 članova. Predsjednik Društva je Josip Kukučka⁹⁵.

Ciljevi su udruge njegovanje i očuvanje izvornog slovačkog folklora, pjesama i običaja; očuvanje slovačkog identiteta i jezika, te predstavljanje slovačke nacionalne manjine kako u Republici Hrvatskoj tako i u svijetu. U tu svrhu djelatnosti Društva su: organizacija manifestacija, edukacija i seminara; organizacija odlazaka na druge manifestacije, očuvanje materijalnih kulturnih dobara, briga za običaje i njihovo prenošenje na mlade naraštaje.

Društvo se financira iz potpora Općine i Županije, te iz donacija domaćih i stranih donatora (Slovaci). Redovito svake godine organiziraju sljedeće manifestacije: *Slovaci do Drlaku* i *Na velkonočny pondelok*.

Postoji veliki interes mladih za rad u Društvu, no ipak zbog urbanijeg načina života kojeg čine privremene ili stalne migracije (npr. škola, posao) postoji mogućnost opadanja interesa mladih za folklor i običaje.

9.10.3.2. Matica Slovačka, Josipovac & Slovačko Kulturno umjetničko društvo, Josipovac⁹⁶

Društvo je osnovano 1993. godine, a broji 30 djece; 45 starijih članova, te oko 40 podupirujućih članova. Financiraju se preko Savjeta za nacionalne manjine, a sredstva im se odobravaju za kulturni amaterizam i za projekte koje apliciraju prema Savjetu za nacionalne manjine. Cilj Društva je širenje slovačke kulture i slovačkih običaja i folklora.

Za aktivnosti u području kulturnog amaterizma ostvaruju 8.000,00 kuna mjesečno, te za projekte cca 40.000 kuna godišnje.

Bili su nositelji manifestacije *130 godina sela* za što su im odobrena sredstva u iznosu od 200.000,00 kuna (Županija im je donirala 3.000 kuna, a ostalo su prihodi sa manifestacije i od drugih sponzora).

Dobivaju sredstva iz Ureda za iseljene Slovake (ured Republike Slovačke), a prema projektnoj dokumentaciji u 2012. godini Udruga je nominirala sedam projekata.

Vizija razvoja

Potrebno je izgraditi dom za uspješnije djelovanje Udruge.

⁹⁵ Email: kukucka20@net.hr, tel: 861 314

⁹⁶ Tajnica Društva gda. Andela Majdiš, tel: 861 423

9.10.3.3. Vijeće slovačke nacionalne manjine, Josipovac Punitovački

Vijeće slovačke nacionalne manjine osnovano je 2011. godine, a djelatnost je vezana za brigu o zaštiti i promicanju interesa pripadnika nacionalne manjine u RH. Predsjednica Društva je Anita Komar⁹⁷.

Vijeće broji 20 članova, a do sada su provodili projekt uređenja popisa birača na području Općine Punitovci.

9.10.3.4. Dobrovoljno vatrogasno društvo Josipovac, Josipovac Punitovački

Društvo je osnovano 1950. godine, a danas broji 130 članova. Predsjednik Društva je Marko Komar⁹⁸. Ciljevi Društva su: gašenje požara, edukacija stanovništva u slučaju neprilika, sudjelovanje na raznim natjecanjima, druženje djece i mladeži.

Nabavka nove zaštitne opreme, te opreme za gašenje požara jedno je od prioriteta ulaganja u nove investicije s obzirom da je postojeća oprema zastarjela.

Društvo se financira iz sredstava Općine i iz donacija.

9.10.3.5. Dobrovoljno vatrogasno društvo Punitovci, Punitovci

Društvo je osnovano 1948. godine, a trenutno broji 76 članova. Društvo se financira sredstvima Općine, iz vlastitih izvora te iz donacija. Vrijednost imovine koju posjeduje procijenjuje se na cca 520.000,00 kuna.

9.10.3.6. Dobrovoljno vatrogasno društvo Jurjevac, Jurjevac

Društvo je osnovano 1965. godine, a broji 25 članova. Predsjednik Društva je Franjo Drga⁹⁹. Cilj Društva je zaštita ljudi, njihove imovine i okoliša. Društvo se financira sredstvima Općine i Županije. Vrijednost imovine koju posjeduje procijenjena je na cca 25.000,00 kuna.

9.10.3.7. Lovačko društvo „Lisica“, Punitovci

Društvo je osnovano 1938. godine, a broji 43 člana. Predsjednik Društva je Svemirko Klepić, a tajnik Josip Labak¹⁰⁰. Društvo posjeduje 2.500 ha zemljišta na kojemu obitavaju: zečevi, srne, fazani, prepelice i divlje svinje.

Godišnja članarina iznosi 300,00 kuna za Lovački savez Osječko-baranjske županije, a 700,00 kuna do 1.000,00 kuna izdvajaju za vlastite potrebe Društva. Imaju zborna mjesta na otvorenom, a za sastanke Društva koriste prostore Općine i Mjesnog odbora Punitovci.

Vizija razvoja

Potrebna je izgradnja lovačkog doma, ali nemaju prikladno zemljište gdje bi izgradili dom sa potrebnom logistikom.

⁹⁷ Tel: 095 855 1845, e-mail: anitakomar87@gmail.com

⁹⁸ E-mail: dvdjosipovac@gmail.com, tel: 091 794 9784

⁹⁹ Tel: 031 861 527

¹⁰⁰ Mob: 091 1852 134, e-mail: labakj@gmail.com

9.10.3.8. Sportsko ribolovna udruga „Linjak“, Punitovci

Udruga je osnovana 1996. godine s ciljem uređenja okoliša, izgradnje dječjeg parka i izgradnje parka za obiteljska okupljanja, te brige za zaštitu i očuvanje okoliša. Udruga broji 45 članova, a predsjednik Udruge je Josip Kovačević¹⁰¹. Vrijednost imovine koju udruga posjeduje iznosi cca 50.000,00 kuna, a financira se iz vlastitih izvora, sredstvima Županije i raznih donatora.

Provodili su projekte izgradnje Društvenog doma, te iskop ribnjaka i uređenje okoliša.

9.10.3.9. Sportsko ribolovna udruga „Jurjevac“, Jurjevac Punitovački

Udruga je osnovana 1997. godine, a predsjednik je Dragutin Majdiš¹⁰². Udruga broji 28 članova. Cilj Udruge je očuvanje prirodnog okoliša, unapređenje međuljudskih odnosa kroz brigu o ribiljem fondu i sportski ribolov.

Vrijednost imovine iznosi cca 26.000,00 kuna, a financira se iz vlastitih izvora kroz članarine, te potporu Općine i Županije.

9.10.3.10. Nogometni klub „Slavonija“, Punitovci

Udruga je osnovana 1959. godine, a broji 50 članova. Tajnik udruge je Josip Burek¹⁰³. Djelatnosti koje udruga obnaša odnose se na sudjelovanja na natjecanjima u nogometu, sportske obuke, upravljanje sportskim objektima i sportsku rekreaciju. Vrijednost imovine iznosi cca 1.000.000,00 kuna. Do sada su provodili projekt izgradnje igrališta i društvenih prostorija, a financiraju se iz vlastitih izvora te sredstava Općine.

9.10.3.11. Sportski nogometni klub „Omladinac“, Josipovac Punitovački

Udruga broji 130 članova, a osnovana je 1961. godine. Predsjednik Udruge je Darko Kukučka¹⁰⁴. Cilj Udruge je okupiti što više djece i mlađih za aktivno bavljenje sportom. Vrijednost imovine iznosi cca 500.000,00 kuna. Do sada su proveli projekte rasvjete nogometnog igrališta, opremanje kuhinje i uvođenja centralnog grijanja.

9.10.3.12. Nogometni klub „Zrinski“, Jurjevac Punitovački

Udruga broji 98 članova, a predsjednik Udruge je Pavo Hmura¹⁰⁵. Cilj Udruge je okupljanje mlađeži i bavljenje sportom. Vrijednost imovine iznosi cca 200.000,00 kuna, a udruga se financira iz vlastitih izvora, sredstvima Općine i Županije.

¹⁰¹ Mob: 091 797 0078

¹⁰² Tel: 031 861 551

¹⁰³ Tel: 031 861 361, mob: 091 302 7673, e-mail: josipburek.ecool@gmail.com

¹⁰⁴ Mob: 091 518 6412, e-mail: darkikuki@gmail.com

¹⁰⁵ Mob: 098 212 910

9.10.4. Školstvo

9.10.4.1. Utjecaj škole¹⁰⁶

Slika 16. Ivan Smoljo, ravnatelj osnovne škole u Punitovcima

Zgrada matične škole u Josipovcu Punitovačkom izgrađena je 1998. godine, u Područnoj školi Jurjevcu Punitovačkom 1962. godine, a u Područnoj školi Punitovci 1997. godine.

Upisno područje škole je područje Općine Punitovci s naseljima: Josipovac Punitovački, Jurjevac Punitovački, Krndija i Punitovci. Zbog malog broja učenika, godine 1996., ukinuta je Područna škola Krndija, a učenici iz Krndije od tada pohađaju nastavu od prvog do četvrtog razreda u Područnoj školi u Punitovcima, a od petog do osmog razreda u Matičnoj školi Josipovac Punitovački.

Inače, 60% učenika su Slovaci, za koje se dva sata tjedno održava nastava iz slovačkoga jezika. Naselje Josipovac pretežno je slovačko selo, cca 90% žitelja naselja su Slovaci. U naselju Jurjevac također je zastupljen značajan broj slovačke

nacionalne manjine. Stoga, u Matičnoj školi Josipovac Punitovački i Područnoj školi Jurjevac Punitovački organizirana je nastava i za pripadnike nacionalne manjine – Slovake. Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalne manjine ostvaruje se prema modelu C, što znači da je za učenike omogućeno njegovanje slovačke kulture i jezika i to kroz sljedeće predmete i aktivnosti: povijest, geografija, likovna kultura, folklor, slovački lirano i fakultativno učenje slovačkoga jezika.

U školskoj godini 2011./2012. odgojno-obrazovni proces obuhvaća 165 učenika, od toga 128 učenika u Matičnoj školi u Josipovcu Punitovačkom, 24 učenika u Područnoj školi Punitovci i 13 učenika u Područnoj školi Jurjevac Punitovački. U idućoj školskoj godini predviđa se da će odgojno-obrazovnim procesom biti obuhvaćena 182 učenika.

Učenici su raspoređeni u 14 razrednih odjela i to: osam odjela razredne nastave i šest odjela predmetne nastave.

U Matičnoj školi u Josipovcu Punitovačkom nastava se izvodi za učenike prvog do osmog razreda i to u četiri odjela razredne nastave (čista odjeljenja) i šest odjela predmetne nastave, u dvije smjene. Smjene se ne izmjenjuju zbog nemogućnosti organiziranja prijevoza učenika te rada učitelja u drugim školama.

U Područnoj školi Punitovci nastava se izvodi u dva razredna odjela. Kombinacija prvog i trećeg razreda i kombinacija drugog i četvrtog razreda. U Područnoj školi Jurjevac Punitovački nastava se izvodi u dvorazrednoj kombinaciji (I.-IV. i II.-III. r.)

Kada je riječ o suradnji sa drugim školama u inozemstvu, dugogodišnju suradnju ostvaruju sa školom iz Slovačke, Štavnica Bana, koja je jedina škola u svijetu koja uzgaja sokole. Za rujan ove godine planira se dolazak njihovih učenika na sportske susrete.

¹⁰⁶ Prepričano na osnovu razgovora sa Ivanom Smoljom, ravnateljem škole, tel: 861 640, mob: 091 202 1691

Funkciju ravnatelja škole od 1991. godine obnaša Ivan Smoljo. Površina Matične škole u Josipovcu Punitovačkom je 2600 m². Područna škola u Punitovcima obuhvaća cca 200 m², dok Područna škola u Jurjevcu obuhvaća cca 100 m². Slovaci su donacijama u materijalu i novcu (70.000 tadašnjih DEM) pomogli u izgradnji zgrade Matične škole. U potkovlju je napravljen prostor za udrugu Maticu Slovačku, a dograđen je prostor za igraonicu i predškolu. Učionice Matične škole opremljene su informatičkom opremom, televizorima, imaju brzi pristup internetu, a isto tako i svaka područna škola.. Knjižni fond Matične škole obuhvaća 2.500 knjiga, od čega je cca 1.000 knjiga na slovačkom jeziku.

U sklopu škole imaju vrt.

Izvanškolske aktivnosti su folklor, nogomet, vatrogasci (treći na državnom natjecanju). Likovna sekcija osvojila je također nagrade na natjecanjima, a njeguje se i tradicija folklora.

U planovima je za Područnu školu u Punitovcima izgraditi asfaltno igralište. Također, potrebna je izgradnja dodatne dvije učionice u Matičnoj školi kako bi se omogućio rad u jednoj smjeni.

U školi imaju grijanje na lož ulje, a u područnim je školama grijanje je na struju. Priključena je dakovačkom vodovodu Matična škola, a Područne škole pitku vodu imaju iz bunara, nema vodovoda. **Za Područne škole treba riješiti problem pitke vode i grijanja.**

Slika 17. Zgrada osnovne škole u Josipovcu Punitovačkom

9.11. Umjesto zaključka PUR-a Općine Punitovci

Program ukupnog razvoja Općine Punitovci predstavlja značajan okvir i podlogu za strateške aktivnosti lokalne samouprave za pokretanje održivog ruralnog razvoja, kako Općine tako i čitave Istočne Hrvatske.

PUR je dokument koji je rađen *bottom up* zajedno s predstavnicima politike, nestramačkim organizacijama, predstavnicima mjesnih odbora, socijalnog sektora, gospodarstvenicima, ravnateljem škole, udrugama i inima koji su bili zainteresirani za razvoj svoje Općine.

Na osnovi razgovora, dokumenata, izvještaja, statističke obrade podataka napravljen je Program ukupnog razvoja Općine Punitovci, koji bi trebao biti podloga za daljnji rad na projektima u svrhu korištenja sredstava iz svjetskih novčarskih institucija, pretprištupnih i kohezijskih fondova EU.

U sažetku PUR-a navedene su potrebe, način i mogućnosti za pokretanje održivog ruralnog razvoja. Za svaku od potreba navedenih u PUR-u treba umreženo pristupiti zajedničkoj izradi predinvesticijskih studija i aplicirati za dobivanje bespovratnih potpora od strane donatora, projektnim prijedloga za apliciranje na sredstva pretprištupnih, strukturnih fondova i kohezijskog fonda EU, kako bi ostvarili osnovu za pokretanje gospodarskog razvoja Općine.

Razvojni programi traže nove pristupe znanju i obrazovanju gdje dominira informatička kultura, kultura stvaranja menadžera i liderstva, kao i potreba za znanjem vođenja projektnog ciklusa kako bi mogli raditi izravno na Cost Benefit analizi za kapitalna ulaganja, projektnim prijedlozima za apliciranje na međunarodne novčarske institucije, a posebno za pretprištupne, strukturne fondove i kohezijski fond EU. Hrvatskoj su namijenjena znatna sredstva koja može koristiti u svom razvoju, ali da bi se ta sredstva mogla dobiti potrebno je puno više znanja i spoznaja, kao i znalački pristup izradi projekta i programa, kako za lokalnu samoupravu, udruge, tako i za poduzetnike.

Za aplikaciju projekata za korištenje pretprištupnih i strukturnih fondova, te kohezijskog fonda potrebno je ući u partnersku suradnju i to: lokalna samouprava, nevladine organizacije, poduzetnici i zainteresirani pojedinci. Projekti bez partnerstva nisu prepoznatljivi, ne djeluju stvarno i nemaju nigdje prolaz. Projekt bez partnerstva, akcijskog plana za redoslijed provedbe, sam za sebe ostat će dokument analize stvarnosti i vizije želja za budućnost bez realizacije.

III DIO
RAZVOJNOG
PROJEKTA

10. RAZVOJ POLJOPRIVREDE I PROIZVODNJA HRANE U RAZVOJNOM PROJEKTU JLS

10.1. Opći dio

U današnjem dinamičnom okružju, ako poljoprivrednik želi tržišno konkurentno i ekonomski isplativo gospodariti, svakodnevno mora usvajati nova znanja, vještine i aktualne tržišne informacije. Poljoprivredna proizvodnja je vrlo složen proces koji svakodnevno zahtijeva donošenje važnih odluka, a naizgled mali propusti u planiranju i realizaciji lako mogu dovesti u pitanje egzistenciju poljoprivrednika i njegovog gospodarstva. Trendovi globalizacije i tržišnih kretanja nameću se u svim gospodarskim djelatnostima pa tako i u poljoprivrednoj proizvodnji, visoki stupanj specijalizacije i standardizacije procesa, što nameće potrebu udruživanja proizvodnje, angažiranje stručnih osoba te korištenje suvremenih tehničkih i tehnoloških rješenja. Republika Hrvatska je donijela brojne zakone i propise o poljoprivredi koji se definiraju kao „gospodarska djelatnost koja obuhvaća bilinogoštvo, stočarstvo i s njima povezane uslužne djelatnosti, sukladno skupinama 01.1, 01.2, 01.3 i 01.4 Nacionalne klasifikacije djelatnosti“.¹⁰⁷

Međunarodno udruženje za razvoj organske poljoprivrede – International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM) definiralo je ekološku poljoprivredu koja je prihvaćena u Programima organizacije Ujedinjenih naroda (WHO i FAO) i Vijeća Europske unije (Uredba vijeća 2092/91 od 24. lipnja 1991.), gdje se provodi prema posebnim standardima i pravnim propisima, a zajednička radna skupina FAO/WHO pri UN-u radi na smjernicama za proizvodnju ekološke hrane. „Ekološka proizvodnja“ (“organska”, “biološka”) poseban je sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu. Obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave. Ekološka proizvodnja podrazumijeva najpovoljnije korištenje plodnosti tla i raspoložive vode, uz prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno s međunarodno usvojenim normama i načelima... *Ekološki proizvod* onaj je proizvod, koji je proizведен i označen sukladno odredbama Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i propisa donesenih na temelju njega.¹⁰⁸

Osim Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, ova proizvodnja je regulirana i pravilnicima. Pravilnikom o ekološkoj proizvodnji u uzgoju bilja i proizvodnji biljnih proizvoda, NN 91/01, u članku 1. propisuju se „minimalni zahtjevi agrotehnike za ekološku proizvodnju u uzgoju bilja i u proizvodnji biljnih proizvoda, obuhvaća postupke i određene norme uzgoja bilja te upravljanje ekološkom proizvodnjom, a među ostalim: plan proizvodne jedinice, uvjete prijelaznog razdoblja, paralelnu proizvodnju, izbor bilja i vrsta, održavanje plodnosti, popis dopuštenih gnojiva i sredstava za poboljšanje tla, upravljanje trajnim nasadima (voćnjaci, vinogradi i šume) i prirodnim područjima, uvjete i način pakiranja, rukovanja i skladištenja te dopuštene uvjete i postupke prijevoza.“

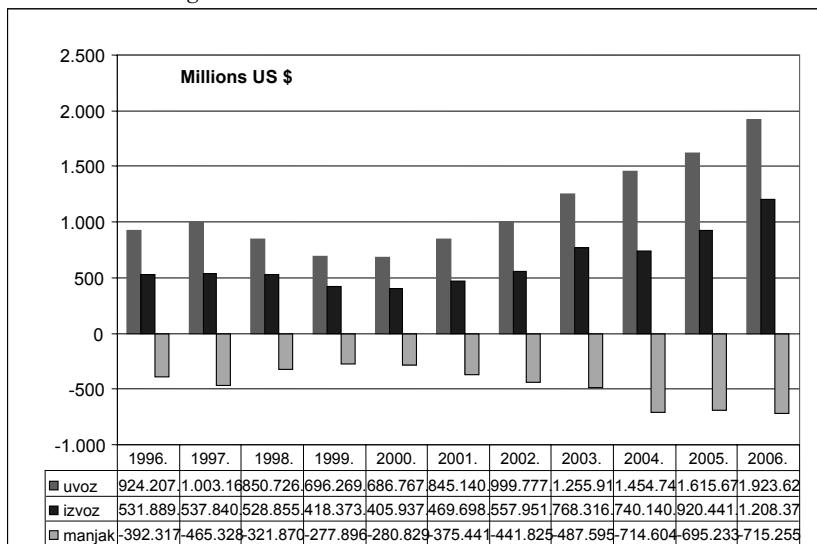
¹⁰⁷ Zakon o poljoprivredi, NN br. 66/2001 i 83/2002, Članak 2.

¹⁰⁸ Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, NN 12/01, Članak 2.

Iako je provođenje agrarne reforme u tijeku „obiteljska poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj posjeduju u prosjeku 2,9 ha. Samo 2,6 % od ukupnog broja gospodarstava posjeduje preko 10 ha zemljишne površine. Obiteljska gospodarstva nisu racionalna, slabo su opremljena i teško mogu dati kvalitetnu proizvodnju za tržište. Slabo je izražena želja za prihvaćanjem novih znanja i tehnologija. Zajednički kooperativni marketing nije razvijen. Stare socijalističke zadruge zasnivane su na prisilnom principu, nemarketinški su organizirane, a nove tržišne udruge nisu ni stvorene. Razvoj obiteljskih gospodarstava u Hrvatskoj možeći samo preko prilagodbe obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u novi tržišni gospodarski sustav, praćenjem novih tehnologija i usvajanjem novog znanja.“¹⁰⁹

Stanje u vanjsko-trgovinskoj razmjeni poljoprivredno-prehrabrenih proizvoda u razdoblju od 1996. godine do 2006. godine pokazuje negativan trend koji je vidljiv u sljedećem grafičkom prikazu.

Grafikon 2. Vanjsko-trgovinska razmjena poljoprivrednim proizvodima u razdoblju 1996.–2006. godine

Izvor: HSS, Ravnateljstvo za selo, poljoprivredu i hranu, obrada podataka DZS RH

Trend uvoza primarnih poljoprivrednih proizvoda najviše pogarda mala i srednja obiteljska poljoprivredna gospodarstva, budući da ista malo sudjeluju u preradi i distribuciji hrane. Budući da većina domaćinstava s ovog područja ima svoj posjed i bavi se poljoprivredom kao osnovnom ili dopunskom djelatnošću, ako žele egzistirati, u budućnosti im predstoji preorientacija s radno ekstenzivne na radno intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, udruživanje proizvodnje kao i njena prerada s ciljem istupa na tržište. Jedan od vidova mogućeg plasiranja proizvoda je agroturizam koji se mora temeljiti na cijelokupnoj ponudi specifičnosti Općine.

¹⁰⁹ <http://www.poslovniforum.hr/poljoprivreda/>

10.2. Posebni dio

Tablica 12. Poljoprivredna kućanstva prema ukupno raspoloživom zemljištu, površinama ukupno raspoloživog i korištenog zemljišta, popis poljoprivrede 2003. godine

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema ukupno raspoloživom zemljištu	Broj kućanstava	Ukupno raspoloživa površina zemljišta, ha (3+7)	Korišteno poljoprivredno zemljište, ha				Ostalo zemljište, ha	Broj parcella korištenoga poljoprivrednog zemljišta
			ukupno korišteno (4+5-6)	u vlasništvu	uzeto u zakup	dano u zakup		
REPUBLIKA HRVATSKA	448.532	1.162.611,95	860.195,17	720.074,06	202.804,90	62.683,79	302.416,78	1.918.358
Osječko-baranjska županija	41.103	104.031,00	95.986,72	72.039,90	36.084,79	12.137,97	8.044,28	100.895
Općina Punitovci	514	2.440,97	2.191,35	1.838,33	611,39	258,37	249,62	2.506

Izvor: www.dzs.hr

Tablica 13. Površine korištenog poljoprivrednog i ostalog zemljišta po kategorijama, popis polj. 2003. godine

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema ukupno raspoloživo m zemljištu	Korišteno poljoprivredno zemljište, ha										Ostalo zemljište, ha				
	ukupno (2+3+4+5+6+8+10)	oranice i vrtovi	povrtnjaci (na okućnici, korišteni za vlastite potrebe)	livade	Pašnja ci	voćnjaci		vinogradi				ukupno	od toga: neobrad eno poljopri vredno zemljište	od toga: sumsko zemljište	
						ukupno	od toga: plantažni	ukupno	od toga: plantažni						
Osječko-baranjska županija	95.986,72	90.047,86	747,48	2.032,8	827,73	1.799,14	462,95	506,15	285,08	25,52	8.044,28	2.376,64	1.706,47		
Općina Punitovci	2.191,35	2.145,04	8,29	2,77	4,50	27,11	11,91	3,63	0,11	0,01	249,62	23,70	163,62		

Izvor: www.dzs.hr

Prema Popisu poljoprivrede iz 2003. godine Državnog zavoda za statistiku broj stabala i plantažnih voćaka te broj grla stoke na području Općine Punitovci je sljedeći:

Tablica 14. Stanje voćaka na području Općine Punitovci

VOĆNJAK	UKUPAN BR. STABALA VOĆAKA		Osječko- baranjska županija	
	OPĆINA PUNITOVCI			
	Ukupan broj stabala	Od toga: broj stabala na plantaži		
šljive	12.188	3.560	363.932	
jabuke	6.657	4.650	184.759	
kruške	1.319	182	46.678	
trešnje	332	-	15.845	
višnje	2.219	1.200	27.695	
breskve i nekatarine	643	50	40.962	
marelice	192	-	11.458	
smokve	33	-	885	
citrusi	8	-	184	
orasi	1.024	50	38.992	
bademi	1	-	150	
ljeshnjaci	194	25	12.945	

Izvor: obrada podataka, www.dzs.hr, popis poljoprivrede 2003. godine**Tablica 15.** Stanje grla stoke na području Općine Punitovci

GRLO	UKUPAN BROJ GRLA Općina Punitovci	Osječko- baranjska županija
goveda	729	21.829
svinje	7.163	187.497
ovce	587	20.583
koze	160	8.888
konji	13	369
magarci, mazge i mule	-	84
kunići	1.116	25.202
perad	13.565	581.001
pčelinje zajednice - košnice	25	4.755

Izvor: obrada podataka, www.dzs.hr, popis poljoprivrede 2003. godine

10.3. Hrana

Hrvatska je s ciljem približavanja i harmonizacije svojih propisa s legislativom Europske unije i drugim međunarodnim standardima pristupila izradi brojnih zakonskih i podzakonskih akata na svim područjima, pa tako i na području poljoprivredno-prehrambenog zakonodavstva. Stoga je u srpnju 2003. godine Hrvatski sabor usvojio Zakon o hrani kojim se zaokružuje globalni okvir reforme poljoprivredno-prehrambene legislative, a temeljem istog osnovana je Hrvatska agencija za hrani. Zakon o hrani regulira područje sigurnosti i kakvoće hrane u Republici Hrvatskoj u cilju zaštite života i zdravlja ljudi, zaštite interesa potrošača te zaštite globalnog interesa Republike Hrvatske u nastupu na međunarodnom tržištu. Uskladen je s Uredbom Europske Komisije (EC br. 178/2002) iz siječnja 2002. godine o temeljnim načelima i zahtjevima propisa o hrani, uspostavi Europske uprave za sigurnost hrane (EFSA) i postupcima vezanim uz higijensku i zdravstvenu ispravnost hrane, te drugim EU propisima (uredbama i smjernicama) kojima se uređuje područje proizvodnje i distribucije hrane do krajnjeg potrošača. Prema Zakonu o hrani, NN 117/03, članak 3., stavak 1., hrana se definira kao „svaka tvar ili proizvod prerađen, djelomično prerađen ili neprerađen, a namijenjen je da ga ljudi konzumiraju ili se može očekivati da će ga ljudi konzumirati.“

Budući da hrana predstavlja osnovnu egzistencijalnu potrebu ljudi, poseban naglasak se stavlja na zdravstveno ispravnu hranu, odnosno na onu hranu koja ne može prouzročiti štetne utjecaje na zdravlje ljudi ako se proizvodi pripravljaju i konzumiraju u skladu s njenom namjenom. Kako bi se proizvodila zdravstveno ispravna hrana i time postigla visoka razina zaštite života i zdravlja ljudi, zakonske mjere koje se primjenjuju sukladno propisima o hrani temelje se na procjeni rizika, osim kada to nije primjerenokolnostima ili naravi same mјere. Procjenu rizika koja se temelji na dostupnim znanstvenim dokazima i nezavisnom, objektivnom i transparentnom načinu obavlja Hrvatska agencija za hrani koja o riziku obavještava nadležne institucije i zainteresirane strane u cilju proslijedivanja pravovremene, pouzdane, objektivne i razumljive informacije o rizicima povezanim s hranom ljudi, odnosno hranom za životinje. Zaštita interesa potrošača u pogledu sigurnosti i mogućeg izbora hrane je na prvom mjestu te se stoga zakonskim propisima reguliraju svi relevantni čimbenici koji direktno ili indirektno utječu na proizvodnju hrane. Prema članku 29., stavci 1. Zakona o hrani (N.N. 117/03) definirani su zahtjevi koji se odnose na sustav samokontrole za osiguranje zdravstvene ispravnosti hrane, a glasi: „*Subjekt u poslovanju s hranom, osim na razini primarne proizvodnje, dužan je uspostaviti i provoditi redovite kontrole higijenskih uvjeta proizvodnje u svakom objektu pod njegovom kontrolom, provedbom preventivnog postupka samokontrole, razvijenog u skladu s načelima sustava analize opasnosti i kritičnih kontrolnih točaka (HACCP¹¹⁰)*“. Stoga se izričito u Zakonu o hrani navodi što podrazumijeva pojam hrane, a što ne. »Pojam hrane uključuje i piće, žvakaću gumu, prehrambene aditive i bilo koju drugu tvar koja se namjerno ugrađuje u hranu tijekom njezine proizvodnje, pripreme ili obrade. Pojam hrane uključuje i vodu, i to vodu koja služi za javnu opskrbu pučanstva kao voda za piće; vodu koja se upotrebljava i/ili ugrađuje u hranu tijekom njezine proizvodnje, pripreme ili obrade; vodu pakiranu u originalno pakiranje kao stolna voda, mineralna voda i izvorska voda.

Pojam hrane ne uključuje hranu za životinje; žive životinje, osim ako su pripremljene za stavljanje na tržište kao hrana; bilje prije žetve, berbe ili pobiranja plodova; lijekove i medicinske proizvode definirane posebnim propisom; kozmetiku definiranu posebnim propisom; duhan i duhanske proizvode definirane posebnim propisom; narkotike ili psihotropne tvari unutar značenja iz Jedinstvene konvencije Ujedinjenih naroda o

¹¹⁰ HACCP (engl. Hazard Analysis Critical Control Point) – analiza opasnosti i kontrola kritičnih točaka

narkoticima, 1961., i Konvencije Ujedinjenih naroda o psihotropnim tvarima, 1971., te rezidue i kontaminante, kao i prirodne sastojke biljnog i životinjskog podrijetla koji štetno djeluju na zdravlje ljudi.¹¹¹ Istim Zakonom definirane su i kategorije „Nove hrane“ koja obuhvaća hranu i sastojke hrane koji sadrže genetski modificirane organizme, sastoje se od njih i koji su proizvedeni od istih. Također, obuhvaća hranu ili sastojke hrane s novom ili namjerno modificiranom primarnom molekularnom strukturu, koji se sastoje od mikroorganizama, gljivica i algi ili koji su izolirani iz istih, hranu i sastojke koji nisu dobiveni tradicionalnim načinima razmnožavanja, a koji se sigurno mogu konzumirati, te hranu i sastojke na kojoj je bio primijenjen proizvodni postupak koji se sada ne koristi, a u slučajevima kada on uzrokuje znatne promjene u sastavu ili strukturi hrane ili sastojaka hrane, koje utječu na njihovu prehrambenu vrijednost, metabolizam ili razinu nepoželjnih tvari.

Ekološka proizvodnja – prilika za razvitak

Pod ekološkom proizvodnjom podrazumijevamo proizvodnju hrane bez umjetnih gnojiva i pesticida. Njezina proizvodnja zahtijeva mnogo uloženog ljudskog rada i angažiranosti. S obzirom na trud i angažiranost u stvaranju poljoprivrednoga proizvoda namijenjenoga potrošnji, trebala bi biti isplativa i ugovorena za plasman na domaće i inozemna tržišta. Da bi se ekološka proizvodnja mogla organizirano proizvoditi i ponuditi tržištu u većim količinama, potrebno je izuzetno brižno organiziranje i međusektorsko povezivanje. Trenutačno je u Upisnik upisano 343 ekološka poljoprivrednika¹¹². Hrvatska je 2001. donijela Zakon o ekološkoj poljoprivredi i druge prateće pravilnike¹¹³. Osim toga, dvostruko su veći državni poticaji nego za konvencionalnu poljoprivrodu.

„Ekološka je poljoprivreda jedina poljoprivreda koja je u Hrvatskoj regulirana zakonom, dok za konvencionalnu i integralnu nema takvih zakonskih propisa. Integralna, koja je po stupnju iznad konvencionalne, a niža od ekološke, regulirana je pravilnicima udruga poljoprivrednika.“¹¹⁴ Ekološka je poljoprivreda opterećena strogim normama i za nju treba dosta znanja, što oni koji se bave konvencionalnom poljoprivredom nemaju. Ekološka poljoprivreda traži zatvoreni krug - ratarstvo spojeno sa stočarstvom. Osim toga, nužna je proizvodnja komposta, a po mogućnosti i proizvodnja humusa. Prijelazno razdoblje od konvencionalne proizvodnje na ekološku traje od jedne do pet godina. Jedna je godina dovoljna samo za zemlju koja prethodno nije bila korištena za proizvodnju, a pet je godina potrebno za zemlju koja je bila tretirana umjetnim gnojivima. Ekološku proizvodnju nadzire šest nadzornih stanica te dvije pravne osobe koje potvrđuju rad stanica. Rješenje za uporabu znaka “eko”, koje odobrava Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, obnavlja se svake godine.

Prema politici hrane EU ista mora imati vanjske standarde o sigurnosti hrane koji će zaštитiti i unaprijediti zdravlje potrošača. U svakom društvu proizvodnja i konzumacija hrane imaju veliki značaj. Njegove posljedice mogu biti ekonomski, socijalne, a u mnogim slučajevima i po okoliš. Međutim, zaštita zdravlja treba uvijek biti prioritet. Sve to treba uzeti u obzir u razvitu politiku hrane. Nadalje, kvaliteta okoliša, posebice ekosustava može različito djelovati na etape u hranidbenom lancu. Politika okoliša, stoga, igra veliku ulogu u sigurnosti hrane za potrošača.

¹¹¹ Zakon o hrani, N.N. 117/03, Članak 3., stavak 2 i 3

¹¹² Izvor: PV 3454/ 27. studenoga 2006., str. 6.

¹¹³ Zakon o hrani, N.N. 117/03

¹¹⁴ IBIDEM, PV. 3454 27.XI. 2006. STR. 6.

Industrija hrane i pića vodeći je industrijski sektor u EU s godišnjom proizvodnjom oko 600 milijardi eura ili oko 15% ukupnoga outputa. Ova je industrija treći po veličini poslodavac u industrijskom sektoru u EU s 2,6 milijuna zaposlenih, od čega je 30% u malim i srednjim poduzećima. S druge strane, sektor poljoprivrede ima godišnju proizvodnju od oko 200 milijardi eura i osigurava oko 7,5 milijuna radnih mjesta na neodređeno vrijeme. Veličina izvoza poljoprivredne proizvodnje, hrane i pića iznosi oko 50 milijardi eura godišnje. Sve zemlje članice EU potrošačima trebaju ponuditi visoku sigurnost i kvalitetu proizvoda. To je osnovna uloga Unutrašnjeg tržista (tržista EU). Lanac proizvodnje hrane postao je rastuće kompleksan. Svaka karika u tom lancu mora biti jednako snažna kako bi zdravlje potrošača bilo adekvatno zaštićeno. Ovu odredbu treba poštivati, bilo da je hrana proizvedena u EU ili se uvozi iz zemalja izvan EU.¹¹⁵

Bijela knjiga određuje koju će politiku hrane preinaciti u proaktivran, dinamičan, jedinstven i opsežan instrument koji osigurava visoku razinu zdravlja ljudi i zaštite potrošača.

“Vodeće je načelo politika hrane temeljena na opsežnom, integrativnom pristupu: unutar hranidbenoga lanca”¹¹⁶ (od farme do stola), preko svih sektora hrane između svih zemalja članica, vanjskih granica EU i unutar EU, na međunarodnim forumima i forumima odlučivanja EU, u svim fazama oblikovanja politike.

Glavni nositelji sigurnosti hrane u Bijeloj knjizi (znanstveno savjetovanje, prikupljanje i analiza podataka, nadzorni i kontrolni aspekti, kao i informiranje potrošača) moraju oblikovati cjelinu za postizanje integrativnog pristupa. Uloge interesnih grupa u hranidbenom lancu (proizvođači stočne hrane, ratari i proizvođači hrane, nadležna tijela zemalja članica i trećih zemalja, Komisije EU, potrošača) moraju biti jasno određene: proizvođači stočne hrane, ratari i proizvođači hrane imaju primarnu odgovornost u sigurnosti hrane; nadzorna tijela nadziru i nameću odgovornost preko aktivnosti nacionalnoga nadzora i kontrolne sustave; Komisija se usredotočuje na procjenu sposobnosti nadležnih tijela, isporučiti ove sustave kroz reviziju i nadzor na nacionalnoj razini. Potrošači trebaju, također, prihvati odgovornost za prikladno skladištenje, korištenje i kuhanje hrane. Prema tomu, politika ‘od farme do stola’ pokriva sve sektore hranidbenoga lanca, uključujući i proizvodnju stočne hrane, primarnu proizvodnju, preradu hrane, skladištenje, prijevoz i maloprodaju i bit će sustavno i dosljedno primjenjena. Uspješna politika hrane zahtijeva sljedivost stočne hrane i hrane u njihovim sastojcima. Moraju biti uvedeni odgovarajući postupci koji će omogućiti takvu sljedivost. To uključuje obvezu za proizvođače stočne i ostale hrane osigurati sustav i način povlačenja stočne i ostale hrane s tržista ako je nastupio rizik po zdravlje potrošača. Dužnost je menadžerske strukture voditi evidenciju o dobavljačima sirovina i svih sastojaka koji ulaze u smjesu hrane, kako bi se izvor problema mogao ustanoviti.

Ovaj će opsežan integrirani pristup voditi do jedinstvene, učinkovite i dinamične prehrambene politike. Treba istaknuti nedostatke koji proizlaze iz trenutačnog sektora, strogo pristupa ograničenog sposobnošću brzo i fleksibilno se nositi s rizikom za zdravlje ljudi. Politika treba biti pod stalnim nadzorom i kada je potrebno biti prilagođeno reagirati na nedostatke, upravljati rizicima u nastajanju te prepoznati nove razvitke u lancu proizvodnje. U isto vrijeme, razvitak ovoga pristupa treba biti transparentan, uključujući sve interesne skupine i dopustiti im stvaranje učinkovitoga doprinosa novom razvitu. Razina transparentnosti već je postignuta stvaranjem javnih znanstvenih mišljenja. Izvješća o ispitivanju treba proširiti na druga srodnna područja o sigurnosti hrane. Analiza rizika treba formirati temelj politike o sigurnosti hrane. EU treba temeljiti hranidbenu politiku na

¹¹⁵ Commision of the European Communities; White Paper on food safety, Brussels, 12. 01. 2000., COM (1999.) 719 final, str. 6

¹¹⁶ U Bijeloj knjizi izraz „hranidbeni lanac“ pokriva cjelokupan lanac hrane i stočne hrane

prilagodbi triju komponenti analize rizika: procjeni rizika, upravljanje rizikom i prijenosu rizika.

“U procesu odlučivanja EU treba uzeti u obzir i druge zakonske čimbenike bitne za zaštitu zdravlja potrošača i promicanje dobrih poslovnih običaja u trgovini hranom.”¹¹⁷ Glavni cilj Europske uprave za hranu je “pridonijeti visokoj razini zaštite zdravlja potrošača u području sigurnosti hrane, kroz koje povjerenje potrošača može biti ponovno uspostavljeno i zadržano.”¹¹⁸ Stoga planira donijeti “novi zakonski okvir o sigurnosti hrane, za hranu životinjskoga podrijetla, o zdravlju i skrbi za životinje, higijeni, zagadivačima i ostacima, dodacima, aromama, pakiranjima i zračenju, mjerama intervencije te procesu odlučivanja. U pogledu provođenja kontrole naglašava nužnost provođenja kontrole u svim etapama hranidbenoga lanca. Informiranje potrošača usmjereno je na uspostavljanje komunikacije s povratnom vezom te informiranje potrošača o hrani koju konzumiraju. Prilikom uvoza hrane vodi se temeljnim načelom da uvezeni artikli hrane i životinjske stočne hrane moraju udovoljavati zdravstvenim uvjetima koji su jednaki onima koje je postavila za svoju proizvodnju.”¹¹⁹

Posebna se pozornost u hrvatskom zakonodavstvu poklanja hrani životinjskoga podrijetla, a samim time i hrani za životinje, s obzirom da ista utječe na zdravlje životinja koje proizvode hranu ili se upotrebljavaju za proizvodnju hrane za ljudsku konzumaciju. Stoga postoje zakonske odredbe o hrani za životinje, propisane Zakonom o hrani, NN 117/03 i Pravilnikom o stočnoj hrani, NN od 1. svibnja 1998. Njima se propisuju uvjeti kakvoće koje moraju zadovoljavati krmiva i industrijski proizvedene krmne smjese, ali i temeljni uvjeti za osiguravanje i očuvanje kakvoće te način njihova deklariranja i sadržaj deklaracije. Potrošači uz zahtjev za visoku sigurnost hrane, uz spoznaju o novoj hrani, sve više teže proizvodima visoke kvalitete i to ne samo kvalitetu sastojaka, izostanku aditiva ili načina proizvodnje, nego i značajkama poput **tradicionalnog podrijetla**, utjecaju proizvodne djelatnosti na očuvanje okoliša i društvo u cjelini.

Nadalje, mogućnost sljedivosti mora biti uspostavljena u svim etapama proizvodnje, distribucije hrane, sirovina biljnoga i životinjskoga podrijetla, životinja koje proizvode hranu ili služe za proizvodnju hrane, kao i sljedivosti bilo koje druge tvari namijenjene ugradnji ili se može očekivati da će biti ugrađena u hranu. Hrana stavljena na tržište ili ona koja će vjerojatno biti na tržištu, mora biti deklarirana ili na drugi način određena odgovarajućom propisanom dokumentacijom ili drugim informacijama, kako bi se osigurala mogućnost sljedivosti. Isto tako, subjekti u poslovanju s hranom (osim na razini primarne proizvodnje) obvezni su uspostaviti i provoditi redovite kontrole higijenskih uvjeta proizvodnje u svakom objektu pod svojim nadzorom, provedbom preventivnoga postupka samokontrole, razvijenoga u skladu s načelima sustava analize opasnosti i kritičnih kontrolnih točaka.

“Hrana može imati oznaku ‘tradicionalni ugled’ ako je proizvedena uporabom tradicionalnih sirovina, ima tradicionalni sastav ili je proizvedena ili prerađena na tradicionalni način, a odlikuje se osobitim svojstvima u odnosu na drugu sličnu hranu iz iste kategorije.

Tradisionalni zemljopisni ili nezemljopisni nazivi za označavanje hrane (prehrambenoga proizvoda) koja potječe iz neke regije ili iz nekog određenog mjesta mogu se registrirati kao oznake izvornosti, ako taj prehrambeni proizvod udovoljava propisanim uvjetima.”¹²⁰

¹¹⁷ Ibidem 1., str. 8.-9.

¹¹⁸ Ibidem 2. str. 16.

¹¹⁹ Ibidem 3., prepričano str. 16.-34.

¹²⁰ Zakon o hrani, NN 117/03, Članak 36, stavak 1

Ovako proizведен tradicionalni proizvod, subjekti u okviru regije trebaju plasirati, kako na domaće, tako i na inozemno tržište poštujući zakonske odredbe o hrani zemlje u koju plasiraju proizvod ili ga trebaju plasirati “nevidljivim izvozom” turistima i tako proizvodnjom tradicionalnih proizvoda na razini prepoznatljive regije ostvariti profitabilnu proizvodnju hrane. U najvećoj se mjeri na ovom području proizvode radno ekstenzivne poljoprivredne kulture koje za obiteljsko gospodarstvo, koje raspolaže malim površinama poljoprivrednog zemljišta, teško mogu predstavljati izvor egzistencije.

11. RAZVOJ TURIZMA U RAZVOJNOM PROJEKTU OPĆINE PUNITOVCI

11.1. Fraktali

U vrijeme globalizacije kada se želi s jednog kraja svijeta saznati što je moguće više o drugom, posebno ako se radi o rijetkim vrijednostima i neistraženim prostorima bio ekoloških sadržaja, geoinformatika je postala njen sastavni dio. »Objedinjujući u svojim temeljnim postavkama primjenjenu fiziku, elektrotehniku, satelitsku tehniku, optiku, računalsku tehniku, a u aplikaciji – obranu, ekologiju, geodeziju, katastar, urbanizam, arhitekturu, arheologiju, energetiku, industriju, poljoprivredu, promet i druge, geoinformatika je pravi «prototip moderne znanosti».

Globalizacijski sustav ne postoji od danas, on postoji od kada postoje ljudske težnje za otkrivanjem i vladanjem novim i tuđim vrijednostima i prostorima.

Ljudi su osvajali svijet, ulazili i otimali tude živote, osvajali i uništavali nepoznate civilizacije na koje su nailazili, nametali svoje norme i pravila ponašanja. To se sve odvijalo postepeno prema tadašnjim tehničkim mogućnostima i sposobnostima. Car Hadrijan cijeli je svoj životni vijek proveo osvajajući i obilazeći svoje carstvo, a za života nije uspio obići sve. Osvajanja su se provodila stoljećima.

Međutim, u današnje vrijeme tehničkih mogućnosti suvremenih znanosti – geoinformatike, globalizacija predstavlja proces brzih reakcija. Današnja znanost može pružiti informacije onima kojima trebaju: o bio i eko sferi života, kvaliteti, mogućnostima, svih dijelova svijeta fraktalnog ustrojstva.

Samo fraktalnim pristupom postiže se kompletna preobrazba društva jer se promatraju najmanji dijelovi zajednice, ljudski potencijali, njihova znanja, omogućuju nova učenja, stimulira njihovu spremnost za mijenjanje postojećih stanja u svrhu osobnog probitka, tada i probitka bliže i šire društvene zajednice.

Odlučujući je čimbenik ostvarivanja preobrazbe razvoj informacijskog društva, stvaranje, prenošenje i primjena znanja - primjenjene znanosti u svakodnevnu životnu stvarnost. Djelotvornost cijelovitih metoda preobrazbe polazi od biokibernetskih zakonitosti, uporabe informacijskog procesa kao osnovne kategorije informacijskog društva uz prihvatanje posebnosti koje otkrivamo u strukturama DNK i utjecaju na sustave u neprekidnoj promjeni¹²¹

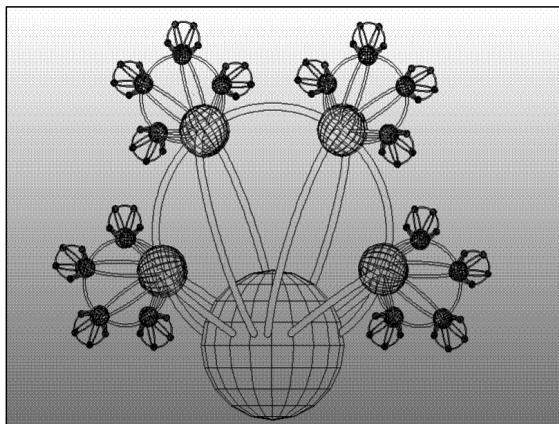
“Fraktalno ustrojstvo ne poznaje hijerarhije već teži za brzinom, izravnom i slobodnom komunikacijom u svrhu što djelotvornijeg uočavanja zahtjeva korisnika te pronalaženja odgovarajućih rješenja. Za brzu i uskladenu komunikaciju od presudne je važnosti cijeloviti

¹²¹ James Gleick, CHAOS, prijevod KAOS, Stvaranje nove znanosti, Izvori, 2000.,str. 188,320.

informacijski sustav, „¹²² koji sinkronizirano povezuje sve dijelove radi usklađenosti interesa uz motivaciju ostvarivanja cilja.

Fraktali: male, pregledne i jednostavne, samostalne i samoodgovorne organizacijske jedinice omogućuju:¹²³

- Samostalnost i samoodgovornost
- Samoodlučivanje, samovođenje i (samo)povjerenje
- Samoorganiziranje, samooptimiranje i samoprilagodljivost
- Procesno usmjerjenje korisniku, kakvoći i cilju
- Vlastita dinamika samostalnog djelovanja
- Usklađena, brza, izravna i slobodna komunikacija

Slika 18. Shema fraktalnog načina organizacije

Fraktnalno decentralno ustrojstvo (Slika 18.) podrazumijeva znanjem i etikom vođenje organizacije uz interaktivno multimedijsko umrežavanje stavljući naglasak na smanjenje hijerarhijskih razina. Fraktnalnim ustrojstvom postiže se izravna, brza i slobodna komunikacija korisnika čime se dobivaju kvalitetna povezanost i brza rješenja.

Do fraktnalnog ustrojstva dolazi se primjenom nove suvremene koncepcije preobrazbe koja podrazumijeva: duhovnu preobrazbu, preobrazbu sustava vrijednosti i usmjeravanjem državne i javne uprave i samouprave korisnicima.

Za funkcioniranje fraktnalne organizacije važna je primjena suvremenih informacijskih i komunikacijskih sustava kao živčanog sustava organskog ustrojstva jedne cjeline. Od presudnog je značaja poštivanje rokova, kakvoća robe/usluge, želja za vlastitim razvojem i suradnjom. To sve proizlazi iz samoodgovornosti pojedinca, njegovom kompetencijom i pravom na donošenje odluke.

¹²² Ibidem, str. 11

¹²³ Ibidem, str. 15

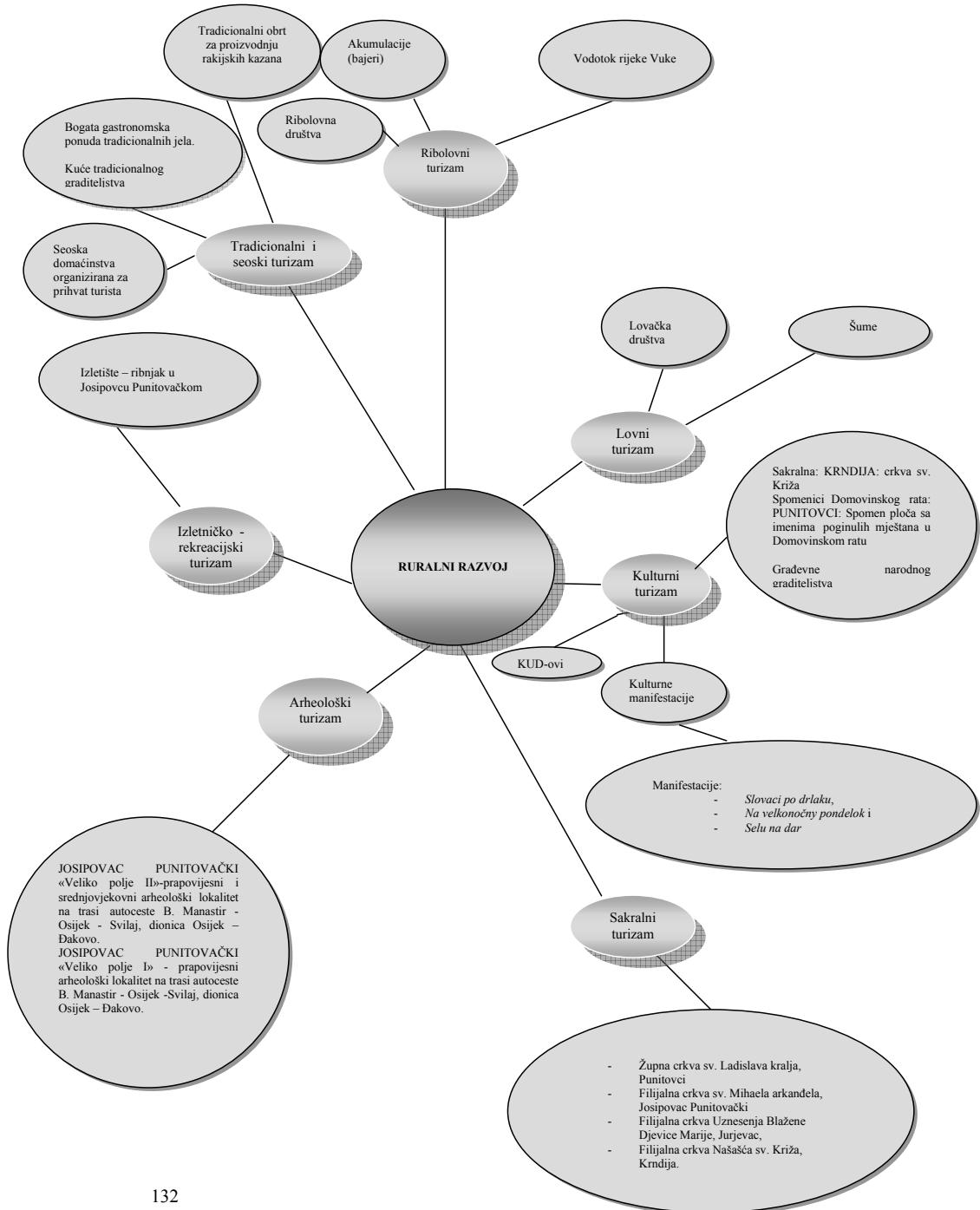
11.2. Razvoj turizma u okviru Općine Punitovci

11.2.1. Sadržaji za kvalitetnu turističku ponudu lokalne samouprave Općine Punitovci

Potencijali za razvoj turističke ponude na području Općine Punitovci su:

- Sakralni objekti (crkva i spomen-obilježje u naselju Krndija – mogućnosti razvoja vjerskog turizma)
- Spomenička baština
- Arheološka nalazišta
- Kuće tradicionalnog graditeljstva
- Seoska obiteljska gospodarstva osobita za Općinu Punitovci koja se žele uključiti u turističku ponudu.
- Smotre folklora slovačke nacionalne manjine
- Izletište – ribnjak u Josipovcu Punitovačkom.

Shema 4. Misaoni obrazac – Smjernice razvoja ruralnog turizma

Navedeni potencijali za razvoj turizma Općine Punitovci pružaju mogućnost razvoja sljedećih oblika turizma (Shema 4.):

- tradicionalnog i seoskog turizma,
- ribolovnog turizma,
- lovnog turizma,
- izletničko-rekreacijskog turizma,
- kulturnog turizma,
- arheološkog turizma i
- sakralnog turizma.

12. NOVI ZAOKRETI U RAZVOJU GOSPODARSTVA

Mikroregija kao poljoprivredni kraj ima značajan potencijal za razvoj. Zemlja je visoke kvalitete, pogodna za uzgoj klasičnih kultura proizvodnje, ali i za sadnju dugogodišnjih nasada voćnjaka i dohodovnijih kultura proizvodnje kao što su jagode i razno povrće. Problem je što se zemljište ne daje na analizu i ne koriste se usluge Instituta za ispitivanje tla kako bi dobili uvid u oporavak tla, stanje mikroflore i strukture zemljišta.

Međutim prije podizanja trajnih nasada, potrebno je izvršiti analizu o kemijskom svojstvu tla¹²⁴ kojom se utvrđuju¹²⁵ vrijednosti tla kako bi se doobile preporuke gnojidbe kod sadnje.

- humus
- pH
- ukupni dušik
- ukupni CaCO₃
- fiziološki aktivni fosfor i kalij (P₂O₅ i K₂O)
- CaCO₃, Ca(CaO)
- Al³⁺
- određivanje: kadmija, žive, olova, molibdena, arsena, kobalta, nikla, bakra, kroma, cinka
- ukupni sumpor
- tekstura tla
- druga fizikalna svojstva

Prema Zakonu o državnoj potpori u poljoprivredi¹²⁶ ostvaruju se prava na poticaj po hektaru za podizanje trajnih nasada

- voćnjaka na površini od najmanje 0,50 ha
- vinograda na površini od najmanje 0,25 ha

Tablica 16. Maksimalna visina javne potpore u 2013. godini

Mjera	Maksimalna visina potpore
Osiguranje od mogućih šteta proizvodnje u poljoprivredi	– do 25% troška premije osiguranja godišnje
Očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja	godišnje, do: – 3.000,00 kn/grlu goveda – 2.000,00 kn/grlu konja – 1.000,00 kn/grlu magarca – 700,00 kn/grlu svinje – 350,00 kn/grlu ovce i koze – 150,00 kn/kljunu zagorskog purana

¹²⁴ N. N. 53/00, članak 39 točka 5.

¹²⁵ Zavod za tlo, Vinkovačka 63a, Osijek

¹²⁶ Koji je donio Hrvatski sabor na sjednici 04. lipnja 2004. godine, na ostvarivanje prava na poticaj po hektaru za podizanje nasada

Mjera	Maksimalna visina potpore
	– 60,00 kn/kljunu kokoši hrvatice
Ekološka poljoprivredna proizvodnja	godišnje, do: – 4.300,00 kn/ha za povrće i višegodišnje nasade – 2.646,00 kn/ha za oranice – 1.323,00 kn/ha za livade i pašnjake
Integrirana poljoprivredna proizvodnja	godišnje, do: – 1.000,00 kn/ha za povrće – 800,00 kn/ha za oranice i višegodišnje nasade
Teži uvjeti gospodarenja u poljoprivredi	godišnje, do: – 1.050,00 kn/ha za brdsko-planinska područja i otroke – 250,00 kn/ha za ostala područja
Organizacija manifestacija	godišnje: – za znanstveno-stručne skupove – do 150,00 kn po sudioniku skupa, ali ne više od 30.000,00 kn po manifestaciji i organizatoru – za gospodarske manifestacije – do 300 kn po izlagajuću, ali ne više od 45.000,00 kn po manifestaciji i organizatoru – za lokalno-tradicione manifestacije – do 5.000,00 kn po manifestaciji i organizatoru
Proizvodi s oznakama kvalitete	godišnje do 50.000,00 kn po udruzi koja je registrirala oznaku
Očuvanje izvornih i zaštićenih vrsta i kultivara poljoprivrednog bilja	godišnje, do: – 700,00 kn/ha višegodišnjih nasada – 800,00 kn/ha povrtnih kultura – 500,00 kn/ha ratarskih kultura

Izvor: *Zakon o potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju, NN 120/12*

U nastavku je prikazan minimalni broj trsova/stabala/biljaka po ha potreban za ostvarivanje prava na poticaj po pojedinim kulturama.

Tablica 17. Minimalni broj trsova/stabala/biljaka po ha potreban za ostvarivanje prava na poticaj

Šifra kultura	vrsta	Kom/ha	Šifra kultura	vrsta	Kom/ha
0803	Lavanda	3.000	1615	Trešnja na <i>Prunus avium</i>	120
1501	Plemenita loza – vinski kultivari	3.000	1616	Trešnja na <i>Prunus mahaleb</i>	150
1502	Plemenita loza – stolni kultivari	2.000	1617	Trešnja na <i>Colt</i>	500
1601	Jabuka na sjemenjaku	200	1618	Trešnja na <i>Gissela</i>	1.000
1602	Jabuka na MM 106	500	1619	Višnja	300
1603	Jabuka na M9	1.800	1620	Šljiva	300
1604	Kruška na sjemenjaku	300	1621	Orah	100

Šifra kultura	vrsta	Kom/ha	Šifra kultura	vrsta	Kom/ha
1605	Kruška na dunji	1.250	1622	Badem	200
1606	Mandarina	500	1623	Lijeska	300
1607	Kupina	2.500	1624	Kesten	150
1608	Malina	4.000	1625	Smokva	200
1609	Kivi	500	1626	Rogač	100
1610	Limun	500	1627	Šipak	300
1611	Naranča	800	1628	Crni i crveni ribiz	2.500
1612	Breskva	500	1629	Ogrozd	2.000
1613	Nektarina	500	1700	Maslina	150
1614	Marelica	280	2001	Hmelj	3.500

12.1. Poštivanje plodoreda radi očuvanja tla i proizvodnje organska hrane

Na području Općine Punitovci postoji 4.097 ha poljoprivrednih površina, od čega oranica 3.494 ha na kojima se pretežno siju klasične kulture proizvodnje. S obzirom na «nepredvidivo tržište» dolazi do nepoštivanja plodoreda u sijanju pojedinih poljoprivrednih kultura. Osim toga, mala obiteljska gospodarstva koja imaju farme, pretežno su primorana sijati kukuruz u monokulturi radi prehrane stoke, što dovodi do izrabljivanja poljoprivrednog zemljišta i istanjivanja tla.

Nepoštivanje plodoreda dovodi do:

- devastacije zemljišta
- pojave štetočina («ako se kukuruz sije u monokulturi, pojavljuje se kukuruzna zlatica koja zna prouzročiti velike štete po poljima», slično je sa sunokretom, sojom, krumpirom, kupusom i repom jer se pojavljuju nematode)
- širenja bolesti
- umanjenje prinosa po hektaru.

Kako bi zaštitili poljoprivredna zemljišta od devastacije i poštivali plodorede korištenja tla s naizmjeničnim rasporedom sjetve, neophodno je uvesti sustav kontrole poštivanja zakonskih odrednica o načinu korištenja poljoprivrednog zemljišta.

Sustav kontrole, od strane savjetodavnih službi o korištenju poljoprivrednog zemljišta, spriječio bi devastaciju poljoprivrednih površina i sačuvalo naše naj vrijednije prirodne resurse koje područje Istočne Hrvatske ima. Trebalo bi voditi brigu o tome što i kada se treba sijati, odnosno što se radi sa zemljom kako bi:

- poštivali plodosmjenu kultura
- smanjili nekontrolirano izrabljivanje poljoprivrednog zemljišta
- kvalitetnije obradivali zemlju

- unosili dovoljno hranjiva u zemlju kako bi se tlo oporavilo, «da se stabilizira mikroflora i struktura zemljišta.»¹²⁷

Po «uzoru na Europsku uniju, treba uvesti poticajne mjere za odmor zemljišta svakih pet ili šest godina»¹²⁸

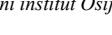
Iz navedenog primjera vidljivo je sijanje četveropoljnog plodoreda na tri lokacije zemljišta.

Tablica 18. Primjer četveropoljnog plodoreda na tri lokacije zemljišta

Primjer četveropoljnog plodoreda na tri lokacije zemljišta		
I. polje	II. polje	III. polje
kukuruž	soja	pšenica
soja	pšenica	šećerna repa
pšenica	šećerna repa	kukuruz
šećerna repa	kukuruz	soja

Izvor: Marko Josipović, Poljoprivredni institut Osijek

Tablica 19. Primjer 10-godišnjeg tzv. čvrstog plodoreda s osiguranim plasmanom proizvoda

Primjer 10-godišnjeg tzv. čvrstog plodoreda sa osiguranim plasmanom proizvoda	
1. ozim a pšenica	
2. kukuruž	
3. jari ječam	
4. šećerna repa	
5. soja	
6. ozim a pšenica	
7. kukuruž	
8. zob	
9. suncokret	
10. ozim a pšenica	

Izvor: Marko Josipović, Poljoprivredni institut Osijek

Tablica 20. Primjer 10-godišnjeg plodoreda ili tzv. slobodnog plodoreda za kulture koje nemaju osiguran plasman

Primjer 10-godišnjeg okvirnog plodoreda ili tzv. slobodnog plodoreda za kulture koje nemaju osiguran plasman	
1. ozima strnina - pšenica ili ječam	
2. okopavina - kukuruz ili soja	
3. jara strnina - jari ječam ili zob	
4. okopavina ili jednogod. leguminoza	
5. ozima strnina - pšenica ili ječam	
6. jara strnina - jari ječam ili zob	
7. okopavina - kukuruz ili soja	
8. jara strnina - jari ječam ili zob	
9. okopavina - kukuruz ili soja	
10. ozima strnina - pšenica ili ječam	

¹²⁷ Dr. Marko Josipović, Poljoprivredni institut Osijek

¹²⁸ Ibidem,

S obzirom da je Hrvatska prihvatile osnovna pravila očuvanja okoliša i razvoj gospodarstva prema principima »održivog razvoja»¹²⁹ potrebno je uvesti obvezatne mјere zaštite našeg zemljišta kako bismo ga ostavili budućim generacijama onakva kakvog smo ga dobili od naših predaka. Jer, zemљa, zrak i voda su vrijednosti Bogom dane, koje pripadaju svima nama bez obzira na to čije je vlasništvo.

12.2. Proizvodnja organske hrane budućnost je za hrvatske poljoprivrednike

U Hrvatskoj još uvijek postoje zemljišta koja nisu zagađena, zemljišta koja su pod minama, a koja se nakon razminiranja mogu koristiti u proizvodnji organske hrane prepoznatljive kvalitete, s oznakom prostora na kojem je proizvedena – izvorno hrvatsko.

Razvijene zemlje Europe sve se više orijentiraju na proizvodnju organske hrane (“istraživanja su pokazala da 80% britanskih domaćinstava kupuje organsku hranu”¹³⁰) jer sve više stanovništva želi hranu prirodnoga podrijetla, s oznakom područja na kojem je proizvedena.

U najnovijem popisu tvrtki nositelja oznake “proizvod sa znakom izvorno hrvatsko”¹³¹ (koje nose autohtonii hrvatski proizvodi koji su rezultat hrvatske tradicije, razvojno-istraživačkog rada, inovacije i invencije), od ukupno objavljenih 139 tvrtki s područja Istočne Hrvatske (pet županija – Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska, Požeško-slavonska i Virovitičko-podravska) prijavljeno je svega 17 tvrtki.

Ovaj podatak upućuje na problem naših tvrtki i njenih menadžera, posebice s područja Istočne Hrvatske i njihovoj spremnosti na uključivanje u svjetske globalizacijske procese i konkurenntska tržišta.

Postavljamo si pitanje: Što je s našim poljoprivrednim proizvodima za koje kažemo da se proizvode na „još uvijek očuvanom i nezagađenom tlu“ i šumama - hrastovim trupcima i proizvodima od hrasta? Nekada smo bili nadaleko poznati po proizvodnji parketa, bačvi i dr. proizvoda od hrastovine!

Gdje su nestali naši poljoprivredni proizvodi po kojima smo bili poznati još u 18. stoljeću, kao što su: šećer, kanditorski proizvodi, koža i proizvodi od kože, voće i proizvodi od voća, šljivovica, slavonski med i proizvodi od meda, tradicionalni odjevnii predmeti (poput primjerice “špenzle” i dr.)?

Dokazano je da proizvodi koji nose oznaku *hrvatska kvaliteta* jamče kvalitetom proizvod koji ne zaostaje za najvišim svjetskim standardima.

“Dodatnu vrijednost pronaći ćete kod proizvoda koji nose oznaku ‘izvorno hrvatsko’ jer su oni - uz svoju visoku kvalitetu i plod inovativno-inventivnoga rada hrvatskih proizvođača ili proizlaze iz naše tradicije - doista jedinstveni u svijetu - izvorno hrvatski”.¹³²

¹²⁹ Zakon o okolišu, NN

¹³⁰ Jeremy Rifkin, Europski san, Školska knjiga, 2006., str. 417.

¹³¹ Privredni vjesnik, broj 3467, HGK 20. veljače

¹³² Ibidem, predsjednik HGK Nadan Vidošević

12.3. Zašto organska proizvodnja?

Organska proizvodnja hrane znači očuvanje svih živih bića, bio i ekosfere na zemaljskoj kugli, prihvatanje standarda proizvodnje prema načelima “održivoga razvijanja”.

Organska proizvodnja hrane podrazumijeva ekološku proizvodnju koja pretpostavlja optimalno korištenja tla i raspoložive vode, poštovanje prirodne zakone, uz propisanu gnojidbu i uporabu zaštitnih sredstava, čuvajući krajobraze prema propisanim međunarodnim normama i standardima.

“Organska se poljoprivreda temelji na potpuno različitim načelima, na uporabi raznovrsnih metoda uzgoja kako bi se proizvodnja hrane vratila svom prirodnom okolišu. Glavi cilj nije postizanje odvojenosti, nego uklapljenosti. Kako bi se postigao taj cilj, poljoprivrednici primjenjuju sustavni pristup poljoprivredi, koji se temelji na uspostavi simbiotskih i obostrano korisnih odnosa između usjeva, kukaca, ptica, mikroorganizama i tla. Na farmama za organski uzgoj hrane primjenjuju se organska, a ne petrokemijska gnojiva i sredstva za prirodnu kontrolu nametnika, umjesto toksičnih gena, insekticida i pesticida. Na tim se farmama tlo tretira kao ‘živa zajednica’, primjenjuje se najmodernija tehnologija za dohranu mikroorganizama koji oslobađaju, pretvaraju i prenose hranjive tvari i to tako da čovjek surađuje s prirodom, umjesto da se bori protiv nje. Uzgajivači organske hrane primjenjuju i mješovit uzgoj različitih kultura i rotaciju usjeva kako bi sprječili da korov, kukci i uzročnici bolesti uzrokuju štetu na njihovim poljima. U borbi protiv štetočina primjenjuju i različite načine privlačenja korisnih kukaca i ptica. Uzgajivači organske hrane siju sorte čiji je genski ustroj uskladen s dinamikom lokalnih ekosustava, a istodobno veliku pozornost poklanjamaju prirodnim ciklusima recikliranja. U organskoj se poljoprivredi primjenjuje sustavni pristup, pri čemu surađuju fitopatolozi, entomolozi, mikrobiolozi, fitogenetičari, stručnjaci za razvitak novih sojeva i drugi stručnjaci, kako bi se plodno tlo pretvorilo u mimijaturne ekosustave sastavljene od mreža simbiotskih veza, koje, pak, djeluju kao cjelovite zajednice.

Znanost organske poljoprivrede dovodi u pitanje sve naše spoznaje o tome kako bi trebala funkcioniрати prosvjetiteljska znanost. Tradicionalno smo znanost smatrali orudem za iskorištanje prirodnih resursa, a novi naraštaj znanstvenika krenuo je drugim putom – znanoučni ponovno uspostavljaju odnos s okolišem i izgrađuju prirodne zajednice.”¹³³

Trendovi globalizacije i tržišnih kretanja nameću u svim gospodarskim djelatnostima, pa tako i u poljoprivrednoj proizvodnji, visok stupanj specijalizacije i standardizacije procesa, što nameće potrebu udruživanja proizvodnje, angažiranje stručnih osoba te uporabu suvremenih tehničkih i tehnoloških rješenja. Republika Hrvatska donijela je brojne zakone i propise o poljoprivredi koji se definiraju kao “gospodarska djelatnost koja obuhvaća bilinogostvo, stočarstvo i s njima povezane uslužne djelatnosti, sukladno skupinama 01.1, 01.2, 01.3 i 01.4 Nacionalne klasifikacije djelatnosti”.¹³⁴

Međunarodno udruženje za razvitak organske poljoprivrede (International Federation of Organic Agriculture Movements - IFOAM) odredilo je ekološku poljoprivrednu prihvaćenu u programima organizacije Ujedinjenih naroda (WHO i FAO) i Vijeća Europske unije (Uredba

¹³³ Ibidem, 417-418.

¹³⁴ Zakon o poljoprivredi, NN br. 66/2001 i 83/2002, Članak 2.

vijeća 2092/91 od 24. lipnja 1991.), gdje se provodi prema posebnim standardima i pravnim propisima, a zajednička radna skupina FAO/WHO pri UN-u radi na smjernicama za proizvodnju ekološke hrane. *Ekološka proizvodnja* (organska, biološka) poseban je sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu. Obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave. Ekološka proizvodnja podrazumijeva najpovoljnije iskorištavanje plodnosti tla i raspoložive vode, uz prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno međunarodno usvojenim normama i načelima... Ekološki proizvod je proizведен i označen sukladno odredbama Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrabnenih proizvoda i propisa donesenih na temelju istoga.¹³⁵

Osim Zakonom o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrabnenih proizvoda, ova je proizvodnja regulirana i pravilnicima. Pravilnikom o ekološkoj proizvodnji u uzgoju bilja i proizvodnji biljnih proizvoda (NN 91/01, članak 1.) propisuju se "minimalni zahtjevi agrotehnike za ekološku proizvodnju u uzgoju bilja i proizvodnji biljnih proizvoda, obuhvaća postupke i određene norme uzgoja bilja te upravljanje ekološkom proizvodnjom, a među ostalim: plan proizvodne jedinice, uvjeti prijelaznog razdoblja, paralelnu proizvodnju, izbor bilja i vrsta, održavanje plodnosti, popis dopuštenih gnojiva i sredstava za poboljšanje tla, upravljanje trajnim nasadima (voćnjaci, vinogradi i šume) i prirodnim područjima, uvjete i način pakiranja, rukovanja i skladištenja te dopuštene uvjete i postupke prijevoza."

Iako je provođenje agrarne reforme u tijeku, "obiteljska poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj posjeduju u prosjeku 2,9 hektara. Samo 2,6% od ukupnoga broja gospodarstava posjeduje više od 10 hektara zemljишne površine. Obiteljska gospodarstva nisu racionalna, slabo su opremljena i teško mogu dati proizvodnju kvalitetnu za tržište. Slabo je izražena želja za prihvaćanjem novih znanja i tehnologija. Zajednički kooperativni marketing nije razvijen. Stare socijalističke zadruge temelje se na prisilnom načelu, nemarketinški su organizirane, a nove tržišne udruge nisu ni stvorene. Razvitak obiteljskih gospodarstava u Hrvatskoj može ići samo preko prilagodbe obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u novi tržišni gospodarski sustav, praćenjem novih tehnologija i usvajanjem novih znanja."¹³⁶

12.3.1. Korištenje strojnih prstenova u poljoprivredi

Zbog tehnološkog zahtjeva poljoprivredne proizvodnje i proizvodnje različitih kultura, predlaže se specijalizacija pojedinih proizvoda za proizvodnju pojedine kulture, a specijalizirani proizvodači mogu se udužiti u strojni prsten (podatke o tome vidi u Poljoprivredno savjetodavnoj službi)

12.3.2. Oplemenjivanje zemljišta "karbo-kalkom"

Prilikom sadnje šećerne repe zemlja se istanjuje jer se s repom vad i dio zemlje koja (iako se dio lista i zemlje odreže, a samo korijen repe odvozi u šećeranu) zajedno s repom odlazi u šećerane. Dolazi do degradacije kvalitete tla uzrokovane odvožnjom velike količine zemlje uz repu. Prema procjeni stručnjaka gubi se oko 2% sadržaja humusa što utječe na strukturu tla,

¹³⁵ Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrabnenih proizvoda, NN 12/01, Članak 2.

¹³⁶ <http://www.poslovniforum.hr/poljoprivreda/>

kvalitetu i prinos uroda. „Da bi se samo ovaj gubitak nadoknadio uporabom stajnjaka, trebao bi postojati značajan stočni fond kroz duži vremenski period.“¹³⁷

„Stajnjak, čijim bi unošenjem porasla samo potencijalna plodnost tla, trebao bi 3-4 godine da se prirodnim mikrobiološkim aktivnostima potpuno transformira u pravcu efektivne plodnosti praćene i nastajanjem humusa. Poznato je da je u smislu godišnje potrebe stajnjaka, potrebno imati jedno govedo po hektaru.“¹³⁸

U šećeranama se repa pere, a sav mulj se taloži u lagunama. Prljave vode se dekantiraju i dobije se „karbokalk“ sa 70% suhe tvari što se može koristiti kao korisno gnojivo za tlo.

12.3.3. Proizvodnja humusa od organskog otpada s farmi

Humus lat. (humus – zemlja, tlo) zemlja crnica, gornji sloj zemlje.¹³⁹ «Humus je tamna organska tvar tla, nastala procesom humifikacije, a sastoji se od isokomolekulskih organskih spojeva koloidne naravi. Humus je izvor najvažnijih bioelemenata, a veoma povoljno utječe i na fizičke osobine tla (strukturu, poroznost i dr.) Količina humusa može se povećati gnojidbom organskim gnojivom.»¹⁴⁰

S obzirom da se sve više koriste umjetna mineralna gnojiva u gnojidbi tla, te da se ne poštuju plodoredi u korištenju poljoprivrednih površina, proizvodnja humusa od organskih tvari pokazuje se kao imperativ u poboljšanju prinosa poljoprivrednih usjeva, očuvanju vrijednosti poljoprivrednih površina i proizvodnji prema principima «održivog razvoja».

12.3.3.1. Proizvodnja humusa od organskog otpada pomoću kalifornijskih glista

Poznata je uloga humusa za rast biljaka, kao i za poboljšanje strukture tla i sprječavanje pokorice. Prisustvo malog broja mikroorganizama tipa nokardija, koji su inače maksimalno zastupljeni u humusu, jasno pokazuje da naša tla sve više osiromašuju u sadržaju humusa. Također se uočava sve manje prisustvo p-kinona, u kulturama mikroorganizama u zemljištu, i poznato je da oni učestvuju u stvaranju humusa i stimulativno utječu na metabolizam biljaka.

Istraživanja koja su provedena na jednom imanju proizvođača humusa od kalifornijskih glista pokazala su sljedeće rezultate.¹⁴¹

Dobiveni humus s glisišta koristi se za gnojidbu poljoprivrednih površina, ubrzano se poboljšava kvaliteta tla, postiže povećana rodnost, smanjuju štetotinje, a time postiže veća isplativost i efikasnost u poljoprivrednoj proizvodnji. Posebno je humus zanimljiv kod sadnje povrća jer se upotrebom humusa kod gnojidbe smanjuje vrijeme zrenja plodova, pa je moguće prije osloboditi zemlju za sadnju drugih vrsta povrća.

- Standardno leglo glista (2m x 1m sadrži oko 100.000 glista) koje nakon 9 mjeseci prerade daje oko 100 kg humusa.

¹³⁷ Program revitalizacije poljoprivrednog zemljišta, Integralni informatički inženjeriranje IPK- Osijek, str.2.1992.g.

¹³⁸ Ibidem, str. 3.

¹³⁹ Bratoljub Klaić, Rječnik stranih riječi, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1984. str. 560

¹⁴⁰ Opća enciklopedija, tom 3. JLZ, 1977. str. 536.

¹⁴¹ A. Mašek, Uspješnost u proizvodnji obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, 1987.

Farma od 250 svinja ili 95 goveda daje oko 28 tona organskih otpadaka.

28 tona otpada daje godišnje oko 16 t humusa

1 svinja od 50 kg težine proizvede dnevno oko 400 grama izmeta;

1 govedo proizvede 2 do 4 puta više izmeta, oko 1.200 grama,

12 – 15 pilića proizvedu dnevno oko 400 grama izmeta.

- Na 1 m² uništenog zemljišta, da bi se zemljište oporavilo dodaje se prve godine 30 – 35 dkg humusa. Druge godine potrebno je svega do 3 dkg humusa.
- Zemlja oplemenjena humusom daje veće prinose i kvalitetniji rod.

12.3.3.2. Kako do organskih tvari za proizvodnju humusa?

Organske tvari za proizvodnju humusa dobiju se iz stajnjaka goveda, svinja, kokoši, zečeva i drugih životinja. Međutim, sve lišće, usitnjeno drvo, suhi otpad biljaka daju izvrstan organski otpad koji može poslužiti za proizvodnju humusa.

Kalifornijske gliste proizvode humus i prerađuju sve osim plastike, stakla i željeza.

Sve sabirne jame, umjesto da se isipavaju po poljima, trebale bi se stavljati na glisnjak, zajedno s usitnjениm suhim travama, granama ili lišćem, nakon čega bi se za 9 mjeseci dobio kvalitetan humus preraden kalifornijskim glistama.

Zemljište koje se tretira humusom, daje kvalitetniji i brži urod.

15 dana brže rode mahune, zriju rajčice, salata, rotkvice, kupus i drugo povrće.

12.3.4. Biotehnološko stoljeće

Biološki nas izvori hrane i odijevaju, pružaju nam smještaj, lijekove i duhovnu hranu.¹⁴²

Biološki se izvori nalaze u prirodnim ekosustavima šuma, savana, pašnjaka i oranica, pustinja, tundri, rijeka, jezera i mora, kao i na obradenim poljima, u vrtovima, bankama gena te botaničkim i zoološkim vrtovima.¹⁴³

Cilj izrade Programa ukupnog razvitka stvaranje je temeljnih prepostavki za ostvarivanje ruralnoga razvoja, zapošljavanje i blagostanje stanovništva na području Općine Punitovci.

Vodilja kod izrade PUR-a ostvarivanje je cilja primjenom suvremenog fraktalnog pristupa – promatrajući i uvažavajući potrebe, mogućnosti za razvitak, snage, slabosti, prilike i prijetnje svakog aktivnog sudionika Općine u gospodarskom i društvenom pogledu.

12.3.4.1. Što je vizija ovog stoljeća?

Ovo je stoljeće “rođeno” kao biotehnološko stoljeće. Polazi od svekolike preobrazbe koja usmjerava razvitak društva temeljenog na:

- čovjeku kao samoodgovornom pojedincu koji preuzima središnju ulogu u razvitku svijeta;
- primjenjenom znanju (know how) s visokosofisticiranom digitalno integriranom, informatičkom, komunikacijskom tehnologijom u procesu odlučivanja;
- umreženom znanju sa svrhom održivoga razvijatka koji se temelji na:
 - bio-ekološkom čistom zraku, vodi i tlu;
 - zdravlju koje postaje roba nad robama;

¹⁴² Michael Keating, Program za promjenu, Skup o Zemlji, str. 15.

¹⁴³ Ibidem, str. 15

- duhu kao ključnoj sastavniči vrijednosti i vrednota - temelja procesa življenja (U zdravom tijelu, zdrav duh!).

Čisti zrak, voda i zemlja imaju sve veću vrijednost i sve veću cijenu. To su tri izuzetno značajna faktora za današnji i budući razvitak i opstanak čovječanstva na Zemlji.

Sunce sve više postaje, osim izvora života, glavnim osloncem sigurnog i nepresušnjog izvora energije.

Danas je vrijeme globalnog svjetskog tržišta na kojemu se traži kvaliteta i posebnost, po čemu možemo biti prepoznatljivi.

Potaknut situacijom u kojoj se svijet nalazi po pitanju uništavanja okoliša zemlje, vode i zraka, eksperimentima i manipulacijom DNK-om ili istraživanjem na embrijima, biskup Girotti¹⁴⁴ izjavio je „kako smrtni grijesi također uključuju uporabu opojnih sredstava i socijalnu nepravdu koja dovodi do siromaštva, kao i pretjerano bogaćenje nekolicine ljudi....” S obzirom na razdoblje globalizacije, situaciju u kojoj se svijet nalazi Vatikan je uveo novih sedam smrtnih grijeha:

1. zagadenje okoliša
2. genetski inžinjering
3. neumjereni bogaćenje
4. uživanje opojnih sredstava
5. abortus
6. pedofilija
7. socijalna nepravda.

Došli smo na prekretnicu događanja. Ili ćemo uspjeti izboriti vlastito mjesto na tom tržištu svojim ekološki čistim proizvodima, ili ćemo nestati sa svjetske scene. U tom globalnom tržištu jedino je u konkurenciji s posebnostima - robama ekovrijednosti - moguće izboriti opstanak i ostvariti održivi razvitak!

¹⁴⁴ Metro, utorak 11.ožujka 2008. br. 445. ISSN1846-0941 Vatikan obznanio listu sedam modernih grijeha.

13. INFORMACIJSKA PODRŠKA

13.1. Informacijska podrška prirodnih resursa¹⁴⁵

Zemljište, zrak i voda imaju sve veću cijenu i danas postaju najveća gospodarska vrijednost. U ekonomiji se pod prostorom misli na trodimenzionalni obuhvat površine zemljišta, zraka ili vode nad i ispod nekog mjesta. Prirodnim resursima vrijednost sve više raste i sve više se vodi briga oko njihovog korištenja i onečišćenja. U vrijeme procesa tranzicije i globalizacije posebna se briga posvećuje planiranju i korištenju vrijednih prirodnih resursa, a koja se može provesti jedino suvremenim putem - uvođenjem GIS-a (geoinformatičkog sustava).

13.2. Uvođenje GIS-a u gospodarstvo s težištem na poljoprivredi

U današnjim uvjetima globalizacije geoinformacijski sustav predstavlja sastavni dio suvremenog znanstvenog i gospodarskog razvoja i to posebno u poljoprivrednoj proizvodnji. Bez GIS-a nemoguće je implementirati visokosofisticiranu agrotehnologiju za precizno poljodjelstvo GPS navigacijom, odnosno postići argumentirano certificiranje kakvoće ratarskih i povrtlarskih proizvoda, s obzirom na korištene pedološke i druge ekološke resurse (proizvodno podrijetlo prehrambene komponente), što predstavlja primjenu ključnog europskog standarda u proizvodnji i distribuciji hrane. To mora biti ključni uvjet i prepostavka uspješnog uključivanja Hrvatske u EU.

U cilju suvremenog pristupa Programu ukupnog razvoja gospodarstva županije, potrebno je nastaviti i završiti u cijelosti uvođenje GIS-a u sve oblasti gospodarstva, a prioritet dati poljoprivredi.

S tim u svezi treba izvršiti:

- inventarizaciju poljoprivrednih površina
 - prepoznavanje tipa kultura – klasifikacija
 - statistika poljoprivrednih površina
- agro-ekološko modeliranje
 - kartiranje agro-ekoloških čimbenika
 - predviđanje uroda
- monitoring
 - praćenja kvaliteta usjeva, pojava erozije, bolesti, poplava i drugo
- informatički objediniti podatke u svim djelatnostima komunalne infrastrukture kao: raspolaganje gradskim prostorom, uvid u nova ulaganja za vodovod i kanalizaciju, HPT, elektru i plinofikaciju.

Informatizaciju cjelovitog sustava županije postaviti po prikazanoj shemi:

¹⁴⁵A. Mašek, Strategija razvoja Vukovarsko-srijemske županije, Vukovar, 2005.

Shema 5. Informatizacija sustava Županije

U GIS-u županije, općine mikroregije čine njen sastavni dio i zajedno s ostalim općinama čine jednu cjelinu koja je povezana s ostalim županijama i centrom GIS-a u RH.

Ovo je put kako se općine mogu uklopliti u sustav praćenja poljoprivredne proizvodnje prema standardima EU s ubrzanim prijelazom na organsku proizvodnju hrane, koja počiva na 4D geoinformacijskom monitoringu.

14. CLUSTERI

Dosadašnji problem u plasmanu poljoprivrednih proizvoda mogao bi se poboljšati umrežavanjem u *clustere* ili zadruge radi smanjenja troškova oko nabave repromaterijala, zajedničke ponude poljoprivrednih proizvoda kontrolirane kvaliteti i ulazak u nove poduzetničke aktivnosti otvaranjem prerađivačkih pogona u poslovnim zonama na području Općine Punitovci.

14. 1. Zašto clusteri?

Danas je vrijeme globalizacije, gdje svjetska tržišta, a posebno tržište EU postaje sve više transparentno, s mogućnošću plasmana svih vrsta proizvoda, ali provjerene, ustaljene kvalitete s *brandom* koji ima prihvaćeni standard pod brojem i oznakom regije gdje je proizveden čime se dobiva povjerenje i sigurnost kupca. Mali proizvodači na tako velika i organizirana tržišta ne mogu pristupiti. Radi se o potrebi za ponudom većih količina proizvoda, a za to su potrebna njihova zajednička udruživanja u takve gospodarske asocijacije, u ovom slučaju *clustere*, koji će moći prikupljati proizvode, načiniti prepoznatljivi *brand* proizvoda, uspostaviti kontrolu kvalitete, organizirati marketing, uspostaviti kontakte za prodaju i naplatu isporučenih proizvoda.

14. 1. 1. Clusteri u razvoju gospodarstva

«Clusteri su zemljopisna koncentracija međusobno povezanih poduzeća i institucija u određenoj gospodarskoj grani. Obuhvaćaju čitavi niz umreženih sektora, a preduvjet je da prostorno nisu udaljeni i da postoje uski neformalni odnosi. Postoje bez formalnih veza»¹⁴⁶

«Cluster» engl. – hrpa, gomila, mnoštvo, masa ili po drugom značenju predstavlja «skup tonova koji istodobno zvuče a međusobno su udaljeni za malu ili veliku sekundu»¹⁴⁷. To bi u prenesenom smislu značilo skupinu kao grozd koja raste grozdasto. *Clusteri* bi u tom slučaju značili udruživanje više proizvodača u svrhu stvaranja jednog zajedničkog proizvoda.

U gospodarstvu to znači da o gotovom proizvodu, koji ima priznatu marku i ustaljenu kvalitetu koja udovoljava standardima zahtjevnih tržišta, brine organizirano društvo s nekoliko umreženih proizvodača istih ciljeva.

«Praćenje mreže obuhvaća:

- Upravljanje mrežom (koordinacija i organizacija)
- Iniciranje, pokretanje i praćenje mrežnih i kooperacijskih projekata
- Skupove o najrazličitijim temama (stručna područja pojedinih mreža; kvalificiranje i daljnje usavršavanje; pokretanje projekata i kooperacija; prezentacija mreža; radionice – definiranje ciljeva mreža)»¹⁴⁸

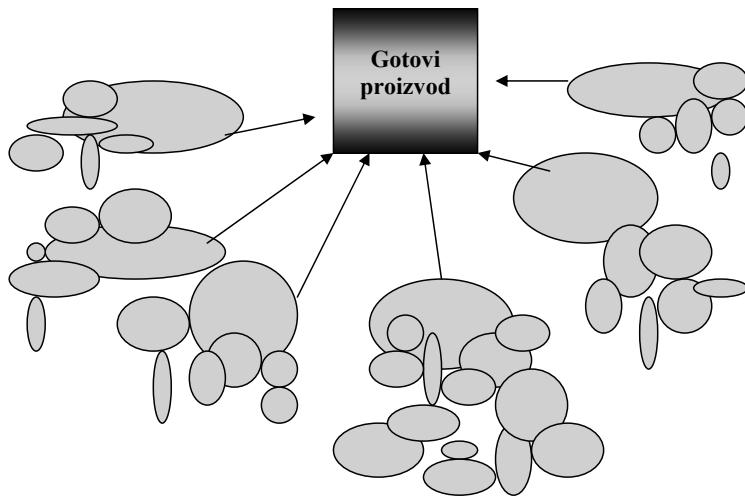
¹⁴⁶ Michael E. Porter, «Harvard Business Manager» 3/99

¹⁴⁷ Branimir Klaić, Rječnik stranih riječi, Nakladni zavod MH Zagreb, 1984. str. 694.

¹⁴⁸ Oskar H. Seidler, dipl. ing MBA, direktor Karnten Technologie GmbH, Zbornik predavanja Sammelwerd ker Vortrage, INTERCON, 10. Oktober 2002.

Funkcioniranje clustera prikazano je u sljedećoj shemi:

Shema 6. Clusteri proizvodnje

14.2 Zadruge

Udruživanjem obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u zadruge sa svrhom zajedničkog promicanja poljoprivredne proizvodnje, zajednički planirane i dogovorene proizvodnje i plasmana proizvoda, postiže se kvalitetnija poduzetnička klima i ostvaruju bolji rezultati poslovanja.

«Zadruga je dobrovoljno udruženje zadrugara u kojem svaki član sudjeluje neposredno i koje zajedničkim poslovanjem po načelu uzajamne pomoći unapređuje i zaštićuje svoj gospodarski i drugi profesionalni interes, u cilju ostvarenja svoje osobne i zajedničke dobiti zadrugara u skladu sa zakonom i pravilima zadruge»¹⁴⁹.

Zadrugu može osnovati najmanje tri poslovno sposobne fizičke osobe.

Član zadruge može u cijelosti ili djelomično poslovati putem zadruge. Zadrugar može putem zadruge:

- prodavati svoje proizvode, odnosno usluge;
- nabavljati proizvode ili koristiti usluge za obavljanje svoje djelatnosti ili
- ostvarivati one ciljeve zbog kojih je zadruga osnovana.

¹⁴⁹ NN 36/95. Zakon o zadrugama, 23. svibnja 1995. čl. 1.

Zadrugar ulaže u zadrugu članski ulog koji može biti u kunama, stvarima i pravima izraženim u novčanoj protuvrijednosti. Uobičajeno je da se u zadrugu unose jednakci članski ulozi.

Zadruga počinje funkcionirati kada se sastavi ugovor o osnivanju i sazove osnivačka skupština zadruge (koja mora biti sazvana u roku od tri mjeseca). Osnivačka skupština donosi pravila zadruge, bira upravitelja i imenuje članove nadzornog odbora. Pravila zadruge sadrže odredbe kojih se zadrugari moraju pridržavati u njihovom zajedničkom interesu.

Nakon održane osnivačke skupštine prijava za osnivanje zadruge upisuje se u sudske registar nakon čega se utvrđuje:¹⁵⁰

- poduzeće, sjedište i predmet poslovanja zadruge,
- ukupni iznos članskih uloga,
- dan sklapanja ugovora o osnivanju,
- imena članova nadzornog odbora, ako ga zadruga ima,
- ime upravitelja,
- ovlasti za zastupanje zadruge,
- odgovornost zadrugara.

Ugovorom o zadruzi postavljaju se sva prava i obveze zadrugara koja su u njihovom interesu.

«Zadruga posluje u svoje ime i za svoj račun; u ime i za račun zadrugara; a može poslovati u svoje ime i za račun zadrugara, u skladu s ugovorom o osnivanju i pravilima zadruge».¹⁵¹

Dvije ili više zadruga mogu osnovati zadružni savez koji postaje pravna osoba i upisuje se u sudske registar. Združnim savezom upravljuju članice predviđeno statutom združnog saveza.

Zadrugu treba voditi prema postavljenim propisima i u skladu sa Zakonom o zadrugama, kako ne bi dolazilo do kaznenih odredbi koje su štetne za članove zadruge ili zadružnog saveza.

U našim malim mjestima u većini postoje mala obiteljska gospodarstva koja su orientirana sama na sebe. Djeluju nepovezano, nemaju dovoljno informacija o tržištu, o novim trendovima u proizvodnji o mogućnostima poboljšanja i prelaska proizvodnje na organsku proizvodnju koja traži zaokret u poljoprivrednoj proizvodnji i dodatnu edukaciju proizvođača.

S obzirom na neorganiziranost proizvođača, nepoznavanja svih mogućnosti i pogodnosti koje im se nude, stvara se loša klima u selima koja rezultira nezadovoljstvom.

«Seljačko gospodarstvo poduzetničkog tipa nezamjenjiv je temelj razvitka hrvatske poljoprivrede. Seljačka gospodarstva, međutim, ne mogu ostati izolirani gospodarski subjekti. Zato se ona svugdje u razvijenom svijetu, a to mora vrijediti i za Hrvatsku, udružuju u dva tipa svojih asocijacija. Kada žele unaprijediti proizvodnju na gospodarstvu, seljaci se udružuju u zadruge. Zadruge su poslovna poduzeća. Za ostvarivanje širih interesa, osnivaju interesne, profesionalne i sindikalne udruge koje nisu gospodarski subjekti. Dakle, nema suprotstavljanja između zadruge i udruge jer su i jedna i druga neposredni oblik organiziranja seljaka. Zadruga je udruženje ali i pravno-gospodarski subjekt dok je udruga samo udruženje

¹⁵⁰ Ibidem čl. 12.

¹⁵¹ Ibidem čl. 21.

i ne može se baviti poslovanjem. Hrvatski zadružni savez prvi je inicirao osnivanje udruge još 1990. godine.

Seljak se udružuje u zadrugu radi tržišta. Da bi došao do tržišta mora investirati u doradu, preradu, hladnjače, trgovacku infrastrukturu, a to ne može uspješno uraditi svako seljačko gospodarstvo ponaosob, jer su u pravilu premala (presitna) da bi samostalno izlazili na tržiste. To je osnovni razlog da se grade zadružne vinarije, uljare, mljekare, hladnjače i sl.

Zadruga kao oblik udruživanja nudi najveću stabilnost i sigurnost proizvođaču. Uloga zadruge je prijem i osiguranje plasmana proizvoda poljoprivrednog proizvođača. To će se najlakše osigurati ako zadruga može za više proizvođača organizirati preradu njegove sirovine, odnosno proizvodnju gotovog ili barem poluproizvoda. Time bi se ublažio sezonski pritisak na tržiste, ujednačile bi se cijene tijekom godine i stabilizirala ponuda i potražnja. Povećao bi se uz cijenu i obrt kapitala koji sadašnju poljoprivrednu proizvodnju ograničava.¹⁵²

«Temeljna filozofija zadruga i zadružnog organiziranja je zajedništvo s točno određenim ciljem. S obzirom na to da je zadruga skupna organizacija gospodarskoga tipa, temeljni smisao zadružnog organiziranja jest da kroz zajednički rad odgovori na individualne gospodarske slabosti svojih članova. Riječ je zapravo o tome da se ljudi udruže kako bi se obranili, tj. gospodarski preživjeli u, za njih nepovoljnom gospodarskom okružju. I današnje zadružno organiziranje temelji se na tom načelu. Pojedinci osjećaju da su kao individue u gospodarskom smislu hendikepirani i da je potrebno oskudne resurse - zemljište (male ukupne površine i rasparcelirani posjedi), kapital (nedostatak vlastitoga kapitala), rad (mali broj radno sposobnih na gospodarstvu), pa i znanje u smislu upravljanja - staviti u zajednički kontekst. Tako se stvara zadružna asocijacija koja pokušava unaprijediti zajedničke gospodarske interese pojedinaca.

Zadruga posluje prema nekim dobro poznatim zadružnim načelima. To je dobrovoljno i otvoreno članstvo, demokratsko upravljanje zadrugom kojom upravljaju sami članovi, njihova međusobna gospodarska suradnja i pravedna raspodjela, autonomija i neovisnost, zadružno obrazovanje i sposobljavanje.

Hrvatska je zemlja koja ima iznimnu tradiciju zadružnog organiziranja, puno dulju od onoga što nazivamo modernim zadružnim organiziranjem koje počinje 1844. godine u Engleskoj. Kod nas zadrugarstvo zapravo nastaje još u vrijeme početaka feudalizma kad se na ovim prostorima formiraju kućne ili obiteljske zadruge, koje onda prerastaju same sebe u doba raspada feudalizma i jačanja tržišnih odnosa. No, prva zadruga u modernom smislu, prema pisanim dokumentima, jest štедno-kreditna zadruga u Pitomači, osnovana 1862. godine. Prvom poljoprivrednom zadrugom smatra se ona koja je osnovana 1864. godine u Korčuli.¹⁵³

«Europska unija poklanja osobitu pozornost zadružnom organiziranju. U veljači 2004. godine EU izdaje priopćenje o razvoju zadrugarstva. Zapravo pokušava na tradicijama europskog zadrugarstva s kraja 19. stoljeća razviti zadrugarstvo i u onim zemljama koje su u svojoj povijesti imale realsocijalistički pristup zadružnom organiziranju. Zadružno organiziranje je zapravo vrlo poželjan oblik organizacije u našoj poljoprivredi, osobito u ovom vremenu prije pristupa Uniji, jer bojim se da će obiteljska gospodarstva na razini sadašnjih proizvodnih mogućnosti teško moći konkurirati u ovom kontekstu. Suvremena zadruga ne traži od svojih članova da kolektiviziraju svoje resurse, kao što je to bio slučaj pedesetih godina, nego zapravo stvaraju određeni proizvodni rast u kojem svako gospodarstvo, pa i obiteljsko, može

¹⁵² www.poslovniforum.hr

¹⁵³ www.glas-koncila.hr, iz razgovora s dr. Miroslavom Tratnikom, stručnjakom za ekonomiku poljoprivrede i agrarnu politiku

proizvoditi svojim vlastitim resursima, ali dio svoga proizvodno-tržišnog »hendikepa« prenosi na zadrugu. Ona umjesto njega odrađuje onaj dio posla u kojem je ono slabo. Jedino preko zadruge mala gospodarstva mogu na relativno brz i lak način ostvariti veću proizvodnju. Evo jednoga primjera. Proizvođač jabuka koji ima jedan hektar voćnjaka, ne može na tržištu ponuditi mnogo. Na globaliziranom europskom tržištu njegove šanse nisu gotovo nikakve. No trideset takvih proizvođača objedinjenih u zadrugu tvore proizvodnju koja je konkurentna. Takva zadruga može jednom velikom trgovачkom lancu garantirati opskrbu tijekom pet ili šest mjeseci.»¹⁵⁴

«U Francuskoj su proizvođači jedne od najpoznatijih vrsta sira »Roquefort« zapravo zadružno organizirani. Komparativne prednosti mjesta Roquefort iskorištene su tako da su se lokalni proizvođači mlijeka okupili u zadrugu. Potom su osnovali zadružnu mljekaru koja zrenje sira organizira u jednoj pećini, koja, kažu, ima neke posebne osobine u pogledu kvalitete sira. Proizvodi se taj sir i u drugim zemljama, ali pod imenom »a la Roquefort« (kao Roquefort). Francuska je općenito dobrim dijelom, po mojim spoznajama, svoju paletu vrlo kvalitetnih sireva razvila upravo kroz zadružno organiziranje lokalnih proizvođača. Kao što vidite, zadruga tu ima svoju ulogu u razvitku ruralnog prostora, tako što razvija gospodarske aktivnosti koje ta zajednica nudi. Zato je ona posebno pogodna organizacijska forma za budući ruralni razvitak Hrvatske, koji se danas u EU posebno respektira.»¹⁵⁵

Zadruga je gospodarska asocijacija, okuplja privatne osobe, pa je na neki način privatno poduzeće, koje unapređuje gospodarstvo svojih članova, koja mora poštivati utvrđene standarde kvalitete proizvoda kako bi stvorila prepoznatljiv zadružni proizvod za dugi rok proizvodnje i jedino tako može opstati.

¹⁵⁴ Ibidem

¹⁵⁵ Ibidem

15. PROMET I ENERGIJA

15.1. Prometni pravci - značajan faktor u razvoju gospodarstva

Prometni pravci koji prolaze Osječko-baranjskom županijom, kao što je cestovni pravac Koridor Vc, obnovljeni željeznički prometni pravac, doprinijet će povezivanju Sjevera i Juga, Istoka i Zapada, a samim time otvoriti mogućnosti i novine za gospodarski razvoj.

U Strateškom okviru za razvoj stoji:¹⁵⁶

«Teritorijem Hrvatske prolaze dva kopnena (koridor X/Xa te Vb/Vc kao ogranci koridora V) i jedan riječni koridor (koridor VII – rijeka Dunav) koji su dio mreže europskih koridora.» Razvoj prometne infrastrukture mora biti usmjeren povećanju međusobne integriranosti i povezanosti ukupnog prometnog sustava – morskih luka, željezničke i cestovne infrastrukture te vodenog prometa i riječnih luka na kopnu kako bi se postigli sinergijski učinci na razvoj i konkurentnost gospodarstva.»¹⁵⁷

Za Osječko-baranjsku županiju od posebne je važnosti novi prometni pravac Koridor Vc koji je u tijeku izgradnje, a trebao bi biti završen do 2014. godine. Ovaj prometni pravac omogućit će gospodarstvenicima uspostavljanje direktnе veze sa sjeverom Europe i jugom Republike Hrvatske.

15.2. Strategija razvoja prometnog pravca Koridor Vc¹⁵⁸

Strategiju razvoja cestovne mreže istočne Hrvatske izradio je IGH¹⁵⁹ u kojoj je vidljiva planirana prometnica Koridor Vc.

Prometni pravac nazvan Koridor Vc deklariran je kao prioritetan u sklopu prometnog koncepta i strategije razvitka cestovne mreže. Osnovne će značajke i zadaće buduće autoseste u gospodarsko prometnom smislu biti sljedeće:¹⁶⁰

- racionalno povezivanje slavonskog i bosanskohercegovačkog prostora s Jadranom preko luke Ploče, odnosno šire povezivanje srednje Europe s Jadranom,
- povoljnije povezivanje specifičnih gospodarskih cjelina, s posebnim naglaskom na poljoprivrednu i turizam,
- društveno-kulturno i civilizacijsko prožimanje različitih država i regija s razvojnim mogućnostima u prostoru duž trase te s drugim pozitivnim utjecajima.

¹⁵⁶ Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. radna verzija, RH Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Zagreb, 12 svibanj 2006. str. 27-30.

¹⁵⁷ Ibidem 28.

¹⁵⁸ A. Mašek, Ž. Turkalj, 1. Međunarodni znanstveni simpozij, «Koridor Vc kao euroregionalna poveznica, Baltik – Srednja Europa – Jadran», Utjecaj «Koridora Vc» na gospodarski razvoj u procesu globalizacije, Ekonomski fakultet, Osijek, 2004. str. 283.-293.

¹⁵⁹ Institut građevinarstva Hrvatske, Poslovni centar Osijek, 1998.god.

¹⁶⁰ Ibidem p. 4

S obzirom na značaj Koridora Vc za zemlje kroz koje će prolaziti, njegova izgradnja financirat će se, osim sredstvima zemalja kroz koje prolazi, i sredstvima međunarodnih finansijskih institucija za razvoj.

Koridor Vc prolazi kroz Istočnu Hrvatsku¹⁶¹, ulazi u Baranju, prolazi pokraj Osijeka, Đakova, Srednjaka i Svilaja prema granici Republike Bosne i Hercegovine. Planirano je da ide dolinom rijeke Bosne pokraj Sarajeva, kroz Hercegovinu do luke Ploče.

Predviđeno je da u Istočnoj Hrvatskoj bude ukupno sedam čvorišta: Beli Manastir, Čeminac, Osijek, Podravska brza cesta, Đakovo, Sredanci i Svilaj. U neposrednoj blizini ceste nalaze se gradovi Vinkovci i Slavonski Brod. Posebno će na autocestu biti vezani i ostali dijelovi regije, kao što su gradovi Vukovar, Županja, Ilok, Valpovo, Donji Miholjac, Belišće i Našice.

Osnovna karakteristika područja kroz koje prolazi autocesta Koridor Vc:

- plodne nezagađene poljoprivredne površine
- šume s poznatim lovištima
- ribnjaci i ritovi – u blizini od oko 10 km Kopački rit
- rijeka Drava
- blizina rijeke Dunav i
- blizina naselja oko 800 na kojem živi 888.110 stanovnika.

«Slavonija i Baranja zauzima površinu od 11.090 km², što je 19,8% površine Republike Hrvatske. Glavne značajke koridora Vc koji je službeno potvrđen Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske, odnosno odlukama Helsinskih konferencija (1997. godine) su sljedeće:¹⁶²

- Kvalitetnije povezivanje slavonsko-baranjskog i jadranskog prostora kao preduvjet gospodarskog, turističkog i kulturnog prožimanja,
- Izgradnjom i povezivanjem koridora Vc s uzdužno formiranom Podravskom magistralom i Posavskom autocestom omogućuje se kvalitetno povezivanje većih urbanih središta Slavonije i Baranje: Osijeka, Vukovar, Slavonskog Broda, Đakova, Valpova, Vinkovaca i Belog Manastira sa Zagrebom i drugim većim središtima srednje i zapadne Europe,
- Otvara se mogućnost potpunije valorizacije turističkih lokaliteta (Kopački rit, Ivandvor, Borovik, Bizovačke toplice, Đakovačka Breznica, Satnica) i graditeljske baštine Osijeka, Vukovara, Đakova, Valpova, Slavonskog Broda, Našica i Požege.

Izgradnjom prometnog Koridora V/C kroz područje Slavonije i Baranje u duljini od L = 87,4 km, kao i izgradnjom ostale neophodne infrastrukture radi europskog značaja, postiže se povezanost cestovnog, željezničkog i plovног puta s rijekom Dunav.

Tako će se pravo značenje i prometna valorizacija dobiti izgradnjom:»¹⁶³

- Transeuropske autoceste sjever - jug, Beli Manastir – Osijek – Đakovo - Sredanci,
- Plovнog kanala Dunav - Sava s lukom Vukovar,
- Modernizacijom željezničke pruge Beli Manastir – Osijek – Đakovo – Vrpolje - Slavonski Šamac.

¹⁶¹ Trasa buduće autoceste (Transeuropean Motorway -TEM) počinje u zoni sjeverno od mjesta Luč, proteže se prema jugu istočno od postojeće ceste D-7, obilazi Beli Manastir sa zapadne strane, prolazi zapadno od Čeminca, te na dijelu između Petrijevaca i Josipovca prelazi mostom rijeku Dravu nastavljajući između Čepina i Čepinskih Martinaca prema jugu. Dalje, trasa je položena zapadno, usporedno s postojećom cestom D-7, obilazeći Đakovo sa zapadne strane, te prolazi pokraj Starih Perkovaca i Donjih Andrijevac. Istočno od sela Sredanci priključuje se na autocestu D-4 (E-70). Ibidem p.10

¹⁶² Ibidem, p. 8

¹⁶³ Ibidem p. 3.

Ova povezanost Istočne Hrvatske sa sjeverom i jugom Europe omogućuje novi pristup u razvoju gospodarstva s obzirom na mogućnost brzog protoka svih vrsta roba i ljudi s jednog kraja Europe na drugi.

15.3. Prometni položaj Općine Punitovci¹⁶⁴

Prostor Općine Punitovci smješten je u centralnom dijelu Osječko-baranjske županije.

Prostором Osječko-baranjske županije prolazi niz značajnih prometnih koridora. Jedan od najznačajnijih je paneuropski koridor "V" ogrank "c" koji povezuje prostor srednje Europe s južnim Jadranom (luka Ploče). Navedena cestovna prometnica u okviru ovog koridora prolazi istočnim rubom Općine Punitovci. Dužinom prolazi kroz prostor Općine, na dvije odvojene dionice, u jedan značajniji prometni koridor.

Na području Općine prisutne su samo prometnice cestovnog prometa. Na području Općine razvijena je mreža županijskih i lokalnih cesta koja povezuje sva naselja na području Općine, te osigurava njihovu povezanost s okruženjem.

Na području Općine imamo sljedeće trase razvrstanih cesta¹⁶⁵:

Županijske ceste:

- Ž 4105 (Poganovci) – Krndija – Punitovci - Tomašanci (D7),
- Ž 4107 Jurjevac Punitovački – Široko Polje (D7),
- Ž 4128 Josipovac Punitovački (Ž 4106)-Gorjani-Satnica Đakovačka (D515).

Lokalna cesta:

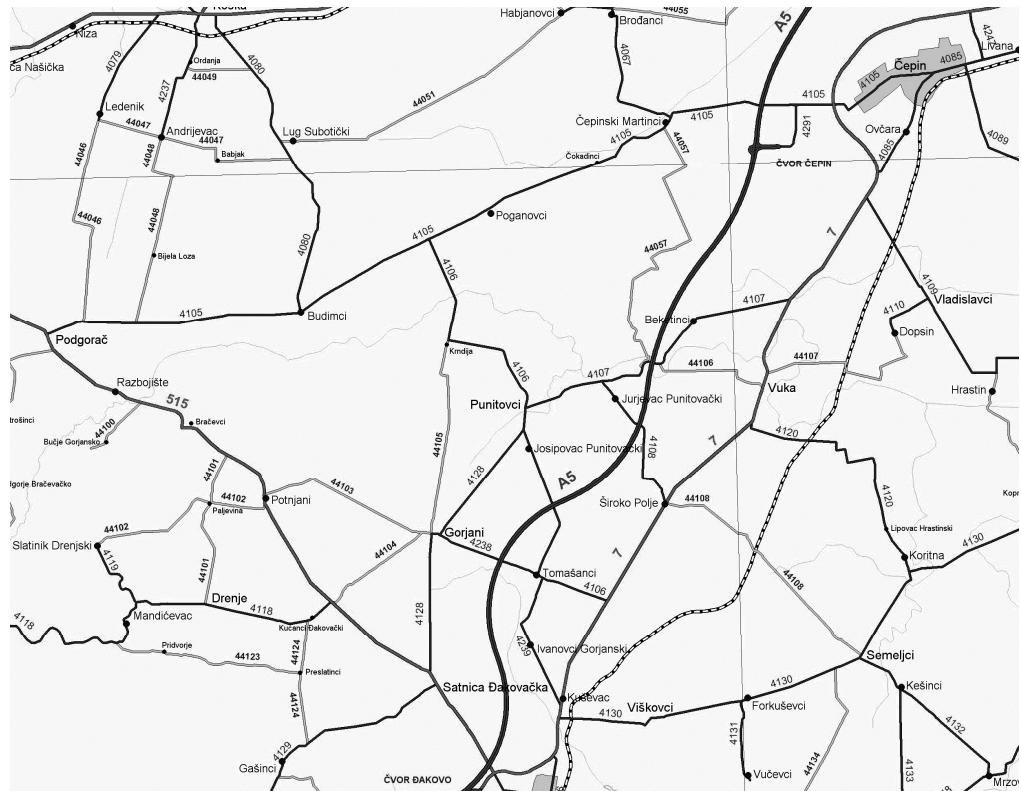
- L 44105 Krndija (Ž 4106) - Gorjani (Ž 4128).

Stanje županijskih cesta je zadovoljavajuće. Izgradnjom koridora Vc županijske ceste na području Općine Punitovci su obnovljene i novo izgrađene.

¹⁶⁴ Prostorni plan uređenja Općine Punitovci, Osijek, prosinac 2006., str. 7

¹⁶⁵ Zavod za prostorno planiranje d.d. Osijek-Osijek

Slika 19. Prometni položaj Općine Punitovci

Izvor: Prostorni plan uređenja Općine Punitovci

15.4. Energetska učinkovitost

U Hrvatskoj postoji sve veća potreba za energijom i sve veća ovisnost o uvozu energije, stoga bi trebala biti uvedena stimulacija države za proizvodnju energije iz alternativnih izvora, ali i to kako uvesti štednju u potrošnji u svim segmentima društva.

«Potrebno je zakonodavnim i drugim mjerama **poticati energetsku učinkovitost** u svim segmentima potrošnje energije – industriji, uslugama, transportu i širokoj potrošnji. To također uključuje energetski štednu izgradnju zgrada, postrojenja za grijanje i hlađenje isto kao i smanjivanje gubitaka u prijenosu i proizvodnji energije. »Mehanizam zbrinjavanja otpada, a posebno korištenje biomase, također je potrebno stavljati u službu proizvodnje energije»¹⁶⁶

¹⁶⁶ Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. radna verzija, RH Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Zagreb, 12 svibanj 2006. str. 30.

15.4.1. Novi izvori energije

U skladu sa smjernicama RH i Strateškim okvirom za razvoj RH¹⁶⁷, poduzetnici u okviru Općine Punitovci trebali bi razmišljati kako bi «upravo privatni kapital mogao dati poseban impuls proizvodnji energije iz obnovljivih izvora».

Novi izvori energije mogu biti:

- sunce, vjetar i voda
- dobiveni od organskog otpada koji se danas još uvijek zatrپava
- dobiveni od uljane repice
- dobiveni od starih ulja i maziva i dr.

Al Gore u svojem djelu Neugodna istina,¹⁶⁸ kada govori o alternativnim gorivima, navodi kako će «goriva budućnosti potjecati od plodova biljaka poput one rujevine što raste uz cestu ili od jabuka, trave, piljevine – gotovo od bilo čega. Goriva ima u svakom komadiću biljne materije koja može fermentirati. U jednogodišnjem urodu jednog jutra krumpira ima dovoljno alkohola za pokretanje mehanizacije potrebne za obradu polja još stotinu godina». Te proročanske riječi Henri Ford izgovorio je 1925. Devedesetak godina poslije svjedočimo primjeni takvih inovacija, a među njima je i upotreba raznih oblika bioloških goriva dobivenih od obnovljive biljne materije, pa tako i kukuruza, drva i soje. Od obnovljivih goriva danas se najčešće primjenjuju biodizel i etanol.»

Što se tiče Općine Punitovci, s obzirom na obradive površine i poljoprivrednu proizvodnju, razvijeno stočarstvo, organski otpad i nove trendove u svijetu, po pitanju obnovljivih izvora energije predstoji gradnja novih pogona za proizvodnju energije na planiranim gospodarskim zonama, koje će dobivati energiju iz alternativnih izvora i biti učinkoviti.

¹⁶⁷ Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. radna verzija, RH Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Zagreb, 12 svibanj 2006. str. 30.

¹⁶⁸ Al Gore, Neugodna istina, ALGORITAM, Zagreb, 2007. str. 312.

16. VIZUALNI IDENTITET PODRUČJA OPĆINE PUNITOVCI

Vizualni identitet područja Općine Punitovci očituje se u promatranom prostoru i njegovim osnovnim karakteristikama koje ga čine prepoznatljivim u odnosu na druge jedinice lokalne samouprave.

Vizualni identitet Općine Punitovci ne postoji, pa je potrebno pristupiti njegovoj izradi.

Za izradu vizualnog identiteta potrebno je, s obzirom da se radi o «izrazito specijalističkom poslu», angažirati stručnjake akademski obrazovane dizajnere. Oni bi u suradnji sa stručnjacima za marketing, vodeći političkoj, socijalno kulturološkoj, gospodarskoj strukturi za Općinu Punitovci, predložili:¹⁶⁹

- Zaštitni znak Općine Punitovci,
- Vizualne konstante,
- Logotip,
- Odabir boje,
- Pismo,
- Elemente vizualne komunikacije,
- Posebni proizvodi vizualne komunikacije.

Potrebitno je izraditi pravilnik o vizualnom identitetu za jedinicu lokalne samouprave.

Vizualni identitet služi za obilježavanje područja kojeg predstavlja. Jedinice lokalne samouprave mogu pod unaprijed utvrđenim uvjetima ustupati taj znak svim gospodarskim subjektima sa svojega područja.

Međutim, kako se znak ne bi zlorabio, te time čak umanjio ugled svih onih koji ga koriste, jedinice lokalne samouprave trebaju ograničiti njegovu uporabu, osobito vremenski, te ustanoviti stalni nadzor korištenja znaka, te kakvoće roba i usluga, koje se pod tim znakom proizvode i distribuiraju na tržište.¹⁷⁰

Zaštita oznaka regionalnog podrijetla nekog područja, predstavlja oznaku izvornosti kojeg na sebi nosi neki proizvod ili usluga, kao poseban oblik intelektualnog vlasništva, što omogućuje učinkovito sprječavanje zloporabe, odnosno neovlaštene uporabe. Roba ili usluga sa znakom koji ukazuje da neki proizvod ili usluga potječe iz određenog zemljopisnog područja upućuje na određenu kvalitetu i svojstva koja se pripisuju tom podrijetlu.

Ove oznake omogućuju postizanje veće tržišne vrijednosti, a njihova učinkovita zaštita koristi kako proizvođačima, tako i potrošačima.

Hrvatski propisi definiraju oznaku zemljopisnog podrijetla kao naziv zemljopisnog područja ili neki drugi znak koji ukazuje da neki proizvod ili usluga potječe iz određenog zemljopisnog područja, određene mikroregije, te da posjeduje određenu kvalitetu koja je osobita za taj kraj.

¹⁶⁹ Metodologija izrade projekta ukupnog razvoja JLS ili dijelova PUR-a, MMTPR, 2005. str. 61.

¹⁷⁰ Metodologija izrade projekta ukupnog razvoja JLS ili dijelova PUR-a, MMTPR, 2005. str. 61.

Kako bi se vizualni identitet nekog područja, mikroregije, uspješno zaštitio potrebno je provesti odgovarajući postupak registracije. Kao i kod ostalih oblika intelektualnog vlasništva, oznaka izvornost zemljopisnog podrijetla postiže se u Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo, koji je ovlašteno tijelo u postupku registracije oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti.

Osim Državnog zavoda, kod zaštite zemljopisnih oznaka podrijetla i oznaka izvornosti za prehrambene proizvode (hranu) i vina nadležno je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva uskladu sa Zakonom o hrani i Zakonom o vinu te drugim odgovarajućim provedbenim propisima. Postupak se provodi u skladu sa Zakonom o oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama izvornosti proizvoda i usluga te Pravilnika o oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama izvornosti proizvoda i usluga.

O tome što treba zaštititi, koje proizvode i usluge, koju oznaku proizvod treba nositi s obzirom na kraj iz kojega potječe, trebaju odlučiti sami poduzetnici koji će se baviti razvojem i plasmanom tih proizvoda.

U zaštiti oznake vizualnog identiteta, oblika intelektualnog vlasništva, zajedno s poduzetnicima trebaju biti uključene jedinice lokalne i regionalne samouprave kao i resorna tijela državne uprave.

Danas je vrijeme kada potrošači sve više traže proizvode na kojima se nalaze oznake kvalitete i izvornosti s obilježjem područja ili mikroregije iz kojega proizvod ili usluga potječe.

Oznake omogućuju postizanje veće tržne vrijednosti i ostvarivanje veće novostvorene vrijednosti proizvodača usluge ili proizvoda.

17. FINANCIRANJE ULAGANJA U RAZVOJNOM PROJEKTU JLS

17.1. Financiranje JLS s primjerima vođenja investicija

Za pokretanje poslovnog pothvata najčešći način bio je korištenje kreditnih sredstava banaka. Partnerstva i drugi oblici financiranja izbjegavala su se radi nesigurnosti i nedovoljnog poznavanja načina dolaska do potrebnog početnog kapitala. U Strateškom okviru za razvoj navodi se kako «u hrvatskom finansijskom sustavu postoji prevelika dominacija kredita kao instrumenta financiranja» radi niskih kamatnih stopa koje su postojale na finansijskom tržištu u EU. Međutim, predviđa se, u skoro vrijeme, porast kamatnih stopa u EU što bi moglo «označiti početak dugotrajnijeg razdoblja rasta kamata. Stoga se preporučuje da bi u takvim uvjetima, hrvatske tvrtke morale početi pronalaziti druge načine financiranja, «što uključuje i izdavanje vlasničkih finansijskih instrumenata (npr. izdavanje dionica)».¹⁷¹

Pod instrumentima iz Strateškog okvira predlaže se poticati razvoj tvrtki pomoću korištenja fondova rizičnoga kapitala.

17. 2. Cost Benefit analiza

Na osnovi cost benefit analize donosi se investicijska odluka o novim ulaganjima.

Investicijska studija treba odgovarati postavljenom okviru mjera razvoja kojeg donosi država, regija i jedinica lokalne i područne samouprave. Sve je u okviru instrumenata koji služe provođenju ciljeva pretpri stupne strategije razvoja Republike Hrvatske u europske integracije.

Cost benefit analiza treba sadržavati unaprijed utvrđene osnovne elemente kao što su:

Predgovor

1. UVOD

2 JL I PS

2.1. Općenito o JL i PS

2.2. Stanovništvo JL i PS

2.3. Gospodarske aktivnosti JL i PS

2.4. Bilanca stanja, prihoda i rashoda

3. SWOT ANALIZA

4.POTREBNA KAPITALNA ULAGANJA U JL i PS

5.FEASIBILITY STUDIJA

5.1. Planirana bilanca stanja feasibility studije

5.2. Struktura i vrijednost ulaganja

5.3. Planirani prihod JL i PS i plan otplate kredita

5.4 Aproksimiranje prihoda i rashoda ulaganja u kapitalne investicije

¹⁷¹ Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. radna verzija, RH Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Zagreb, 12 svibanj 2006. str. 45.

5.5. Isplativost ulaganja

6. OČEKIVANE KORISTI OD ULAGANJA U KAPITALNE

INVESTICIJE JL i PS

7. ZAKLJUČNA OCJENA PROJEKTA

8. PRILOZI – dokumentacija (projekti, dozvole i dr.)

Opis pojedinih dijelova iz cost benefit analize ovisi o vrsti i načinu investicijskih ulaganja. Investicijski dokument koristi se kao osnovica za izradu studije izvedbe, kojom se postavlja terminski plan početka i završetka investicije, postavlja se optimalno vrijeme, dinamika i raspored korištenja finansijskih sredstava.

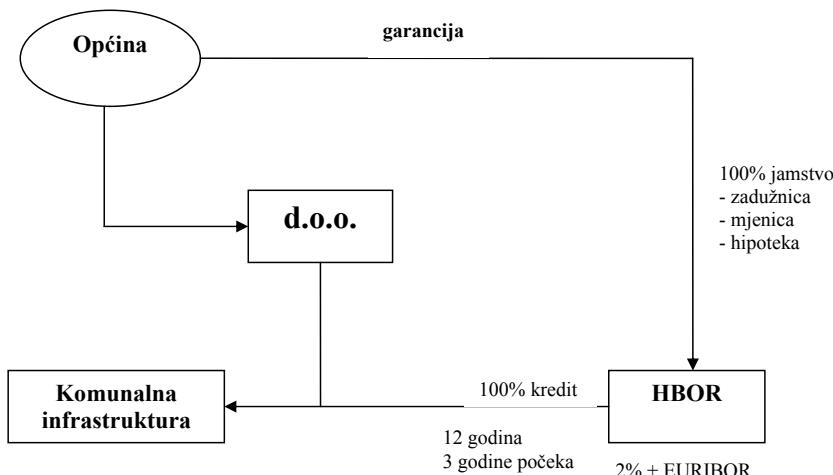
17.3. Stručni tim za investicije

Stručni tim za investicije može biti u okviru lokalne samouprave, a može biti i u okviru trgovačkog društva čiji je zadatak pratiti način vođenja investicije. Prema propisanom terminskom planu, kontrolni organ koji je za to ospozobljen i ovlašten, prati i kontrolira izvođenje investicija, dinamiku trošenja planiranih i stvarnih sredstava. Uspoređuju se planirane sa stvarnim veličinama i ocjenjuju uzroci odstupanja.

Stručni tim za praćenje i vođenje investicija s najvećim je stupnjem samostalnosti. Tu se donose sve značajnije strateške odluke vezane za razvoj i praćenje investicija.

Otvaranje trgovačkog društva u okviru lokalne samouprave prikazane su na sljedećoj shemi.

Shema 7. Osnivanje tvrtke u okviru JLS

Ova organizacijska shema predlaže se za lokalnu samoupravu koja ima potrebe za ulaganje u kapitalne investicije kao što su:

- izgradnja vodovoda
- izgradnja cesta
- izgradnja odvodnje – kanalizacije
- uvođenje plina i sl. radova.

U okviru osnovanog trgovackog društva stručni tim preuzima brigu i odgovornost za:

- izradu potrebne dokumentacije za prostorne planove
- planove za izvođenje svih građevinskih radova
- dobivanje građevinske dozvole
- izradu cost benefit analize za planirana kapitalna ulaganja.

Napravljena cost benefit analiza uz popunjeni obrazac o potrebnim ulaganjima sa svim prilozima predaje se putem županije Fondu za regionalni razvoj.

HBOR odobrava 100% kredit na tražena sredstva na 12 godina (unutar tih godina 3 godine počeka) uz kamatu od 2% + kamate EURIBOR oko 2%, tako da se kamate u prosjeku kreću oko 4-5% godišnje.

Za traženi iznos kredita JL i PS treba dati 100% jamstvo u vidu zadužnice, mjenice ili hipoteke.

Nakon 3 godine ako je tvrtka koja je osnovana radi ulaganja u kapitalne investicije preuzela obvezu o izvršavanju posla, sve poslove izvela prema prikazanom projektu u cost benefit analizi **HBOR vraća garanciju koju je dobila od JL i PS i uzima garanciju tvrtke d.o.o.**

18. OKOLIŠNI DIO RAZVOJNOG PROJEKTA JLS

18.1. Očuvanje okoliša na području Općine Punitovci

Očuvanje okoliša spada u red prioritetnih zadataka svih članova društvene zajednice. Propisi očuvanja okoliša regulirani su Ustavom i zakonima, ali često se susrećemo s činjenicom da se za njegovo neprovođenje ne snose nikakve sankcije.

Ustavom RH čl. 69. stoji: «Građani, državna, javna i gospodarska tijela i udruge dužni su, u sklopu svojih ovlasti i dјelatnosti, osobito skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi, prirode i ljudskog okoliša.»¹⁷²

Prema tome, držimo li se odredaba koje propisuje Ustav RH, očuvanje okoliša bilo bi na visokom nivou čistoće. Istovremeno, Ustavom su propisane i odrednice za lokalnu samoupravu po pitanju očuvanja okoliša. «Pravo na lokalnu samoupravu obuhvaća pravo odlučivanja o potrebama i interesima građana lokalnog značaja, a osobito o uređivanju prostora i urbanističkom planiranju, o uređivanju naselja i stanovanja, o komunalnim dјelatnostima, o brizi za djecu, socijalnoj skrbi, kulturi, tjelesnoj kulturi, sportu i tehničkoj kulturi te zaštiti i unapređenju prirodnog okoliša.»^{173/174}

Međutim, lokalna samouprava u većini slučajeva, osobito u onim županijama gdje su poduzetničke aktivnosti na niskom nivou, nema priliva sredstava u proračun koji bi pokrio sve troškove koji su navedeni propisima. Jedan dio sredstava u proračun dobiva se prema «ključu» iz proračuna RH, koja također nisu dostatna za sve potrebe lokalne samouprave. Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj vidi problem u «administrativno-teritorijalnoj podjeli Republike Hrvatske, koji je više proizvod političkih procesa i borbi nego čvrsto utemeljenih i opravdanih razloga za teritorijalnu podjelu», pa u Strategiji i jačanju kapaciteta za regionalni razvoj stoji: «sadašnje lokalne i regionalne jedinice nisu u stanju ostvariti svoj razvojni potencijal, niti obavljati javne poslove na zadovoljavajućoj razini». ¹⁷⁵

S ekonomskog stajališta, kao osnovne komponente prostora mogu se tretirati:¹⁷⁶

- zemlja,
- zrak i
- voda.

I zemljište i zrak i voda izuzetno su značajni faktori bez kojih je ljudski život, proces rada i stvaralaštva nezamisliv i neostvariv.

Zemlju, zrak i vodu čovjek je izvorno, oduvijek koristio besplatno.

¹⁷² Ustav RH, NN Zagreb, 1993. str. 44. č. 69.

¹⁷³ Ibidem , čl. 128 str. 81.

¹⁷⁴ Zakon o lokalnoj i područnoj/regionalnoj samoupravi, NN, 10/97, 124/97, 68/98, 22/99, 117/99, 128/99, 44/00, 129/00, 92/01, 79/02, 83/02, 25/03, 107/03, 175/03

¹⁷⁵ Strategija i jačanje kapaciteta za regionalni razvoj (CARDS 2002 program za Hrvatsku) ECORYS, Zgb, 2004.

¹⁷⁶ A. Mašek, Uvod u društveno planiranje, Ekonomski fakultet u Osijeku, 1986. str. 165.

S razvojem zemlja, zrak i voda dobivaju sve više na cijeni, njihovo pribavljanje u čistom obliku sve je skuplje. Slobodno zemljište, čisti zrak i čista voda imaju sve veću cijenu.

Zemljište, zrak i voda postupno postaju i robe, pa tako nemaju samo cijenu, već i vrijednost zbog udjela ljudskog rada potrebnog da se dođe do podobnog zemljišta, čiste vode i čistog zraka.

U svijetu razvijenog tržišnog gospodarstva vrijednost zemljišta, čiste vode i čistog zraka dobiva svakim danom sve veću vrijednost i cijenu.

Do sada se nitko nije zapitao koliko vrijede naši prirodni resursi (naše tlo, voda i čisti zrak), a posebno u odnosu na standarde EU. Stoga je potrebna ekonomska evaluacija:

- vrijednosti plodnih tala
- evaluacija čiste vode
- šuma (ali ne na bazi trupaca, već na osnovi finalnih proizvoda)
- umjereno-kontinentalne klime istočne Hrvatske.

Treba utjecati na shvaćanje o potrebi evaluacije naših vrijednosti – bilanciranje nacionalnog i kulturnog blaga, što je preduvjet za spoznaju o postizanju svojih vrijednosti, da se jedna regija, nacija prepozna po svojim osobitostima, etno i eko nacionalnom bogatstvu.

Razvijene zemlje sve su više svjesne da je očuvanje okoliša, briga za zemljište, vodu i zrak od presudnog značaja za opstanak ljudi na zemlji, jer

Zemlja ide sve ubrzanje u kataklizmičko stanje.

Zaustavljanje onečišćenja okoliša obvezuje nas radi nas samih i generacija koje dolaze.

U Strateškom okviru za razvoj¹⁷⁷ po pitanju zaštite okoliša stoji:

- Potrebno je odlučno i neprekidno suzbijati aktivnosti koje rezultiraju devastacijom prostora i dosljedno inzistirati na poštivanju kriterija za određivanje namjene prostora.
- Razvoj turizma u skladu s kriterijima gradnje i prostornim planovima je temeljno polazište održivog razvoja turizma.
- Potrebno je razvijati cijelovitu turističku ponudu koja će s jedne strane promovirati komplementarnost turističkih potencijala obale i kontinentalnih krajeva te s druge strane bogatstvo i raznovrsnost kulturno povjesne baštine.
- Potrebno je osmislići i kontinuirano provoditi komunikacijske programe o važnosti i značaju očuvanja i zaštite prostora i prirode isto kao i osnažiti nastavne programe o ekologiji u školama.
- Zaštita okoliša treba biti integralna dimenzija razvoja infrastrukture, energetike, poljoprivrede, industrije, oblikovanja turističkog proizvoda..
- Unaprijedivati svijest o važnosti zaštite okoliša, zaokružiti odgovarajuću zakonsku regulativu i dosljedno je provoditi, uključujući i provodenje načela da onečišćivač treba platiti povećane društvene troškove koji nastaju njegovim djelovanjem.
- Potrebno je izgraditi zaokruženi sustav praćenja stanja okoliša utemeljen na EU pokazateljima u području okoliša.

¹⁷⁷ Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. radna verzija, RH Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Zagreb, 12 svibanj 2006. str. 36.

- Potrebno je uspostaviti cjelovit informatiziran sustav gospodarenja otpadom, sanirati i zatvoriti postojeća neuređena i «divlja» odlagališta te uspostaviti centre za gospodarenje otpadom.
- Treba poticati privatna ulaganja u sustave reciklaže sekundarnih sirovina koje će se primarnom selekcijom izdvojiti iz otpada.
- Očuvanje kvalitete vode, sprječavanje onečišćenja, uključujući i zbrinjavanje otpadnih voda te osiguravanje adekvatne i stabilne opskrbe. Potrebno je, stoga, unaprijediti stupanj pokrivenosti države javnom vodoopskrbom, poboljšati stupanj pročišćavanja otpadnih voda i dostupnosti kanalizacijske mreže, ali i povećati kvalitetu sustava za obranu od poplave.
- Potrebno je pronaći optimalan odnos između gospodarskih mogućnosti ulaganja i utjecaja na stupanj zaštite okoliša koji će time postići. Također je potrebno kontinuirano tražiti nove načine financiranja ekoloških projekata.
- S obzirom na značajan vodni potencijal potrebno je intenzivirati ulaganja u razvoj sustava navodnjavanja i odvodnjavanja na način koji će omogućiti očuvanje prirodnih resursa i promicanje održive poglavito ekološke poljoprivredne proizvodnje te ostvarenje napretka u zaštiti seoskog područja.
- Jačati administrativnu sposobnost za provođenje zajedničke poljoprivredne politike EU. Posebna pažnja treba se usmjeriti na sigurnost i kakvoću hrane, kao i na jačanje administrativnih kapaciteta Agencije za hranu i pratećih službi.
- Objediniti raspoložive resurse za potporu područjima s razvojnim poteškoćama.
- Poticati prekograničnu suradnju, posebno u dijelu granice prema EU, kako bi se smanjio učinak granica na razvoj i omogućilo građanima i poslovnom sektoru iskorištavanje mogućnosti tržišta EU.

Po pitanju očuvanja okoliša danas brojni političari, književnici, istraživači u institutima i profesori upozoravaju svijet o potrebi za «održivim razvojem» i predlažu načine kako to provesti u životnu stvarnost.

Stvaranjem regionalnih parkova jedan je od putova kako ostvariti brigu o okolišu.

Al Gore navodi kako «djelovanje naših gospodarskih odluka na okoliš često se zanemaruje jer je tradicionalan način vođenja poslovnih knjiga omogućio da se ti čimbenici smatraju «sekundarnim elementima», pa se redovito izostavljanju iz bilance...».¹⁷⁸ Tužno je kako se prelazi olako preko svih zagađenja koja se danas čine na ovim našim prostorima. Ako se najozbiljnije i zakonskim odrednicama ne uvede red u očuvanju prostora, okoliša, ništa se neće moći postići s programima «održivog ruralnog razvijanja» ili razvoja seoskog turizma.

Analizirana jedinica lokalne samouprave ima prirodne resurse koje treba što prije zaštiti kako ne bi došlo do zagađenja i uništenja neprocjenjivih vrijednosti sadržanih u:

- poljoprivrednom i šumskom zemljištu,
- vodenim akumulacijama i
- zraku.

Kanalizacijski sustav još uvijek nije proveden u naseljima. Problem kanalizacijskog sustava je naglašen i njegova izgradnja treba biti obuhvaćena jedinstvenim projektom na nivou cijele

¹⁷⁸ Al Gore, Neugodna istina, ALGORITAM, Zagreb 2007. str. 270.

regije Istočne Hrvatske. Ovakav projekt može biti plaćen iz sredstava pretpristupnih i kohezijskih fondova EU.¹⁷⁹

Hrvatske vode dužne su čistiti riječne tokove, Hrvatske šume zajedno s lokalnom samoupravom rješavati problem iskorištavanja šuma, Hrvatske autoceste uredivati državne, a regionalna uprava lokalne ceste. S obzirom da se radi o državnim poduzećima, država je odgovorna za neizvršavanje njihovih obveza po pitanju čišćenja i uredjenja okoliša onog dijela regije koji je pod njihovom ingerencijom.

Samo na taj način može se očekivati očuvanje okoliša od zagađenja i širenja mogućih zaraza opasnih za svu floru i faunu regije.

Vlada RH trebala bi podržati projekte i biti partner za:

- izgradnju pogona za preradu otpada
- izgradnju pogona za proizvodnju energije od alternativnih izvora i
- razminiranje državnog zemljišta u svrhu bespovratnog korištenja na dugi niz godina

s preporukom na sufinciranje od strane međunarodnih novčarskih institucija, pretpristupnih i kohezijskih fondova EU.

¹⁷⁹ Vodič kroz fondove Europske unije, pristup najvećem Europskom donatoru, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, Zagreb, 2005.

19. ZAKONI, PRAVILNICI, UREDBE I PROPISI KOJIH SE TREBA PRIDRŽAVATI U IZRADI PUR (RAZVOJNIH PROJEKATA)

- Međunarodni sporazumi i ugovori
- Ustav RH, NN, Zagreb, 1993.
- Zakon o sustavu državne uprave, NN, broj 150/11
- Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj , NN, br. 86/06
- Zakon o lokalnoj i područnoj/regionalnoj samoupravi, NN, br. 33/01, 60/01, 106/03, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09 i 150/11
- Zakon o područjima posebne državne skrbi, NN, br. 86/08, 75/11, pročišćeni tekst,
- Zakon o brdsko-planinskim područjima, NN, br. 12/02., 32/02., 117/03. i 42/05.
- Zakon o Gradu Zagrebu, NN, br. 62/01.
- Zakon o zemljišnim knjigama, NN, br. 91/96. i 114/01.
- Zakon o osnovnom školstvu, NN, br. 69/03, pročišćeni tekst
- Zakon o obnovi, NN, br. 24/96, 54/96, 87/96 i 57/00
- Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara, NN, br. 44/01.
- Opći porezni zakon, NN, br. 127/00, 86/01 i 150/02 (pročišćeni tekst)
- Zakon o porezu na dodanu vrijednost, NN, br. 47/95, 164/98/, 105/99, 54/00 i 73/00.
- Zakon o porezu na dohodak, NN, br. 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12 (pročišćeni tekst)
- Zakon o porezu na dobit, NN, br. 163/03
- Zakon o trgovačkim društvima, NN, br. 111/93 i Izmjene i dopune NN, br. 34/99
- Zakon o poticanju malog gospodarstva, NN, br. 59, Članak 2,
- Zakon o obrtu, NN, br. 49/03, pročišćeni tekst
- Zakon o zadrugama, NN, br. 36/95 + izmjene, NN, br. 67/01 i 12/02
- Zakon o trgovini, NN, br. 49/03
- Zakon o normizaciji, NN, br. 163/03
- Zakon o mjeriteljstvu, NN, br. 163/03
- Zakon o prostornom uređenju, NN, br. 30/94
- Zakon o gradnji, NN, br. 175/03, na snazi od 1. siječnja 2004.
- Zakon o komunalnom gospodarstvu, NN, br. 26/03, pročišćeni tekst,
- Zakon o finansiranju vodnog gospodarstva, NN, br. 107/95., 19/96. i 88/98
- Zakon o poljoprivredi, NN br. 66/2001 i 83/2002, Članak 2,
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu, NN, br. 54/94, 48/95, 66/2001
- Zakon o stočarstvu, NN, br. 70/97, 36/98 Pročišćeni tekst
- Zakon o dobrobiti životinja, NN, br. 19/1999
- Zakon o potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju, NN 120/12,
- Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrabnenih proizvoda, NN, br. 12/01, Članak 2.,
- Zakon o Fondu za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost, NN, br. 1405/2003.
- Zakon o gnojivima i poboljšivačima tla, NN, br. 163/03

- Zakon o hrani, NN, br. 117/03, Članak 3., stavak 2 i 3, Članak 36., stavak 1 ,
- Zakon o lovu, NN, pročišćeni tekst, br. 10/94., 29/99. i 14/01
- Zakon o lukama unutarnjih voda, NN, br. 142/98
- Zakon o Fondu za regionalni razvoj, NN, br. 107/01
- Zakon o Fondu za razvoj i zapošljavanje, NN, br. 107/01
- Zakon o proračunu JLS, NN, br. 96/03

- Zakon o morskom ribarstvu, NN pročišćeni tekst, br. 46/97
- Zakon o slatkovodnom ribarstvu, NN, br. 106/ 01.
- Zakon o telekomunikacijama, NN, br. 122/03
- Zakon o turističkoj djelatnosti, NN, br. 08/96
- Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma, NN, br. 30/94
- Zakon o članarinama i turističkim zajednicama, NN, br. 35/95
- Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti, NN, br. 49/03 + NN, br. 117/03
- Zakon o veterinarstvu, NN, br. 70/97. i 105/01
- Zakon o vinu, NN, br. 96/03.
- Zakon o zaštiti potrošača, NN, br. 96/03
- Zakon o oznakama proizvoda i usluga, NN, br. 173/03
- Zakon o otpadu, NN, br. 151/03
- Zakon o prijevozu opasnih tvari, NN, br. 97/93
- Zakon o zaštiti prirode, NN, br. 162/03
- Zakon o zaštiti okoliša, NN, br. 128/99.,
- Zakon o zaštiti zraka, NN, br. 48/95
- Zakon o vodama, NN, br.107/95

- Pravilnik o deklaraciji ekoloških proizvoda, NN, br. 13/02,
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u uzgoju bilja i proizvodnji biljnih proizvoda, NN, br. 91/01,
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u preradi vlakana, NN, br. 81/02,
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji životinjskih proizvoda, NN, br. 13/02,
- Pravilnik o hrani za posebne prehrambene potrebe, NN, br. 80/04
- Pravilnik o izradi gospodarske osnove i godišnjeg plana u slatkovodnom ribarstvu, NN, br. 130/04.
- Pravilnik o izradi vodnogospodarske osnove Hrvatske, NN br. 120/03
- Pravilnik o kakvoći svježeg sirovog mljeka, NN, br. 102/2000
- Pravilnik o kakvoći stočne hrane, NN, br. 26/98, 120/98, 55/99 i 76/03
- Pravilnik o mjerilima za utvrđivanje vrijednosti oduzetog poljoprivrednog zemljišta, šuma i šumskog zemljišta, NN, br. 58/98., 18/2004,
- Pravilnik o načinu obavljanja veterinarsko-sanitarnog pregleda kontrole nojeva, NN, br. 150/02
- Pravilnik o načinu prijevoza opasnih tvari u cestovnom prometu, NN, br. 54/95
- Pravilnik o obveznom označavanju i upisu u jedinstven registar domaćih životinja te vođenju evidencija, NN, br. 74/03
- Pravilnik o općem deklariranju ili označavanju hrane, NN, br. 114 /2004
- Pravilnik o osnovnim uvjetima kojima javne ceste izvan naselja i njihovi elementi moraju udovoljavati sa stajališta sigurnosti prometa, NN, br.110/01, 53/91

- Pravilnik o ostvarivanju prava na potporu osiguranja od mogućih šteta proizvodnje u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, NN, br. 47/03
- Pravilnik o oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama izvornosti proizvoda i usluga, NN, br. 72/04
- Pravilnik o popisu ulova u gospodarskom ribolovu, NN, br. 91/03
- Pravilnik o poreznim i carinskim povlasticama na područjima posebne državne skrbi, NN, br. 57/96
- Pravilnik o postupanju s ambalažnim otpadom, NN, br. 53/96
- Pravilnik o postupku i uvjetima stjecanja znaka ekološkog proizvoda, NN, br. 13/02,
- Pravilnik o postupku prijave i odjave turista i načinu vođenja popisa turista, NN, br. 45/94
- Pravilnik o preradi u ekološkoj proizvodnji, NN, br. 13/02,
- Pravilnik o procjeni utjecaja na okoliš, NN br.59, Članak 2,
- Pravilnik o proglašenju i razvrstavanju turističkih mesta u razrede, NN, br. 78/99
- Pravilnik o provedbi modela kapitalnih ulaganja u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, NN, br. 47/04
- Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u pokretnim objektima, NN, br. 22/96, 137/98, 153/02
- Pravilnik o pružanju usluga u seljačkom domaćinstvu, NN, br. 22/96, 47/97 25/99. i 29/00.
- Pravilnik o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata, NN, br. 48/02
- Pravilnik o stručnom nadzoru u ekološkoj proizvodnji, NN, br.13/02,
- Pravilnik o sustavu ocjenjivanja sukladnosti u ekološkoj proizvodnji NN, br. 91/01,
- Pravilnik o turističkoj i ostaloj signalizaciji na cestama, NN, br. 87/02
- Pravilnik o upisniku odobrenja za pružanje turističkih usluga građana, NN, br. 62/96
- Pravilnik o upisu u Upisnik održivača sorti poljoprivrednoga bilja, NN, br. 73/01
- Pravilnik o upisu u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, NN, br. 128/02
- Pravilnik o uvjetima i načinu korištenja sredstava naknade koja se plaća zbog promjene namjene poljoprivrednog zemljišta, NN, br. 22/01, 24/01 i 27/01
- Pravilnik o uvjetima i načinu korištenja sredstava za kreditiranje razvitka i obnove poljoprivrede, NN, br. 85/01, 07/02, 147/02
- Pravilnik o uvjetima i načinu korištenja sredstava ostvarenih od prodaje, zakupa i koncesije poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države, NN, br. 67/96 i 140/98
- Pravilnik o uvjetima i načinu upisa u upisnike ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, NN, br. 13/02,
- Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati objekti za klanje životinja, NN, br. 20/92, 27/92, 75/93
- Pravilnik o uvjetima za oslobođanje od plaćanja doprinosa za osnovno zdravstveno osiguranje poljoprivrednika starijih od 65 godina,
- Pravilnik o uvjetima za postupanje s otpadom, NN, br. 123/97
- Pravilnik o veterinarsko-zdravstvenim uvjetima kojima moraju udovoljavati objekti registrirani za obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog podrijetla na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, NN, br. 149/03

- Pravilnik o ribočuvarskoj službi, NN, br. 187/03
- Pravilnik o zaštiti gljiva, NN, br. 34/02.
- Pravilnik o porezu na dobit, NN, br. 54/01
- Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost, NN, br. 47/95, 106/96, 164/98, 105/99, 54/00 i 73/00 (pročišćeni tekst)
- Pravilnik o stočnoj hrani, NN od 1. svibnja 1998. godine,
- Uredba o javnoj raspravi u postupku donošenja prostornih planova, NN, br. 101/98
- Uredba o postupanju s opasnim otpadom, NN, br. 32/98
- Uredba o opasnim tvarima u vodama, NN, br. 78/98
- Uredba o procjeni utjecaja na okoliš, NN, br. 34/97
- Uredba vijeća 2092/91 od 24. lipnja 1991. godine,
- Uredba Vijeća Europske Komisije, NN, br. 178/2002.
- Popis ovlaštenih laboratorija, NN, br. 81/02,
- Popis pravnih osoba za provedbu postupka potvrđivanja nad ekološkom proizvodnjom, NN, br. 81/02,
- Popis nadzornih stanica za obavljanje stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom, NN, br. 81/02,
- Odluka o osnovici osiguranja za obračunavanje i plaćanje doprinosa i za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja poljoprivrednika i članova njihovih kućanstava, NN, br. 25/2002,

20. PROVEDBA PUR-a

20. 1. Projekti u okviru Općine Punitovci

20.1.1. Projekti koje pokreće Općina Punitovci

- Izrada Pravilnika o vizualnom Općine Punitovci.
- Organizacija tečajeva i seminara za deficitarna zanimanja – prekvalifikacija nezaposlenih (projekt u partnerstvu sa Hrvatskim zavodom za zapošljavanje).
- Ulaganje u kapitalne investicije radi razvoja socijalnog kapitala:
 - izgradnja dječjeg vrtića
 - izgradnja područne škole u Jurjevcu Punitovačkom
 - izgradnja sportsko rekreacijskog centra jurjevačkog NK „Zrinski“ sa trim stazom, dječjim park-igralištem, te igralištem za rukomet i nogomet
 - izgradnja asfaltnog igrališta za Područnu školu u Punitovcima
 - izgradnja dodatne dvije učionice u Matičnoj školi kako bi se omogućio rad u jednoj smjeni
 - uvođenje pitke vode i grijanja za Područne škole u Punitovcima i Jurjevcu Punitovačkom
 - uređenje Društvenog doma u Punitovcima - opremanje sa klupama i stolovima, uređenje prostora kuhinje, te nabavka hladnjače
 - dovršetak izgradnje Društvenog doma u Josipovcu Punitovačkom
 - dovršetak izgradnje Društvenog doma u Jurjevcu Punitovačkom sa parkiralištem, javnom rasvjetom i prilaznim putevima, te uređenje parka sa autohtonim drvećem kao što su glog i bagrem
 - izgradnja vatrogasnog doma za Dobrovoljno vatrogasno društvo Punitovci koje za sada koristi prostore Društvenog doma kao spremište opreme
 - dovršetak izgradnje vatrogasnog doma DVD Josipovac Punitovački
 - izgradnja vatrogasnog spremišta DVD Jurjevac Punitovački
 - izradnja kuće oproštaja s parkiralištem u Jurjevcu Punitovačkom (ishodena dokumentacija)
 - energetska obnova zgrada javnog sektora na području Općine.
- Ulaganja u komunalnu infrastrukturu kao osnovnog preduvjeta za normalan i kvalitetan život:
 - u tijeku je ishodenje dozvole za izgradnju magistralnog vodovodnog cjevovoda i mreže kroz naselje Krndija
 - u tijeku je izgradnja kanalizacijskog sustava odvodnje u trima naseljima (2012. - 2015.)
 - uređenje nerazvrstanih cesta na području Općine
 - postavljanje žute signalizacije u Općini (izrađen projekt)
 - izgradnja autobusnih stajališta na području Općine
 - rekonstrukcija nogostupa u naseljima Općine
 - rekonstrukcija električne mreže u svim naseljima Općine
 - rekonstrukcija javne rasvjete prema sustavu energetske učinkovitosti u svim naseljima
 - rekonstrukcija električne mreže u naselju Jurjevac Punitovački

- asfaltiranje parkirališta i pristupne ceste do groblja u dužini od cca 800m u Punitovcima
- sanacija divlje deponije u Punitovcima.

21. RAZVOJNA KAMPAJNA

Čelni ljudi Općine Punitovci poduzeli su do sada značajne aktivnosti za poboljšanje uvjeta života i rada svojih stanovnika.

To se prvenstveno odnosi na aktivnosti oko uređenja komunalne infrastrukture, vodovoda, mrtvačnica u selima, nogostupa, čišćenja divljih deponija, odvoza smeća, domova kulture, okoliša i dr.

Općina Punitovci izradila je Prostorni plan uređenja, a prema PUR-u na osnovi kvalitetne analize postojećeg stanja odredene su smjernice daljnog razvoja.

U razvojnu kampanju uključeni su:

- zaposlenici jedinice lokalne samouprave sa svojim gradskim poglavarstvom
- predsjednici mjesnih odbora naselja
- gospodarstvenici
- obiteljska poljoprivredna gospodarstva
- udruge
- ravnatelji srednjih i osnovnih škola s nastavnim kadrom
- ostale neformalne skupine koje su se željele uključiti u Program ukupnog razvoja Općine

Općina Punitovci posebno je zainteresirana za provedbu PUR-a prema navedenim potrebama Općine i izradu projekata i to:

- Izrada Pravilnika o vizualnom Općine Punitovci.
- Organizacija tečajeva i seminara za deficitarna zanimanja – prekvalifikacija nezaposlenih (projekt u partnerstvu sa Hrvatskim zavodom za zapošljavanje).
- Ulaganje u kapitalne investicije radi razvoja socijalnog kapitala:
 - izgradnja dječjeg vrtića
 - izgradnja područne škole u Jurjevcu Punitovačkom
 - izgradnja sportsko rekreacijskog centra jurjevačkog NK „Zrinski“ sa trim stazom, dječjim park-igralištem, te igralištem za rukomet i nogomet
 - izgradnja asfaltnog igrališta za Područnu školu u Punitovcima
 - izgradnja dodatne dvije učionice u Matičnoj školi kako bi se omogućio rad u jednoj smjeni
 - uvođenje pitke vode i grijanja za Područne škole u Punitovcima i Jurjevcu Punitovačkom
 - uređenje Društvenog doma u Punitovcima - opremanje sa klupama i stolovima, uređenje prostora kuhinje, te nabavka hladnjače
 - dovršetak izgradnje Društvenog doma u Josipovcu Punitovačkom
 - dovršetak izgradnje Društvenog doma u Jurjevcu Punitovačkom sa parkiralištem, javnom rasvjjetom i prilaznim putevima, te uređenje parka sa autohtonim drvećem kao što su glog i bagrem

- izgradnja vatrogasnog doma za Dobrovoljno vatrogasno društvo Punitovci koje za sada koristi prostore Društvenog doma kao spremište opreme
- dovršetak izgradnje vatrogasnog doma DVD Josipovac Punitovački
- izgradnja vatrogasnog spremišta DVD Jurjevac Punitovački
- izradnja kuće oproštaja s parkiralištem u Jurjevcu Punitovačkom (ishodena dokumentacija)
- energetska obnova zgrada javnog sektora na području Općine.
- Ulaganja u komunalnu infrastrukturu kao osnovnog preduvjeta za normalan i kvalitetan život:
 - u tijeku je ishodenje dozvole za izgradnju magistralnog vodovodnog cjevodova i mreže kroz naselje Krndija
 - u tijeku je izgradnja kanalizacijskog sustava odvodnje u trima naseljima (2012. - 2015.)
 - uređenje nerazvrstanih cesta na području Općine
 - postavljanje žute signalizacije u Općini (izrađen projekt)
 - izgradnja autobusnih stajališta na području Općine
 - rekonstrukcija nogostupa u naseljima Općine
 - rekonstrukcija električne mreže u svim naseljima Općine
 - rekonstrukcija javne rasvjete prema sustavu energetske učinkovitosti u svim naseljima
 - rekonstrukcija električne mreže u naselju Jurjevac Punitovački
 - asfaltiranje parkirališta i pristupne ceste do groblja u dužini od cca 800m u Punitovcima
 - sanacija divlje deponije u Punitovcima.

Općina Punitovci predložit će javno-privatno partnerstvo s potencijalnim zainteresiranim investitorima za sljedeće projekte:

- izgradnja doma za starije i nemoćne osobe,
- formiranje gospodarske zone u Josipovcu Punitovačkom i
- izgradnja solarnih elektrana.

22. ZAKLJUČAK

Program ukupnog razvoja Općine Punitovci predstavlja dokument koji je rađen u dogovoru s predstavnicima lokalne samouprave, mjesnih odbora, civilnog društva, gospodarstvenika, obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, škola, crkvenih, formalnih i neformalnih organizacija. Program je rađen prema propozicijama Ministarstva mora, turizma, prometa i razvijatka, Ureda za regionalni razvoj, a na osnovi dokumenata lokalne samouprave, statističkih izvještaja i biltena, stručne literature, dokumenata o regionalnom razvoju RH, dokumenata Delegacije europske komisije u RH, te praktičnih i stručnih iskustava voditelja projekata i suradnika.

U Programu su prikazane analize postojećeg stanja Općine Punitovci snage, slabosti, prilike i opasnosti, a na osnovi prirodnih resursa, koji je prikazan u područnom kapitalu, bližeg i daljeg okruženja, prometne povezanosti i socijalne kohezije, predloženi su projekti koji su uskladjeni Strategijom razvoja i Operativnim programom Osječko – baranjske županije.

Ovaj je Program osnova za izradu mikro i makro projekata razvoja i ostvarivanje potpore područne i regionalne samouprave, Vlade Republike Hrvatske sa svrhom kandidiranja za korištenje sredstava donatora, svjetskih novčarskih institucija, prepristupnih i strukturnih fondova, te kohezijskog fonda EU.

23. PRIJEVOD NA ENGLESKI JEZIK: IZVOD IZ PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE PUNITOVCI

Foreword

Municipality of Punitovci consists of several settlements – Punitovci, Josipovac Punitovački, Jurjevac Punitovački and Krndija, with Croats being the dominant demographic group (61.84% of population) and Slovaks being largest minority group (35.57% of population). With land area spanning over 39.34 square kilometers, this is a rather small municipality, yet entrepreneurially very vibrant. According to the 2011 Census, it is populated by 1800 residents, with population density of 45.8 people/ km². Located in the central part of Osijek-Baranja County, it is a part of Đakovština micro-region.

It is characterized by its landscape and hardworking people. There are a lot of family farms in this area, successful craftsmen and young ambitious people who boldly enter the entrepreneurial waters, people like Jančo family, a young couple who are both veterinarians, who built a new swine farm with 230 sows, 1200 piglets and 1600 fatlings ready for shipment at any given moment.

During our work on Program for overall development in this municipality, village people continued with their usual activities, initiated by both young people and older ones.

The Municipality is run by its municipal prefect Mirko Vavra, BSc of electrical engineering, who is very ambitious in regard to the development of this municipality. This ambition is recognized through his efforts on getting acquainted and informed about the possibilities of drawing financial resources from the EU accession and especially structural funds. Strictly for that purpose, he enrolled in professional training program titled “Project cycle management”, which educates people about working on project proposals based on PCM methodology, used for drawing resources from EU funds.

During our meeting with local craftsmen and farmers, one could notice their high level of interest for inclusion in the program, something we didn't notice among local organizations, whose representatives were very skeptical about this meeting and the possibility of drawing EU funds, and very relying solely on funds they receive from the Municipality.

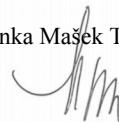
There is an impression of general skepticism among people about the program of nonrefundable resources and aid, and it is noticeable that local people are used to doing everything on their own when it comes to general problem solving or market placement of their products.

There are a lot of open issues that are to be resolved, but they haven't yet found a way to resolve them. For example, hunters' society has no hunting lodge and they want to build it, but they do not have a plot for it, and still don't have a way of tackling that issue.

During the presentation of Program for overall development, we will also once again present the opportunities of drawing resources from accession funds, as well as structural and cohesion funds, which will become available once the EU accession date comes.

People will have to accept the new system of partnership, connecting private and public sector, and abandon the old frame of mind, believing everything will sort out by itself, or that someone else will solve their problems, a frame of mind often seen in these parts.

Prof. Anka Mašek Tonković, Ph.D.

Message of the author

In accordance to the goals of economic politics of the Republic of Croatia, activities have been initiated to make the Strategy for development, Regional operative Programs for development and Programs for overall development of the local government and regional self-government units, in order to achieve quality knowledge on strengths and weaknesses, possibilities and threats, and to propose the making of projects whose realization would ensure higher quality living conditions for its population.

“Foundations of local and regional self-government have been set up in the Constitution of the Republic of Croatia in the 1990, and the Local Self-government and Regional Self-government Act (NN 33/01) which was declared in 2001. However, in the first ten years of Croatian independence and the experience with democratically organized local self-government, local and regional potentials did not develop to the full because of several factors – highly centralized system, immature democratic processes, as well as the impacts of war and occupation of parts of the country.”¹⁸⁰

The Program for overall development of the local self-government unit Punitovci will present a basis for making of a feasibility study and projects in order to approach the rural development of the local self-government unit in an organized manner, and thus contribute to the development of the County, the region of Eastern Croatia, and finally the Republic of Croatia. The purpose of making this document is to get as good as possible insight into the specifics of the area and the problems that slow down the development, using the “bottom up” analysis. Based on the knowledge on the possibilities that this LSU has got regarding the social capital and natural resources, it is possible to quickly realize the projects anticipated in the Program for overall development and achieve the high quality living standard for the people who live and work here.

Each area has its specific characteristics, etno and eco values which we tried to identify, and propose new developmental programs, along with the old ones. It is necessary to appraise the natural potential of this area, which is consisted of rural agricultural area, smaller forest area, Vuka river basin together with several smaller reservoirs, preserved natural environment, cultural, historical and sacral buildings, and specific traditions and local folklore, all of which have the potential of stimulating the development of rural tourism in Municipality of Punitovci.

All newly proposed activities require involvement of all political and economic structures, networked with associations and other civil organizations. Together with making profit, the

¹⁸⁰ *Strategy and strengthening of capacities for regional development* (CARDS 2002, Program for Croatia); *Analysis of the situation in the regional development of the Republic of Croatia*; ECORYS; Zagreb; September 24, 2004; p. 19.;

most important goal must be preservation of cultural and monumental heritage, nourishment of traditions characteristic for this area and the people who had lived and who live in this municipality. There are still several unexplored archaeological sites, such as prehistoric and medieval archaeological sites near Josipovac Punitovački – “Veliko polje I” and “Veliko polje II”, located along the Osijek – Đakovo section of Beli Manastir – Osijek – Svilaj expressway.

This municipality consists solely of rural settlements, which indicates the possibility of developing continental tourism through family farms, which could expand their range of functions by adding other services to their primary agricultural function.

There are numerous potential tourism facilities within the Municipality, such as: traditional crafts, traditional houses, monumental heritage, archaeological sites, sacral buildings, folklore festival organized by the Slovak community, excursion sites and ponds in Josipovac Punitovački, family farms willing to participate in tourist offer.

To make all these facilities work for the purpose of development, it is necessary to work on making project proposals for drawing financial resources from international monetary institutions, especially EU funds.

The Overall development program is a document based on making a quality economic and sociological analysis of local self-government units. During the making process, the following documentation was used: Strategy for development of the Osijek-Baranja County, Regional operative program of the Osijek-Baranja County, statistical bulletins, reports, analyses, various presentations, parochial archives of Vuka parish; We also held interviews and workshops with the representatives of:

- local self-government units,
- companies and crafts,
- associations,
- school principal,
- representatives of religious institutions,
- and other informal groups.

In direct conversations with the municipal prefect, head of municipality office and other associates of the LSU, information were acquired on the existing situation, problems and development programs.

In the Overall development program, the main characteristics, strengths and weaknesses are named, as well as a proposition for new investments of the Municipality of Punitovci, possibilities based on a public and private partnership. Considering municipality's small population (1800 according to the 2011 Census), there were only 391 active workers in September 2012. There are around 200 active family farms, traditional crafts (such as coppersmith workshop) and companies. New facilities are being opened, such as the new family pig farm opened in July 2012, with the capacity of 1200 fatlings and 230 sows ready for shipment at any given moment. It is run by a young couple of veterinarians and is equipped with its own laboratory, where the owners can regularly keep track on the health of animals on the farm.

In order to initiate the development quicker, it is recommended to invite tenders, make inter-sector connections, and create partnerships with domestic and foreign investors. “One form of partnerships are public and private funds of the venture capital which are specialized in territorial (eg. Regional venture funds), or industrial sense (eg. organic productions), and which are stimulated by the state for the accordance of their specialization and the public interest, investing money directly into them.”¹⁸¹

Besides, we are aware that the development of local self-government units “can only be based on mutual striving, efforts, and joint resources of public, business and civil sector”. The purpose is the joining of small, fragmented projects into one development Program. “Only the major Programs have a chance to attract the resources of European pre-accession funds and only by a coherent action it is possible to achieve visible and measurable effects in a short term”.¹⁸² It is suggested to immediately create a catalogue of all proposed projects, with a short description of the investment, for public and private partnership, to put the catalogue on a web site and to work on project proposals for drawing financial resources from EU’s structural and cohesion funds.

Prof. Anka Mašek Tonković, Ph.D.

Summary

LSU NAME AND HEADQUARTERS	MUNICIPALITY OF PUNITOVCI
LSU LAND AREA	39.34 km ²
LSU POPULATION	1.800 people (according to 2011 Census)
POPULATION DENSITY	45.8 people/km ²
SETTLEMENTS IN THE LSU	Josipovac Punitovački, Jurjevac Punitovački, Krndija, Punitovci
MAYOR OF THE LSU	Mirko Vavra, BSc
BASIC CHARACTERISTICS OF THE MUNICIPALITY OF BOGDANOVCI	BASIC CHARACTERISTICS OF THE MUNICIPALITY OF PUNITOVCI <p>Natural characteristics:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vc corridor expressway passes along the eastern edge of the municipality, with total length of 2.5 kilometers. • River Vuka, with its waterway, flows through the municipality. • There are 4 ranched reservoirs within the Municipality, which are used for sport fishing. Two of them are located east and west of Josipovac Punitovački, third is located northeast of Jurjevac and fourth is located north of Punitovci. • Fields are mainly used for breeding of usual agricultural crops. <p>Sociological characteristics:</p> <ul style="list-style-type: none"> • According to the 2001 Census, there are 1850 people living in

¹⁸¹ Ibidem, p. 46;

¹⁸² *Okvir za ruralni razvitak*. Slap; Osijek; 2005; p. 10;

	<p>Municipality of Punitovci, 958 of them are male and 892 are female. Average age is 37.7 years, aging index is 78.1 and age coefficient is 20.8</p> <ul style="list-style-type: none"> • When it comes to the education level, according to the 2001 Census, 23 people have acquired associate degree, 19 have acquired university degree, and 423 people have finished high school (290 have finished vocational schools). 478 people have finished primary school, with part of them attending high school. 553 people, most of them aged 60 and older, have never finished primary school. • There are three active institutions of education within the Municipality of Punitovci: <ul style="list-style-type: none"> - „Josip Kozarac“ primary school, Josipovac Punitovački, - „Josip Kozarac“ subsidiary school, Punitovci and - „Josip Kozarac“ subsidiary school, Krndija. • According to the Registry of associations, there are 16 active associations, 7 of them are in Josipovac Punitovački, 4 in Jurjevac Punitovački and 5 in Punitovci. • In 2011, overall budget resources were 2340.00 kuna per capita, but if we count out the financial aid from federal budget of Republic of Croatia, annual income of Municipality of Punitovci was 1225.43 kuna per capita, which is 254.02% higher than the average budget income in Osijek-Baranja County, but 90.62% lower than national average.
	<p>Economic characteristics:</p> <ul style="list-style-type: none"> • There is an economic and industry zone south of Josipovac Punitovački with all necessary infrastructures, spanning over 3 hectares. The Municipality is currently in the process of gathering letter of intents from investors. • There are around 200 registered family farms within the Municipality. • Family farms are not yet networked in any type of association, organization or cluster, which would simplify problem solving when it comes to buying materials, surrendering goods, payments, production and getting loans. • There are two business subjects within the Municipality – one in Punitovci and one In Krndija. • This municipality consists solely of rural settlements, which indicates the possibility of developing continental tourism through family farms. • According to the Central Bureau of Statistics' data from 2001 Census, 781 people are included in active population, which makes 42.22% of the total population of the Municipality. Out of them, 627 people carry out a profession. There are 688 dependents, and 381 people have personal incomes. • Employment percentage of 51.41% doesn't say so much about activity of population, as much as it is an indication of low level of working age population. In fact, active population

	<p>percentage in total population of the Municipality is merely 21.72%.</p> <p>Archaeological characteristics:</p> <ul style="list-style-type: none"> • There are two archaeological sites in Municipality of Punitovci which are under preventive protection: <ul style="list-style-type: none"> - JOSIPOVAC PUNTOVAČKI «Veliko polje II» - prehistoric and medieval archaeological site located along the Osijek – Đakovo section of Beli Manastir – Osijek – Svilaj expressway. - JOSIPOVAC PUNTOVAČKI «Veliko polje I» - prehistoric and medieval archaeological site located along the Osijek – Đakovo section of Beli Manastir – Osijek – Svilaj expressway. <p>Cultural-artistic and sacral features:</p> <ul style="list-style-type: none"> • These buildings are under preventive protection, as follows: <ul style="list-style-type: none"> - Sacral: <i>Church of Holy Cross</i> (Krndija) - Homeland War memorials: War memorial with the names of all locals who were killed during Homeland War (Punitovci) - Memorial in Krndija raised in memory and honor of Danube valley Germans, victims of the infamous Krndija concentration camp (1945-1946). • There are numerous registered traditional houses and buildings in Municipality of Punitovci, as follows: <ul style="list-style-type: none"> - Jurjevac Punitovački: House, Glavna Street 94 - Punitovci: House, S. Radića Street 83 House, Domovska Street 50 - Josipovac Punitovački: House, Braće Banas Street 133 House, Braće Banas Street 75 House, Braće Banas Street 71 House, Braće Banas Street 38 House, Braće Banas Street 32 House, Braće Banas Street 37 House, Strossmayerova Street 7 House, Strossmayerova Street 19 House, Strossmayerova Street 25 House, Strossmayerova Street 43 House, Strossmayerova Street 55 House, Strossmayerova Street 57 House, Strossmayerova Street 63 House, Strossmayerova Street 65 • These are the sacral buildings in Municipality of Punitovci, as follows: <ul style="list-style-type: none"> - Parochial church of St. Ladislaus, Punitovci - Subsidiary church of St. Michael the Archangel, Josipovac
--	--

	<p>Punitovački</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subsidiary church of Assumption of the Blessed Virgin Mary, Jurjevac Punitovački - Subsidiary church of Holy Cross, Krndija. <ul style="list-style-type: none"> • Cultural-artistic associations: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Matica Slovačka</i> from Jurjevac Punitovački - <i>KUD Punitovci</i> from Punitovci - <i>Matica Slovačka</i> from Josipovac Punitovački. • There are two cultural-artistic manifestations held annually in Municipality of Punitovci: <ul style="list-style-type: none"> - Cultural-artistic and original folklore manifestation <i>Slovaci do Drlaku</i>, representing the heritage of Slovak minority, - Cultural-artistic and original folklore manifestation <i>Na velkonočny pondelok</i> and <i>Selu na dar</i>, representing the heritage of Slovak minority. <p>Tourist features of Municipality of Punitovci</p> <p>Significant tourist features of Municipality of Punitovci include:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sacral buildings (church and memorial site in Krndija – a possibility of religious tourism development) • Monumental heritage • Archaeological sites • Traditional houses • Family farms willing to be included into tourist offer • Folklore manifestations organized by the Slovak minority • Excursion site <i>Stara bara</i> in Josipovac Punitovački
OVERALL DEVELOPMENT PROGRAM OF THE MUNICIPALITY OF BOGDANOVCI	<p>OVERALL DEVELOPMENT PROGRAM OF THE MUNICIPALITY OF PUNITOVCI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Making of a visual identity of the Municipality • Organizing courses and seminars for scarce professions – requalification of unemployed persons (partnership project with Croatian Employment Office) • Capital investments for development of social capital: <ul style="list-style-type: none"> - Construction of a kindergarten - Construction of subsidiary school building in Jurjevac Punitovački - Construction of a sports and recreational center <i>NK Zrinski</i> in Jurjevac Punitovački, with a jogging track, children's playground, futsal/handball field - Construction of a sports, recreational and cultural center <i>Drljak</i> in Josipovac Punitovački, with a jogging track, children's playground, futsal/handball field, summer stage and fishing pond - Construction of a sports and recreational center <i>NK Slavonija</i> in Punitovci, with a jogging track, children's playground, futsal/handball field - Construction of a hardcourt playing surface next to the

	<ul style="list-style-type: none"> - subsidiary school in Punitovci - Completion of recreational center <i>Stara bara</i> with a jogging track and a traditional Slovakian log cabin - Addition of two new classrooms in primary school in Josipovac Punitovački, so that the school operates only in morning shift instead of two shifts - Installing running drinking water and heating in subsidiary schools in Punitovci and Jurjevac Punitovački - Reconstruction of community hall in Punitovci – equipping it with new tables and chairs, new kitchen and cold storage - Completion of community hall in Josipovac Punitovački - Installment of free Wi-Fi network - Completion of community hall in Jurjevac Punitovački, with parking, public lighting and driveways, and decoration of local park with indigenous trees, such as hawthorn and acacia - Construction of firefighters' hall for the local volunteer firefighters association in Punitovci - Completion of firefighters' hall for the local volunteer firefighters association in Josipovac Punitovački - Construction of firefighters' hall for the local volunteer firefighters association in Jurjevac Punitovački - Construction of local mortuary in Jurjevac Punitovački (finished paperwork) - Adapting civic buildings of the Municipality and making them energy efficient. • Investments in communal infrastructure as a main prerequisite for higher quality of living: - Paperwork is being done for the construction of main pipeline and waterworks in Krndija - Sewage and drainage system is under construction in three settlements - Maintenance of roadways within the Municipality - Installment of informative roadsigns throughout the Municipality (project is finished) - Visual enhancement and decoration of central areas and crossroads in each settlement, reconstruction of road surface and communal area - Construction of bus stops in the Municipality - Reconstruction of pavements in each settlement - Reconstruction of electrical network in each settlement - Reconstruction of public lighting system in each settlement, making it energy efficient - Paving of parking area and access road to local cemetery in Punitovci (800 meters in length) - Recovery of illegal landfill in Punitovci. <p>OVERALL DEVELOPMENT PROGRAM OF THE ENTREPRENEURS IN MUNICIPALITY OF PUNITOVCI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Development vision of Krndija d.o.o., Krndija
--	---

	<ul style="list-style-type: none">- Construction of biogas facility with 1 Megawatt capacity, which would power the factory and produce electricity for sale, is being planned. Value of this investment is around 3.5 million Euro.• Development vision of Goran Jančo family pig farm in Punitovci- Construction of production hall for fatlings with an area of 3200 m², located on a 22000 m² site. Farma will include its own veterinarian lab. Value of this investment is around 11 million Kuna (pre-VAT).• Development vision of Blaženko Škorvaga family farm in Punitovci- Increase greenhouse production area- Modernization of greenhouses – roof ventilation system and computerization, and- Acquirement of cold storage facility and planting machinery. <p>Public-private partnership of Municipality of Punitovci and potential investors:</p> <ul style="list-style-type: none">- Construction of a retirement home- Setting up of economic zone in Josipovac Punitovački- Construction of solar power plants
--	---

Development Campaign

The ruling officials of Municipality of Punitovci have partaken in some significant activities in improving the living and working conditions of its residents.

This relates primarily to the activities involving the improvement of communal infrastructure, waterworks, village mortuaries, pavements, recovery of illegal landfills, waste management, local community halls, surroundings and other.

Municipality of Punitovci officials have drawn up a Regional plan, and according to ODP, based on quality analysis of present conditions, the guidelines for future development had been determined.

This development campaign involves:

- employees of local self-government units together with their municipal governments
- presidents of local village councils
- entrepreneurs
- family farms
- various organizations
- school principal together with the faculty
- other non-formal groups interested in participating in ODP of municipality

Municipality of Punitovci is particularly interested in implementation of ODP according to the listed needs of the municipality, as well as in realization of projects such as:

- Making of a visual identity of the Municipality
- Organizing courses and seminars for scarce professions – requalification of unemployed persons (partnership project with Croatian Employment Office)
- Capital investments for development of social capital:
 - Construction of a kindergarten
 - Construction of subsidiary school building in Jurjevac Punitovački
 - Construction of a sports and recreational center *NK Zrinski* in Jurjevac Punitovački, with a jogging track, children's playground, futsal/handball field
 - Construction of a sports, recreational and cultural center *Drljak* in Josipovac Punitovački, with a jogging track, children's playground, futsal/handball field, summer stage and fishing pond
 - Construction of a sports and recreational center *NK Slavonija* in Punitovci, with a jogging track, children's playground, futsal/handball field
 - Construction of a hardcourt playing surface next to the subsidiary school in Punitovci
 - Completion of recreational center *Stara bara* with a jogging track and a traditional Slovakian log cabin
 - Addition of two new classrooms in primary school in Josipovac Punitovački, so that the school operates only in morning shift instead of two shifts
 - Installing running drinking water and heating in subsidiary schools in Punitovci and Jurjevac Punitovački
 - Reconstruction of community hall in Punitovci – equipping it with new tables and chairs, new kitchen and cold storage
 - Completion of community hall in Josipovac Punitovački
 - Installment of free Wi-Fi network
 - Completion of community hall in Jurjevac Punitovački, with parking, public lighting and driveways, and decoration of local park with indigenous trees, such as hawthorn and acacia
 - Construction of firefighters' hall for the local volunteer firefighters association in Punitovci
 - Completion of firefighters' hall for the local volunteer firefighters association in Josipovac Punitovački
 - Construction of firefighters' hall for the local volunteer firefighters association in Jurjevac Punitovački
 - Construction of local mortuary in Jurjevac Punitovački (finished paperwork)
 - Adapting civic buildings of the Municipality and making them energy efficient.
- Investments in communal infrastructure as a main prerequisite for higher quality of living:
 - Paperwork is being done for the construction of main pipeline and waterworks in Krndija
 - Sewage and drainage system is under construction in three settlements
 - Maintenance of roadways within the Municipality
 - Installment of informative roadsigns throughout the Municipality (project is finished)
 - Visual enhancement and decoration of central areas and crossroads in each settlement, reconstruction of road surface and communal area
 - Construction of bus stops in the Municipality
 - Reconstruction of pavements in each settlement

- Reconstruction of electrical network in each settlement
- Reconstruction of public lighting system in each settlement, making it energy efficient
- Paving of parking area and access road to local cemetery in Punitovci (800 meters in length)
- Recovery of illegal landfill in Punitovci.

Municipality of Punitovci plans to propose a form of public-private partnership for these projects to potential investors:

- Construction of a retirement home
- Setting up of economic zone in Josipovac Punitovački
- Construction of solar power plants

Conclusion

Overall development program for the Municipality of Punitovci presents a document which has been made in cooperation and agreement with representatives of local self-government, civic society, businessmen, family farms, schools, church institution, formal and informal organizations, as well as others who have expressed the wish to be involved in the making of ODP. The program has been made according to the propositions of the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development, Directorate for Regional Development, and based on documents of local self-government, statistical reports and bulletins, expert literature, documents on regional development of Croatia, documents of Delegation of the European Commission to the Republic of Croatia, as well as practical and expert experiences of the project leaders and associates.

Within the Program, there are analyses of the current situation in the Municipality of Punitovci, its strengths, weaknesses, opportunities and threats, and based on natural resources, which are shown in regional capital, nearer and farther surrounding, traffic connections and social cohesion, projects have been proposed which are coordinated to the Regional operational program of the Osijek-Baranya County.

This Program is a basis for making of micro and macro development projects and getting support from local and regional self-government and Government of the Republic of Croatia, with the purpose of nominating for using the funds from donators, world financial institutions, pre-accession and structural funds, and Cohesion fund of the EU.

*IV DIO
RAZVOJNOG
PROJEKTA*

24. PRILOZI

24.1. Popis gospodarskih subjekata na području Općine Punitovci

Tablica 21. Popis pravnih subjekata na području Općine Punitovci

MATIČNI BROJ	NAZIV	STATUS	SJEDIŠTE
030114337	AGRO-PUNITOVCI d.o.o. za poljoprivrednu proizvodnju, trgovinu i usluge	Aktivno	Punitovci, Domovska 64
030080259	KRNDIJA d.o.o. stočarska i ratarska proizvodnja	Aktivno	Krndija, Krndija bb

Izvor: <http://sudreg.pravosudje.hr/SUDREG3/SudregController>

Tablica 22. Popis udruženja na području Općine Punitovci

REGISTARSKI BROJ	NAZIV	SJEDIŠTE
14000151	DOBROVOLJNO VATROGASNO DRUŠTVO PUNITOVCI	PUNITOVCI, M. GUPC...
14001035	KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO "VESELI ŠOKCI" PU...	PUNITOVCI, S. RADI...
14000589	LOVAČKO DRUŠTVO "LISICA" PUNITOVCI	PUNITOVCI, S. RADI...
14000907	NOGOMETNI KLUB "SLAVONIJA" PUNITOVCI	PUNITOVCI, MATIJE ...
14000385	SPORTSKO RIBOLOVNA UDRUGA "LINJAK" PUNITOVCI	PUNITOVCI, S. RADI...
14000153	DOBROVOLJNO VATROGASNO DRUŠTVO JURJEVAC	JURJEVAC PUNITOVAČ...
14000631	MATICA SLOVAČKA JURJEVAC PUNITOVAČKI	JURJEVAC PUNITOVAČ...
14000811	NOGOMETNI KLUB "ZRINSKI" JURJEVAC	JURJEVAC PUNITOVAČ...
14000636	SPORTSKO RIBOLOVNA UDRUGA "JURJEVAC"	JURJEVAC PUNITOVAČ...
14000152	DOBROVOLJNO VATROGASNO DRUŠTVO JOSIPOVAC PUNI...	JOSIPOVAC PUNITOVA...
14000737	MATICA SLOVAČKA JOSIPOVAC	JOSIPOVAC PUNITOVA...
14002064	PODRUČNA VATROGASNA ZAJEDNICA OPĆINA ĐAKOVIĆI	JOSIPOVAC PUNITOVA...
14000739	SLOVAČKO KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO "BRAĆE B..."	JOSIPOVAC PUNITOVA...
14001964	UDRUGA HRVATSKIH SLOVAKA KYSUCA	JOSIPOVAC PUNITOVA...
14002774	UDRUGA RIBIČA KARAS	JOSIPOVAC PUNITOVA...
14000903	SPORTSKI NOGOMETNI KLUB "OMLADINAC" JOSIPOVAC	JOSIPOVAC PUNITOVA...

Izvor: <http://www.uprava.hr/RegistarUdruga/faces/WEB-INF/pages/searchResult.jsp>

Tablica 23. Popis obrta na području Općine Punitovci

br.	Naziv pogona
1.	AGRO - FLORA, OBRT U POLJOPRIVREDI, PUNITOVCI, M. GUPCA 87, VL. MARIJA MILANOVIĆ
2.	AGRO - Milić, OBRT U POLJOPRIVREDI I IZRADA SUVENIRA, VL. MIROSLAV Milić, PUNITOVCI, S. RADIĆA 48
3.	DARKO OBRT U POLJOPRIVREDI, VL. DARKO STIPANović, PUNITOVCI, DOMOVSKA 25
4.	E - cool OBRT ZA POPRAVAK ELEKTRONIČKIH UREĐAJA, VL. JOSIP BUREK, PUNITOVCI, S. RADIĆA 23
5.	EUROSLAVONIJA OBRT U TRGOVINI I POLJOPRIVREDI, PUNITOVCI, S. RADIĆA 3, VL. NIKOLA OMAZIĆ

br.	Naziv pogona
6.	FUGEN TEHNIK - KERAMIČARSKI OBRT I POLJOPRIVREDA, vi. IVAN MILANOVIĆ, PUNITOVCI, M.GUPCA 87
7.	KAZANDŽIJA - KOVAČKI OBRT VL. BRANKO JURKOVIĆ Milić, PUNITOVCI, M.GUPCA 27
8.	KERA INSTAL, obrt za završne radove u graditeljstvu, vi. Krešimir Rašić, Punitovci, Domovska 6
9.	KMET KERAMIČARSKI OBRT, VL. VLATKO KMET, PUNITOVCI, M.GUPCA 34
10.	PERIĆ - POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO, VL. ZDENKO PERIĆ, PUNITOVCI, DOMOVSKA 8
11.	PINGVIN - OBRT ZA POLJOPRIVREDU, TRGOVINU I USLUGE, vi. ANTUN STIPANOVIC, PUNITOVCI, S. RADIĆA 64
12.	PUNITOVČANKA - TRGOVINA NA MALO, vi. IVAN PERIĆ, PUNITOVCI, M.GUPCA 8
13.	STIPANOVIC - TRGOVAČKI OBRT I POLJOPRIVREDA, VL. MIRO STIPANOVIC, PUNITOVCI, M. GUPCA 17
14.	TOMISLAV, VODOINSTALATORSKI OBRT, VL. TOMISLAV DRAŠKOVIĆ, PUNITOVCI, S. RADIĆA 105
15.	VEIZER- OBRT U POLJOPRIVREDI, VL. ANTUN VEIZER, PUNITOVCI, M. GUPCA 26
16.	A-R-K TRGOVAČKI OBRT, VL. ANA DRGA, JURJEVAC PUNITOVAČKI, GLAVNA 58
17.	BAŽANT - OBRT U POLJOPRIVREDI, VL. IVAN BAŽANT, JURJEVAC PUNITOVAČKI KBR.2
18.	KIKO - OBRT ZA POLJOPRIVREDU I USLUGE, VL. ŽELJKO ŠVITEK, JURJEVAC PUNITOVAČKI, JURJEVAC PUNITOVAČKI 14 B
19.	ANDREJ - OBRT ZA PILJENJE I STROJNU OBRADU DRVA I TRGOVINU, VL. ANDREJ ŠTENC, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, B. BANAS 70
20.	BAKY - KERAMIČARSKI OBRT, VL. BRANKO TRIBULJAK, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, KOLODVORSKA 8
21.	BORIS - OBRT U POLJOPRIVREDI, VL. JOZO BORIS, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, B. BANAS 147
22.	ELEKTRO KO-TA ELEKTROINSTALATORSKI OBRT, vi. ZDENKO KOMAR, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, B. BANAS 52
23.	ELING, obrt za usluge i poljoprivredu, vi. Stjepan Eling, Josipovac Punitovački, J.J.Strossmayera 31
24.	GUTI - OBRT ZA UGOSTITELJSTVO, TRGOVINU I POLJOPRIVREDU, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, J.J.STROSSMAYERA 9, VL. DANIJEL MIĆAN
25.	IVEKO, keramičarski obrt, vi. Ivica Stuhli, Josipovac Punitovački, Strossmayerova 42
26.	KONJUŠAK - KLESARSKI OBRT, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, B. BANAS 17, VL. DAMIR KONJUŠAK
27.	LUKA - OBRT U POLJOPRIVREDI, VL. ZVONKO KOMAR, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, STROSSMAYEROVA 41
28.	LUNA UGOSTITELJSKI OBRT, VL. IVANKA SANTINI, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, B. BANAS 81
29.	PILANA KONJUH OBRT ZA REZANJE I PRERADU DRVETA, VL. TOMISLAV KONJUH, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, J.J.STROSSMAYERA 81
30.	PINTER - OBRT U POLJOPRIVREDI, VL. STEVO BRANDIS, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, STROSSMAYEROVA 29
31.	STIV - TRGOVAČKI OBRT, VL. JASMINKA KUKUČKA, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, STROSSMAYEROVA 71
32.	VAVRA - GRAĐEVINSKI OBRT , VL. ZLATKO VAVRA, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, B. BANAS 77 A
33.	ZDENKA - TRGOVINA NA MALO, vi. ZDENKA KRISTEK, JOSIPOVAC PUNITOVAČKI, STROSSMAYEROVA 58

Izvor: <http://sor.mingorp.hr>

Tablica 24. Popis obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na području Općine Punitovci

br.	Naziv
1.	OPG BATOREK VLADIMIR, STROSSMAYEROVA 80, JOSIPOVAC P.
2.	OPG JOSIP KRISTEK, BRAĆE BANAS 42, JOSIPOVAC P.
3.	OPG ANDRIJA i STJEPAN ELING, STROSSMAYEROVA 31, JOSIPOVAC PUN.
4.	OPG HULAK JOSIP, STROSSMAYEROVA 121
5.	OPG KRISTEK NEVENKA, KOLODVORSKA 6, JOSIPOVAC PUN.
6.	OPG BRANDIS JOSIP i STJEPAN,B.BANAS 22, JOSIPOVAC
7.	OPG MIŠO KURIC, STROSSMAYEROVA 83, JOSIPOVAC PUN.
8.	OBRT U POLJOPRIVREDI "PINTER", STROSSMAYEROVA 29, JOSIPOVAC PUN.
9.	OPG BORIS PAVO, B. BANAS 149, JOSIPOVAC PUN.
10.	OPG BORIS JOZO, B. BANAS 147, JOSIPOVAC PUN.

br.	Naziv
11.	OPG VINKO OZANJAK, B. BANAS 127, JOSIPOVAC PUN.
12.	OPG ZVONKO I RUŽICA KOMAR, STROSSMAYEROVA 41, JOSIPOVAC PUN.
13.	OPG ŠKORVAGA BLAŽENKA, MATIJE GUPCA 44A, PUNITOVCI
14.	OPG DARKO STIPANOVVIĆ, DOMOVSKA 25, PUNITOVCI
15.	OBRT U POLJOPRIVREDI VEIZER, M. GUPCA 26, PUNITOVCI
16.	OPG GORAN JANČO, M. GUPCA 19, PUNITOVCI
17.	OPG KVASNOVSKI SNJEŽANA, M. GUPCA 52, PUNITOVCI
18.	OPG STIPO IVANOVVIĆ, S. RADIĆA 89, PUNITOVCI
19.	OBRT PERIĆ POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO, Domovska 8, Punitovci
20.	AGRO-MILIĆ OBRT U POLJOPRIVREDI, S. RADIĆA 48, PUNITOVCI
21.	OPG ANICA POLJAREVIĆ, MATIJE GUPCA 71, PUNITOVCI
22.	OPG MARKO MILANOVIĆ, DOMOVSKA 6, PUNITOVCI
23.	OPG ĐURO ĐANIĆ, DOMOVSKA 50, PUNITOVCI
24.	OPG ANTUN I IVAN ŠTEFANČIĆ, M. GUPCA 33, PUNITOVCI
25.	OPG ZDRAVKO HMURA, GLAVNA 54, JURJEVAC
26.	OPG ŽELJKO ŠVITEK, JURJEVAC PUNITOVAČKI 33
27.	OPG BARIČJAK JOSIP, GLAVNA 50, JURJEVAC PUN.
28.	OBRT U POLJOPRIVREDI, IVAN BAŽANT, GLAVNA 2, JURJEVAC PUNITOVAČKI
29.	OPG TOMISLAV BAŽANT, GLAVNA 2, JURJEVAC PUNITOVAČKI
30.	OPG ZDENKO BAŽANT, JURJEVAC PUNITOVAČKI 2E
31.	OPG FRANJO BESTVINA, GLAVNA 90, JURJEVAC

Izvor: Općinska dokumentacija, prosinac 2012.

24.2. Programi kreditiranja¹⁸³

Program razvoja gospodarstva

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovачka društva, obrtnici i druge pravne osobe koji ispunjavaju sljedeće kriterije:
 - najmanje 25% privatnog vlasništva u vlasničkoj strukturi na dan podnošenja zahtjeva za kredit
 - najmanje 10% prihoda od prodaje roba/usluga na međunarodnom tržištu odnosno od noćenja stranih gostiju (prema TU-11 obrascu)
- te za prethodnu godinu poslovanja:
 - koeficijent zaduženosti (ukupne obvezе/aktiva) $\leq 0,90$
 - pokazatelj likvidnosti (kratkotrajna imovina/kratkoročne obvezе) $\geq 0,75$
 - ostvarena neto dobit

2. Namjena kredita

Obrtna sredstava: podmirenje obveza prema dobavljačima, finansijskim institucijama (do 50% ukupnog kredita), državi i drugim vjerovnicima.

Osnovna sredstva: iz kredita je dozvoljeno financiranje i osnovnih sredstva.

3. Način kreditiranja

Sredstva kredita korisniku kredita osigurava poslovna banka i HBOR u omjeru 50%:50%.

Korisnik kredita podnosi dokumentirani zahtjev za kredit poslovnoj banci sa sljedećom dokumentacijom:

- Specifikacija namjene utroška kreditnih sredstava
- Izjava o već korištenim državnim potporama
- Potvrda porezne uprave o reguliranju obveza prema državi
- Izjava o vlasničkim pozajmicama (ako se iste tretiraju kao kapital u smislu izračuna koeficijenta zaduženosti)
- Ostala dokumentaciju sukladno zahtjevu poslovne banke ili HBOR-a

Korak 1. Poslovne banke se natječu na aukcijama koje provodi HBOR za određeni iznos kreditne kvote (uvjeti propisani Uputama za provođenje aukcija)

Korak 2. Izabiru se najpovoljnije ponude banaka po kriteriju visine kamatne stope na temelju čega im se dodjeljuje kreditna kvota

Korak 3. Poslovna banka dostavlja HBOR-u prijedlog za kreditiranje korisnika unutar kvote

Korak 4. Nakon odobrenja kredita od strane HBOR-a, poslovna banka s korisnikom zaključuje jedan ugovor o kreditu (i za svoj dio sredstava i za dio sredstava HBOR-a)

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	do 70 milijuna kuna <ul style="list-style-type: none"> ▪ udio HBOR-a u kreditu odobrava se u kunama ▪ udio poslovne banke u kreditu odobrava se u kunama ili u kunama uz valutnu klausulu
Rok korištenja	do 6 mjeseci
Poček	do 12 mjeseci
Rok otplate	do 3 godine uključujući i poček

5. Kamatna stopa za krajnje korisnike

Dio kredita iz sredstava HBOR-a	1,8% godišnje *
Dio kredita iz sredstava poslovne	u visini fiksne marže koju je poslovna banka ponudila na

¹⁸³ www.hbor.hr (13.11.2012.)

banke	aukciji uvećane za referentnu kamatu: prinos trezorskih zapisa ostvaren na aukciji Ministarstva finansija RH denominiranih u kunama s rokom dospijeća 364 dana važeći na dan prvog korištenja kredita (za kredite u kunama) ili 12-mjesečni EURIBOR važeći na dan prvog korištenja kredita (za kredite u kunama uz valutnu klauzulu). Referentna kamata se utvrđuje jednom godišnje, a po isteku godine dana od dana prvog korištenja kredita, odnosno od zadnje izmjene kamatne stope.
-------	---

* Ako korisnik kredita nije u mogućnosti koristiti potporu male vrijednosti, dio kredita iz sredstava HBOR-a može mu se odobriti uz opću kamatnu stopu temeljem referentne kamatne stope odnosno sukladno mogućnostima predviđenim važećim propisima o državnim potporama.

6. Naknada za obradu zahtjeva

Rok otplate	Sredstva poslovne banke	Sredstva HBOR-a
1 godina	do 0,5%	do 0,3%
do 2 godine	do 0,6%	do 0,4%
do 3 godine	do 0,7%	do 0,5%

7. Osiguranje

Korisnik kredita dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom. Poslovna banka je dužna osigurati ukupni iznos kredita sukladno dobroj bankarskoj praksi. Za osiguranje urednog izvršenja obveza po kreditima poslovne banke ugovaraju uobičajene instrumente osiguranja, odnosno mjenice i zadužnice, zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini i druge uobičajene instrumente osiguranja sukladno svojim općim aktima.

Izvoz - IBRD

(Program kreditiranja izvoznika iz sredstava IBRD-a)

1. Cilj Programa kreditiranja i namjena kredita

Cilj Programa kreditiranja izvoznika iz sredstava IBRD-a (dalje u tekstu: Program) je omogućiti korisnicima kredita, u razdoblju gospodarske i finansijske krize, zadržavanje izvoza roba i usluga u postojećem obujmu, odnosno povećanje istog, čime bi se utjecalo na poboljšanje vanjskotrgovinske platne bilance, zaposlenosti i likvidnosti.

Sredstva za kreditiranje u okviru ovog Programa osigurana su kreditnom linijom Međunarodne banke za obnovu i razvoj (dalje u tekstu: IBRD) te su i kriteriji Programa uskladieni s uvjetima IBRD-a.

Izvoznikom u okviru ovog Programa smatra se svako trgovачko društvo koje ostvaruje prihode od izvoza svojih proizvoda i usluga (izravno ili putem posrednika) te hoteliersko-turistička društva koja pružaju usluge smještaja stranim turistima (sukladno TU-11 obrascu najmanje 30% noćenja stranih turista u protekloj kalendarskoj godini). Sredstva kredita izvoznici mogu koristiti za financiranje potreba za obrtnim sredstvima, te kupnju roba (sировина, reprematerijala i opreme), radova i usluga potrebnih za obavljanje izvoznih poslova.

Ovim Programom ne kreditiraju se kupnja zemljišta kao i slijedeće djelatnosti:

- Trgovina divljim životinjama i proizvodima od divljih životinja zabranjenih konvencijom CITES,
- Puštanje genetski izmijenjenih organizama u prirodnim okolišima,
- Proizvodnja, distribucija i prodaja zabranjenih pesticida i herbicida,
- Puštanje mreža potegača u more,
- Proizvodnja, obrada i odlaganje radioaktivnih proizvoda,
- Pohrana, obrada i zbrinjavanje opasnog otpada,
- Proizvodnja opreme i alata koji sadržavaju freone (CFC), halone i ostale tvari sukladno Protokolu iz Montrala
- Proizvodnja električne opreme koja sadržava poliklorirane-bifenole (PCB) u omjeru koji nadmašuje 0,005 % težine,
- Proizvodnja proizvoda koji sadržavaju azbest,
- Nuklearni reaktori i njihovi dijelovi,
- Duhان, ne prerađen ili prerađen,

- Strojevi za preradu duhana,
- Proizvodnja vatrengor oružja,
- Kockarnica, kladionica i sličnih djelatnosti,
- Poslovanja apartmana i ulaganja u nekretnine radi daljnje prodaje,
- Ugostiteljskih objekata koji isključivo pružaju usluge točenja pića,
- Benzinskih postaja,
- Prodajnih i servisnih auto salona,
- Promet i poslovanje sa stambenim i poslovnim prostorima (prodaja ili iznajmljivanje na tržištu),
- Trgovačke djelatnosti, osim na područjima od posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima,
- Prijevozničke djelatnosti u cestovnom prometu.

Popis ostalih djelatnosti neprihvativljivih za kreditiranje dan je u [Priručniku za zaštitu okoliša](#).

2. Korisnici kredita

Korisnici kredita su poslovne banke koje su, sukladno kriterijima IBRD-a, prihvatljive za suradnju te su s HBOR-om ugovorele suradnju na provođenju Programa.

Krajnji korisnici kredita su trgovačka društva, izvoznici koji su registrirani i obavljaju djelatnost u Republici Hrvatskoj.

Pravo na kredit ne postoji, već poslovna banka i HBOR o svakom zahtjevu donose pojedinačnu odluku.

Minimalni kriteriji koje krajnji korisnici moraju udovoljiti, a koji su propisani od strane IBRD-a, su slijedeći:

- Privatno vlasništvo (više od 50%)
- Status izvoznika (definicija izvoznika objašnjena u točki 1)
- Maksimalni omjer obveza i kapitala od 85:15 (po primitku sredstava kredita i tijekom prve tri godine za pojedinačni kredit $> € 1.000.000$, po primitku sredstava kredita i tijekom prve godine za kredit $\leq € 1.000.000$).
- Nakon primitka sredstava kredita, krajnji korisnici trebaju generirati dovoljnu količinu gotovine tijekom razdoblja otplate kredita da održe omjer dobiti iz poslovne aktivnosti i finansijskih rashoda od najmanje 1,1:1 (po primitku sredstava kredita i tijekom prve tri godine za kredit $> € 1.000.000$, po primitku sredstava kredita i tijekom prve godine za svaki pojedinačni kredit $\leq € 1.000.000$).

3. Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit

Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama. Obrazac zahtjeva za kredit sastavni je dio ovoga Programa i može se naći na Internet stranicama HBOR-a.

Zahtjevi za odobrenjem kredita koji nisu dokumentirani propisanom dokumentacijom neće se razmatrati.

Poslovna banka i HBOR zaključit će okvirni ugovor o kreditu, a na temelju istog poslovna banka će zaključivati ugovore s krajnjim korisnicima kredita.

HBOR će za svakog pojedinog krajnjeg korisnika kredita, temeljem odluke nadležnog tijela odlučivanja, davati suglasnost za financiranje poslovnoj banci. Poslovna banka će po dobivanju suglasnosti za financiranje zaključivati ugovor s krajnjim korisnikom kredita.

4. Iznos i otplata kredita

Visina kredita pojedinom krajnjem korisniku ili grupi povezanih društava ne može prelaziti iznos od 10,0 milijuna EUR (kunska protuvrijednost), osim u slučajevima koje odobri IBRD. Pri tome se krajnji korisnici obvezuju pridržavati pravila i procedura nabave IBRD-a za iznose kredita iznad 10,0 milijuna EUR (kunska protuvrijednost), ukoliko je pojedinačna nabavka iznad 10,0 mil. EUR, kako je navedeno u Priručniku za nabavu IBRD-a (World Bank Procurement Guidelines - October 2006).

- Kredit se poslovnoj banci može odobriti u eurima ili kunama uz valutnu klauzulu vezanu uz eure.
- Rok otplate kredita za banku je kako slijedi:
 - Opcija a) krediti namijenjeni financiranju obrtnih sredstava - 5 godina uključujući poček do 1 godine;
 - Opcija b) krediti namijenjeni financiranju investicijskih ulaganja – 8 godina uključujući poček do 1 godine.
- Otplata kredita će se obavljati u jednakim šestomjesečnim ratama.

Krediti odobreni krajnjim korisnicima mogu se odobriti u eurima, kunama ili kunama uz valutnu klauzulu vezanu za eure. Ovisno o potrebama krajnjeg korisnika poslovna banka samostalno određuje rok otplate i poček za krajnjeg korisnika.

5. Kamata

Kamate za vrijeme korištenja kredita (interkalarne kamate), do prijenosa kredita u otplatu, obračunavaju se na

iskorišteni iznos kredita u visini redovne kamate i naplaćuju šestomjesečno.

Kamatnu stopu za krajnjeg korisnika, sukladno smjernicama IBRD-a, utvrđuje poslovna banka ovisno o procjeni rizika krajnjeg korisnika i kvaliteti instrumenata osiguranja, o čemu je dužna izvijestiti HBOR.

Najniža kamatna stopa za krajnjeg korisnika je kamatna stopa koju plaća poslovna banka HBOR-u, a ista iznosi šestomjesečni LIBOR za EURO uvećan za maržu od 240 bp.

6. Naknade

Naknada za obradu zahtjeva:

Visinu naknade za krajnjeg korisnika utvrđuje poslovna banka. Poslovna banka plaća HBOR-u naknadu od 0,4% od iznosa odobrenog okvira kredita na način da:

a) Naknada se naplaćuje prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita, na ukupni iznos odobrenog okvirnog kredita.

ili

b) Naknada se naplaćuje prilikom prvog korištenja kredita za svakog krajnjeg korisnika kredita. U tom slučaju banka plaća naknadu za rezervaciju sredstava u iznosu od 0,25% godišnje na iznos odobrenog, a neiskorištenog okvira kredita, koja se plaća 30 dana od dana stupanja na snagu ugovora o okvirnom kreditu. Obračun i naplata naknade za rezervaciju sredstava vrši se kvartalno u skladu s Odlukom o naknadama za usluge koje obavlja HBOR.

7. Korištenje kredita

Rok korištenja kredita je u pravilu 6 mjeseci od stupanja na snagu ugovora o okvirnom kreditu između poslovne banke i HBOR-a nakon čega se kredit prenosi u otpлатu.

Rok korištenja kredita za krajnjeg korisnika kredita utvrđuje poslovna banka,

Poslovna banka je obvezna po zaprimanju sredstava kredita od strane HBOR-a, isti, a najkasnije sljedeći radni dan plasirati sredstva krajnjem korisniku kredita.

HBOR će isplatići sredstva poslovnoj banci na temelju pisanih zahtjeva.

Obrazac "Zahtjev za povlačenje sredstava" je standardiziran (Obrazac Z).

8. Namjensko korištenje kredita

Poslovna banka je dužna kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama ovog Programa i pratiti namjensko korištenje kredita krajnjeg korisnika.

HBOR i IBRD zadržavaju pravo kontrole namjenskog korištenja kredita kako kod poslovne banke tako i kod krajnjeg korisnika kredita. Poslovna banka dužna je formirati, voditi i čuvati kreditni dosje kako bi se omogućila brza i učinkovita kontrola namjenskog korištenja kredita.

Krajnji korisnik je dužan dostavljati poslovnoj banci sve informacije i dokumentaciju potrebnu za dostavu HBOR-u radi obveze izvještavanja IBRD-a.

9. Instrumenti osiguranja

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

10. Ostale odredbe

Na sve ono što u ovom Programu kreditiranja nije navedeno primjenjuje se Project Appraisal Document (dokument o ocjeni projekta kojeg je odobrio Odbor direktora Svjetske banke 4. kolovoza 2009.) te na odgovarajući način Pravilnik o osnovnim uvjetima financiranja pojedinih ciljnih skupina, Pravilnik o utvrđivanju referentne i diskontne kamatne stope, Odluka o općim uvjetima kreditnog poslovanja HBOR-a, Opći uvjeti osiguranja plasmana HBOR-a, Odluka o kamatnim stopama HBOR-a i Pravilnik o načinu i rokovima obračuna kamata, Odluka o naknadama za usluge koje obavlja HBOR i Pravilnik o načinu obračuna naknada te odredbe ostalih akata HBOR-a i odluke nadležnih tijela HBOR-a.

11. Potrebna dokumentacija:

Uz zahtjev za odobrenje kredita, krajnji korisnik kredita dostavlja poslovnoj banci i HBOR-u svu traženu dokumentaciju koja je u skladu s procedurama HBOR-a i poslovne banke, a koja je potrebna za obradu zahtjeva:

- Izvod iz sudskog registra (ne stariji od 30 dana),
- Osnivački akti društva (Društveni ugovor za d.o.o., Statut za d.d.),
- Obavijest o razvrstavanju poslovnog subjekta prema NKD-u,

- Karton deponiranih potpisa za raspolaganje sredstvima računa,
- Podaci o bonitetu (obrazac BON 1) i Podaci o solventnosti (obrazac BON 2/SOL 2) ne stariji od 30 dana,
- Godišnji finansijski izvještaji poduzetnika za protekle dvije godine poslovanja sastavljeni sukladno Zakonu o računovodstvu (obrazac POD-BIL, Račun dobiti i gubitka – obrazac POD-RDG, bilješke uz finansijske izvještaje i ostali temeljni finansijski izvještaji prema potrebi),
- Za kredite veće od 1 milijun EUR-a krajnji korisnik kredita obvezan je dostaviti i izvještaj o novčanom toku,
- Obrazac ispitivanja utjecaja na okoliš dan u Prilogu B Priručnika za zaštitu okoliša,
- Ukoliko je potrebno, potvrda nadležnog tijela (Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, lokalne vlasti) kojom se potvrđuje da korisnik kredita udovoljava važećim zakonskim propisima u području zaštite okoliša sukladno Priručniku za zaštitu okoliša,
- Kompletno revizorsko mišljenje (u skladu sa zakonskom obvezom),

Za projekte koji su svrstani u B ili B+ kategoriju prema Priručniku za zaštitu okoliša, potrebno je dostaviti dokumente sukladno popisu iz Priručnika za zaštitu okoliša.

HBOR zadržava pravo zatražiti i drugu dokumentaciju potrebnu za obradu kreditnog zahtjeva.

Popis poslovnih banaka koje su prihvatile za suradnju s HBOR-om:

Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
 OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
 Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
 Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
 Societe Generale – Splitska banka d.d., Split
 Zagrebačka banka d.d., Zagreb

KREDIT DOBAVLJAČA

Program kreditiranja dobavljača kod izvoznih poslova

1. Korisnik kredita

- izvoznik hrvatske robe, radova ili usluga (u dalnjem tekstu: dobavljač) koji s kupcem u inozemstvu zaključuje izvozni ugovor.

2. Namjena kredita

- kreditiranje izvoza hrvatskih roba i usluga osim potrošnih dobara sukladno pravilima utvrđenim OECD konsenzusom.

3. Način kreditiranja

- Izravno kreditiranje

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 100% vrijednosti izvoznog ugovora za rokove otplate do dvije godine, ▪ do 85% iznosa izvoznog ugovora za rokove otplate duže od dvije godine. ▪ krediti se ugovaraju u valuti izvoznog ugovora.
Rok korištenja	sukladno rokovima i uvjetima izvoznog ugovora.
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none"> ▪ od 180 dana do 10 godina ovisno o vrsti robe i/ili usluga koje se izvoze ▪ iznimno do 15 godina za financiranje izgradnje hidro i termo elektrana, projekte na bazi energije vjetra, geotermalne, solarne i bioenergetske projekte, projekte plimnih elektrana te projekte za pitku vodu i odvodnje <p>Prva rata dospijeva 1, 3, 6 ili 12 mjeseci nakon početka otplate kredita, ovisno o odabranom načinu otplate i vrsti izvoznog posla.</p>

5. Kamata za korisnike

Kamatna stopa ovisi o bonitetu dobavljača i izvoznom poslu, a može biti fiksna ili varijabilna.

Fiksna kamatna stopa	CIRR + marža Marža na CIRR kreće se od 0,2 – 2 %, ovisi o bonitetu dobavljača, kupca, izvoznom poslu, zemlji izvoza i roku otplate.
Varijabilna kamatna stopa	LIBOR/EURIBOR + marža Visina marže ovisi o bonitetu dobavljača, kupca, izvoznom poslu, zemlji izvoza i roku otplate.

6. Naknada za obradu zahtjeva

do 1% jednokratno na iznos odobrenog kredita

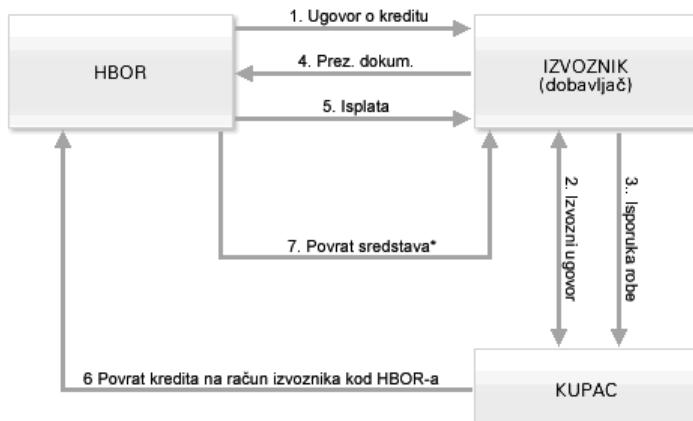
7. Naknada za rezervaciju sredstava

do 1% godišnje na neiskorišteni iznos kredita

8. Osiguranje

- polica osiguranja izravnih isporuka roba i usluga asignirana u korist HBOR-a
- prijenos potraživanja po izvoznom ugovoru
- druga prihvatljiva osiguranja

9. Shema

*IZVOZNIK MOŽE KREDITIRATI KUPCA SVOJIH PROIZVODA UZ VIŠU KAMATNU STOPU ZBOG OBVEZE PLAĆANJA PDV-A NA KAMATU, TE SA TAKO NASTALIM VIŠKOM PRILIVA MOŽE RASPOLAGATI NAKON PODMIRENJA SVOJIH OBVEZA HBOR-U

Dobavljač zaključuje s kupcem u inozemstvu izvozni ugovor o kupnji robe, radova ili usluga na kredit. Kredit se isplaćuje izravno na račun dobavljača u valuti izvoznog ugovora. Kupac u inozemstvu otplaćuje kredit dobavljaču, a dobavljač otplaćuje kredit HBOR-u.

KREDIT INO-BANKAMA

Kreditne linije bankama inozemnih kupaca

1. Korisnik kredita

- poslovna banka u inozemstvu koja kreditira kupnju hrvatskih roba i usluga.

2. Namjena kredita

- kreditiranje izvoza hrvatskih roba i usluga sukladno pravilima utvrđenim OECD konsenzusom.

Prednosti za izvoznika

- Naplata izvoznog posla hrvatskom izvozniku odmah po isporuci
- Isplata na račun izvoznika u valuti izvoznog ugovora
- Kredit otplaćuje banka kupca u inozemstvu
- Povećanje likvidnosti izvoznika
- Izbjegavanje rizika naplate izvoznog posla

3. Način kreditiranja

- HBOR s inozemnom bankom zaključuje Osnovni ugovor u kojem su navedeni osnovni uvjeti kredita. Za svaki pojedinačni izvozni posao HBOR s inozemnom bankom zaključuje Pojedinačni ugovor o kreditu. Zahtjev za odobrenje izvoznik podnosi izravno HBOR-u

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ do 100% vrijednosti izvoznog ugovora za rokove otplate do dvije godine,▪ do 85% iznosa izvoznog ugovora za rokove otplate duže od dvije godine.▪ krediti se ugovaraju u valutu izvoznog ugovora.
Rok korištenja	sukladno rokovima i uvjetima izvoznog ugovora.
Otplata	<ul style="list-style-type: none">▪ do 10 godina ovisno o vrsti robe i/ili usluga koje se izvoze <p>Prva rata dospijeva 1, 3, 6 ili 12 mjeseci nakon početka otplate kredita, ovisno o odabranom načinu otplate i vrsti izvoznog posla.</p>

5. Kamata za korisnike

Kamatna stopa ovisi o bonitetu banke, državi izvoza i izvoznom poslu, a može biti fiksna ili varijabilna.

Fiksna kamatna stopa	CIRR + marža Marža na CIRR kreće se od 0,2 – 2 %, ovisi o bonitetu kupca/banke, zemlji izvoza i roku otplate.
Varijabilna kamatna stopa	LIBOR/EURIBOR + marža Visina marže ovisi o bonitetu kupca/banke, zemlji izvoza i roku otplate.

6. Naknada za obradu zahtjeva

do 1% jednokratno na iznos odobrenog kredita

7. Naknada za rezervaciju sredstava

do 1% godišnje na neiskorišteni iznos kredita

8. Osiguranje

- polica osiguranja kredita od političkih i komercijalnih rizika Republike Hrvatske
- druga prihvatljiva osiguranja

Popis banaka s kojima je HBOR zaključio Osnovni ugovor

- OAO Alfa-bank (Ruska Federacija)
- Komercijalna banka a.d. (Srbija)
- OAO Bank Globex (Ruska Federacija)
- ZAO Absolut Bank (Ruska Federacija)
- ASB Belarusbank (Bjelorusija)
- BAT Ukreximbank (Ukrajina)
- Encouragement Bank A.D. (Bugarska)
- Komercijalna banka A.D. Budva (Crna Gora)
- OAO Priorbank (Bjelorusija)
- ZAO Nomos Bank (Ruska Federacija)

KREDIT KUPCU

Program kreditiranja kupaca ili banaka u inozemstvu

1. Korisnici kredita

- kupac u inozemstvu uz prihvatljivo osiguranje ili
- poslovna banka kupca u inozemstvu s kojim je pravna osoba sa sjedištem u Republici Hrvatskoj (izvoznik) zaključila izvozni ugovor.

2. Namjena kredita

- kreditiranje izvoza hrvatskih roba i usluga osim potrošnih dobara sukladno pravilima utvrđenim OECD konsenzusom

Prednosti za izvoznika

- Naplata izvoznog posla hrvatskom izvozniku odmah po isporuci
- Isplata na račun izvoznika u valuti izvoznog ugovora
- Kredit otplaćuje banka/kupac u inozemstvu
- Povećanje likvidnosti izvoznika
- Izbjegavanje rizika naplate izvoznog posla

3. Način kreditiranja

- sufinanciranje izvoznih poslova zajedno s drugim bankama,
- samostalno kreditiranje banke ili kupca u inozemstvu.

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ do 100% vrijednosti izvoznog ugovora za rokove otplate do dvije godine,▪ do 85% iznosa izvoznog ugovora za rokove otplate duže od dvije godine.▪ krediti se ugovaraju u valuti izvoznog ugovora
Rok korištenja	sukladno rokovima i uvjetima izvoznog ugovora.
Otplata	<ul style="list-style-type: none">▪ do 10 godina ovisno o vrsti robe i/ili usluga koje se izvoze▪ iznimno do 15 godina za financiranje izgradnje hidro i termo elektrana, projekte na bazi energije vjetra, geotermalne, solarni i bioenergetske projekte, projekte plimnih elektrana te projekte za pitku vodu i odvodnju <p>Prva rata dospijeva 1, 3, 6 ili 12 mjeseci nakon početka otplate kredita, ovisno o odabranom načinu otplate i vrsti izvoznog posla.</p>

5. Kamata za korisnike

Kamatna stopa ovisi o bonitetu banke, državi izvoza i izvoznom poslu, a može biti fiksna ili varijabilna.

Fiksna kamatna stopa	CIRR + marža Marža na CIRR kreće se od 0,2 – 2 %, ovisi o bonitetu kupca/banke, zemlji izvoza i roku otplate.
Varijabilna kamatna stopa	LIBOR/EURIBOR + marža Visina marže ovisi o bonitetu kupca/banke, zemlji izvoza i roku otplate.

6. Naknada za obradu zahtjeva

do 1% jednokratno na iznos odobrenog kredita

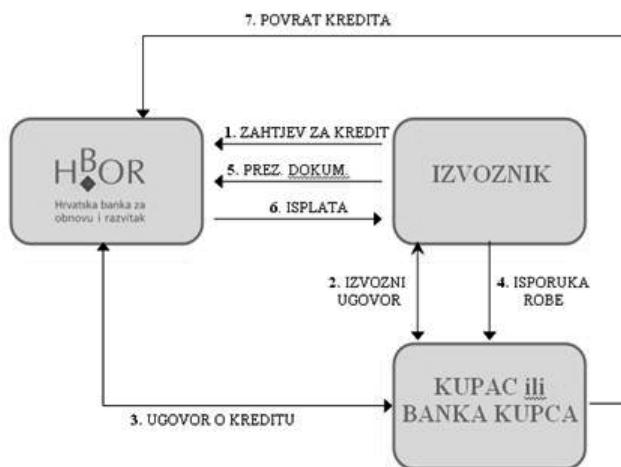
7. Naknada za rezervaciju sredstava

do 1% godišnje na neiskorišteni iznos kredita

8. Osiguranje

- polica osiguranja kredita od političkih i komercijalnih rizika Republike Hrvatske
- druga prihvativija osiguranja

9. Shema

PRIPREMA IZVOZA

Program kreditiranja pripreme i naplate izvoznih poslova

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovačka društva, obrtnici
- zadruge

2. Namjena kredita

Obtina sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ priprema proizvodnje za izvoz,▪ izvoz roba,▪ cijelokupni ciklus od pripreme izvoza do naplate izvoznih poslova.
------------------	---

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka

4. Iznos kredita i rok otplate

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ nije ograničen, a ovisi o mišljenju poslovne banke, kreditnoj sposobnosti krajnjeg korisnika kredita, proračunu potrebnih obrtnih sredstava, ostvarenoj visini izvoznih poslova te vrsti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja.▪ kredit se odobrava u kunama
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none">▪ do godine dana od datuma kad je kredit raspoloživ za korištenje s jednokratnim dospjećem, uz šestomjesečno usklađenje razine kredita u otplati

5. Kamata za krajnje korisnike

Kamatna stopa za krajnjeg korisnika kredita se utvrđuje na temelju osnovne stope i marže koja se utvrđuje ovisno o kreditnom rangu krajnjeg korisnika kredita i ponuđenim instrumentima osiguranja. Osnovnu stopu utvrđuje Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja. Visina nominalne kamatne stope prema kreditnom rangu i ponuđenim instrumentima osiguranja (kolateralizaciji) bila bi kako slijedi:

Visina kamatnih stopa po Programu „Priprema izvoza“

Visina kamatne stope za krajnjeg korisnika kredita*			
Kreditni rang	Kolateralizacija (osiguranje)		
	Visoka	Normalna	Niska
Jak (AAA-A)	4,0%	4,0%	4,0%
Dobar (BBB)	4,0%	4,0%	4,7%
Zadovoljavajući (BB)	4,0%	4,7%	6,4%
Slab (B)	4,7%	6,4%	8,7%
Loš / financijske teškoće (CCC i niže)	6,4%	8,7%	11,9%

*efektivna kamatna stopa kreće se u rasponu od 5,13% do 13% godišnje

6. Naknada za obradu zahtjeva

1,0% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

Za obnavljanje kredita na rok kraći od godinu naknade iznose:

0,25% jednokratno na iznos odobrenog (obnovljenog) kredita za produženja na rok do tri mjeseca,
0,5% jednokratno na iznos odobrenog (obnovljenog) kredita za produženja na rok do šest mjeseci,
0,75% jednokratno na iznos odobrenog (obnovljenog) kredita za produženja na rok do devet mjeseci

7. Naknada za rezervaciju sredstava

0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši od datuma od kojeg poslovna banka može početi koristiti kredit.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarska jamstva i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Pravdanje stanja kredita

Nakon 6 mjeseci od datuma kada je kredit raspoloživ za korištenje ili kraće ukoliko je kredit odobren na kraći rok od godinu dana, sukladno dinamici koja će biti definirana ugovorom o kreditu. Pravdanje se vrši novim ugovorom, narudžbom, pismom namjere za konkretan izvozni posao

10. Pravdanje namjenskog korištenja

Jednom godišnje dostavom carinskih deklaracija poslovnoj banci ili sukladno ugovoru o kreditu kada se kredit odobrava na rok kraći od godinu dana.

11. Producetak ugovora

Za jednu godinu ili kraće na temelju zahtjeva banke (izvoznika), a ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, zaključit će se dodatak postojećeg ugovora. Ako poslovna banka podnosi zahtjev za produžetak ugovora podnosi ga na temelju zahtjeva izvoznika uz obrazloženje i to najkasnije 15 radnih dana prije dospijeća kredita. Poslovna banka naplaćuje krajnjem korisniku naknadu od najviše 1,0% na iznos obnovljenog okvira.

12. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu:

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
BKS Bank d.d., Rijeka
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Međimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d. Zagreb
Samoborska banka d.d., Samobor
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale – Splitska banka d.d., Split
Vaba d.d. banka Varaždin
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

TURIZAM

Program kreditiranja turističkog sektora

1. Krajnji korisnici kredita

- **trgovačka društva, obrtnici**
- **ustanove**

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	▪ osnivačka ulaganja, ▪ zemljište, građevinski objekti, ▪ oprema i uredaji.
II. Trajna obrtna sredstva (do 15% ukupnog iznosa kredita)	

Ne kreditira se:

- kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u apartmaji s restoranom,
- ugostiteljski objekti koji isključivo pružaju usluge točenja pića,
- kockarnice, kladionice i slične djelatnosti,
- izgradnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje,
- nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba,
- kupnja, izgradnja, rekonstrukcija i opremanje poslovnih prostora za trgovačke djelatnosti, osim na područjima od posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima,
- već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće financirati povrat već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije).

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka,
- izravno kreditiranje.
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo
- Model podjele rizika - veliki projekti (veći od 9 milijuna kuna)

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	▪ najniži iznos 700.000,00 kn, a najviši iznos nije ograničen ▪ krediti se ugovaraju u kunama uz valutnu klauzulu, a za kredite odobrene od 1. travnja do kraja 2012. godine moguće je ugovaranje kredita u kunama bez valutne klauzule
HBOR kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a.	
Rok korištenja	do 12 mjeseci
Poček	do 4 godine
Rok otplate	do 17 godina, uključujući i poček

5. Kamate za krajnje korisnike

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane [ovdje](#).

2% godišnje	koji ulažu na PPDS* ili brdsko planinska područja ili otoke ili s izravnom ratnom štetom ili koji su zbrinjavali prognanike ili koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu	i/ili izbjeglice
4% godišnje	koji ulažu na PPDS ili brdsko planinska područja ili otoke ili s izravnom ratnom štetom ili koji su zbrinjavali prognanike ili koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu ili koji su mali i srednji poduzetnici	i/ili izbjeglice

6%
godišnje

svi ostali gospodarski subjekti

*PPDS- područja od posebne državne skrbi
Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata

6. Naknada za obradu zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarske garancije,
- jamstvo HAMAG INVEST-a i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

U slučaju plasmana putem poslovnih banaka krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Centar banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

PRIPREMA TURISTIČKE SEZONE

Program kreditiranja pripreme turističke sezone

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovčka društva, obrtnici
- ustanove

2. Namjena kredita

Nabava roba i usluga u cilju pripreme turističke sezone radi kvalitetnog pružanja usluga turistima. Navedeno uključuje nabavu hrane, pića, sitnog inventara, troškove tekućeg održavanja, troškove plaća i režijske troškove.

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	▪ najniži iznos 80.000,00 kn, a najviši iznos, u pravilu, 10.000.000,00 kn godišnje ▪ krediti se ugovaraju u kunama uz valutnu klauzulu
Rok korištenja	od 15. prosinca do 30. lipnja sljedeće godine
Otplata	u 2 jednake rate koje dospijevaju 15. listopada i 15. studenog tekuće godine

5. Kamata za krajnje korisnike

- promjenjiva, tromjesečni EURIBOR+3,75% godišnje

6. Naknada za obradu zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarske garancije,
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb

Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

POLJOPRIVREDA I UJEDNAČENI RAZVOJ

Program kreditiranja poljoprivrede i malog gospodarstva na područjima posebne državne skrbi

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovачka društva, obrtnici
- zadruge, ustanove
- obiteljska poljoprivredna gospodarstva i ribari

U okviru Operativnog programa za razvoj povrćarstva, Operativnih programa razviti svinjogojske proizvodnje, Operativnog programa razvoja govedarske proizvodnje te Operativnog programa podizanja trajnih nasada poslovna banka i HBOR će razmatrati samo one zahtjeve krajnjih korisnika kredita koji imaju pozitivno mišljenje Povjerenstva za provedbu Operativnog programa pri nadležnom ministarstvu.

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ osnivačka ulaganja,▪ zemljište, građevinski objekti,▪ oprema i uređaji,▪ osnovno stado, podizanje dugogodišnjih nasada,▪ povrćarska i cvjećarska proizvodnja.
II. Trajna obrtna sredstva (do 15% ukupnog iznosa kredita)	

U okviru Programa provodi se Operativni program za razvoj povrćarstva, Operativni program razviti svinjogojske proizvodnje, Operativni program razviti govedarske proizvodnje te Operativni program podizanja trajnih nasada.

Ne kreditira se:

<ul style="list-style-type: none">▪ kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u apartahotele s restoranom	<ul style="list-style-type: none">▪ izgradnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje
<ul style="list-style-type: none">▪ ugostiteljski objekti koji isključivo pružaju usluge točenja pića	<ul style="list-style-type: none">▪ nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba
<ul style="list-style-type: none">▪ benzinske postaje	<ul style="list-style-type: none">▪ prijevoznička djelatnost u cestovnom prometu (kupnja kamiona, kranovi, dizalice, labudice i sl. oprema)
<ul style="list-style-type: none">▪ kockarnice, kladionice i slične djelatnosti	<ul style="list-style-type: none">▪ već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće financirati povrat već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije)
<ul style="list-style-type: none">▪ proizvodnja i distribucija duhanskih proizvoda	<ul style="list-style-type: none">▪ prodajni i servisni auto saloni

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita <ul style="list-style-type: none"> ▪ najniži iznos 80.000,00 kn, a najviši iznos 3.500.000,00 kn ▪ krediti se ugovaraju u kunama ili u kunama uz valutnu klauzulu <p>Iznimno visina kredita u okviru Operativnog programa razvitička svinjogojske proizvodnje iznosi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ za sustav uzgoja prasadi do 6.520.000,00 kn ▪ za sustav za tov do 6.530.000,00 kn ▪ za sustav uzgoja prasadi i tov do 11.000.000,00 kn ▪ za izgradnju nukleus farmi do 9.600.000,00 kn <p>Iznimno visina kredita u okviru Operativnog programa razvitička govedarske proizvodnje iznosi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ za izgradnju mlijecnih farmi do 11.000.000,00 kn ▪ za izgradnju farmi ▪ proizvodnog sustava krava-tele do 3.900.000,00 kn ▪ za izgradnju farmi za tov do 3.000.000,00 kn 	<p>Iznimno za krajnje korisnike kredita u okviru Operativnog programa za razvoj povrćarstva, Operativnog programa razvitička svinjogojske proizvodnje, Operativnog programa govedarske proizvodnje te Operativnog programa podizanja trajnih nasada može se kreditirati cijelokupni iznos ulaganja s PDV-om, a udio kredita namijenjen ulaganju u trajna obrtna sredstva u okviru Operativnog programa za razvoj povrćarstva i Operativnog programa razvitička svinjogojske proizvodnje može iznositi do 30% iznosa kredita. Iznos kredita namijenjen ulaganju u trajna obrtna sredstva u okviru Operativnog programa govedarske proizvodnje može iznositi najviše do 10% iznosa kredita.</p> <p>Ukoliko krajnji korisnik kredita u okviru Operativnog programa razvitička svinjogojske ili govedarske proizvodnje ostvari pravo na povrat kapitalnih ulaganja temeljem Zakona o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju, dužan je iste uplatiti na račun i partiju poslovne banke, odnosno HBOR-a, a u svrhu umanjenja glavnice kredita. Na tako uplaćena sredstva HBOR iznimno neće zaračunavati naknadu za prijevremeni povrat kredita.</p>
Rok korištenja <ul style="list-style-type: none"> ▪ do 12 mjeseci; iznimno u okviru Operativnog programa razvitička svinjogojske proizvodnje rok korištenja je ▪ do 18 mjeseci, a u okviru Operativnog programa podizanja trajnih nasada je do 24 mjeseca 	
Poček <ul style="list-style-type: none"> ▪ do 3 godine ▪ do 5 godina za podizanje i/ili restrukturiranje dugogodišnjih nasada 	
Rok otplate <ul style="list-style-type: none"> ▪ do 14 godina, uključujući i poček ▪ Za kredite u okviru Operativnog programa razvitička svinjogojske proizvodnje i Operativnog programa razvitička govedarske proizvodnje, rok otplate je do 15 godina u što je uključeno i do 2 godine počeka. ▪ Za kredite u okviru Operativnog programa podizanja trajnih nasada za podizanje novih nasada maslinika, rok otplate je do 15 godina u što je uključeno i do 5 godina počeka. 	

5. Kamate za krajnje korisnike

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane [ovdje](#).

2% godišnje <ul style="list-style-type: none"> ▪ koji ulažu na PPDS* ili poljoprivredu ili ribarstvo ili brdsko-planinska područja i koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu. 	
4% godišnje <ul style="list-style-type: none"> ▪ svi ostali gospodarski subjekti koji ulažu na PPDS ili poljoprivredu ili ribarstvo ili brdsko-planinska područja 	

*PPDS - područja od posebne državne skrbi
 Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata

6. Naknada za obradu zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovinu uz policu osiguranja imovine vinkuliranu u korist HBOR-a,
- bankarska jamstva,
- jamstva HAMAG INVEST-a i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Međimurska banka d.d., Čakovec
Istarska kreditna banka d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Société Générale-Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Vaba d.d. banka Varaždin
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

KREDITIRANJE PRIPREME POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Obrtna sredstva za ulaganje u poljoprivrednu proizvodnju

1. Krajnji korisnici kredita

- Fizičke i pravne osobe (OPG-i u sustavu PDV-a, obrti, trgovačka društva, zadruge) u rangu mikro, malih ili srednjih poduzeća.

2. Namjena kredita

Kreditiranje obrtnih sredstava potrebnih za nesmetano odvijanje poljoprivredne proizvodnje i to:

- obrtna sredstva za tekuću proizvodnju (kupnja sirovina, repromaterijala i ostalog)
- obrtna sredstva za otkup poljoprivrednih proizvoda.

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	Najmanji iznos kredita je 50.000,00 kn. Maksimalni iznos kredita nije ograničen, a ovisi o raspoloživim sredstvima HBOR-a. Kredit se odobrava u kunama, bez valutne klauzule.
HBOR će povrat prethodno uloženih sredstava (refundaciju) prihvatići za obavljena plaćanja za pripremu poljoprivredne proizvodnje u pravilu najduže 3 (tri) mjeseca prije podnošenja zahtjeva za kredit u poslovnu banku.	
Rok korištenja	do 3 mjeseca
Rok otplate	do 12 mjeseci.
Način otplate	u jednakim mjesecnim ili tromjesečnim ratama ili jednokratno (ovisno o zahtjevu krajnjeg korisnika i procjeni poslovne banke).

5. Kamata za krajnje korisnike

- **3% godišnje**

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a. Kamate se obračunavaju i naplaćuju mjesечно ili tromjesečno na iskoristeni iznos kredita. Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- **0,8%** jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna.

7. Osiguranje

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom u okviru ugovaranja uobičajenih instrumenata osiguranja (mjenice, zadužnice, zalog ili fiducijarni prijenos vlasništva na imovini, bankarska jamstva te druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju). Sve troškove u svezi pribavljanja instrumenata osiguranja i provedbe osiguranja te brisanja i povrata provedenih instrumenata osiguranja snosi korisnik kredita.

8. Poslovne banke uključene u suradnju na Programu kreditiranja

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Međimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb

Zagrebačka banka d.d., Zagreb

GOSPODARSTVO

Program kreditiranja gospodarstva

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovačka društva, obrtnici
- zadruge, ustanove

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ osnivačka ulaganja,▪ zemljište, građevinski objekti,▪ oprema i uređaji,▪ osnovno stado, podizanje dugogodišnjih nasada
II. Trajna obrtna sredstva (do 15% ukupnog iznosa kredita)	

Ne kreditira se:

- kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u apartmaje s restoranom
- izgradnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje
- ugostiteljski objekti koji isključivo pružaju usluge točenja pića
- nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba
- benzinske postaje
- kupnja, izgradnja, rekonstrukcija i opremanje poslovnih prostora za trgovačke djelatnosti, osim na područjima od posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima
- kockarnice, kladionice i slične djelatnosti
- prijevoznička djelatnost u cestovnom prometu (kupnja kamiona, kranovi, dizalice, labudice i sl. oprema)
- proizvodnja i distribucija duhanskih proizvoda,
- već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće financirati povrat već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije)
- prodajni i servisni auto saloni

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo
- Model podjele rizika - veliki projekti (veći od 9 milijuna kuna)

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ najniži iznos 700.000,00 kn , a najviši iznos nije ograničen▪ krediti se ugovaraju u kunama uz valutnu klauzulu, a za kredite odobrene od 1. travnja do kraja 2012. godine moguće je ugovaranje kredita u kunama bez valutne klauzule
HBOR kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a.	
Rok korištenja	<ul style="list-style-type: none">▪ do 12 mjeseci
Poček	<ul style="list-style-type: none">▪ do 3 godine▪ do 5 godina za podizanje i/ili restrukturiranje dugogodišnjih nasada
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none">▪ do 12 godina, uključujući i poček

5. Kamate za krajnje korisnike

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane ovdje.

2% godišnje	<ul style="list-style-type: none">▪ koji ulažu na PPDS* ili brdsko-planinska područja ili otoke ili poljoprivredu ili ribarstvo ili s izravnom ratnom štetom ili koji su zbrinjavali prognanike i/ili izbjeglice i koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu
4% godišnje	<ul style="list-style-type: none">▪ koji ulažu na PPDS ili brdsko-planinska područja ili otoke ili poljoprivredu ili ribarstvo ili s izravnom ratnom štetom ili koji su zbrinjavali prognanike i/ili izbjeglice ili koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu ili koji su mali i srednji poduzetnici
6% godišnje	<ul style="list-style-type: none">▪ svi ostali gospodarski subjekti

*PPDS- područja od posebne državne skrbi
Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- **0,8%** jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- **0,25%** godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarske garancije,
- jamstvo HAMAG INVEST-a i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
BKS Bank d.d., Rijeka
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische Bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Međimurska banka d.d., Čakovec

OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

GOSPODARSTVO

Program kreditiranja gospodarstva

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovачka društva, obrtnici
- zadruge, ustanove

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ osnivačka ulaganja,▪ zemljište, građevinski objekti,▪ oprema i uređaji,▪ osnovno stado, podizanje dugogodišnjih nasada
II. Trajna obrtna sredstva (do 15% ukupnog iznosa kredita)	

Ne kreditira se:

- kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u apartmaje s restoranom
- izgradnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje
- ugostiteljski objekti koji isključivo pružaju usluge točenja pića
- nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba
- benzinske postaje
- kupnja, izgradnja, rekonstrukcija i opremanje poslovnih prostora za trgovачke djelatnosti, osim na područjima od posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima
- kockarnice, kladionice i slične djelatnosti
- prijevoznička djelatnost u cestovnom prometu (kupnja kamiona, kranovi, dizalice, labudice i sl. oprema)
- proizvodnja i distribucija duhanskih proizvoda,
- već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće financirati povrat već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije)
- prodajni i servisni auto saloni

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo
- Model podjele rizika - veliki projekti (veći od 9 milijuna kuna)

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ najniži iznos 700.000,00 kn , a najviši iznos nije ograničen▪ krediti se ugovaraju u kunama uz valutnu klauzulu, a za kredite odobrene od 1. travnja do kraja 2012. godine moguće je ugovaranje kredita u kunama bez valutne klauzule
HBOR kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a.	
Rok korištenja	<ul style="list-style-type: none">▪ do 12 mjeseci

Poček	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 3 godine ▪ do 5 godina za podizanje i/ili restrukturiranje dugogodišnjih nasada
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 12 godina, uključujući i poček

5. Kamate za krajnje korisnike

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane [ovdje](#).

2% godišnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ koji ulažu na PPDS* ili brdsko-planinska područja ili otoke ili poljoprivredu ili ribarstvo ili s izravnom ratnom štetom ili koji su zbrinjavali prognanike i/ili izbjeglice ili koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu
4% godišnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ koji ulažu na PPDS ili brdsko-planinska područja ili otoke ili poljoprivredu ili ribarstvo ili s izravnom ratnom štetom ili koji su zbrinjavali prognanike i/ili izbjeglice ili koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu ili koji su mali i srednji poduzetnici
6% godišnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ svi ostali gospodarski subjekti

*PPDS- područja od posebne državne skrbi
Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijarni prijenos vlasništva na imovinu uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarske garancije,
- jamstvo HAMAG INVEST-a i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
 BKS Bank d.d., Rijeka
 Centar banka d.d., Zagreb
 Croatia banka d.d., Zagreb
 Erste & Steiermärkische Bank d.d., Rijeka
 Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
 Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb

Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Međimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

Žene poduzetnice

Program kreditiranja ženskog poduzetništva

1. Krajnji korisnici kredita

Trgovačka društva, obrtnici, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, zadruge i ustanove:

- koji imaju registriranu djelatnost u RH
- u kojima 1 ili više žena posjeduje najmanje 51% kapitala u društvu ili su žene registrirane vlasnice i
- čiju upravu vodi žena.

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ osnivačka ulaganja,▪ zemljište, građevinski objekti,▪ oprema i uređaji,▪ osnovno stado i podizanje dugogodišnjih nasada.
II. Trajna obrtna sredstva (do 30% ukupnog iznosa kredita)	

Ne kreditira se:

- kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ o ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u aparthotеле s restoranom
- ugostiteljski objekti koji isključivo pružaju usluge točenja pića
- benzinske postaje
- kupovina udjela u trgovačkim društvima
- kockarnice, kladionice i slične djelatnosti
- proizvodnja i distribucija duhanskih proizvoda
- prodajni i servisni auto saloni
- izgradnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje
- nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba
- kupovina, izgradnja, rekonstrukcija i opremanje poslovnih prostora za trgovačke djelatnosti, osim na područjima od posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima
- prijevoznička djelatnost u cestovnom prometu (kupovina kamiona, kranovi, dizalice, labudice i sl. oprema)
- već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka navedenih u točki 9.,
- izravnim kreditiranjem.

4. Iznos kredita, rok korištenja i otpłata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ najviši iznos 700.000,00 kuna▪ krediti se ugovaraju u kunama
---------------	---

HBOR u pravilu kreditira do 100% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a	
Rok korištenja	<ul style="list-style-type: none">▪ do 12 mjeseci
Poček	<ul style="list-style-type: none">▪ do 2 godine▪ do 5 godina za podizanje i/ili restrukturiranje dugogodišnjih nasada
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none">▪ do 12 godina uključujući i poček

5. Kamate za krajnje korisnike

4% godišnje. Ministarstvo poduzetništva i obrta subvencionira kamatnu stopu korisniku kredita do najviše 2% godišnje, te će se za postotak odobrene subvencije umanjiti kamatna stopa za korisnike kredita. Mogućnost subvencije kamatne stope ovisi o raspoloživim sredstvima za subvencije Ministarstva poduzetništva i obrta. Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarska jamstva,
- jamstvo HAMAG INVEST-a,
- za kredite do visine 100.000,00 kuna dva kreditno sposobna jamca i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

U slučaju plasmana putem poslovnih banaka krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
BKS Bank d.d., Rijeka
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d. Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale – Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

TRAJNA OBRTNA SREDSTVA

Kreditiranje trajnih obrtnih sredstva za osnaženje poslovanja

1. Krajnji korisnici kredita

- **trgovacka društva, obrtnici, fizičke osobe – obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sustavu PDV-a, zadruge i ustanove**–koji su registrirani i obavljaju djelatnost u Republici Hrvatskoj

2. Namjena kredita

Kreditiranje ulaganja u trajna obrtna sredstva za osnaženje poslovanja.

3. Način kreditiranja

- **putem poslovnih banaka**

4. Iznos kredita i rok otplate

Iznos kredita	• nije ograničen i ovisi o raspoloživim sredstvima HBOR-a, mišljenju poslovne banke, kreditnoj sposobnosti krajnjeg korisnika kredita, potrebama krajnjeg korisnika za trajnim obrtnim sredstvima te mogućnosti korištenja državne potpore male vrijednosti • Kredit se odobrava u kunama, bez valutne klauzule.
Rok korištenja	do 6 mjeseci
Poček	do 2 godine
Rok otplate	od 2 do 6 godina, uključujući i poček

5. Kamata za krajnje korisnike

4% godišnje*	▪ - koji obavljaju djelatnost na području posebne državne skrbi ili brdsko-planinskom području ili otocima ili ▪ - se bave poljoprivrednom djelatnošću ili ribarstvom ili ▪ - koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu
6% godišnje	SVI OSTALI GOSPODARSKI SUBJEKTI

Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom.
Kamata se obračunava i naplaćuje mjesечно ili tromjesečno na iskoristi iznos kredita.

* ukoliko krajnji korisnik kredita nije u mogućnosti koristiti potporu male vrijednosti, kredit mu se može odobriti uz opću kamatu stopu temeljem referentne kamatne stope.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- **0,8%** jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- **0,25%** godišnje na neiskorišteni iznos kredita

8. Instrumenti osiguranja

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiduciarni prijenos vlasništva na imovini,
- bankarska jamstva, jamstvo HAMAG INVEST-a i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu:

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
BKS Bank d.d., Rijeka
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Medimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d. Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale – Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO

Program kreditiranja razvitička malog i srednjeg poduzetništva

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovачka društva, obrtnici, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost
 - zadruge, ustanove
- koji posluju najmanje dvije godine.
- Krajnji korisnici mogu biti pravne i fizičke osobe koje posluju manje od dvije godine ukoliko imaju prethodno poslovno iskustvo vlasnika i/ili osnivača.

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ osnivačka ulaganja,▪ zemljište, građevinski objekti,▪ oprema i uređaji,▪ osnovno stado, podizanje dugogodišnjih nasada.
II. Trajna obrtna sredstva (do 15% ukupnog iznosa kredita)	

Ne kreditira se:

- kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ o ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u apartrolete s restoranom,
- ugostiteljski objekti koji isključivo pružaju usluge točenja pića,
- benzinske postaje,
- kockarnice, kladionice i slične djelatnosti,
- proizvodnja i distribucija duhanskih proizvoda,
- prodajni i servisni auto saloni,
- izgradnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje,
- nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba,
- kupnja, izgradnja, rekonstrukcija i opremanje poslovnih prostora za trgovачke djelatnosti, osim na

- područjima od posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima,
- prijevoznička djelatnost u cestovnom prometu (kupnja kamiona, kranovi, dizalice, labudice i sl. oprema),
- već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće financirati povrat već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije).

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka,
- izravno kreditiranje
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo

4. Iznos kredita, rok korištenja i otpłata

Iznos kredita	▪ najniži iznos 80.000,00 kn, a najviši 8.000.000,00 kn ▪ krediti se ugovaraju u kunama uz valutnu klauzulu, a za kredite odobrene od 1. travnja do kraja 2012. godine moguće je ugovaranje kredita u kunama bez valutne klauzule
HBOR u pravilu kreditira do 75 % predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a	
Rok korištenja	▪ do 12 mjeseci
Poček	▪ do 3 godine ▪ do 5 godina za podizanje i/ili restrukturiranje dugogodišnjih nasada
Rok otpłaty	▪ do 12 godina uključujući i poček

5. Kamate za krajnje korisnike

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahteve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane ovđe.

2% godišnje	▪ koji ulažu na PPDS*i ili na brdsko-planinska područja ili otoke ili poljoprivredu ili ribarstvo ili s izravnom ratnom štetom ili koji su zbrinjavali prognanike i/ili izbjeglice i koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu
4% godišnje	▪ svi ostali mali i srednji poduzetnici

*PPDS- područja posebne državne skrbi
Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata

6. Naknada za obradu zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,

- zalog ili fiducijarni prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarska jamstva,
- jamstvo HAMAG INVEST-a i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

U slučaju plasmana putem poslovnih banaka krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Banka Splitsko-dalmatinska banka d.d., Split
BKS Bank d.d., Rijeka
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Međimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Samoborska banka d.d., Samobor
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Vaba d.d. banka Varaždin
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

POLJOPRIVREDA I UJEDNAČENI RAZVOJ

Program kreditiranja poljoprivrede i malog gospodarstva na područjima posebne državne skrbi

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovачka društva, obrtnici
- zadruge, ustanove
- obiteljska poljoprivredna gospodarstva i ribari

U okviru Operativnog programa za razvoj povrćarstva, Operativnih programa razvitišta svinjogojske proizvodnje, Operativnog programa razvoja govedarske proizvodnje te Operativnog programa podizanja trajnih nasada poslovna banka i HBOR će razmatrati samo one zahteve krajnjih korisnika kredita koji imaju pozitivno mišljenje Povjerenstva za provedbu Operativnog programa pri nadležnom ministarstvu.

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ osnivačka ulaganja,▪ zemljište,građevinski objekti,▪ oprema i uređaji,▪ osnovno stado, podizanje dugogodišnjih nasada,▪ povrćarska i cvjećarska proizvodnja.
II. Trajna obrtna sredstva (do 15% ukupnog iznosa kredita)	

U okviru Programa provodi se Operativni program za razvoj povrćarstva, Operativni program razviti svinjogojske proizvodnje, Operativni program razviti govedarske proizvodnje te Operativni program podizanja trajnih nasada.

Ne kreditira se:

<ul style="list-style-type: none"> ▪ kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u aparthoteli s restoranom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ izgradnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ugostiteljski objekti koji isključivo pružaju usluge točenja pića 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba
<ul style="list-style-type: none"> ▪ benzinske postaje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prijevoznička djelatnost u cestovnom prometu (kupnja kamiona, kranovi, dizalice, labudice i sl. oprema)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kockarnice, kladionice i slične djelatnosti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće financirati povrat već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ proizvodnja i distribucija duhanskih proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prodajni i servisni auto saloni

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo

4. Iznos kredita, rok korištenja i otpala

Iznos kredita <p>Iznimno visina kredita u okviru Operativnog programa razviti svinjogojske proizvodnje iznosi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ najniži iznos 80.000,00 kn, a najviši iznos 3.500.000,00 kn ▪ krediti se ugovaraju u kunama ili u kunama uz valutnu klauzulu <p>Iznimno visina kredita u okviru Operativnog programa razviti govedarske proizvodnje iznosi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ za sustav uzgoja prasadi do 6.520.000,00 kn ▪ za sustav za tov do 6.530.000,00 kn ▪ za sustav uzgoja prasadi i tov do 11.000.000,00 kn ▪ za izgradnju nukleus farmi do 9.600.000,00 kn <p>Iznimno visina kredita u okviru Operativnog programa razviti svinjogojske proizvodnje iznosi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ za izgradnju mlijecnih farmi do 11.000.000,00 kn ▪ za izgradnju farmi ▪ proizvodnog sustava krava-tele do 3.900.000,00 kn ▪ za izgradnju farmi za tov do 3.000.000,00 kn <p>Iznimno za krajnje korisnike kredita u okviru Operativnog programa za razvoj povrćarstva, Operativnog programa razviti svinjogojske proizvodnje, Operativnog programa govedarske proizvodnje te Operativnog programa podizanja trajnih nasada može se kreditirati cijelokupni iznos ulaganja s PDV-om, a udio kredita namijenjen ulaganju u trajna obrtna sredstva u okviru Operativnog programa za razvoj povrćarstva i Operativnog programa razviti svinjogojske proizvodnje može iznositi do 30% iznosa kredita. Iznos kredita namijenjen ulaganju u trajna obrtna sredstva u okviru Operativnog programa govedarske proizvodnje može iznositi najviše do 10% iznosa kredita.</p> <p>Ukoliko krajnji korisnik kredita u okviru Operativnog programa razviti svinjogojske ili govedarske proizvodnje ostvari pravo na povrat kapitalnih ulaganja temeljem Zakona o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju, dužan je iste uplatiti na račun i partiju poslovne banke, odnosno HBOR-a, a u svrhu umanjenja glavnice kredita. Na tako uplaćena sredstva HBOR iznimno neće zaračunavati naknadu za prijevremeni povrat kredita.</p>	
--	--

Rok korištenja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 12 mjeseci; iznimno u okviru Operativnog programa razvijanja svinjogojske proizvodnje rok korištenja je ▪ do 18 mjeseci, a u okviru Operativnog programa podizanja trajnih nasada je do 24 mjeseca
Poček	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 3 godine ▪ do 5 godina za podizanje i/ili restrukturiranje dugogodišnjih nasada
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 14 godina, uključujući i poček ▪ Za kredite u okviru Operativnog programa razvijanja svinjogojske proizvodnje i Operativnog programa razvijanja govedarske proizvodnje, rok otplate je do 15 godina u što je uključeno i do 2 godine počeka. ▪ Za kredite u okviru Operativnog programa podizanja trajnih nasada za podizanje novih nasada maslinika, rok otplate je do 15 godina u što je uključeno i do 5 godina počeka.

5. Kamate za krajnje korisnike

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrenje tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane ovdje.

2% godišnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ koji ulažu na PPDS* ili poljoprivredu ili ribarstvo ili brdsko-planinska područja i koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu.
4% godišnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ svi ostali gospodarski subjekti koji ulažu na PPDS ili poljoprivredu ili ribarstvo ili brdsko-planinska područja

*PPDS-područja od posebne državne skrbi
Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata

6. Naknada za obradu zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovinu uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarska jamstva,
- jamstva HAMAG INVEST-a i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split

Međimurska banka d.d., Čakovec
Istarska kreditna banka d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Société Générale-Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Vaba d.d. banka Varaždin
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

IPA MSP

(Program kreditiranja projekata kandidata IPA MSP darovnice)

1. Korisnici kredita

Korisnici kredita mogu biti:

- poslovne banke koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju programa (Krajnji korisnik kredita mora biti prihvativljiv korisnik IPA MSP darovnice) i
- izravni Korisnici kredita koji su prihvativlji korisnici IPA MSP darovnice.

Pravo na kredit ne postoji, već HBOR o svakom zahtjevu donosi posebnu odluku.

Kredite po ovom Programu ne mogu koristiti poduzetnici u teškoćama sukladno važećim propisima o državnim potporama.

2. Namjena kredita

Cilj Programa je kreditiranje projekata kandidata programa za dodjelu bespovratnih sredstava iz pretpriступnog fonda IPA III C – Potpora povećanju konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj (dalje: IPA MSP darovnica).

HBOR u pravilu kreditira osnovna i obrtna sredstva, a koja se odnose na:

- dio troškova projekta koji se ne sufinanciraju sredstvima darovnice, a sastavni su dio investicije,
- dio troškova projekta koji se sufinanciraju sredstva darovnice, a ne isplaćuju se avansno. Nakon isplate preostalog dijela darovnice, Korisnik kredita odnosno Krajnji korisnik kredita je dužan ista uplatiti na račun i partiju HBOR-a odnosno poslovne banke, a u svrhu umanjenja glavnice, osim u slučaju drugačije Odluke HBOR-a. HBOR na tako uplaćena sredstva neće zaračunavati naknadu za prijevremenu otplatu kredita.

HBOR u pravilu kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a, a u slučaju uklapanja u važeće propise o državnim potporama, moguće je financiranje i do 100% iznosa investicije bez PDV-a.

Iznos kredita namijenjen ulaganju u trajna obrtna sredstva može iznositi najviše do 15% iznosa kredita.

3. Način kreditiranja

- kreditiranje Krajnjih korisnika kredita putem poslovnih banaka koje su ugovorile suradnju na provođenju ovog Programa
- izravno kreditiranje korisnika kredita

4. Iznos kredita, rok korištenja i otpłata

Najniži iznos kredita je 80.000,00 kn. Maksimalni iznos kredita nije ograničen. Visina kredita ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, a određuje se ovisno o namjeni ulaganja, visini darovnice, konkretnom investicijskom projektu, kreditnoj sposobnosti krajnjeg korisnika kredita te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja.

Krediti se odobravaju u kunama ili u kunama uz valutnu klauzulu ovisno o zahtjevu korisnika i mogućnostima HBOR-a.

Poček

- do 12 mjeseci

Rok otplate

- do 5 godina uključujući i poček
- Kredit se otplaćuje u mjesечnim ili tromjesečnim ratama.
Prijevremena otplata moguća je uz prethodnu pisano obavijest HBOR-u, te uključuje plaćanje naknade za prijevremeni povrat kredita.

5. Kamata za korisnike

- 2% godišnje
- Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom, a kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.

Kamate za vrijeme korištenja kredita (interkalne kamate), do prijenosa kredita u otplatu, obračunavaju se na iskorišteni iznos kredita u visini redovne kamate i naplaćuju kvartalno.

Ukoliko se Krajnji korisnik ne uklapa u važeće propise o državnoj potpori kredit je moguće odobriti uz opću kamatnu stopu temeljem referentne kamatne stope.

6. Naknade

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva:

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna;
- naplaćuje se prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita.

Naknada za rezervaciju sredstava:

- obračunava se kvartalno u visini od 0,25% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

7. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz police osiguranja imovine vinkulirane u korist HBOR-a,
- Jamstvo HAMAG INVEST-a u okviru Jamstvenih programa HAMAG INVEST-a,
- ostali instrumenti osiguranja prihvativi HBOR-u.

U slučaju plasmana putem poslovnih banaka krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

Sve troškove u svezi pribavljanja instrumenata osiguranja i provedbe osiguranja te brisanja i povrata provedenih osiguranja snosi korisnik kredita.

8. Poslovne banke uključene u suradnju na Programu kreditiranja

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Vaba d.d. banka Varazdin
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

ZAŠTITA OKOLIŠA

Program kreditiranja projekata zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije

1. Krajnji korisnici kredita

- Jedinice lokalne i regionalne samouprave
- Komunalna društva
- Trgovačka društva, obrtnici i ostale pravne osobe

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ osnivačka ulaganja,▪ zemljište,▪ građevinski objekti,▪ oprema i uređaji.
----------------------	---

Ne kreditira se:

- nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba
- kupovina ili izgradnja uredskih prostora
- već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće financirati povrat već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije)

3. Način kreditiranja

- kreditiranje krajnjih korisnika putem poslovnih banaka,
- izravno kreditiranje,
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo
- Model podjele rizika - veliki projekti (veći od 9 milijuna kuna)

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita nije ograničen	ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom programu, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita, vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja. Zahtjevi manji od 100.000,00 kn u pravilu se neće razmatrati.
HBOR kreditir do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a.	
Rok korištenja	do 12 mjeseci
Poček	do 3 godine
Rok otplate	do 14 godina, uključujući i poček

5. Kamate

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te nizi navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane ovdje.

- 4% godišnje

Iznimno, u slučajevima kreditiranja projekata u iznosu većem od 37 milijuna kuna HBOR zadržava pravo odobrenja kredita uz višu kamatnu stopu u skladu s dostupnim izvorima finansiranja.

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata.

Kamatne stope koje HBOR izravno ili putem poslovnih banaka ponudi sukladno Zakonu o javnoj nabavi na javnim nadmetanjima za nabavku novčanih kredita su fiksne i nepromjenjive.

Kamatna stopa može se ugovoriti i na razini tromjesečni EURIBOR + 2%-tina boda godišnje kao promjenjiva kamatna stopa vezano uz promjenu tržišne referentne kamatne stope (3m EURIBOR) uvećano za fiksnu maržu.

Napomena: Ukoliko investicija udovoljava kriterijima prihvatljivosti Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost te Fond korisniku kredita odobri subvenciju kamatne stope, gore utvrđena kamatna stopa umanjuje

se za 2%, odnosno za iznos odobrene subvencije.

Prihvatljive namjene i postupci dodjele sredstava Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost nalaze se na web stranici Fonda, www.fzoeu.hr.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- **0,8%** jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- **0,25% godišnje** na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

Za osiguranje urednog izvršenja obveza po kreditima, HBOR će prihvatići:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkuliranu u korist HBOR-a,
- bankarske garancije,
- jamstvo HAMAG INVEST-a, jamstvo RH,
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
BKS Bank d.d., Rijeka
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Medimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

PROGRAM IZDAVANJA BANKARSKIH GARANCIJA

za projekte energetske učinkovitosti

1. Krajnji korisnici kredita

- Jedinice lokalne i regionalne samouprave
- Komunalna društva
- Trgovačka društva, obrtnici i ostale pravne i fizičke osobe

2. Vrste ulaganja za koje se može izdati bankarska garancija

- Projekt mora predstavljati novo ulaganje kojemu je cilj unaprijediti učinkovitost korištenja energije u zgradama, odnosno u izvorima topline, lokalnim sustavima grijanja i toplotnim mrežama gdje se barem 50% energije koristi za održavanje temperature prostora i grijanje vode u zgradama. Prihvativlja su ulaganja u infrastrukturu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te unapređenje industrijskih procesa.
- Novi projekti (greenfield projects), posebno oni koji koriste integrirani koncept gradnje sa smanjenom potrošnjom energije, koji koriste učinkovite tehnologije/sustave pod uvjetom da je moguće ustanoviti osnovu za računanje ušteda u energiji.
- Svaki projekt mora imati **procijenjeno razdoblje povrata ulaganja najduže do 10 (deset) godina.**

3. Opći uvjeti bankarske garancije

- Najveći iznos bankarske garancije – do 50% dokumentiranih, dospijelih nenaplaćenih potraživanja po glavnici kredita ali ne više od protuvrijednosti u kunama 300.000,00 USD izračunato po srednjem tečaju HNB-a na dan izdavanja.
- Rok važnosti bankarske garancije – 10 (deset) godina i 60 (šezdeset) dana od dana izdavanja.

4. Naknade

Za obradu zahtjeva

- 0,125% jednokratno od iznosa bankarske garancije
- naplaćuje se prije izdavanja bankarske garancije

Za korištenje bankarske garancije

- 0,1% na stanje garantirane obvezе
- naplaćuje se kvartalno unaprijed

5. Poslovne banke uključene u Program

- OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
- Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
- Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb

DAROVNICA UZ KREDIT ZA PROJEKTE ENERGETSKE UČINKOVITOSTI

(Programi Europske komisije - EEFF 2006 i EEFF 2007)

Korištenje sredstava Darovnice iz Programa Europske komisije – Energy Efficiency Finance Facility za 2006. (ukupan iznos Darovnice od 1.800.000,00 EUR) i 2007. godinu. (ukupan iznos Darovnice od 2.100.000,00 EUR) osmišljeno je i provodi se u suradnji s Europskom investicijskom bankom (EIB). Kako su sredstva Europske komisije ograničena, ovaj Program provodit će se do iskorištenja istih. Sredstva Darovnice mogu se koristiti uz korištenje kreditnih sredstava iz izvora EIB-a, izravno putem HBOR-a ili preko poslovnih banaka s kojima HBOR ima uspostavljenu poslovnu suradnju.

1. Krajnji korisnici kredita

- Trgovačka društva, obrtnici i ostale pravne osobe
- Jedinice lokalne, područne i regionalne samouprave i društva u njihovu vlasništvu
- Pravne osobe u vlasništvu središnje države

2. Namjena kredita

Krediti su namijenjeni za financiranje osnovnih sredstava u okviru ulaganja koja pridonose uštedi energije i/ili smanjenju emisije CO₂, odnosno ulaganja kojima se povećava energetska učinkovitost objekata u zgradarstvu i industriji. U sklopu Programa Europske komisije EEFF 2007, uz financiranje energetske učinkovitosti, moguće je financiranje osnovnih sredstava za ulaganja u projekte obnovljivih izvora energije.

3. Prihvatljiva ulaganja

Prihvatljiva su ona ulaganja koja će po završetku investicije doprinijeti poboljšanju energetske učinkovitosti postojećih objekata(Ulaganja u izgradnju novih objekata nisu prihvatljiva za korištenje sredstava Darovnice.) i to na sljedeći način:

- sektor zgradarstva - projekti kojima se ostvaruje najmanje 30% uštede energije (izmjena fasada, prozora i vrata, poboljšanje sustava rasvjete, grijanja i hlađenja, uređenje kotlovnica, ugradnja solarnih sustava za grijanje tople vode i sl.)
- sektor industrije - projekti kojima se ostvaruje najmanje 20% uštede energije i/ili smanjenja ispuštanja CO₂ (automatizacija i optimizacija proizvodnih sustava, izmjena strojeva i opreme, poboljšanja sustava rasvjete, grijanja, hlađenja, ventilacije i sl.)

Prihvatljiva su i pojedina ulaganja u obnovljive izvore energije, kojima je povrat investicije manji od 15 godina, uz izuzeće ulaganja u projekte proizvodnje biogoriva i malih solarnih elektrana. Kako i za ostala ulaganja u obnovljive izvore energije postoje dodatni kriteriji, svaki pojedini projekt obnovljivih izvora energije razmatrat će se zasebno.

4. Način kreditiranja

- izravno kreditiranje
- preko poslovnih banka s kojima HBOR ima ugovorenu poslovnu suradnju po programima kreditiranja HBOR-a.

5. Iznos kredita

Sukladno uvjetima programa kreditiranja HBOR-a prema kojem se odobravaju kreditna sredstva:

Najniži iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ 40.000,00 EUR (za sva ulaganja)
Dio kredita koji se može kandidirati za sredstva Darovnice	<ul style="list-style-type: none">▪ za projekte energetske učinkovitosti<ul style="list-style-type: none">▪ do 250.000,00 EUR za projekte u stambenom sektoru▪ do 2.500.000,00 EUR za sva ostala ulaganja u zgradarstvu i industriji
	<ul style="list-style-type: none">▪ za projekte obnovljivih izvora energije<ul style="list-style-type: none">▪ do 5.000.000,00 EUR

* Za projekte javnog sektora ukupan iznos kredita koji se alocira iz sredstava EIB-a ne može iznositi više od 50% ukupne predračunske vrijednosti projekta bez PDV-a

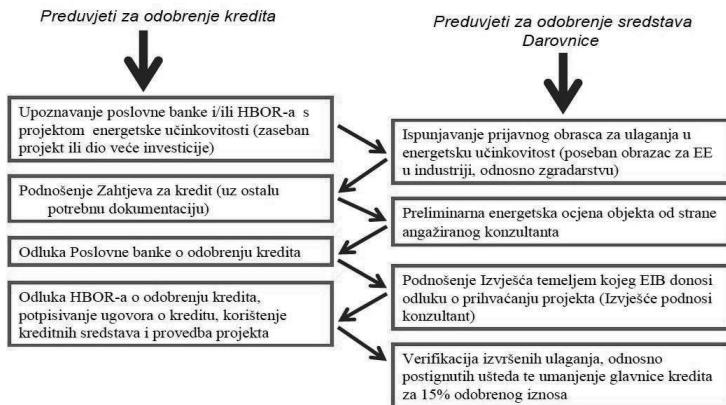
6. Ostali uvjeti kredita

Napominjemo kako su svi kreditni uvjeti koji nisu navedeni u ovom letku (kamatne stope, naknade, ročnost i sl.), određeni pojedinačnim programom kreditiranja HBOR-a u sklopu kojega se odobrava pojedini kredit, kao i uvjetima EIB-a (<http://www.hbor.hr/Art1287>). HBOR u sklopu raspoloživih sredstava EIB-a i Darovnica Europske komisije može razmatrati ulaganja koja se odnose isključivo na energetsku učinkovitost i obnovljive izvore energije, ali i ulaganja u kojima je energetska učinkovitost samo jedan dio ukupne investicije. Za dio ulaganja koja HBOR može kreditirati, a ne odnosi se na energetsku učinkovitost ili obnovljive izvore energije ne može se ostvariti pravo na Darovnicu.

7. Korištenje sredstava darovnice iz Programa Europske komisije

Darovnica namijenjena krajnjim korisnicima iznosi **15% od odobrenog iznosa kredita** iz sredstava EIB-a i koristi se za umanjenje glavnice kredita. Sredstva Darovnice raspoloživa su nakon ispunjenja uvjeta uštede energije i/ili smanjenja ispuštanja CO₂ iz točke 3. ovog Letka, odnosno po uspješno završenoj investiciji i ishođenju potrebnih dozvola, kada je riječ o ulaganjima u obnovljive izvore energije. Uz navedenu mogućnost umanjenja glavnice kredita, u sklopu Darovnice osigurana je i pomoć konzultantata čija je zadaća procijeniti i potvrditi postignute razine uštede energije i/ili smanjenja ispuštanja CO₂, odnosno potvrditi uspješnost ulaganja u obnovljive izvore energije.

8. Postupak odobrenja kredita i sredstava Darovnice

INFRASTRUKTURA

Program kreditiranja komunalne infrastrukture

1. Krajnji korisnici kredita

- Jedinice lokalne i regionalne samouprave
- Komunalna društva
- Trgovačka društva i ostale pravne osobe

2. Namjena kredita

Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ osnivačka ulaganja, ▪ zemljište, ▪ građevinski objekti, ▪ oprema i uređaji.
-------------------	--

Ne kreditira se:

<ul style="list-style-type: none"> ▪ nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba ▪ kupovina ili izgradnja uredskih prostora 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće finansirati povratak već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije)
--	--

3. Način kreditiranja

- kreditiranje krajnjih korisnika putem poslovnih banaka,
- izravno kreditiranje
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo
- Model podjele rizika - veliki projekti (veći od 9 milijuna kuna)

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita nije ograničen	ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom programu, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita, vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja.
HBOR kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije. Iznimno, može se kreditirati do 100% predračunske vrijednosti za investicije jedinica lokalne i regionalne samouprave i društava u njihovom vlasništvu.	
Rok korištenja	do 12 mjeseci
Poček	do 5 godina
Rok otplate	do 15 godina, uključujući i poček

5. Kamate

- **4% godišnje**

Iznimno, u slučajevima kreditiranja projekata u iznosu većem od 37 milijuna kuna HBOR zadržava pravo odobrenja kredita uz višu kamatnu stopu u skladu s dostupnim izvorima financiranja.

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata.

Kamatne stope koje HBOR izravno ili putem poslovnih banaka ponudi sukladno Zakonu o javnoj nabavi na javnim nadmetanjima za nabavku novčanih kredita su fiksne i nepromjenjive.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- **0,8%** jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- **0,25%** godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

Za osiguranje urednog izvršenja obveza po kreditima, HBOR će prihvatići:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine
- vinkuliranu u korist HBOR-a,
- bankarske garancije,
- jamstvo HAMAG INVEST-a, jamstvo RH,
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

9. Popis poslovnih banaka uključenih u suradnju na provedbi Programa kreditiranja komunalne infrastrukture

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Međimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina

Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

KREDITNA LINIJA ZA FINANCIRANJE PROJEKATA VODOOPSKRBE I ODVODNJE U HRVATSKOJ

(HBOR – KfW)

Zašto upravo ova kreditna linija?

Vaš postojeći sustav vodoopskrbe i odvodnje je zastario, neučinkovit i skup? Želite investirati u novi sustav vodoopskrbe i odvodnje?

HBOR ("Hrvatska banka za obnovu i razvitak") zajedno s Njemačkom razvojnom bankom KfW ("Kreditanstalt für Wiederaufbau") nudi novu mogućnost kreditiranja projekata za poticanje razvoja vodoopskrbe i odvodnje. Sredstvima kreditne linije moguće je financiranje 100% iznosa prihvatljive predračunske vrijednosti investicije (minimalan iznos kredita je 400.000 €).

Krediti su namijenjeni za ulaganje u projekte vodoopskrbe i odvodnje uključujući projekte izgradnje uređaja za pročišćavanje otpadnih voda.

Kreditna linija je kreirana kako bi pridonijela poboljšanju komunalne infrastrukture i zaštiti prirodnih resursa Republike Hrvatske. Projekti koji će se finansirati iz kreditne linije trebaju pridonijeti poboljšanju životnih uvjeta stanovnika, održivog razvoja i korištenja hrvatskih turističkih i ekonomskih potencijala.

Prednost imaju projekti koji već imaju gotov projektnu dokumentaciju, i već imaju potrebne dozvole za gradnju ili ih mogu ishoditi u kratkom roku..

Stručnjaci HBOR-a i KfW-a pružiti će podršku tijekom projektnih aktivnosti u svrhu pronalaženja najbolje moguće alternative za Vaš sustav, u smislu tehničke, ekomske i finansijske prihvatljivosti.

Tko su prihvatljivi krajnji korisnici?

Prihvatljivi krajnji korisnici kredita su jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave općine, gradovi i županije koje ispunjavaju predviđene zakonske uvjete vezane uz mogućnost zaduzivanja, te komunalna poduzeća.

Što je potrebno učiniti kako bi ste dobili kredit iz ove kreditne linije?

Za realizaciju kreditne linije potrebno je učiniti nekoliko jednostavnih koraka.

1. Korak

Kako bi Vaš prijedlog projekta bio odabran provjerite da li su ispunjeni slijedeći uvjeti:

- nedostatna vodoopskrba ili neodgovarajuća odvodnja koja može biti uzrok rizika za zdravlje,
- dostatni izvori neprerađene vode (24 sata dnevno),
- maksimalno ulaganje do 750 EUR/stanovniku/potrošaču za vodoopskrbu i do 1.250 EUR/stanovniku/potrošaču za otpadne vode u sklopu investicije,
- spremnost JLS-a za uvođenje tarifa koje pokrivaju troškove funkcioniranja sustava vodoopskrbe i odvodnje i osiguravaju uredno servisiranje kredita,
- aktivna suradnja korisnika prilikom ocjene tehničko-tehnoloških rješenja projekta, ekomsko-finansijske prihvatljivosti istih, provođenja postupaka javne nabave u skladu sa Zakonom o javnoj nabavi RH te namjenskog korištenja kreditnih sredstava.

Projekti moraju biti ekomski, finansijski i tehnički prihvatljivi, kako s aspekta gospodarske, tako i razvojne politike.

2. Korak

Ukoliko su postavljeni kriteriji ispunjeni pristupa se slijedećem koraku u kojem HBOR provjerava kreditnu sposobnost podnositelja zahtjeva.

Nakon kreditne sposobnosti, provjerava se tehnička i finansijska izvedivost predloženog projekta. Ukoliko su rezultati tehničke i finansijske izvedivosti prihvatljivi, korisnik može krenuti u postupak objave javne nabave kredita za financiranje predmetnog projekta.

3. Korak

Po uspješnom obavljenim prethodnim koracima slijedi postavljanje kreditnog zahtjeva HBOR-u (kreditni zahtjev). Za osiguranje urednog izvršenja obveza po kreditima odobrenim iz ove kreditne linije, HBOR će prihvati osiguranja u skladu s odredbama Općih uvjeta osiguranja plasmana HBOR-a: mjenice i zadužnice, zalog na imovini, jamstvo RH, jamstvo JLS, bankarska jamstva, druge uobičajene

instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju (poput npr. cesije priljeva sredstava, zapljena sredstava na posebnom računu projekta i sl.).

4. Korak

Pristupate realizaciji projekta, od postupka javnog nadmetanja za izvođenje predmetnih radova do izgradnje i puštanja u rad predmetnog sustava, uz praćenje i podršku stručnjaka HBOR-a i KfW-a odnosno izabranog konzorcija konzultanata.

Uvjeti kreditiranja:

Kamatna stopa za korisnika kredita:	3,0% godišnje (fiksno)
Naknada za obradu kreditnog zahtjeva:	0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita
Naknada za rezervaciju sredstava:	0,25% godišnje obračun se vrši tromjesečno na osnovu godine od 360 dana (njemačka metoda) i mjeseca od 30 dana.
Način obračuna:	polugodišnje na 30. lipnja i 31. prosinca svake godine na osnovu godine od 360 dana i mjeseca od 30 dana
Rok korištenja i poček:	maksimalno do 5 godina
Rok otplate:	Do 15 godina, uključujući korištenje kredita i poček. Krajnji korisnik će platiti kredit u 20 jednakih uzastopnih polugodišnjih obroka, a prvi obrok otplate dospijeva 6 mjeseci nakon isteka korištenja kredita. (Isplate iz kredita obračunavaju se prema srednjem tečaju HNB-a, a povrat kredita obračunava se prema prodajnom tečaju HNB-a na dan uplate kredita.)
Prijevremena otplata kredita:	Sukladno Pravilniku o načinu obračuna naknada

PRONALASCI

Program financiranja pronalazaka

1. Korisnici finansiranja

- mala i srednja trgovачka društva
- obrtnici

koji imaju pozitivnu odluku Poslovno- inovacijskog centra Hrvatske BICRO d.o.o., koji su registrirani u Republici Hrvatskoj i koji imaju razvijen proizvod (atestiran prototip) i /ili tehnologiju; koji su podnijeli zahtjev za priznanje patentu u RH; koji su pokrenuli postupak zaštite industrijskog vlasništva u RH i / ili inozemstvu; koji posluju dulje od 2 godine te koji u balanci za prethodnu godinu imaju iskazanu stavku – nematerijalna imovina – izdaci za razvoj.

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oprema i uređaji, ▪ dogradnja i uređenje poslovnog pogona, ▪ kupnja i izgradnja poslovnog prostora, ▪ samo za iskusne i uspješne poduzetnike.
II. Trajna obrtna sredstva (do 15% ukupnog ulaganja), a za djelatnosti razvoja programske podrške računalima (softver) iznimno se može odobriti i veći iznos ulaganja za namjenu obrtnih sredstava.	

Ne financiraju se troškovi istraživačko-razvojnih aktivnosti; troškovi elaborata, studija, licenciranja i zaštite; troškovi osnivanja trgovачkih društava i obrta; djelatnost brodogradnje, proizvodnje čelika i pomorskog prometa; nabava prometnih sredstava, nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba, već započeta ulaganja

odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće financirati povrat već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije).

3. Način financiranja

- izravno kreditiranje
- kreditiranje putem poslovnih banaka
- ulaganje u temeljni kapital.
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo
- Model podjele rizika - veliki projekti (veći od 9 milijuna kuna)

4. Iznos financiranja, rok korištenja i otplata kredita

Kreditiranje

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ najniži iznos 80.000,00 kn, a najviši nije ograničen▪ krediti se ugovaraju u kunama ili u kunama uz valutnu klauzulu
HBOR kreditira do 85% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a	
Rok korištenja	<ul style="list-style-type: none">▪ do 12 mjeseci
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none">▪ do 14 godina uključujući poček,
Poček	<ul style="list-style-type: none">▪ do 3 godine

Ulaganje u temeljni kapital

Visina uloga	do 70% ukupnog ulaganja u projekt, a najviše 6.000.000,00 kuna
Postotak suvlasništva HBOR-a	najviše do 49% udjela u temeljnog kapitalu trgovackog društva.
Izlaz iz društva	Prodaji udjela će se pristupiti najkasnije nakon proteka 7 godina od ulaska u Društvo. Način izlaska iz Društva i ostale odredbe utvrdit će se Ugovorom o ulaganju.

5. Kamata

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane ovdje.

2% godišnje	Mali i srednji poduzetnici koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu
4% godišnje	svi ostali mali i srednji poduzetnici

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata.

6. Naknada za obradu zahtjeva

0,8% jednokratno na iznos odobrenog financiranja.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarska jamstva,
- jamstvo HAMAG INVEST-a,
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

9. Popis poslovnih banaka uključenih u suradnju na ovom Programu

Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale – Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

POČETNICI

Program kreditiranja poduzetnika početnika

1. Krajnji korisnici kredita

Hrvatski državljanici koji:

- po prvi put osnivaju obrt ili trgovačko društvo,
- imaju registriranu djelatnost,
- nakon realizacije ulaganja, u osnovanom trgovačkom društvu ili obrtu će biti aktivno i stalno zaposleni na odgovornom radnom mjestu,
- su mlađi od 55 godina,
- nisu vlasnici drugog trgovačkog društava ili obrta,
- nisu suvlasnici u drugom trgovačkom društvu ili obrtu s udjelom većim od 30%,

Početnicima se smatraju i zadruge i mali i srednji poduzetnici koji posluju kraće od dvije godine.

2. Namjena kredita

I. Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ osnivačka ulaganja,▪ zemljište, građevinski objekti,▪ oprema i uređaji,▪ osnovno stado i podizanje dugogodišnjih nasada.
II. Trajna obrtna sredstva (do 15% ukupnog iznosa kredita)	

Ne kreditira se:

<ul style="list-style-type: none"> ▪ kupovina, gradnja i opremanje apartmana, bez obzira je li riječ ulaganju fizičkih ili pravnih osoba, osim ulaganja u aparthotele s restoranom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ izgradnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ugostiteljski objekti koji isključivo pružaju usluge točenja pića 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nabavka nekretnina i pokretnina od povezanih osoba
<ul style="list-style-type: none"> ▪ benzinske postaje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kupnja, izgradnja, rekonstrukcija i opremanje poslovnih prostora za trgovačke djelatnosti, osim na područjima od posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kockarnice, kladionice i slične djelatnosti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prijevoznička djelatnost u cestovnom prometu (kupnja kamiona, kranovi, dizalice, labudice i sl. oprema)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ proizvodnja i distribucija duhanskih proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ već započeta ulaganja, odnosno one investicije koje su u tijeku te se neće financirati povrat već prethodno uloženih sredstava u investiciju (refundacije)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prodajni i servisni auto saloni 	

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka navedenih točki 9.,
 - izravnim kreditiranjem.
- Ovaj način provedbe Programa kreditiranja organiziran je i u suradnji s poslovnim bankama koje u ime i za račun HBOR-a provode Program. Zahtjevi za odobrenje izravnog kredita predaju se u poslovnicu: Hrvatske poštanske banke d.d., Zagreb; Partner banke d.d., Zagreb i Privredne banke Zagreb d.d., Zagreb ili izravno u HBOR.
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo

4. Iznos kredita, rok korištenja i otpłata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none"> ▪ najniži iznos 80.000,00 kuna, a najviši 1.800.000,00 kuna ▪ krediti se ugovaraju u kunama ili u kunama uz valutnu klauzulu
HBOR u pravilu kreditira do 85% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a	
Rok korištenja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 12 mjeseci
Poček	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 3 godine ▪ do 5 godina za podizanje i/ili restrukturiranje dugogodišnjih nasada
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 14 godina uključujući i poček

5. Kamate za krajnje korisnike

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane [ovdje](#).

4% godišnje

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata

6. Naknada za obradu zahtjeva

0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

0,25% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkuliranu u korist HBOR-a.
- bankarska jamstva,
- jamstvo HAMAG INVEST-a,
- za kredite do visine 100.000,00 kuna dva kreditno sposobna jamca i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

U slučaju plašmana putem poslovnih banaka krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
BKS Bank d.d., Rijeka
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Zagreb
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Samoborska banka d.d., Samobor
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale – Splitska banka d.d., Split
Vaba d.d. banka Varaždin
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

RESTRUKTURIRANJE

Program kreditiranja finansijskog restrukturiranja

1. Krajnji korisnici kredita

- **trgovačka društva , obrtnici**
- **zadruge, ustanove**

Krajnji korisnici kredita trebaju zadovoljiti minimalno sljedeće uvjete:

- udio kapitala i rezervi u pasivi bilance mora biti najmanje 10%,
- prisutnost neravnoteže između dugotrajne imovine i izvora sredstava u bilanci gospodarskog subjekata.

Odobrenje kredita neće se razmatrati ukoliko je krajnji korisnik:

- isplatio neto dobit u zadnje dvije poslovne godine,
- isplatio pozajmicu u zadnje dvije poslovne godine.

Krajanji korisnici kredita mogu biti i poljoprivredni proizvođači - fizičke osobe (obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sustavu PDV-a), obrti, trgovacka društva, zadruge i ustanove koji će sredstvima kredita refinancirati postojeće kredite odobrene za poljoprivrednu djelatnost. Za takve korisnike neće se primjenjivati gore navedeni uvjeti.

2. Namjena kredita

Krediti su namijenjeni za ulaganja koja su usmjereni na promjenu ročnosti izvora sredstava u bilanci gospodarskih subjekata. Za podnositelja zahtjeva - poljoprivredne proizvođače neće se primjenjivati uvjeti navedeni u prethodnom stavku.

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ prije podnošenja zahtjeva za kredit u iznosu većem od 37 milijuna kuna krajanji korisnici kredita/poslovne banke se obvezuju ishoditi prethodnu pisanu suglasnost HBOR-a za podnošenje kreditnog zahtjeva. Suglasnost za podnošenje zahtjeva ne znači i odobrenje kredita.▪ krediti se ugovaraju u kunama ili u kunama uz valutnu klauzulu
Rok korištenja	do 12 mjeseci
Poček	do 2 godine
Rok otplate	do 10 godina, uključujući i poček

5. Kamata za krajnje korisnike

Kamatna stopa za krajnjeg korisnika	<ul style="list-style-type: none">▪ 5% godišnje▪ 6% godišnje	<ul style="list-style-type: none">▪ za poljoprivredne proizvođače*▪ za sve gospodarske subjekte**
-------------------------------------	---	--

*privremeno smanjenje kamatne stope do 31.12.2012. godine

**Osim za poduzetnike u teškoćama.

Kamatna stopa za poduzetnike u teškoćama sukladno važećim propisima o državnim potporama utvrđuje se najmanje u visini osnovne stope uvećane za maržu koja se utvrđuje ovisno o ocjeni kreditnog ranga krajnjeg korisnika kredita i ponuđenih instrumenata osiguranja (kolateralizacija) sukladno HBOR-ovom Pravilniku o utvrđivanju referentne i diskontne stope.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,

- zalog ili fiducijarni prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkuliranu u korist HBOR-a,
- bankarska garancija,
- jamstvo HAMAG INVEST-a i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
BKS bank d.d., Rijeka
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische Bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale – Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

LIKVIDNOST

Program kreditiranja za poboljšanje likvidnosti

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovačka društva, obrtnici, ustanove ili zadruge koji su registrirani i obavljaju poslovnu djelatnost u Republici Hrvatskoj

Ovim Programom ne kreditiraju se sljedeće djelatnosti:

- Proizvodnje oružja, streljiva, vojne i policijske opreme, zatvora i kažnjeničkih centara,
- Kockarnica, kladionica i sličnih djelatnosti,
- Proizvodnje, prerade i distribucije duhana,
- Provodenje pokusa na životinjama,
- Poslovanja koja rezultiraju negativnim učincima na okoliš,
- Poduzetnici koji djeluju u sektoru ugljena,
- Nabava vozila za cestovni prijevoz tereta poduzetnicima koji obavljaju cestovni prijevoz tereta za najamninu ili naknadu,
- Djelatnosti usmjerenе k izvozu prema trećim zemljama ili državama članicama EU, odnosno djelatnosti koje su u izravnoj vezi s izvezenim količinama, s uspostavom i funkciranjem distribucijske mreže ili s drugim tekćim troškovima vezanim uz djelatnost izvoza.

2. Namjena kredita

- za podmirenje obveza prema dobavljačima, financijskim institucijama, državi te za podmirenje drugih kratkoročnih obveza

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka

4. Iznos kredita i rok otplate

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ nije ograničen i ovisi o raspoloživim sredstvima HBOR-a, mišljenju poslovne banke te mogućnosti korištenja državne potpore▪ kredit se odobrava u kunama
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none">▪ 3 ili 6 mjeseci od krajnjeg roka za korištenje▪ Rok korištenja je u pravilu do 30 dana od zaključenja ugovora o kreditu
Otplata	<ul style="list-style-type: none">▪ jednokratna na dan dospijeća, bez mogućnosti produžetka roka otplate kredita.

5. Kamata za krajnje korisnike

Kamatna stopa	4% godišnje (za sve gospodarske subjekte)
---------------	--

- Kamata se obračunava i naplaćuje tromjesečno na iskoristeni iznos kredita, uz iznimku zadnjeg obračuna koji dospijeva na naplatu s datumom dospijeća kredita.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- najviše do 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita

7. Korištenje kredita

Kredit će se koristiti jednokratno po zaključenju ugovora o kreditu.

Poslovna banka je dužna isti, a najkasnije sljedeći radni dan isplati sredstva krajnjem korisniku kredita.

Poslovna banka je dužna kredit koristiti namjenski u skladu s odredbama ovog Programa i pratiti namjensko korištenje kredita krajnjeg korisnika.

HBOR zadržava pravo kontrole namjenskog korištenja kredita i obvezuje poslovnu banku na pribavljanje i čuvanje dokumentacije te vođenje evidencije koja omogućuje brzu i učinkovitu kontrolu namjenskog korištenja kredita.

8. Instrumenti osiguranja

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Centar banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Međimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb

Zagrebačka banka d.d., Zagreb

TRAJNA OBRTNA SREDSTVA

Kreditiranje trajnih obrtnih sredstva za osnaženje poslovanja

1. Krajnji korisnici kredita

- **trgovačka društva, obrtnici, fizičke osobe – obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sustavu PDV-a, zadruge i ustanove**–koji su registrirani i obavljaju djelatnost u Republici Hrvatskoj

2. Namjena kredita

Kreditiranje ulaganja u trajna obrtna sredstva za osnaženje poslovanja.

3. Način kreditiranja

- **putem poslovnih banaka**

4. Iznos kredita i rok otplate

Iznos kredita	• nije ograničen i ovisi o raspoloživim sredstvima HBOR-a, mišljenju poslovne banke, kreditnoj sposobnosti krajnjeg korisnika kredita, potrebama krajnjeg korisnika za trajnim obrtnim sredstvima te mogućnosti korištenja državne potpore male v vrijednosti • Kredit se odobrava u kunama, bez valutne klauzule.
Rok korištenja	do 6 mjeseci
Poček	do 2 godine
Rok otplate	od 2 do 6 godina, uključujući i poček

5. Kamata za krajnje korisnike

4% godišnje*	- koji obavljaju djelatnost na području posebne državne skrbi ili brdsko-planinskom području ili otocima ili - se bave poljoprivrednom djelatnošću ili ribarstvom ili - koji su dokazali tržišnu konkurentnost uspješnom prodajom na domaćem i/ili inozemnom tržištu
6% godišnje	SVI OSTALI GOSPODARSKI SUBJEKTI

Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom.
Kamata se obračunava i naplaćuje mjesечно ili tromjesečno na iskoristeni iznos kredita.

* ukoliko krajnji korisnik kredita nije u mogućnosti koristiti potporu male v vrijednosti, kredit mu se može odobriti uz opću kamatu stopu temeljem referentne kamatne stope.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- **0,8%** jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita

8. Instrumenti osiguranja

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovinu,
- bankarska jamstva, jamstvo HAMAG INVEST-a i
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu:

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
BKS Bank d.d., Rijeka
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Međimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d. Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale – Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

KREDITIRANJE PRIPREME POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Obrtna sredstva za ulaganje u poljoprivrednu proizvodnju

1. Krajnji korisnici kredita

- Fizičke i pravne osobe (OPG-i u sustavu PDV-a, obrti, trgovачka društva, zadruge) u rangu mikro, malih ili srednjih poduzeća.

2. Namjena kredita

Kreditiranje obrtnih sredstava potrebnih za nesmetano odvijanje poljoprivredne proizvodnje i to:

- obrtna sredstva za tekuću proizvodnju (kupnja sirovina, repromaterijala i ostalog)
- obrtna sredstva za otkup poljoprivrednih proizvoda.

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	Najmanji iznos kredita je 50.000,00 kn. Maksimalni iznos kredita nije ograničen, a ovisi o raspoloživim sredstvima HBOR-a. Kredit se odobrava u kunama, bez valutne klauzule.
HBOR će povrat prethodno uloženih sredstava (refundaciju) prihvati za obavljenu plaćanja za pripremu poljoprivredne proizvodnje u pravilu najduže 3 (tri) mjeseca prije podnošenja zahtjeva za kredit u poslovnu banku.	
Rok korištenja	do 3 mjeseca
Rok otplate	do 12 mjeseci.
Način otplate	u jednakim mjesecnim ili tromjesečnim ratama ili jednokratno (ovisno o zahtjevu krajnjeg korisnika i procjeni poslovne banke).

5. Kamata za krajnje korisnike

▪ 3% godišnje

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a. Kamate se obračunavaju i naplaćuju mjesечно ili tromjesečno na iskoristeni iznos kredita. Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom.

6. Naknada za obradu zahtjeva

▪ 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna.

7. Osiguranje

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom u okviru ugovaranja uobičajenih instrumenata osiguranja (mjenice, zadužnice, zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovinu, bankarska jamstva te druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju). Sve troškove u svezi pribavljanja instrumenata osiguranja i provedbe osiguranja te brisanja i povrata provedenih instrumenata osiguranja snosi korisnik kredita.

8. Poslovne banke uključene u suradnju na Programu kreditiranja

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Medimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

PRIPREMA TURISTIČKE SEZONE

Program kreditiranja pripreme turističke sezone

1. Krajnji korisnici kredita

- trgovачka društva, obrtnici
- ustanove

2. Namjena kredita

Nabava roba i usluga u cilju pripreme turističke sezone radi kvalitetnog pružanja usluga turistima. Navedeno uključuje nabavu hrane, pića, sitnog inventara, troškove tekućeg održavanja, troškove plaća i režijske troškove.

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none">▪ najniži iznos 80.000,00 kn, a najviši iznos, u pravilu, 10.000.000,00 kn godišnje▪ krediti se ugovaraju u kunama uz valutnu klauzulu
Rok korištenja	od 15. prosinca do 30. lipnja sljedeće godine
Otplata	u 2 jednake rate koje dospijevaju 15. listopada i 15. studenog tekuće godine

5. Kamata za krajnje korisnike

- promjenjiva, tromjesečni EURIBOR+3,75% godišnje

6. Naknada za obradu zahtjeva

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkulirano u korist HBOR-a,
- bankarske garancije,
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

Krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

9. Poslovne banke uključene u suradnju po Programu

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Zagreb
Imex banka d.d., Split
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag

Jadranska banka d.d., Šibenik
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

IPARD

(Program kreditiranja projekata kandidata za IPARD Mjeru 101. i 103.)

1. Korisnici kredita

Korisnici kredita za ulaganja u okviru Mjere 101. i 103. su:

- Fizičke i pravne osobe (OPG-i u sustavu PDV-a, obrti, trgovачka društva, zadruge) u rangu mikro, malih i srednjih poduzeća 100% u privatnom ili do 25% u državnom vlasništvu, odnosno u vlasništvu jedinica lokalne i/ili regionalne (područne) samouprave ili Grada Zagreba
- Poduzeća s manje od 750 zaposlenih ili s godišnjim prometom koji ne prelazi 200 mln EUR s manje od 25% u državnom vlasništvu, odnosno u vlasništvu jedinica lokalne i/ili regionalne (područne) samouprave ili Grada Zagreba

Korisnici kredita mogu biti fizičke i pravne osobe koje su sa Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju zaključile Ugovor o dodjeli sredstava iz IPARD programa.

Potencijalni korisnici kredita imaju mogućnost podnijeti zahtjev za kredit u HBOR ili poslovnu banku odmah nakon predaje natječajne dokumentacije Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, a kao dokaz se dostavlja preslika povratnice sa pečatom Agencije.

2. Namjena kredita

Financirat će se ulaganja u proizvodne i prerađivačke sektore sukladno investiciji koja se prijavljuje na pojedinu mjeru IPARD natječaja u okviru Pravilnika o provedbi Mjere 101. i Pravilnika o provedbi Mjere 103. (u daljem tekstu: Pravilnik).

Financirat će se ulaganja sukladno Pravilniku kako slijedi:

Mjera 101. – Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva

- sektor mljekarstva
- sektor govedarstva
- sektor svinjogojsztva
- sektor peradarstva
- sektor jaja
- sektor voća i povrća
- sektor žitarica i uljarica.

Mjera 103. – Ulaganje u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda

- sektor mljeka i mljekarstva
- sektor prerade mesa
- sektor ribarstva
- sektor prerade voća i povrća
- sektor vinarstva
- sektor maslinovog ulja.

Krediti u okviru Programa kreditiranja namijenjeni su za ulaganja u:

I Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ izgradnja/rekonstrukcija građevinskih objekata, staklenika, plastenika, objekata za skladištenje voća i povrća (uključujući i gljive i ljekovito bilje), hladnjaka (uključujući ULO kapacitete),▪ izgradnja i opremanje bioplinskih postrojenja▪ mehanizacija, oprema i uređaji,▪ specijalna vozila za prijevoz mljeka i gnojiva,
---------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ računalna oprema uključujući i softver, ▪ podizanje i restrukturiranje dugogodišnjih nasada voća i stolnog grožđa, ▪ obnova postojećih nasada vinskih kultivara grožđa, ▪ obnova postojećih nasada maslina, ▪ izgradnja i opremanje sustava za navodnjavanje, sustava za zaštitu od tuče i mraza, ▪ oprema za berbu, sortiranje, pakiranje i skladištenje voća i povrća, ▪ stoka i perad.
II Trajna obrtna sredstva (do 15% iznosa kredita)	

3. Način kreditiranja

- izravnim kreditiranjem korisnika kredita
- kreditiranjem krajnjih korisnika kredita putem poslovnih banaka koje su ugovorile suradnju na provođenju ovog Programa
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo
- Model podjele rizika - veliki projekti (veći od 9 milijuna kuna)

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maksimalni iznos kredita nije ograničen, a ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom projektu, potrebnim ulaganjima, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja. Visina kredita određuje se ovisno o namjeni ulaganja.
HBOR u pravilu kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a, a u slučaju uklapanja u važeće propise o državnim potporama, moguće je financiranje i do 100% iznosa investicije.	
Rok korištenja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 12 mjeseci
Poček	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 2 godine
Rok otplate	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do 12 godina, uključujući poček

Krediti se odobravaju u kunama.

5. Kamata za korisnike

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane [ovdje](#).

2% godišnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ fizičke i pravne osobe u rangu mikro, malih i srednjih poduzetnika koji ulažu u poljoprivredu i/ili preradu poljoprivrednih proizvoda ▪ pravne osobe u rangu velikih poduzetnika koji ulažu u poljoprivredu
4% godišnje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ svi ostali gospodarski subjekti

Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.

6. Naknada za obradu zahtjeva

- **0,8%** jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz police osiguranja imovine vinkulirane u korist HBOR-a,
- Jamstvo HAMAG INVEST-a u okviru Jamstvenih programa HAMAG INVEST-a,
- ostali instrumenti osiguranja prihvatljivi HBOR-u.

U slučaju plasmana putem poslovnih banaka krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

Sve troškove u svezi pribavljanja instrumenata osiguranja i provedbe osiguranja te brisanja i povrata provedenih osiguranja snosi korisnik kredita.

9. Poslovne banke uključene u suradnju na Programu kreditiranja

Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Medimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Vaba d.d. banka Varaždin, Varaždin
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

IPARD - RAZVOJ RURALNE INFRASTRUKTURE

Program kreditiranja projekata kandidata za IPARD Mjera 301.

Cjeloviti tekst programa možete preuzeti [ovde](#)

1. Cilj Programa kreditiranja

Sukladno Pravilniku o provedbi Mjere 301. „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture“ unutar IPARD programa finančiraju se:

- Ulaganja u sektor sustava kanalizacija i pročišćavanja otpadnih voda
- Ulaganja u sektor lokalnih nerazvrstanih cesta
- Ulaganja u sektor toplana
- Ulaganja u sektor protupožarnih prosjeka s elementima šumskega cesta

2. Krajnji korisnici kredita

- **Jedinice lokalne samouprave** (općine i gradovi do 10.000 stanovnika) sukladno Prilogu V. Pravilnika o provedbi Mjere 301. „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture“ unutar IPARD programa. Korisnici mogu biti jedinice lokalne samouprave koje su sa Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju zaključile Ugovor o dodjeli sredstava iz IPARD programa.

3. Namjena kredita

Osnovna sredstva:	<ul style="list-style-type: none">▪ osnivačka ulaganja,▪ zemljište,▪ građevinski objekti,▪ oprema i uređaji.
-------------------	---

4. Način kreditiranja

- kreditiranje krajnjih korisnika putem poslovnih banaka,
- izravno kreditiranje.
- Model podjele rizika - malo i srednje poduzetništvo
- Model podjele rizika - veliki projekti (veći od 9 milijuna kuna)

5. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita nije ograničen	ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom programu, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita, vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja.
HBOR kreditira do 100% predračunske vrijednosti investicije s PDV-om.	
Rok korištenja	do 12 mjeseci
Poček	do 5 godina
Rok otplate	do 15 godina, uključujući i poček

6. Kamate

4% godišnje, fiksna	Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom, a kamate za vrijeme korištenja kredita (interkalarne kamate) obračunavaju se na iskorišteni dio kredita u visini redovne kamate i naplaćuju kvartalno.
---------------------	---

7. Naknada za obradu zahtjeva

- 1,0% jednokratno na iznos odobrenog kredita.

8. Naknada za rezervaciju sredstava

- 0,25% godišnje na iznos odobrenih, a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

9. Osiguranje

Za osiguranje urednog izvršenja obveza po kreditima, HBOR će prihvati:

- mjenice i zadužnice jedinica lokalne samouprave,
- druge uobičajene instrumente osiguranja u bankarskom poslovanju.

10. Poslovne banke uključene u suradnju na Programu kreditiranja

BKS Bank d.d., Rijeka
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermarkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb

Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Međimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Vaba d.d. banka Varaždin, Varaždin
Veneto banka d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

IPARD - razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti

Program kreditiranja projekata kandidata za IPARD Mjeru 302.

1. Korisnici kredita

Korisnici kredita za ulaganja u okviru Mjere 302. su fizičke i pravne osobe, u rangu mikro subjekata u sustavu PDV-a, i to:

- do 10 zaposlenih, i
- vrijednost aktive do 2,0 milijuna EUR ili godišnji promet do 2,0 milijuna EUR, i
- 100% u privatnom ili do 25% u državnom vlasništvu, odnosno u vlasništvu jedinica lokalne i/ili regionalne (područne) samouprave ili Grada Zagreba.

Korisnici kredita mogu biti fizičke i pravne osobe koje su sa Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju zaključile Ugovor o dodjeli sredstava iz IPARD programa.

Potencijalni korisnici kredita imaju mogućnost podnijeti zahtjev za kredit u HBOR ili poslovnu banku odmah nakon predaje natječajne dokumentacije Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, a kao dokaz se dostavlja preslika povratnice sa pečatom Agencije.

2. Namjena kredita

Financirat će se ulaganja u sektore sukladno investiciji koja se prijavljuje na pojedinu mjeru IPARD natječaja u okviru Pravilnika o provedbi Mjere 302. (u daljnjem tekstu: Pravilnik).

Financirat će se ulaganja sukladno Pravilniku kako slijedi:

- sektor ruralnog turizma
- sektor tradicijskih obrta
- sektor izravne prodaje
- sektor slatkovodne akvakulture
- sektor usluga
- sektor prerade na poljoprivrednim gospodarstvima
- sektor obnovljivih izvora energije

Krediti u okviru Programa kreditiranja namijenjeni su za ulaganja u:

I Osnovna sredstva:

- izgradnja/rekonstrukcija i opremanje građevinskih objekata,
- izgradnja/rekonstrukcija i opremanje postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, odnosno kogeneracijska postrojenja,
- strojevi, oprema, alati i uredaji,
- računalna oprema uključujući i softver,
- čamci, brodice za ribolov,
- matično jato riba,
- stoka.

II Trajna obrtna sredstva (do 15% iznosa kredita)

3. Način kreditiranja

- izravnim kreditiranjem korisnika kredita

- kreditiranjem krajnjih korisnika kredita putem poslovnih banaka koje su ugovorile suradnju na provođenju ovog Programa
- Model podjеле rizika - malo i srednje poduzetništvo
- Model podjеле rizika - veliki projekti (veći od 9 milijuna kuna)

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	Maksimalni iznos kredita nije ograničen, a ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, konkretnom investicijskom projektu, potrebnim ulaganjima, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja. Visina kredita određuje se ovisno o namjeni ulaganja.
Rok korištenja	▪ do 12 mjeseci
Poček	▪ do 2 godine
Rok otplate	▪ do 12 godina uključujući poček ▪ do 14 godina uključujući poček za financiranje izgradnje/opremanja postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora

5. Kamata za korisnike

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane [ovdje](#).

- **2% godišnje**

Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom, a kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a

6. Naknada za obradu zahtjeva

- **0,8%** jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- **0,25%** godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjénice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz police osiguranja imovine vinkulirane u korist HBOR-a,
- Jamstvo HAMAG INVEST-a u okviru Jamstvenih programa HAMAG INVEST-a,
- ostali instrumenti osiguranja prihvatljivi HBOR-u.

U slučaju plasmana putem poslovnih banaka krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

Sve troškove u svezi pribavljanja instrumenata osiguranja i provedbe osiguranja te brisanja i povrata provedenih osiguranja snosi korisnik kredita.

9. Poslovne banke uključene u suradnju na Programu kreditiranja

BKS Bank d.d., Rijeka
Centar banka d.d., Zagreb

Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Medimurska banka d.d., Čakovec
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Partner banka d.d., Zagreb
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Vaba d.d. banka Varaždin, Varaždin
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

IPA MSP

(Program kreditiranja projekata kandidata IPA MSP darovnice)

1. Korisnici kredita

Korisnici kredita mogu biti:

- poslovne banke koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju programa (Krajnji korisnik kredita mora biti prihvatljiv korisnik IPA MSP darovnice) i
- izravni Korisnici kredita koji su prihvatljivi korisnici IPA MSP darovnice.

Pravo na kredit ne postoji, već HBOR o svakom zahtjevu donosi posebnu odluku.

Kredite po ovom Programu ne mogu koristiti poduzetnici u teškoćama sukladno važećim propisima o državnim potporama.

2. Namjena kredita

Cilj Programa je kreditiranje projekata kandidata programa za dodjelu bespovratnih sredstava iz pretpriistupnog fonda IPA III C – Potpora povećanju konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj (dalje: IPA MSP darovnica).

HBOR u pravilu kreditira osnovna i obrtna sredstva, a koja se odnose na:

- dio troškova projekta koji se ne sufinanciraju sredstvima darovnice, a sastavni su dio investicije,
- dio troškova projekta koji se sufinanciraju sredstva darovnice, a ne isplaćuju se avansno. Nakon isplate preostalog dijela darovnice, Korisnik kredita odnosno Krajnji korisnik kredita je dužan ista uplatiti na račun i/partiju HBOR-a odnosno poslovne banke, a u svrhu umanjenja glavnice, osim u slučaju drugačije Odluke HBOR-a. HBOR na tako uplaćena sredstva neće zaračunavati naknadu za prijevremenu otplatu kredita.

HBOR u pravilu kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a, a u slučaju uklapanja u važeće propise o državnim potporama, moguće je financiranje i do 100% iznosa investicije bez PDV-a.

Iznos kredita namijenjen ulaganju u trajna obrtna sredstva može iznositi najviše do 15% iznosa kredita.

3. Način kreditiranja

- kreditiranje Krajnjih korisnika kredita putem poslovnih banaka koje su ugovorile suradnju na provođenju ovog Programa
- izravno kreditiranje korisnika kredita

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Najniži iznos kredita je 80.000,00 kn. Maksimalni iznos kredita nije ograničen. Visina kredita ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, a određuje se ovisno o namjeni ulaganja, visini darovnice, konkretnom investicijskom projektu, kreditnoj sposobnosti krajnjeg korisnika kredita te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja.

Krediti se odobravaju u kunama ili u kunama uz valutnu klauzulu ovisno o zahtjevu korisnika i mogućnostima

HBOR-a.

Poček

- do 12 mjeseci

Rok otplate

- do 5 godina uključujući i poček

Kredit se otplaćuje u mjesecnim ili tromjesečnim ratama.

Prijevremena otplata moguća je uz prethodnu pisano obavijest HBOR-u, te uključuje plaćanje naknade za prijevremeni povrat kredita.

5. Kamata za korisnike

- 2% godišnje

Obračun kamata obavlja se proporcionalnom metodom, a kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, a prema kriterijima Odluke o kamatnim stopama i Pravilnika o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a.

Kamate za vrijeme korištenja kredita (interkalarne kamate), do prijenosa kredita u otplatu, obračunavaju se na iskorišteni iznos kredita u visini redovne kamate i naplaćuju kvartalno.

Ukoliko se Krajnji korisnik ne uklapa u važeće propise o državnoj potpori kredit je moguće odobriti uz opću kamatnu stopu temeljem referentne kamatne stope.

6. Naknade

Naknada za obradu kreditnog zahtjeva:

- 0,8% jednokratno na iznos odobrenog kredita, a najmanje 500,00 (petsto) kuna;
- naplaćuje se prije ili istodobno s prvim korištenjem kredita.

Naknada za rezervaciju sredstava:

- obračunava se kvartalno u visini od 0,25% godišnje na iznos odobrenih a neiskorištenih sredstava, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

7. Osiguranje

HBOR prihvata:

- mjenice i zadužnice,
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz police osiguranja imovine vinkulirane u korist HBOR-a,
- Jamstvo HAMAG INVEST-a u okviru Jamstvenih programa HAMAG INVEST-a,
- ostali instrumenti osiguranja prihvatični HBOR-u.

U slučaju plasmana putem poslovnih banaka krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom.

Sve troškove u svezi pribavljanja instrumenata osiguranja i provedbe osiguranja te brisanja i povrata provedenih osiguranja snosi korisnik kredita.

8. Poslovne banke uključene u suradnju na Programu kreditiranja

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Centar banka d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Podravska banka d.d., Koprivnica
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Vaba d.d. banka Varaždin
Veneto banka d.d., Zagreb
Volksbank d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

KREDITIRANJE IPA-e

(Program kreditiranja projekata kandidata za program IPA)

1. Korisnici kredita

- Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te društva u većinskom vlasništvu JLPS-a ili Republike Hrvatske i
- svi ostali korisnici koji zadovoljavaju uvjete IPA programa.

2. Namjena kredita

Krediti su namijenjeni za financiranje troškova provedbe projekta koji obuhvaćaju:

- dio Projekta koji će se kandidirati za IPA program - prihvativi izdaci sukladno uvjetima iz Poziva za dostavu prijedloga projekta
- izdatke koji su dio Projekta, a koje nije moguće kandidirati za IPA program prema uvjetima iz Poziva za dostavu prijedloga projekta

HBOR ima mogućnost razmatranja korištenja dijela kredita za pokriće troškova pripreme projekta (refundacija za izradu dokumentacije, troškove dozvola i dr.) pod uvjetom da nositelj projekta osigura dokaze o nužnosti tih troškova za provedbu projekta.

3. Način kreditiranja

- putem poslovnih banaka
- izravno kreditiranje samo za Korisnike kredita iz točke 1.a) ovog Programa.

4. Iznos kredita, rok korištenja i otplata

Iznos kredita	Najniži iznos kredita je 80.000,00 kn. Najviši iznos kredita nije ograničen, a ovisi o HBOR-ovim mogućnostima financiranja, namjeni ulaganja, visini darovnice, konkretnom investicijskom projektu, kreditnoj sposobnosti korisnika kredita te vrijednosti i kvaliteti ponuđenih instrumenata osiguranja.
HBOR u pravilu kreditira do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a, a u slučaju uklapanja u važeće propise o državnim potporama, moguće je financiranje i do 100% iznosa investicije. Ukoliko je krajnji korisnik kredita jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave HBOR može kreditirati do 100% predračunske vrijednosti investicije s PDV-om.	
Rok korištenja	do 18 mjeseci
Poček	do 3 godine
Rok otplate	do 15 godina uključujući poček

5. Kamate

Radi poticanja novih investicija HBOR je uveo privremenu mjeru za zahtjeve za kreditiranje odobrene tijekom 2012. godine te niže navedene kamatne stope mogu biti snižene za 1 postotni bod ukoliko ulaganje zadovoljava uvjete opisane [ovde](#).

▪ 4% godišnje	Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamathim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata HBOR-a. Kamatne stope koje HBOR izravno ili putem poslovnih banaka ponudi sukladno Zakonu o javnoj nabavi na javnim nadmetanjima za nabavku novčanih kredita mogu biti fiksne i nepromjenjive.
---------------	--

6. Naknada za obradu zahtjeva

- **0,8%** jednokratno na iznos odobrenog kredita.

7. Naknada za rezervaciju sredstava

- **0,25%** godišnje na neiskorišteni iznos kredita, počevši po proteku 30 dana od datuma ugovora o kreditu.

8. Osiguranje

Za osiguranje urednog izvršenja obveza po kreditima, HBOR će prihvatići:

- mjenice i zadužnice
- zalog ili fiducijski prijenos vlasništva na imovini uz policu osiguranja imovine vinkuliranu u korist HBOR-a
- bankarske garancije
- jamstvo HAMAG INVEST-a u okviru Jamstvenih programa HAMAG INVEST-a
- jamstvo Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- jamstvo RH
- ostale instrumente osiguranja prihvatljive za HBOR

U slučaju plasmana putem poslovnih banaka krajnji korisnik dogovara instrumente osiguranja s poslovnom bankom

9. Popis poslovnih banaka uključenih u suradnju na provedbi Programa kreditiranja projekata kandidata za program IPA

Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb
Croatia banka d.d., Zagreb
Erste & Steiermärkische bank d.d., Rijeka
Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., Zagreb
Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Slatinska banka d.d., Slatina
Societe Generale - Splitska banka d.d., Split
Štedbanka d.d., Zagreb
Zagrebačka banka d.d., Zagreb

25. LITERATURA

I. Knjige:

1. Barabasi, A. L., U mreži, Zašto je sve povezano i kako misliti mrežno u znanosti, poslovanju i svakodnevnom životu, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2006.
2. Dević, A., Zefiq, F.: Župa Vuka, Vuka, 2006.
3. Edvinsson L., Corporate Longitude. Navigating the knowledge Economy, BookHouse Publishing Sweden AB, of Grevgatan 20. 2002.
4. Ekonomski leksikon, Zagreb, 1995.
5. Enciklopedija Jugoslavije, tom 3. Zagreb, JLS MCMLVIII
6. Friedman T. L., The Lexus and The Olive Tree, 1999, by T.Friedman
7. Gore, A., Neugodna istina, ALGORITAM, Zagreb, 2007.
8. Grupa autora: Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. I 19. stoljeća. Virovitička županija, Zagreb, 2002.
9. Grupa autora, Sustav financiranja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, Novi informator, Zagreb, 2005.
10. Grupa autora, Okvir za ruralni razvitak, Slap, Osijek, 2005.
11. Grupa autora, Zbornik radova 20. tradicionalnog savjetovanja „Ekonomski politika Hrvatske u 2013. godini“, Hrvatsko društvo ekonomista, Opatija 2012.
12. Hart, S., «Capitalism at the Crossroads, Wharton School Publishing, 2005.
13. HILS – Hrvatski institut za lokalnu samoupravu, Graditi da traje, Partnerska rješenja u pružanju usluga u području socijalnih, zdravstvenih, i obrazovnih potreba, Priručnik pripremljen u okviru Projekta Cards 2003.
14. Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2001.,
15. Institut gradevinarstva Hrvatske, Poslovni centar Osijek, Osijek, 1998.
16. Keating, M., Skup o Zemlji, Program za promjenu, Ministarstvo graditeljstva i zaštite okoliša RH, Zagreb, 1994.
17. Klaić, B., Rječnik stranih riječi, Nakladni zavod MH Zagreb, 1984.
18. Leksikon naselja Hrvatske, Mozaik knjiga, Zagreb, 2004.
19. Marković, M.: Slavonija, Povijest naselja i podrijetlo stanovništva, Zagreb, 2002
20. Mašek, A., Uvod u društveno planiranje, Ekonomski fakultet u Osijeku, 1986.
21. Mašek, A., Lokalna samouprava, Hrvatski institut za lokalnu samoupravu Interkerkelijsk Vredesberaad, „Poduzetnštvo u lokalnoj samoupravi“ i „Kako voditi investicije“, Lokalna samouprava, hrvatska i nizozemska iskustva, CIP Katalogizacija u publikaciji, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, Osijek, 2001.
22. Mašek A., Globalizacija i svjetski koridori „Vukovar središnje raskrižje Europe i Svijeta“, GIS, International conference, Croatian, 2004.
23. Mašek, Anka i suradnici, Strategija razvoja Vukovarsko-srijemske županije, Ekonomski fakultet u Osijeku, VSŽ, Vukovar, 2005.
24. Mašek, A., Turkalj, Ž., 1. Međunarodni znanstveni simpozij, «Koridor Vc kao euroregionalna poveznica, Baltik-Središnja Europa-Jadran», Ekonomski fakultet Osijek, Osijek, 2004.
25. Mašek, A., Uspješnost u proizvodnji obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, 1987.
26. Opća enciklopedija, JLS, tom 2. Zagreb 1977.
27. Porter, M. E., «Harvard Business Manager» 3/99
28. Priručnik za društveno odgovorno poslovanje, Radite srcem i dušom, UNDP, 2008.

29. Radermacher, F. J., Ravnoteža ili razaranje, Eko-socijalno-tržišno gospodarstvo kao ključ svjetskog održivog razvoja, INTERCON, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2003.
30. Regionalni operativni program Osječko-baranjske županije 2006.-2013., Osijek, 2006.
31. Rifkin J., Biotech Centry, Penguin Putnam Inc. New York, 1999.
32. Rifkin J., EUROPSKI SAN, kako europska vizija budućnosti polako zasjenjuje američki san, Školska knjiga, 2006.
33. Rifkin J., Doba pristupa, Nova kultura hiperkapitalizma u kojoj je cijeli život iskustvo za koje se plaća., Biblioteka Click and Point, Zagreb 2005.
34. Seidler, O. H., dipl. ing MBA, direktor Karsten Technologie GmbH, Zbornik predavanja Sammelwerdker Vortrage, INTERCON, 10. Oktobar 2002.
35. Sen, A., Razvoj kao sloboda, Algoritam, 2012.
36. Skupina 128 stručnjaka i znanstvenika: Ekonomski leksikon, MASMEDIA i Leksikografski zavod "MIROSLAV KRLEŽA", Zagreb, 1995.
37. Stina, Lokalna samouprava pred reformskim izazovima, Vodič kroz lokalnu demokraciju, Split, 2005.
38. Strategija razvoja Osječko-baranjske županije, Sveučilište J. J. Strossmayera, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2005.
39. Vuković, S., Vodič kroz međusektorsku suradnju, Slap, Osijek, 2004.
40. Zbirka propisa iz obrta, malog i srednjeg poduzetništva, Zagreb, listopad 2003.
41. Yourcenar, M., Hadrijanovi Memoari, II. izdanje, «Otokar Keršovani» d.o.o. Rijeka, 1997.

II. Korišteni dokumenti:

1. Churchill, W. S., In a speech to the House of Commons, July 23., 1952.
2. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES; WHITE PAPER ON FOOD SAFETY, Bruxelles, 12.01.2000. godina
3. Čorić, G., Tematski izvještaj, Ekonomski razvoj, osnaživanje i razvoj zajednice u Hrvatskoj u sklopu programa Mobilizacije i razvoj zajednice, MAP savjetovanja, veljača 2005.
4. Grupa autora, Metodologija izrade projekata ukupnog razvoja JLS ili dijelova PUR (projekata ukupnog razvoja), MMTPR, Sinergija, Zagreb, 2005.
5. Godišnji planovi i programi rada osnovne škole na području Općine Punitovci za školsku godinu 2011./12.
6. Lokalna samouprava pred reformskim izazovima, Vodič kroz lokalnu demokraciju, STINA, 2005.
7. Mjesečni statistički bilten, HZZ , Područna služba Osijek, 2008.
8. N. N. 53/00
9. NN 36/95. Zakon o zadugama, 23. svibnja 1995
10. Narodne novine 59. 16. lipnja 2000. god
11. Općina Punitovci
 - Dokumentacija Općine Punitovci
 - Prostorno plan uređenja Općine Punitovci, Osijek, travanj 2005.
12. Privredni vjesnik, broj 3467, HGK, 20. veljače
13. Privredni vjesnik 3454/ 27. studeni 2006.
14. Program Europske unije CARDS 2002. za Republiku Hrvatsku, Tehnička pomoć središnjim državnim institucijama zaduženim za regionalni razvoj
15. Program revitalizacije poljoprivrednog zemljišta, Integralni informatički inžinjering IPK- Osijek
16. Prostorno planiranje poljoprivredne proizvodnje, Osijek, 2005. godine

17. Prostorni plan uređenja Općine Punitovci, Osijek, prosinac 2006.
18. RH Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Zagreb, 17. svibnja 2007.
19. Strategija i jačanje kapaciteta za regionalni razvoj (CARDS 2002 Program za Hrvatsku), ECORYS, Zagreb, 24. rujna 2004.
20. Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. radna verzija, RH Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Zagreb, 12. svibanj 2006
21. Vjesnik, 8. 9 srpnja 2006
22. Zbirka propisa iz malog i srednjeg poduzetništva, Poticaji za razvoj malog i srednjeg gospodarstva, Zagreb, listopad 2003.

III. Statistički ljetopis

1. Ured državne uprave, Služba za gospodarstvo, Odsjek za statistiku
2. Statistički bilten, Područna služba Osijek, listopad 2008.
3. Godišnjak 2007., Područna služba Osijek, ožujak 2008.

IV. internet stranice:

1. <https://sudreg.pravosudje.hr/SUDREG3/SudregController>
2. <http://www.uprava.hr/RegisterUdruga/faces/WEB-INF/pages/searchResult.jpg>
3. <http://sor.mingorp.hr/listForm.php>
4. www.mmtpr.hr
5. <http://www.mfin.hr>
6. <http://www.obz.hr/hr/pdf/propisi>
7. www.dzs.hr
8. [www.hbor.hr \(13.11.2012.\)](http://www.hbor.hr)
9. <http://www.poslovniforum.hr/poljoprivreda/>
10. www.netcafe.hr

26. KRATICE

POPIS KRATICA

JLS – jedinica lokalne samouprave
JPP – javno-privatno partnerstvo
JL i PS - jedinica lokalne i područne samouprave
JL i RS – jedinica lokalne i regionalne samouprave
OPG – obiteljska poljoprivredna gospodarstva
PUR – program ukupnog razvoja
KUD – kulturno-umjetničko društvo
RH – Republika Hrvatska
SWOT – Strengths – Weaknesses – Opportunities – Threats (snage, slabosti, prilike i prijetnje)
EU- Europska unija
VSŽ – Vukovarsko-srijemska županija
OBŽ – Osječko-baranjska županija
PSŽ – Požeško-slavonska županija
VPŽ – Virovitičko-podravska županija
GIS – geoinformacijski sustav
FRR – Fond za regionalni razvoj
HOK – Hrvatska obrtnička komora
FINA – Financijska agencija
USAID - The United States Agency for International Development
CARDS - Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization
ISPA - Instrument for Structural Policies for Pre-accession
SAPARD - Special Accession Program for Agriculture and Rural Development
IPA – Instrument for Pre-Accesion Assistance
PHARE - Pologne et Hongrie - Aide à Restructuration Economique
OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development
NOB- narodno-oslobodilačka borba
PZ – poljoprivredna zadruga
USD – dolar Sjedinjenih Američkih Država
EEZ – Europska ekonomска zajednica
NUTS – europska statistička nomenklatura
DZS – Državni zavod za statistiku
HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje
HGK – Hrvatska gospodarska komora
INA – Industrija naftе
FAO - FOOD AGRICULTURAL ORGANIZATION
PIF – privatizacijski investicijski fondovi
ZIF – zatvoreni investicijski fondovi
HBOR – Hrvatska banka za obnovu i razvoj
NK – nogometni klub
PIK – poljoprivredno-industrijski kombinat
MMTPR – Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvijenja
MPŠVG – Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva

PDV – porez na dodanu vrijednost

Ha – hektar

kWh – kilovat sati

NN – narodne novine

Čl. – članak

Tzv. – takozvani

EIB – Europska investicijska banka

EGRD – European Bank of Research and Development

IFOAM – International Federation of Organic Agriculture Movements

EFSA – Europska uprava za sigurnost hrane

WHO – WORLD HUMAN ORGANIZATION

DVD – Dobrovoljno vatrogasno društvo

OŠ – osnovna škola